8815

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

సంపాదకుడు

శివలెంక శంభుప్రసాద్

అక్టోబరు 1958

సంపుటము 35 : : సంచిక 10

విడిప్రతి వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

అక్టోబరు 1958

వైజయంతిమాల పద్మిని వీరిని
అత్యున్నత స్థాయిలో చూడండి
జెమినీ చిత్రం
విజయకోట
తెలుగు
వీరుడు
అక్టోబర్ 2 మొదలు ఆంధ్ర దేశ మంతటా....

నిర్వేదము

శ్రీ బొడ్డుపల్లి పురుషోత్తం

ఎచ్చట నుంటివయ్య పరమేశ్వర! నీవిని కావ్యలోక మం
దిచ్చకువచ్చినట్లు విహరింపగ నీయక సేవకత్వమే
పుచ్చుకొనంగ నాజ్ఞ నిడబూన, రసాబ్ధులు నీపదమ్ములన్
నిచ్చిన నన్నుజాజియరవిందములన్ గొలువంగ నెట్టులో।

భాగ్యముతోడ నీచరణ పద్మములన్ సతతమ్ము గొల్వగా
యోగ్యతఁగల్గ నిచ్చిన మహోజ్జ్వల నూతన సత్కవిత్వ సౌ
భాగ్యమునన్ ఉదాత్త రసవార్నిధి తేలెదగాని, పట్టిదా
ర్భాగ్య జగమ్మునన్ నిలువ వచ్చునె? యేకనిమేషమాత్రకై।

ఆశయముల్ హిమాలయ శిఖాగ్రములన్ బురుడించుగాని, నన్
ఏ శని పట్టెనో మొదటి కేనియు నించుక చేరలేక, నా
యాశల నీటగల్పుకొని యంధుడనై యిట కూలియుంటినో
ఈశ! పరేశ!! నన్ను కరుణించి యొసంగుము పూర్వసంస్కృతిన్॥

ఈ యెద నొక్కమారు పరికింపుము, నాదు దురంత వేదనన్
వ్రాయగజాల పద్యముల స్వామి! అశక్తుడ నంచు తెల్పగా
నా యభిమానమున్ వదలినాడను లే!! యిక శంకలేల, నే
నీ యనురాగ గీతకమనీయసుధారసమానెదన్ ప్రభూ॥

ఈ గుడిబండ దాల్చి యిక యెన్ని దినాలని జీవితమ్ము నే
లాగగలాడ తండ్రి? కనులం జలియించుచునుండె ప్రాణమే
లాగునవైన బ్రోవగ తలంపనిచో నిముసమ్ము యేని నే
నాగగ జాలనట్టి చలితాత్ముడ నైతినయా! పరాత్పరా॥

ఆశరదిందు చంద్రికల ఆసికతాతలవేది చేరి నా
ఆశల నెల్ల నీకు తెలియంగ కవిత్వమునల్లి, అల్ల ఆ
కాశమునందు తారకల గానముతో శ్రుతిగల్పునట్టి భా
గ్యాశయ మబ్బునయ్య పరమాత్మ!! విమేషపు జీవితమ్ములో॥

ఆశయహీన జీవితమె హాయిగ నున్నటు తోచు, వెఱ్ఱి యా
వేశము పెచ్చుమీఱ వినువీధిని సౌధము పైన సౌధముల్
కౌశల మొప్పగట్టితి సుఖమ్ముగ నుందమటంచు, నింతలో
రాశిగఁ జేసి యన్నిటి పరాత్పర! రంజిలుచుందు వాత్మలోన్॥

నీవే నేనయి నేన నీవయగుచున్ నిత్యప్రబోధమ్ముతో
భావావేశ రసైక జీవిత సముత్పన్న ప్రమోదమ్ముతో
నీ విశ్వమ్మున నుండు భాగ్య మది లేనేలేక యల్లాడు నే
నీ వాత్సల్యరసమ్ము నానుటకు తండ్రీ! ఎంతో కొట్టాడదన్॥

జీవిత మగ్గలం బగుట జీవికయంత్రమునందు జిక్కి, నా
నా విధమైన యాతనల వగ్గి కృశించితి తండ్రి! నూత్న సం
జీవిని నిచ్చి సంస్కృతి విశేష సమంచిత దివ్యమార్గ సం
భావితుఁ జేయవేడెద కృపాకర వీక్షణ! సాధురక్షణా॥

నాదు జీవిత మనెడి విషాద గీతి
నీవు రచియించి నా కిడినావు గాని
శిథిల పాట ఆలాపన సేయజాల
దీ హృదయవీణ, నీవు ప్రేమించునటుల॥

ఎన్నటికైన వికసించు నీ ముకుంద
మొగ్గయని తలంచితిగాని మోసపోతి
అమిత కఠిన కర్కశహృదయమ్ముతోడ
తోడిమనుజుకును దీనిని త్రుంచినావు॥

ఏమి మూటగట్టెదవు? కానిమ్ము స్వామి!
ఆగిపోవను క్షణమాత్రమైన జన్మ—
ఈ విషాదాశ్రువులను జీవించువాడ
సతతమును నీదు నామసంస్మరణతోడ॥

సుచిత్ర ప్రణయం

శ్రీ డి. బాలగంగాధరతిలక్

పాత్రలు : శేఖరం, రంగనాథం,
రామనాథం, పంతులు,
సోమయాజులు, సుచిత్ర.

రంగము - 1

* * ఒక టౌనులో ఒక విశాలమైన రోడ్డు బహుశా అటువైపు మూడు నాలుగిళ్ల కన్న ఎక్కువ లేనందువలన కాబోలు ఆరోడ్డు మీద జనసంచారం చాలా తక్కువగా ఉంది రోడ్డుప్రక్కగా శేఖరం నిలబడి, సిగరెట్ కాలుస్తూ ఎవరికోసమో నిరీక్షిస్తుంటాడు ఖరీదైన పాంటూ షర్టూ టక్అప్‌లో ఉంటాడు శేఖరం స్ఫురద్రూపి అతనిలో ఆడంబరమూ, చొరవా తెగింపూ వ్యక్తమౌతూంటాయి ఎంత అణచినా అణగని ఉత్సాహమూ, ఎన్ని కష్టాలు వచ్చినా నశించని ఆశావాదమూ (Optimism) అతని తీరుకీ ప్రవర్తనకీ ఒక ఆకర్షణని కలిగిస్తాయి అతను అలాగ ఎవరికోసమో చూస్తూ నిల్చుంటే, వెనుకనుంచి అతని మిత్రుడు రంగనాథం వస్తాడు పాంటూ బ్లౌజూ ధరిస్తాడు శేఖరం కన్న ఒకటి రెండు సంవత్సరాలు పెద్ద

కాలం ఉదయం ఎనిమిదీ తొమ్మిది గంటలకి మధ్య :

రంగ. (వీపుమీద చరుస్తూ) హలో శేఖర్. ఇక్కడ నిలబడ్డావేం రోడ్డుమీద

శేఖరం (ఉలికిపడి) హరి నువ్వట్రా రాస్కెల్ ఇంకా యింటూరు శిఖా అనుకున్నాను అద్దె కోసం దండేసుకున్నాడు రాత్రింబగలూ అందుకు వల్ల మాదుగోపాలనుంచీ రూమ్‌కి సైరవాజు గా ట్రైసున్నాను

రంగ అలాగా! అయితే ప్రస్తుత ముకాం ఎక్కడ.

శేఖరం పగలంతా వీధుల్లో ప్రభుత్వంవారి రోడ్డు, పార్కుల్లో రాత్రుళ్ళు క్లబ్బులు నీలాంటి మిత్రుల గదులు. 'నిరాలంబం పృథ్వీ' అన్నాడు భర్తృహరి అతను ప్రేమించని శేఖరుడు

రంగ (ఎగాదిగా చూసి) చూంచి టిప్ టాప్‌గా ఉన్నావు ఏమిరా ఉద్యోగం దొరికిందేమిట్రా!

శేఖరం ఎవడిచ్చాడు నువకి ఉద్యోగం తలవొంచి శ్రమపడి పనిచేసే బాపతింటావా నేను ఇంత శ్రమపడితే కాలికి ఓ ముష్టి వందరూపాయల జీతం!

రంగ ముష్టి వందరూపాయలా నీకు? పార్వతీశా!

శేఖరం అంగుళం మా యౌవనంతో, ఆనందంతో, ఆశలతో మిలమిలా మెరిసే ఈ జీవితాన్ని నూరుపాత్రగికి బలియివ్వడం మహాపాపంరా రంగడూ! ఒరేయ్! మన పెద్దల ప్రకారం జలరాశులు తచ్చేటప్పుడు మానవుడు కష్టపడకూడదుగా! ఆపైన మన దేశాచారం ప్రకారం వృద్ధుడైనా తాను కాబట్టి ఎలాగూ కష్టపడలేదు కాబట్టి జీవితాన్ని నిరంతరం ఉత్సవం చేసుకోవాలనే థియరీ మనం కనిపెట్టింది!

రంగ హరి నిన్ను తగలెయ్య! పూటకి టికాణా లేదు. బి ఎ ప్యాసై వీధులెంట గాడిదలా తిరుగుతున్నావు మరి నీకింత బడాయి ఎందుకు పైగా చెప్తున్నావు మరి

శేఖరం (సిగరెట్టు దమ్ము గట్టిగా లాగి) ఒరేయ్ రంగడూ నా జీవితసూత్రం నీకు విడమర్చి చెప్తా

లంటే ఒకరోజు, అది నీకు అర్థంకావాలంటే ఒక సంవత్సరం, దాన్ని నువ్వు అమలులో పెట్టాలంటే ఒక శతాబ్దం పడుతుందిరా మై డియర్! కాబట్టి మామయ్యల్లో చెబుతాను విను. జీవించడమనేది ఒక కళ. ఆ కళని ఆధారం చేసుకుని మూడు ఉపకళలున్నాయి. ఒకటి అప్పుచెయ్యడం, రెండు అబద్ధాలాడడం, మూడు వేషభాషలు ప్రస్తుత నా నిరుద్యోగ నిర్వాసన నిరాహారదినాలలో ఈ మూడింటిలోనూ గొప్ప ఎక్స్‌పర్ట్‌నైపోయానుకో

రంగ నిజం!

శేఖరం : నిజం. (విషాదంగా) ఏం చెయ్యమురా బ్రదర్ చెడ్డవాణ్ణి అనుకోకు మనలాంటి మధ్య తరగతి యువకులకి యింతకన్నా ఆస్కారం ఏముంది గౌరవంగా స్వేచ్ఛగా జీవించేందుకు మార్గాలు లేవు అలాగ అని స్వతంత్రాన్ని హృదయాన్ని చంపుకోనూ, ఆకలినీ అకలిని కట్టుకటి సైకు కాలువలో పారేసి జీతం డబ్బులకోసం బ్రతకడమనేది—మై గాడ్—నే సహించలేనురా

రంగ అవునుగాని నీకు అప్పు ఎవడిస్తాడంటా? మాట యాభైరూపాయల నికరమైన రూపీ సంపాదన వున్నా వాడే పుట్టడు

శేఖరం అందుకే అప్పుచెయ్యడం కూడా ఒక కళ అన్నానురా మిసర్ మాటవరసకి మన ఫ్రెండు గణపతిని ఎరుగుదువా?

రంగ తెలియకేం—ఆర్ అండ్ ఆర్ ఫరమ్‌లో పని చేస్తున్నాడుగా.

శేఖరం వాడికి మర్యాదంటే ఎంత కురీ, ఎంత గౌరవమూ, ఎంత విశ్వాసమూ ప్రయోజకుడివనీ తెలివైనవాడివనీ

రంగ : అవునవును పాపం వాడికి నేనంటే అమిత అభిమానం.

శేఖరం : అవునా! మొన్న నే సేం చేశానో తెల్సునా. అర్జంటు అవసరం వచ్చింది ఒక్క పాతికవుంటే యివ్వరా బ్రదర్, మన రంగడు నా కివ్వవల్సిన పాతికా నీకు యిచ్చేస్తాను, పాపం వాణ్ణి ఈ పెళ్ళాళ్ళ గోలల్లో ప్రెస్ చెయ్యడం నా కిష్టం లేదురా అని ఓ పాతిక రూపాయలు సంపాదించాను

రంగ (తెల్లబోయి) నేను నీకివ్వాలటా? నీ మొహానికి నాకు అప్పుపెట్టే స్తోమతు కూడా వుందా! ఏం గుండెలురా నీది ఎంత అబద్ధం, పచ్చి వలని అబద్ధం

శేఖరం అబద్ధం నల్లగా ఉండదురా బాయ్ జర్మన్ సిల్వర్‌లా తళతళమని మెరుస్తూ నిన్ను లోబరుచుకుంటుంది. సత్యం నిజంగా నల్లగా ఎక్కడో మూలపడి ఉంటుంది.

రంగ ఇంత ఘోరంగా ప్రవర్తిస్తావనుకోలేదురా.

శేఖ భంగారు పడకురా రంగడూ ఆపదలందు ధైర్య మన్నాడు భర్తృహరి అనే అమెరికన్ పొయెట్

రంగ నేను వెళ్ళి గణపతికి నువ్వు చేసిన మోసం చెప్పేస్తాను

శేఖ చెప్పరా! చెప్పినంత మాత్రాన తల తీసేస్తాడా ఏమిటి—ఇంతకీ స్నేహితుడుకదా! పోనుకాని బ్రదర్ ఒక్క అయిదు రూపాయలుంటే (చెయ్యి చాపుతాడు.)

రంగ (కంగారుగా) ఒరేయ్ నాకు మస్కా కొట్టుతున్నావేమిటి

శేఖ : సరే (నవ్వుతాడు) అలవాటు చొప్పున అడిగాను 'తివిరి యిసుమున తైలంబు తీయవచ్చు, దుంపటికొమ్ము సాధింపవచ్చు కానీ చంపినా చచ్చినా రంగనాథునినుండి కానీ రాలదెపుడు' అన్న లోకోక్తి ఊరికే పోతుందా

రంగ : థాంక్స్ డబ్బువిగర మనకి చాలా గట్టి అనుభవముంది మిత్రమా!

శేఖ (ఇటూ అటూ చూసి) ఒరేయ్ రంగడూ. ఇంక నువ్వెళ్ళిపో

రంగ ఏం యిక్కడ నిలబడకూడదా.

శేఖ : ప్లీజ్ ఆ అమ్మాయి వచ్చే వేళయిందిరా.

రంగ అమ్మాయా! ఎవరా అమ్మాయి? ఎవరి అమ్మాయి తదితర గుణగణాలేమిటి. సవిస్తరంగా చెప్పు.

శేఖ సుచిత్ర

రంగ సుచిత్ర! ఉషాధికారి రామనాథంగారి అమ్మాయి!

శేఖ : ఎగ్జాక్ట్లీ.

విచిత్ర ప్రణయం

రంగ: అయితే!

శేఖ: ఇంకా నీకు తెలియదురా రంగడూ నువ్వే లోకంలో ఉంటున్నావో నాకు అర్థం కావటం లేదు. భవదీయుడు శేఖరంయొక్క జీవిత చరిత్రలోని యీ గొప్ప అధ్యాయాన్ని విస్మరించావని తెలిస్తే—భావి చరిత్రకారులు నిన్ను మెచ్చరురా

రంగ: అసలు సంగతి ఏమిటో ఏడుద్దూ

శేఖ: ఆ అమ్మాయిని నేను ప్రేమిస్తున్నాను. కాలేజీ వదలిన ముహూర్తంనుండీ యిదే మన జీవితాశయం నువ్వొక్కడివితప్ప యీ విషయం తెలియనివాడు మన దేశంలోనే లేడు

రంగ: అదేదో ప్రేమించటం అనే పని చేస్తున్నావని తెలుసునుగాని నీ ప్రేమకి లక్ష్యమైన దురదృష్టవంతురాలెవరో తెలియదు. అయినా, నువ్వందర్నీ ప్రేమించెయ్యొచ్చును తప్పులేని వ్యవహారం.

శేఖ: ఇదా నువ్వు చెప్పేది అసలు నీకు ప్రేమంటే ఏమిటో తెలుసునా! ఆ ప్రేమించే తాహతూ, హృదయమూ నీకు ఉన్నాయా! నువ్వు కీట్సునీ కృష్ణశాస్త్రినీ చదివావా! రాత్రిళ్ళు మల్లెపూలు వాసనచూస్తూ ఏడుస్తూ పక్కమీద దొర్లావా! పోనీ ఎప్పుడైనా చంద్రోపాలంభన అయినా చేశావా! కరుగట్టిన గుండెగల నువ్వు నా ప్రేమని విరసించటం అంధుడు సూర్యకాంతిని ఆక్షేపించినట్టు ఉంటుంది

రంగ: నా మాటకేంగాని, ఏదైనా ఫలితం కనపడుతోందా!

శేఖ: ఆ అమ్మాయి చాలా బెట్టుగా వుంటోంది. ఎన్నో లవ్ లెటర్స్ వ్రాశాను. మా నాన్నకి చెబుతాను, మా ప్రిన్సిపాల్‌కి చూపిస్తాను అని బెదిరిస్తుంది కాని ఏ ఒక్కటీ చెయ్యలేదు. ఆవిడకి మనం అంటే యిష్టమున్నట్టు అదే దాఖలా అనుకో

రంగ: అనవసరంగా తానుకూడా రచ్చకెక్కవలసి వస్తుందనే భయంవలన ఆమె గప్‌చిప్‌గా ఊరుకుని వుంటుంది. కాక, అది నీ మీద ప్రేమగా భావిస్తే నీ కామన్‌సెన్సునిగురించి సందేహించవలసి వస్తుంది.

శేఖ: స్త్రీ హృదయం నాకు బాగా తెలుసునురా మిస్టర్! ఆమె పైకి చూపే విముఖత, కోపం వెనుక ఎంత ప్రేమవుందో, ఆమె ప్రవర్తనా, వ్యవహారమూ చెప్పుతూనే ఉన్నాయి. ఒరేయ్ బ్రదర్! ఒక్కొక్క ఆడది ఒక్కొక్క రకం వీణ అనుకో ఎవర్ని ఎలా మీటి పలికించాలో అదొక బ్రహ్మాండమైన కళ ఆడది మంచి గంధం చెక్కలాంటిది గంధం చెక్కని రాయగా రాయగా గంధాన్నిస్తుంది. అలాగే ఆడదాని చుట్టూ తిరగా తిరగా ఓ ఫైన్ మార్నింగున 'ఏమండోయ్ మిమ్మల్నే నేనూ ప్రేమించేస్తున్నాను' అని చటుక్కున అనేస్తుంది

రంగ: నువ్వు వట్టి పిచ్చికలవాడివిరా శేఖరం కథలు వ్రాయడానికి, నాటకాల్లో వేషాలు వెయ్యడానికి పనికొస్తావుగాని లోకాన్ని అంచనా వెయ్యలేకపోతున్నావురా ఒకవేళ ఆ అమ్మాయి అంత బుద్ధిలేనిదై నీలాంటి లోఫర్ని ప్రేమించిందే అనుకో, వాళ్ళనాన్న నిన్ను ఓ పెయిర్ ఆఫ్ టాంగ్సు (Pair of tongs) తో ఓ పురుగుని ఏరినట్టుగా ఏరి గోడ అవతలికి విసిరెయ్యడూ!

శేఖరం: ఒరేయ్ నువ్వు కురూపాని కురూపా ఎవడికీ జీవితంలో కోరుకున్న నిజమౌతుందనీ, అన్నీ కాకపోయినా కొన్ని అయినా సుఖాంతం అవుతాయనీ నమ్మకం పోతుందిరా వట్టి సినికల్ గా అయిపోతాడు చూడు ఈ అమ్మాయి రఘునాథంగారి ఏకైకపుత్రిక అందులో గారాబుపట్టి, అర్ధరాత్రివేళ ఆమె లేచి ఇప్పుడు నాకు సూర్యకాంతి కావాలి అంటే ఈయన తక్షణం గగనమార్గంలోకిపోయి సూర్యభగవానుణ్ణి జబ్బపట్టుకు తీసుకు వచ్చేస్తాడంటే నమ్ము. అటువంటప్పుడు ఈమెని కాదనగలడా. అరెరె! ఆ అమ్మాయి యిటే వస్తోంది. క్లోజ్ గెటవుట్.

రంగ: ఏది ఆవిణ్ణి ఒక్కసారి చూడనియ్యి.

శేఖరం: ప్లీజ్. పోరా పోరా (భుజం పుచ్చుకుని లాక్కుపోతూ) అబ్బబ్బ! యీ రోడ్డుమీదైనా

కొంచెం ఏకాంతం ఏడుస్తే పోతే ఎలాగరా
(శంకరానందం వెళ్లిపోతాడు. సుచిత్ర ప్రవేశం. పంధొమ్మిది సంవత్సరాల వయస్సు. అందం, ఆకర్షణ, సౌకుమార్యం, తెలివి అన్నీ అమరి ఉంటాయి. ఖరీదైన చీర ధరిస్తుంది. రెండు జడ అల్లుకుంటుంది. చేతిలో వానిటీ బేగ్ ఉంటుంది)

శేఖరం గుడ్ మార్నింగ్ సుచిత్రా దేవి

సుచిత్ర (మామూలుగా) మార్నింగ్

శేఖరం ఇలాగ వాకింగ్ కి బయల్దేరారా ఏమిటి

సుచిత్ర అది మీ కనవసరం

శేఖరం : నిజమే కాని అనవసర విషయాలలో జోక్యం కలిగించుకోవడం నాకు సరదా లెండి

సుచిత్ర (మాట్లాడక ముందుకు నడుస్తుంది)

శేఖరం సుచిత్రా గారి అన్నట్టు నా మాట దయచేసి ప్రేమలేఖ మీకు అందించానుకుంటాను

సుచిత్ర అక్కడ హోస్టుకి కందింది

శేఖరం (బాధతో) అంతమాట అనకండి గుండె కాళ్ళవలయిపోతుంది

సుచిత్ర : మీమీద ఏమీ యాక్షన్ తీసుకోవడంగురించి ఆలోచించండి మీకు వార్నింగ్ యిస్తున్నాను మీకూ నాకూ ఏమీ సంబంధం లేదు యిక ఉంచకోకు ఇకముందు మీ ప్రవర్తన మారకపోతే నేను తీసుకోదగిన చర్య తీసుకుంటాను

శేఖరం మీకు కోపంగాని సుచిత్రా, ఒకవేళ చర్య తీసుకుంటే యీ శేఖరం జీవితం నాశనమై పోతుంది

సుచిత్ర మీకు అలవాటే వన్నెమాట.

శేఖరం ఏమిటి

సుచిత్ర : తాగుడు

శేఖరం (నవ్వి) మీకు చాలా కోపం ఉందండీ కోపంలో మీరు మరీ అందంగా ఉంటారు

సుచిత్ర షటప్

శేఖరం కోపం మానేస్తే అనుకోండి, ఈ కళ్లు యీ మనస్సు యీ ప్రాణం—నీటి కొరగండి మాడుతుంది అవి మీ పనికొచ్చే పరిగెడతాయి కదా

సుచిత్ర (చిన్నగా నవ్వి) ఈ కోట్లు కొత్తమాటలు మీకు మరేమీ పనిలేదా ఏమిటి.

శేఖరం నిజం చెప్పాలి సుచిత్రాదేవి ఈ మధ్య పాఠకుడిగా ఒకటి రెండు ఉద్యోగాలు చెప్పిగా తిరుగుతున్నాను. బి.ఏ. పాసై రెండేళ్ళయినా యీ ఊరు విడిచి వెళ్లలేక పోతున్నాను మిమ్మల్ని వెతుక్కుంటూ చూసేటపాట కో అని మీరు నడిచే యీ రోడ్డు, హాస్టల్ పక్కనే బస్సు, కాలేజి గేటు—యివన్నీ వుండ్లాగాలంటే నా ప్రాణం మీరు కాదు దేవి, గుడి

సుచిత్ర ఇంక కట్టిపెట్టండి

శేఖరం మీరు ఏమన్నా అనండి సహిస్తాను ప్రేమకి యింత శక్తి యింత కదే ఉందని నాకు యిది వరకు తెలియకపోయింది ఒకసారి బాహాటంగా రెండు రోజులు మీరు కనపడకపోతే మీరు కనిపించలేదనిపించి ... నీళ్ళు ఏమీ ఆహారం లేకుండా అలా ఉండిపోయానంటే నమ్మాలి సరే, మూసిన రోజు మీరు కనిపించారు

సుచిత్ర (హేళనగా) పాపం అప్పుడైనా భోంచేశారా

శేఖరం ఎలాగ కనిపించారో యింక భోజనమెందుకూ కడుపు నిండిపోయింది

సుచిత్ర మిస్టర్ శేఖరంగారూ ఇలాగ ఉపవాసాలు చేయడానికి యింకా గొప్ప త్యాగాలు చేయడానికి మీలో ఏదో మాహాత్మ్యం ఉండి ఉండాలి ఇంకో మన దేశం మిమ్మల్ని కోల్పోవడం చాలా విచారకరం కాని మీరు నన్ను యిలాగ వెంబడించడమూ యీ అర్థంలేని వాగుడూ, మీకూ నాకూ కూడా గౌరవప్రదము కాదని ఉచితం కాదని మీకు తెలియచెయ్యడం చాలా అవసరం ఇంకో మీకు మళ్ళీ చెప్తున్నాను మీ ప్రేమకి ఫలితం లేదు మీ దారిన మీరు పని చెయ్యండి

శేఖరం (బాధపడి) అంతేనంటారా

సుచిత్ర అంతే ప్లీజ్ ఇక దయచేయ్యండి (వెనుదిరిగా వెళ్ళిపోతుంది)

శేఖరం : హా! శేఖరం! నీ యీ ప్రేమ అంతా వ్యర్థంరా! నువ్వు విఫలమైనావు, విఫలుడ్నైనావు.

మర్త్య లోకానివి కావు ఫ్యాంటసీవి. అంతే కాని నీ హృదయం నీ అందం ఎవరికి కావాలి చదువుకున్న ఆడపిల్లలకి కూడా ధనం హోదా గౌరవం అంటే ఉన్న మోజు మనుష్యులంటే లేదు. ఈ సంఘానికి మనీషి, మనిషికుండే గోడు కావలసింది ఈ సంఘం రాక్షసుల సంఘం— ఇక్కడ నాలాంటివాడికి స్థానం లేదురా, లేదు —అదె! సుచిత్ర వెళ్ళిపోయిందే! ఇప్పుడేమిటి కర్తవ్యం (తీవ్రంగా ఆలోచిస్తాడు ఒక నిశ్చయానికి వస్తాడు) ఈ శేఖరానికి ఓటమి అనేదిలేదు ఇదిగో గెలిచేకంటా చూసి తీరుతాను శేఖరం అంటే ఏమిటి? Hope forever hope (హోప్, ఫరెవర్ హోప్)

(గాలిలో చెయ్యి ఊపుతూ సుచిత్ర వెళ్ళిన దారికి వెళ్లిపోతూంటే చూస్తూ సోమయాజు వాళ్ళు ఢీకొంటారు సోమయాజులికి నలభై పైబడిన వయస్సు బట్టతల పాత కళ్ళజోడు, యితర ధనిక చిహ్నాలు)

శేఖరం (ఆగి) అమ్మో! ఒక్క మాట. ఈ దారిన ఒక అమ్మాయి, ఒక అందమైన అమ్మాయి, రెండుజడల అమ్మాయి కనపడెం మీ చెప్పగలరా

సోమ ఎవరునువ్వు (కళ్లజోడు సవరించుకుంటూ చూస్తాడు)

శేఖ (ఉలిక్కిపడి) మన్నించాలి మహానుభావా! శెలవ్ వస్తాను

సోమ (చెయ్యి పట్టుకుని) ఏమయ్యా శేఖరం యిప్పటికి దొరికావ్ నా అద్దెమాట ఏం చెప్తావు? రెండునెలల్నుంచి నీ కోసం వీధులన్నీ గాలిస్తున్నాను

శేఖ నే చెప్పనన్నా ఇవ్వనన్నా స్వామీ ఎటొచ్చీ ఒక్క సంవత్సరం కదా అయింది! ఇంక కొన్నాళ్ళు ఓపిక పట్టండి.

సోమ ఇంక వీల్లేదు నీ తియ్యని మాటలకి మోసాలకి యింక లొంగను ఇన్నాళ్లు నా యింట్లో కాపురముంచి ఒక్క నెల అద్దె యిచ్చిన పాపాన పోయావా! న్యాయం ఉందా! వాయిదాలకేసి ఒప్పుకోను యిచ్చి తీరాల్సిందే.

శేఖ: మీరు చెప్పింది నిజమే కాని మూడు నెలల నుంచి రావల్సిన సొమ్ము యింకా రాలేదు తర్వాత, చూసేంది కళ్ళారా యింటి అద్దె ఎప్పుడూ ముందే గమనించుకోవాలి [illegible] వాయిదాలు తప్పవు ప్రపంచంలో కొన్నిటికి వాయిదా గుణం ఉంటుంది చెరుకులు ఒకటి, యింటద్దె ఒకటి కోర్టు దావా ఒకటి

సోమ: ఈ కబుర్లన్నీ పనికిరావు నాకు చాలా అవసరంగా ఉంది అబ్బాయి అందుకే సగం అయినా చెల్లించు

శేఖ ఇప్పుడేమీ లాభంలేదు సోమయాజిగారూ ఇవ్వను ప్రతి విషయం అయోమయమైనది. సుచిత్ర యీ పాటికి చాలాదూరం వెళ్ళిపోయి ఉంటుంది చంపేశారుగా, పావుగంటలో ప్రపంచ లాగ అను గచ్చి (వేగంగా వెళ్ళిపోతాడు)

సోమ సుచిత్ర! సుచిత్ర ఎవరు చెప్మా మా జమీందారుగారి అమ్మాయి కాదుకదా ఏమయ్యోయ్ శేఖరం (వెనకాలే వెళతాడు)

(రెండు నిముషాలపాటు స్టేజి ఖాళీగా ఉంటుంది మరో వైపునుంచి సుచిత్రా వస్తుంది వెనకాలే శేఖరం వస్తాడు)

శేఖ (ధిమధిమంగా) మిస్ సుచిత్రా దేవి!

సుచి (ఆశ్చర్యంగా) మీరింకా

శేఖ అనుసరిస్తూనే ఉన్నాను. దారి ఎప్పుడూ వెంబడించేదేగా

సుచి (కోపంగా ముంగురు విసురుతుంది)

శేఖ మీ చీర చాలా బాగుందండీ

సుచి మీరుకూడా ఒకటి కొనుక్కుంటారా.

శేఖ (చిరాకుకూడా) ఈ ఎండలో మీ వొళ్లు పసిమి బంగారంలాగ మెరిసిపోతోందండీ

సుచి మీకు మతిపోయిందండీ

శేఖ ఎగ్జాట్ కరెక్టుగా డయాగ్నైజ్ చేశారు

సుచి థాంక్స్

శేఖ చూడండి ప్రేమ గుడ్డిది అన్నారు. కాని అదే నిజమైతే మీరు నా కళ్లకి రోజారోజా మరి ప్రకాశవంతంగా ఎలాగ కనపడతారు చెప్పండి అసలు మీరు లేనిచోటకూడా మీరు కనపడతారు

కదా ఈ కళ్లకి. ఈ ప్రకృతి అంతా వసంత కోకిల్ని పిలుస్తున్నట్టు ఉంటుంది. వచ్చే కొత్త కాలంలోకూడా ఇంక ప్రేమ పుట్టదలా అవుతుంది. ఆ చెప్పిన కవి యెవడో కాని

సుచిత్ర: పచ్చకామెర్ల వాడికి లోకం అంతా పచ్చగా కనపడుతుందిట.

శేఖరం మీ రలాగ తీసేస్తే నే నొప్పుకోను. ప్రేమ సృష్టికి మూలం. ఆదిదంపతులు శివపార్వతుల దగ్గర్నుండి లైలామజ్నూ రోమియోజూలియెట్

సుచిత్ర (చెవుల్లో వేళ్లు పెట్టుకొని) మీ వాగ్ధోరణి విపరీతంగా ఉంది—

(చటుక్కున వెనక్కి తిరిగి వచ్చినదారినే కోపంగా వెళ్ళిపోతూంటుంది)

శేఖరం అరె! ఇంటివైపు వెళ్లిపోతున్నారే.

సుచిత్ర మీలాంటి పెద్దమనుష్యులు దారులు కాస్తుంటే ఏమిటి చేసేది—ఛీ, పద్ధతి తెలియని వారు. నే నింటికే పోతాను.

శేఖరం (రెం డడుగులు వేసి) మళ్ళీ ఇంతదూరం నడిచివెళతారా! పోనీ రిక్షా పిలవమన్నారా

సుచిత్ర (చురచుర చూస్తుంది)

శేఖరం కాకుండగా మీకే శ్రమ ఏమిటి ఖర్మం మీ రిలా నడుస్తుంటే నాకు కాళ్లు నొప్పులు పెడుతున్నాయి మీరు దబాయిస్తారని భయంకాని మిమ్మల్ని భుజాలమీద యెత్తుకు తీసుకుపోవాలని వుంది.

సుచిత్ర (పక్కున నవ్వి) మీకు కేసంటే భయం ఉందన్నమాట.

శేఖరం లోకవిధానం సుచిత్రాదేవీ ఈ ప్రపంచంలో దేనికీ భయపడను—భయపడలేదు ప్రేమికులు ఒక్కటే ఊరికి దూరంగా ఏకాంతంగా కూర్చుని గడిపిన రోజులకి భయపడలేదు దారిద్ర్యానికి చావుకి భయపడలేదు కాని మీరంటే.

సుచిత్ర. (ఆశ్చర్యంగా) మీకు ఇంకేం ఏమీ లేదా.

శేఖరం: లేకేం సుచిత్రా—ఉన్నాయి పూర్తిగా అప్పులు.

సుచిత్ర: అంత పేదరికంలో ఉండి కూడా సంపాదన లేని పరిస్థితిలో మీకు పెళ్ళి ఎందుకండీ?

శేఖరం ఎంత మాటన్నావు సుచిత్రా! ప్రేమే పెన్నిధి ప్రేమించుకొన్న వ్యక్తులకు ఈ సిరిసంపదలూ ఈ భోగభాగ్యాలూ ఉండాలా కావాలండీ మీరు నేనూ, నాకు మీరూ ఉండగా మరింకేం కావాలి ఒకరి నవ్వుకుంటూ ఒకరి చెయ్యొకరు పట్టి ఒకరి కళ్లలోకి ఒకరు చూస్తూ ఎన్ని యుగాలైనా గడిపెయ్యొచ్చును కదండీ.

సుచిత్ర పోనీలెండి. మీరు మీ మిత్రుడిదగ్గర ఒకటి రెండూ అప్పు చేస్తుంటే, నేను పాలుగమ్మ యొగ్గమ్మలదగ్గర కొంచెం బియ్యం, ఉప్పూ, పప్పూ బదులు చేస్తుంటే—

శేఖరం మీ కేం సుచిత్రా. నువ్వు శ్రీమంతురాలివి.

సుచిత్ర అయితే నా ధనం ఆశించి నన్ను చేపట్టాలని చూస్తున్నారన్నమాట

శేఖరం: కాదు కాదు సుచిత్రా! ఇక్కడ మిమ్మల్ని, అక్కడ ఆగాఖాన్ ధనాన్ని, రాక్ ఫెలర్ ఖజానాల్ని, ఫోర్డ్ మిలియన్సుని, నైజాం ధనాగర్భంలో దాగిన బంగారుకడ్డీలని పెట్టి నీకేం కావాలని అంటే, సుచిత్రా అమితమైన గోల్డ్ ధనాన్ని యిలాగ కాలితో తన్నేస్తాను. నేను ధనానికి దాసుణ్ణయితే, యిన్నాళ్ళు యీ యూళ్లో అవస్థలూ పడుతూ యిలా ఉంటానా

సుచిత్ర (గర్వంగా) మీలో ఎంత త్యాగశీలమూ పవిత్రతా ఉన్నాయండీ

శేఖ: (స్మితం) నాపరిచయం అయిన కొద్దీ మీకు క్రమంగా నాలోవున్న యితర సుగుణ సంపద కూడా తెలియవస్తుంది

సుచిత్ర కాని చూడండి మిస్టర్ నా జీవితవిధానం వేరు నాకు నిరంతరం, సౌఖ్యం, భోగం అలవాటు ఏం కోరినా అది కాళ్లముందు పడాలి మీకున్న ఈ త్రిగుణాలు నాలో లేవని విచారిస్తున్నాను చీరలు, నగలూ, కార్లూ, నౌకర్లూ—ఇవన్నీ నా కనీసపు అవసరాలు కనీసం వెయ్యిరూపాయలు సంపాదించగలిగినవాడైతే, నా వివాహానికి ఆశించవచ్చును మీకా అర్హతలు లేవని తెలుస్తూనే ఉంది మీరు సోమరులు వ్యసనాల్ని భోంచేస్తూ మత్తుగా నిద్రపోయే కి రకం గొంగళీపురుగులు. ఇంక మీరు ప్రయత్నం విరమించడం ఉచితమైన పని. నమస్తే. ఇక నన్ను విసిగించకండి.

(సుచిత్ర వెళ్లిపోతుంది. శేఖరం స్తంభిస్తూ కుర్చీలో కలిసాడు కొంతసేపటికి లేచి ఇటూ అటూ ఆలోచనాసంద్రము మునక్కడై తిరుగుతాడు.)

శేఖరం: నిజం ఎంతబాగ చెప్పావురా శేఖరం కోటా కడిగేసి గ్లామర్ ని తుడిచేసి ఎందుకు నీ తప్పు పరిస్థితుల్ని ఆమెకి చెప్పావు. నా చితిని నేనే పేర్చుకున్నాను నా ఆకలికి నేనే ఉరితాడు బిగించాను ఎంతపని జరిగింది ఎంత సులువుగా చేస్తావా తన నిరసనని యీసడింపుని వ్యక్తం చేసింది ఇప్పుడేం చెయ్యను—

[శేఖరం నిష్క్రమిస్తాడు మళ్ళీ కొద్ది క్షణం వుండి తిరిగి సుచిత్రా, వెనకాల శేఖరమూ ప్రవేశిస్తారు]

శేఖరం సుచిత్రా దేవీ! సుచిత్రా దేవీ!

సుచిత్ర (వెనక్కి తిరిగిచూస్తుంది)

శేఖరం ఇక్కడ యీ రోడ్డుమీద, యీ ధూళిలో పారవేసుకొని వెళ్లి పోతున్నారా?

సుచిత్ర (ఒళ్లంతా చూసుకొని, చేతిసంచీ తెరచి చూసుకొని) అబ్బే, నేనేమీ పారవేసుకోలేదే!

శేఖరం పారవేశారు దేవి, యీ దీనుడి గుండెకాయని నిర్దాక్షిణ్యంగా కఠినమైన మీ పాదాలతో తొక్కి వెళిపోతున్నారు

సుచిత్ర ఇంక కవిత్వం కట్టిపెట్టండి మాయిల్లు దగ్గరకు వచ్చేసింది ప్లీజ్ గెటవే—

శేఖరం (ఒకటి రెండు అడుగులు వేసి) అయితే సుచిత్రా దేవి ఒక్క సలహా చెప్పండి మిమ్మల్ని ఇంక బాధించను

సుచిత్ర అయితే ఏమిటో చెప్పండి

శేఖరం జలం మంచిదా, ఎలక్ట్రిక్ తీగ మంచిదా, విషం మంచిదా?

సుచిత్ర ఎందుకూ

శేఖరం: సునాయాసంగా మరణించడానికి శేఖరం అనే అబ్బాయి సుచిత్ర అనే అందమైన దయలేని అమ్మాయిచేత తిరస్కరింపబడి ఆత్మహత్య చేసుకోబోతున్నాడు

సుచిత్ర (నవ్వాపుకొని, ఆలోచనగా) మీకు సైనేడ్ తెలియదురా?

శేఖరం (షాక్ అయి) ఏమిటీ!

సుచిత్ర పొటాషియం సైనేడ్ అనే ఒక విషం ఉంది లెండి. అది నవలల్లోలా ఏ జాలాంటిది ఒక్క చుక్క నాలికమీద వేసుకుంటే వేసుకున్నట్టుగా గప్ చుప్ గా పోతారటండీ మా ఫ్రెండ్స్ కెమికల్ షాపుల్లో దొరుకుతుంది మరచి పోతారేమో పేరు నోట్ చేసుకోండి పొటాషియం సైనేడ్

శేఖరం (గుండెల్ని పట్టుకుని) ఎంతమాట అన్నావు సుచిత్రా

సుచిత్ర ఇదే మాయిల్లు—గుడ్ బై

శేఖరం (గబుక్కున ఆమె చెయ్యిపట్టుకుని) సుచిత్రా దేవీ

సుచిత్ర (విదిలించుకుని) గెటవుట్

శేఖరం చచ్చినా మిమ్మల్ని వదలను

(సుచిత్రని అనుసరిస్తాడు తెర)

రంగము-2

* * రామనాథంగారి యింట్లో ముందరి హాలు. ధనవంతుల యిళ్ళల్లో ఉండే అలంకరణ అంతా ఉంటుంది. ఒక పెద్ద డ్రాయరుముందు కూర్చుని రామనాథంగారు ఏవో ఫైల్సు చూస్తుంటాడు సంగీతం మేష్టరు 'పంతులు' పక్కగా నిలబడి ఉంటాడు. రామనాథంగారు ఫైల్సుమూసి ముందుకు వస్తాడు.

రాము: సాయంత్రం వెళ్లిన అమ్మాయీ రాలేదు. అద్దాలు వగలాలు చేసి యిర్వకల్పిన సుమూహ కూడా రాలేదు మేష్టారూ! ఈ కాలంలో ఏకాలంలో ఏమీ జరగడంలేదు సుమండీ అదే కాలాలు కాలమహిమ అంటే

పంతులు చిత్తం.

రాము: నిజంగా ఏ కాలంలో అన్ని పనులూ ఎంత కూడదు సుమండీ అప్పుడు జీవితం యాంత్రికంగా చప్పగా ఉంటుంది చూడండి. మీరున్నారు అమ్మాయికి సంగీతం చెప్పడానికి

కన్యాకు. వుంటే ఏం చేద్దాం? చెప్పేది దగ్గర జరిగేదాయి, నీ ఆవిడ అమర్చిపెట్టిన వేడివేడి భోజనం తినేసి ఖాళీగా కనుకొని వుంటావు ఇప్పుడో అమ్మాయి రాలేదు మీ గో చిరాకు, కంగారు, అక్కడి మీ ఆవిడకి కంటికో కోపం, వేడిఅన్నం దగ్గరిలో ఇదం మీకూ మీ ఆవిడకి చిన్న కలహం—మోరాగా దయింత రసోత్పాదన జరుగుతుందో!

పంతులు: (పలకరించి) చిత్తం!

రాము: (ఆలోచనగా) పంతులూ, నాకు ప్రపంచంలో ప్రాణతుల్యమైనదేదో చెప్పగలవా

పంతులు: (మంచి ఉత్సాహంగా) చెప్పండి

రాము: పటక్ నువ్వు కాక మరొక జెంటైనా యిలా అనివుంటే డిస్మిస్ చేద్దును నీ అంత బాగా వీణ వాయించేవాడూ పాడేవాడూ యింకొకడు యీ ఊళ్లో లేడు కాబట్టి నిన్ను క్షమించదలిచాను

పంతులు: (ధైర్యంగా) నాదే తప్పండి నన్ను మీరు క్షమించాలి.

రాము: నాకు ప్రపంచంలోకెల్లా ప్రాణ సమానమైనది నా కూతురు సుచిత్ర తల్లి పోయినప్పట్నుంచీ ఈ చేతులతో పెంచి పెద్దదాన్ని చేశాను విద్యాబుద్ధులు గరిపాను ఈ ధనమంతా ఆమె సుఖంకోసం, ఈ మేడలు ఆమె నివాసంకోసం, ఈ తోటలు ఆమె విహారంకోసం.

పంతులు: అమ్మాయిగారికి యీ వయస్సు వచ్చిందండి ఇంక వివాహం చేసెయ్యండి.

రాము: (హేళనగా) నువ్వు చేసుకుంటావా?

పంతులు: (కంగారులో) శే శే వాండి!

రాము: సరేలే—మనం వివాహం చెయ్యడమేమిటోయ్ పంతులూ అమ్మాయే తగిన్ని ఎంచుకుని వివాహం చేసుకోవాలి తప్ప ఏమంటావ్.

పంతులు: చిత్తం

రాము: చూడూ, రెండువందల సంవత్సరాల క్రితం అభిప్రాయాలంటే నాకు అసహ్యంసుమా.

పంతులు: చిత్తం.

రాము: ఒకమనిషి సగటున ఎన్నేళ్లు జీవిస్తాడంటావ్.

పంతులు: ఒక నలభై కట్టుకోండి.

రాము: ఒక యిల్లు ఎన్నాళ్ళు శిథిలం కాకుండా ఉంటుందంటావు?

పంతులు: నూరు నూటయాభై సంవత్సరాలనుకోండి గట్టిగా కట్టిన యిల్లయితే

రాము: అయితే చూడు మనిషికంటేను, మనిషి కట్టిన యిల్లాయువెక్కువ అయితే ఆ బూజుపట్టిన అభిప్రాయాల్ని మాత్రం ఎందుకుంచాలి అంట?

పంతులు: చిత్తం

రాము: నీకర్థమయిందా?

పంతులు: చిత్తం

రాము: నీకర్థమయితే యీ ప్రశ్నో యీ బోడి మేష్టరీ చేస్తూ ఎందుకుంటావు! ఏ నాడేనా అగ్రహారాల్లో చేరి ఉండేవాడివి. ఇదిగోమాట (పంతులు దగ్గరికి వస్తూ రామనాథం మెల్లగా) అమ్మాయి నాకు చెప్పింది తెలుసునా

పంతులు: ఏమిటండీ

రాము: అమ్మాయి ఒక చక్కని కుర్రవాణ్ణి ప్రేమించిందట. సమయం వచ్చినప్పుడు తనే అతని పేరూ ఊరూ చెప్తానంది

పంతులు: అంతకంటె కావల్సిందేముందండి శుభస్య శీఘ్రం అమ్మాయి పెళ్లి త్వరలోనే ఏర్పాట్లు కానివ్వండి.

రాము: అదే చూస్తున్నాను త్వరలోనే - ఎంగేజి యీ వేళే ముహూర్తం పెట్టించేస్తాను అమ్మాయిని పిలిచి ఆ కుర్రవాని పేరు కనుక్కుంటాను (చేతి గడియారం చూసి) పంతులూ యింక నువ్వెళ్లు అమ్మాయి యిప్పుడో వచ్చేటట్టు లేదు

పంతులు: చిత్తం సెలవిప్పించండి. (నిష్క్రమిస్తారు)
(రామనాథం తిరిగి ఫైల్సు చూస్తుంటాడు

వడివడిగా సుచిత్ర వెనకాలే శేఖరమూ ప్రవేశం)

సుచిత్ర: (కంగారుగా) నాన్నగారూ! చూడండి యితన్ని

శేఖరం: (సుచిత్రకి మాట్లాడే అవకాశం యివ్వకుండా) నమస్కారం మీ అమ్మాయి సుచిత్రాదేవిగారు మీదగ్గర కార్యదర్శిపదవి ఖాళీగా ఉందని చెపితే...

సుచిత్ర: కాదు నాన్నా కాదు..

శేఖరం: అహాహా! మీకో సందేహం ఏమీ అక్కర్లేదు సుచిత్రా ఏపనైనా సరే సమర్థంగా చేస్తారండి.

సుచిత్ర: కాదు నాన్నా - వీరు నన్ను పొగుడుతున్నారు

శేఖరం: (అడ్డుపడి వేగంగా) అదికూడా చెప్పాలా సుచిత్రాదేవి. కారు వేగంగా వస్తూంటే మీ అమ్మాయిగారు రోడ్డు మధ్య పరధ్యానంగా ఉండిపోయారు. చెయ్యిపుచ్చుకుని టక్కుని యివతలికి లాగి రక్షించానండి.

రాము: (ఆతృతతో) ఎంత ప్రమాదం తప్పింది (శేఖరం చేతులు పట్టుకుని) నీమేలు మరువలేను నాయనా.

సుచిత్ర: అంతా అబద్ధం, అంతా మోసం

శేఖరం: ప్రపంచమే అంత సుచిత్రాదేవి అన్నీ ఆ డ్రైవరు తను స్పీడుగా రావటంలేదనీ, హారన్ ఎన్నిసార్లు కొట్టినా మీ అమ్మాయే పెంకితనంగా రోడ్డుకి అడ్డంగా నిర్లక్ష్యంగా నుంచుందనీ అన్నాడండి. రాస్కెల్ అంతా అబద్ధమూ మోసమూ. వాడు హారన్ కొట్టనే లేదు

సుచిత్ర: (తీరా అయిపోయి తినేసేట్టు చూస్తుంది శేఖరాన్ని)

రాము: ఈ డ్రైవర్లంతే నాయనా నువ్వేకనక సమయానికి అక్కడలేకపోతే ఏమయ్యేదో తల్చుకుంటే-యిప్పుడే నరాలు పట్టుతప్పుతున్నాయి అయితే నీపేరు

శేఖరం: శేఖరం అండి

రాము: నిన్ను చూస్తే నాకొక కొడుకు ఉండటం అవసరం అనే అనిపిస్తోంది త్వరలో నే శుభకార్యం ఒకటి తలపెట్టబోతున్నాను. ఈ ఊళ్ళో నాకు చాలా యిళ్ళున్నాయి. వాటి అద్దెలు వసూలు చేయడానికి ఒక గుమాస్తా ఉన్నాడు కాని అతనంత సమర్థుడు కాదు. నువ్వైతే యువకుడివి శక్తి సామర్థ్యం గలవాడివి దానా దీనా నాకు సహాయంగా

శేఖరం: చేయమంటే అద్దెలు మంచి నిక్కచ్చిగా వసూలు చేస్తానండి ఆ టెక్నిక్ అంతా నాకు బాగా తెలుసండి.

సుచిత్ర: అంత అవసరమా నాన్నా మనకి ఒక కార్యదర్శి!

రాము: ఆఁ! అన్నట్టు అమ్మాయీ అటువంటి ప్రమాదాలు రాకుండా చూసేవాడికి,

శేఖరం: (సంతోషంగా) అమ్మాయిగారిమీద యీగని కూడా వాలనివ్వనండి. ఆవిడని నా మేనకోడలిని కనిపెట్టుకుంటూ ఉంటానండి.

రాము: జీతం ఏమాత్రం కావాలోయ్.

శేఖరం: మీ చిత్తం వచ్చినంత యివ్వండి. నాకు జీతం పట్టింపులేదండి. తమ వంటివారి దగ్గర కార్యదర్శినన్న గౌరవం చాలండి

రాము: శభాష్! యువకుడికి తగ్గ వినయం కూడా ఉంది. ఎంతవరకూ చదువుకున్నావు నాయనా.

శేఖరం: బి.యే. పాసయ్యానండి.

రాము: కానండి నెలకి నూటయాభై యిస్తాను.

శేఖరం: తమ కటాక్షం

సుచిత్ర: (ఆక్రోశంతో) నాటక మాధుర్యం !

రాము: తక్కువంటావా తల్లీ నిన్ను రక్షించిన వాడు కూడా. పోనీ, రెండువందలు యిస్తాను. బ్రహ్మాండంగా ఉంటుంది (సుచిత్ర పళ్ళు పట పట కొరుకుతుంది. శేఖరం విజయగర్వంతో ఆమెకేసి చూస్తాడు)

రాము: ఇదిగో శేఖరం—నాకు జీవితంలో రెండే రెండు ఆశయాలు. ఒకటి యీ ఆస్తిని అభివృద్ధి చేసి అది తరతరాలుగా నిలిచి ఉండేటట్లు కట్టుదిట్టం చేయడమూ, సుచిత్రకి విద్యాబుద్ధులు గరిపి తగిన వరుడికి యిచ్చి వివాహం చేయడమూ. అల్లుడి చేతిలో కూతుర్ని, కూతురి చేతిలో నా ఆస్తిపాస్తుల్ని పెట్టి నేను రిటైరయి విశ్రాంతిగా ఉండదలచుకున్నాను

శేఖరం: చాలా ఉదాత్తమైన ఆశయమండి తమది

రాము: నేనిందాకా చెప్పానుకదూ శుభకార్యమని మా అమ్మాయి వివాహం పది పదిహేనురోజుల్లో జరుపబోతున్నాను

శేఖరం: (మొహంలో రంగులు మారిపోతాయి. కంగారుగా ఆత్రంగా) వి... వా... హ... ముండి

రాము: మంచి వైభవంగా జరిపిస్తాను ఆ అరేంజిమెంట్లన్నీ నువ్వే చెయ్యాలి ఒక డిన్నరు, ఒక డాన్సు, ఒక డ్రామా ఒక బుర్రకథ, ఒక సంతర్పణ, ఒక సంగీత కచేరీ యింకా

శేఖరం: (అతనికి భూమి గుండ్రంగా తిరుగుతోంది) ఎవరండీ వ...రు...డు?

రాము: అనంతా సెటిల్ అయిపోయిందిలే అమ్మాయి స్వయంగా వరుణ్ణి ఎంచుకుంది

శేఖరం: సెటిల్ సెటిల్. (కూలబోయి కుర్చీని అనుకుంటాడు)

రాము: అదేం—అలా అయిపోయావేమిటి

శేఖరం: అబ్బే కొంచెం తిప్పిందండి అంతే—మిస్ సుచిత్రాదేవి కొంచెం వాటర్!

సుచిత్ర: వాటరేనా, మగ్గుకూడా కావాలా పాపం! (వెళుతుంది.)

రాము: కూర్చోవోయ్ శేఖరం ఫోర్ట్లో పని చేయిస్తున్నాను ఒకసారి చూసివస్తాను (వెళతాడు)

శేఖరం: (కుర్చీలో కూర్చుని మొహాన్ని చేతుల్లో కప్పుకుని) మైగాడ్.

సుచిత్ర: (నీళ్లతో ప్రవేశించి) ఇదిగో మిస్టర్ శేఖర్, వాటర్ (గ్లాసు బల్లమీద పెడుతుంది)

శేఖరం: (కోపంగా చూసి గ్లాసుడునీళ్లూ గడగడా తాగేస్తాడు) హుం!

సుచిత్ర: (ఎదురుగా కూర్చుని) కాగితం కలం తీసుకోండి. నా మ్యారేజికి కావలసిన వస్తువుల లిస్టు చెబుతాను.

శేఖరం: (కదలడు)

సుచిత్ర: మీకే చెబుతున్నది!

శేఖరం: (కుర్చీ మరోపక్కకు తిప్పుకొని కూర్చుంటాడు)

సుచిత్ర: మీకు జీతం ఇచ్చేది ఎందుకో తెలుసా? చెప్పినట్లు చెయ్యడానికి

శేఖరం: నేను వ్రాయను

సుచిత్ర: ఏం?

శేఖరం: నా ఇష్టం

సుచిత్ర: మీ యిష్టం మీయింటివరకు అయితే ఉద్యోగము మానెయ్యండి.

శేఖరం: నాకు ఉద్యోగం ఇచ్చింది మీరుకాదుగా.

సుచిత్ర: ఎవరైతేనేం—ఇక్కడ నా మాట రాజాజ్ఞ. లేకపోతే డిస్మిస్ చేయిస్తాను

శేఖరం: వింత ప్రయోగం. మీరు చెప్పినట్లుగా వినడానికి నేనేమీ తమ మొగుణ్ణి కాను. వస్తాడుగా ఓ దివాన పదిరోజుల్లో తమ భర్తనంటూ! వాడికి పురమాయించు ఈ పనులన్నీ.

సుచిత్ర: (కోపంతో) యూ షటప్ నాకు కాబోయే భర్త నవయువకుడి పై కళ చాలాదూరం వెళుతుంది నా భర్త నాకు దైవసమానుడు మీ అంతస్థు తెలుసుకొని జాగ్రత్తగా మాట్లాడండి

శేఖరం: ఇక నాకు జాగ్రత్త లేదు నాకేకాదు నా గుండె మండిపోతోంది నేను మానవుణ్ణి కాను, రాక్షసుణ్ణి విప్లవకారిణి సుచిత్రా! ఏ దేవిని నేను సర్వస్వం అని ఆరాధించానో, ఏ దేవి నవ్వుకోసం, కటాక్షం కోసం తల్లడిల్లిపోయానో—అదే నన్ను ఓ అనాథకుక్కలా పురుగులా విదిలించి పారేసింది నాకింక మంచీ చెడ్డా పాపం పుణ్యం విచక్షణ లేదు ఎప్పటికైనా నా పగ తీర్చుకుంటాను నిన్నూ నీ భర్తని కట్టకట్టి గోదావరిలో ముంచేస్తాను.

సుచిత్ర: (ఫక్కున నవ్వుతుంది)

రాము: (వస్తూ) ఎందుకమ్మా అలాగ నవ్వుతున్నావు

సుచిత్ర: 'తిరస్కరింపబడిన ప్రియుడు' అనే నాటకంలో పోర్షన్ చెబుతున్నారు నాన్నా వీరు వీరు నాటకాల్లో వేషాలు బాగా వేస్తారట

శేఖరం: అవునండి. మీ అమ్మాయి చెప్పిన నాటకం పట్టి విషాదాంతం అయిపోయిందండి. అందులోని హీరోయిన్ చాలా దుర్మార్గురాలండి వంచకురాలండి గోముఖ వ్యాఘ్రమండి

సుచిత్ర: హీరో అంతకన్నా దగాకోర్, క్రూక్, లోఫర్

రాము: హీరో హీరోయిన్లు ఎటువంటి వాళ్లయితేనేం తల్లీ ఇంతకీ నాటకం కదా.

శేఖరం: వాస్తవిక జీవితంలో కూడా ఉంటారండి అటువంటి మోసకత్తెలు

సుచిత్ర: అటువంటి వేషగాళ్లని కత్తులున్నా

రాము: నేను మీ ఇద్దరితో ఏకీభవిస్తాను. సరేనా. (సుచిత్ర కోపంగా కూర్చుంటుంది. శేఖరం అంతకన్నా కోపంగా కూర్చొని టేబిలుమీద న్యూస్ పేపరు చదువుకున్నట్లుగా నటిస్తాడు. కాని అతని మొహంలోని బాధని దాచాలని ప్రయత్నం ఇదే సమయంలో సుమూర్తి పోటు యోగానందం వస్తాడు పేపరు అడ్డంగా ఉండడం వల్ల శేఖరాన్ని చూడలేదు, శేఖరమూ వాళ్ళని చూడడు)

సోము: నమస్కారమండి. ఈరోజుల అయిన వసూళ్ళ మొత్తమూ రసీదులూ చిత్తగించండి. (బల్లమీద ఉంచుతాడు)

రాము: (రసీదుల్ని చూసి) ఇంకా ఏమైనా రావల్సినవి ఉన్నాయా?

సోము: (భయంగా) బాబూ ఒక్కడి విషయములో మాత్రం చాలా కష్టంగా వుంది. అతను ఈ ఏడాది నుంచీ ఒక్క పైసా లేదండి. నాలుగు రోజుల నుండి తిరిగి పత్తాలేకుండా పోయాడు. గొప్ప కేటుగాడులెండి

రాము: కేటుగాడా? అంటే?

సోము: చిత్రం. అది మాతృభాషగా మన భాషాకోశం లోకి వచ్చిన పదమండి. మామూలుగానేనీ, అసలైన గిరీశం మార్కు దగాకోరని అర్థమండి

రాము: (చిరాగ్గా కోపంగా) ఎంత ఇవ్వాలి

సోము: నెలకి రెండుగదులకి పదిహేను రూపాయలు చొప్పున పదమూడు నెలలకి మొత్తం అయిందండి

రాము: పెద్ద మొత్తమే యివ్వాలి. కుటుంబంతో ఉన్నాడా?

సోము: రాము గారు పరమబ్రహ్మచారి గాడండి

రాము: అయితే రెండుగదులెందుకు.

సోము: మొదట నాకూ ఆ సందేహమే కలిగిందండి చాలాకాలం వరకూ అర్థం కాలేదండి. కాలం నాళ్ళ తరువాత లోపలిగదిలో దాక్కుంటాడని ప్రత్యేకంగా రెండవగది కూడా తీసుకున్నట్లు కనబడుతోందండి

రాము: ఇన్నాళ్ళూ ఏం చేస్తున్నావయ్యా. ఎందుకు నాకు ముందుగా అతన్నిగురించి చెప్పలేదు అతగాడికి ఏమయ్యాడో పోలీసుల్ని పిలిపించి పట్టించక పోయావా అంట! ఏమయ్యోయ్ సోమరాజులు, సాయంత్రం లోపుగా అతనెక్కడున్నాడో వెతికి పట్టుకుని వసూలుచేసి తీసుకురా లేకపోతే నీ జీతంలోంచి విరగ్గోస్తాను

సోము: బాబూ—తమరు అలాగంటే ఏంచెయ్యగలను. ఆ వేషం భాష పిలవడం చూస్తూ వుంటే వాడు అదర్శా కవి, తీసి చూసి ఒత్తిడి చెయ్యలేక పోయేవాణ్ణి, ఎప్పటికప్పుడు మహానమ్రంగా తియ్యగా నవ్వుచెప్పేవాడు బాబూ ఇంతకీ నా ఖర్మ.

రాము: అంతే నామాటకి తిరుగులేదు సాయంత్రం లోపుగా వసూలుచేసి యివ్వకపోతే నీకు జీతం మటాషు—(కోపంగా లోపలికి వెళ్ళిపోతాడు)

శేఖరం: (మెల్లగా అర్ధంగా ఉండేగానే) నేనయితే ముక్కుపిండి వసూలు చేసేవాణ్ణి ఏడాది నుంచి అద్దెవసూలు చెయ్యలేక పోయాడుట. ఎగనామం బదులు (పేపరు తీసి సోమరాజుల్ని చూసి వ్యంగ్యంగా నవ్వుతాడు) ఓహో!

సోము: వారి విషయం తెలియక్క మహాప్ర (గట్టిగా, రామానందంవైపు చూసి) అయ్యా రామానందంగారూ విన్నారండీ వినా—ఇక్కడే వుంటాడు వీడి వ్యవహారం!

శేఖరం: మహా మహానుభావా నేనున్న అయిల్లు నీ స్వంతం అని చెప్పావే!

సోము: చిత్రం గిరీశంగారూ, యిలెవరికైతే నేం అద్దె మాట ఏం చెప్పావ్

శేఖరం: అసలు మనిద్దరం నమ్మడంగదా!

సోము: నేను నేను రామానందం గారి గుమాస్తాని.

శేఖరం: నీ జీతం ఎంత?

సోము: అసంత నీకెందుకోయ్ నీ ముష్టిబతుకుకన్నా వెయ్యిరెట్లు నయం నీకుమల్లే దొంగబతుకు లంజబతుకు కాదు మనది. పంచ రూపాయలు నికరమైన జీతంనాకు కష్టపడి చెమటోడ్చి సంపాదించినది నాయనా—ఇదేం యాచన కాదు

శేఖరం: తెగనయ్యావే సోమరాజులు! నీ సంగతి నాకు తెలుసు.

సోము: తెలిసుకోం—బతుకుతాయని

శేఖరం: నేను రామానందంగారి సెక్రటరీని మనజీతం నెలకి రెండువందల రూపాయలు ప్రతినెల వాగ్దానం కన్న పగలో నగం తక్కువ నీ సెక్రెటరీ ఆఫీసర్ని కాబట్టి రెండు చెంపలూ వాయించుకొని నమస్కారం చేసి అలా నిలబడు. స్టాండ్ ఎటెన్షన్!

సోము: వెటకారంగా ఉంటే నీకు జాగ్రత్త అద్దె యిస్తావా, లేదా పోలీసుకు చెయ్యమన్నావా (పంచె పైకి చేస్తాడు)

శేఖరం: (హాస్యం చేతులు పైకెత్తి) ఓరేయ్ గుమాస్తా రారా! నీకుండు నామరూపం చేస్తాను.

సోము: (రామానందం తలుపుచూసి) అయ్యా ఏకరవండి అనీశం.

శేఖరం: నాపేరు శేఖరం

సోము: యీపేదాది అద్దె ఎగ్గొట్టిన మహానుభావుడు వీరే నండి బాబూ

రాము: ఇతణ్ణా (తెల్లపోతాడు)

సోము: పైగా మీద మీదికి వస్తున్నాడు అయ్యా సెలవిస్తేనండి ఒక్క దెబ్బతో యితగాణ్ణి భూమ్మీదికి దప్పిస్తాను

సుచిత్ర: (ఇంతవరకూ వినోదంగా చూస్తున్న సుచిత్ర పరిస్థితి దాటిపోతుందని గ్రహించి) వీరేనాన్నా వీరే

శేఖరం: రమణార్థంగాయా. నేను నిజం చెప్పేస్తున్నాను నేను మీ అమ్మాయిని సుచిత్రని యీ రెండేళ్ళనుండీ ప్రేమిస్తున్నాను ఆమె దయని సంపాదించాలని అన్నీ వదిలేసి యీ ఊళ్లో ఉండిపోయాను పెళ్లాయించి యీ సోముణ్ణి మోసగించి ఏడాదినుంచీ అద్దె యివ్వకుండా కాలక్షేపం చేశాను నేను బి యే ప్యాసయ్యాను నేను దరిద్రుణ్ణి, లోభిణ్ణి నిజమే కాని ఒక్క అరగంటవరకూ సుచిత్రాదేవి సన్నిహితంగా తిరిగే చాలనే ఆశ ఉండేది కాని ఆ ఆశ యిప్పుడు సమూలంగా నాశనమయింది నా మోసాన్ని, నా అల్పత్వాన్ని మీరు ప్రత్యక్షంగా చూశారు కదా నన్ను క్షమించి మీ అమ్మాయిని నా చేతుల్లో పెట్టరూ. ఇన్నాళ్ళు నేను పడిన శ్రమకి మీ అమ్మాయి హృదయంలో మూడోవంతు చోటుకూడా సంపాదించుకోలేకపోయాను అందని ద్రాక్షకి అర్రులుచాచాను విఫలమైన యీ ప్రేమ నన్ను దహించివేస్తోంది నేను తెగించిన మనిషిని నాకు చావంటే భయంలేదు కాని యీ సోముణ్ణి నన్ను సుచిత్రాదేవి ముందే అవమానించాడు అది మాత్రం సహించలేను ఈ సోముణ్ణి చంపేసి మరీ చచ్చిపోతాను గుడ్‌బై సుచిత్రాదేవి రార సోముణ్ణి (మీదికి వస్తాడు)

సోము: న్యూ ఏం చేస్తావురా (మీదకొస్తాడు)

సుచిత్ర: (కంగారుగా) నాన్నా వీరు వీరు.

రాము: (పరిశీలించుకొని) ఇది యిలవుతున్నారా కడి బారవుతున్నారా! (బల గుద్దుతాడు)

సోము: ఆగండి బాబూ పిడిపాగాళ్ళ ఓ పది కొస్తాను తగ్గించేస్తాను. మీరు చూస్తూ ఉండండి.

(ఇదియూ కలియబడబోగా. సుచిత్ర చేతిలోవున్న యూకలిప్టస్ ముందుకు వచ్చి సోముయొక్క చెవిమీద కొడుతుంది)

రాము: అమ్మాయ్ మర్యాలారా నీ తెంగులు!

సోము: (ఏక్సైటుమెంటుతో) అమ్మాయిగారా! అబ్బ! నన్ను కొట్టావేమిటి తల్లీ

సుచిత్ర: ఇంకా చంపేదువు జాగ్రత్త ఆయనెవరో తెలుసునా ఆయనే నాకు కాబోయే భర్త

రాము:
సోము } — ఆ!
శేఖరం

సుచిత్ర: (శేఖరం చెయ్యి పట్టుకుని) నేను నీకిదివరకు చెప్పింది వీరి కే నాన్నా.

రాము: (నమ్మలేక) యితనా! అమ్మా, నువ్వు పొరపాటుపడటంలేదు కదా!

సుచిత్ర: నాన్నా వీరిని వరించి నీకు సరిగా తెలియదు వీరొక్క ధనకానులో ప్యాసయ్యారు నాన్నా.

రాము: (సందేహిస్తూ) సరిగా ఆలోచించుకున్నావా అమ్మా

సుచిత్ర: (లాలిస్తూ) ఆయన చాలా మంచివారు నాన్నా నా మాట కాదనకు నాన్నా.

రాము: (శేఖరంతో) ఇదిగో చూడు నీ తండ్రి పేరు.

శేఖరం: బ్రహ్మానందం అండి

రాము: బ్రహ్మానందంగా ఉందోయ్ సరే నీ ఉద్యోగం ఏమిటి!

శేఖరం: ఇంతవరకూ సుచిత్రాదేవిని వివాహం చేసుకోవడమేనండి

రాము: ఇక తర్వాత!

శేఖరం: సుచిత్రాదేవి ప్రతి క్షణమూ సంతోషపరచి ఆమె కవితలో కవిత్వాన్ని కనుచూపులో స్వరాన్ని సృష్టించడం

రాము: అంటే ఒక స్త్రీ కోసం నీజీవితం అంకితమివ్వదలచుకున్నావన్నమాట

శేఖరం: నాకు కోపం తెప్పించకండి జమీందారుగారూ సుచిత్ర సామాన్య మానవ స్త్రీ అంటే నేను సహించను.

రాము: భేష్ బాగా చెప్పావు ఇది నీ ప్రేమకి నిదర్శనం అనడానికి సందేహంలేదు. సరే, నీకు వ్యసనాలేమైనా ఉన్నాయా.

శేఖరం: చాలా ఉన్నాయండి.

సుచిత్ర: (తండ్రి భుజంమీద తల ఆన్చి) మా నాన్న చాలా మంచివాడు.

శేఖరం (నమస్కరిస్తూ) మీ విశాల హృదయానికి ఆ ఔన్నత్యానికి కృతజ్ఞుణ్ణి మామగారూ!

సోము రొట్టె విరిగి నేతిలో పడిందయ్యా శేఖరం బాబూ అరవిందం లేని అనాధ పడిన ఇప్పుడు శ్రీ శ్రీ అయిందాయ గారి అల్లుడివి ఓహోహో అదృష్టవంతుడివి మా రోజ్లు సుఖంగా బతుకు నాయనా

రాము: మూడు శేఖరం వారం పదిగంటల్లో మంచి ముహూర్తం వుంది నేను ఇప్పుడే సిద్ధాంతి గారితో ఆలోచించి వచ్చాను చూడు నాయనా ఈ సమాజంలో వుండే అష్టైశ్వర్యాల్ని ధనికుల దరిద్రుల అంతరాన్ని లెక్కచెయ్యనిది దాటగలిగినదీ ఒక్కటే వుంది అది ప్రేమ దాంపత్యాన్ని పవిత్రం చేసేది, స్వర్గం చేసేదీ ప్రేమే కాని ప్రేమని ధనంతో విలువకట్టి కట్నాల రూపంలో కులాహంకార రూపంలో ప్రవర్తించే యీ నాటి పెద్దలతో నేను ఎప్పుడూ ఏకీభవించలేదు నా వయస్సు ముసలిదైనా మనస్సు మాత్రం నవ్యలోకం ఆశ్వసిస్తుంది ఇన్నాళ్లు యీ సొమ్ము దగ్గర ఉంచుకో నీ దుస్తులకీ అవసరాలకీ ప్రస్తుతం ఖర్చుపెట్టుకో రావయ్యా సోమయ్యా బాబూ అలాగ పోయి వద్దాము

సోము (శేఖరాన్ని సమీపించి) అయ్యా సుచిత్రా దేవి, చంద్రవదనలాంటి ముఖాన్ని సంపాదించుకున్నావు. నేను మొదటే అనుకున్నాను శేఖరంబాబుని చూసి — అదరా, ఆకృతి అంతా యోగజాతకుడని చెప్తూనే వుంది శేఖరంబాబూ, అయ్యగారు కోటీశ్వర్లు కాని ఏదైనా మంచిపనులకి యిప్పించు నీ పేరు చెప్పుకుంటాను. అందులో మా పిల్లలు లేని వాళ్లే, ఖర్చు ఎక్కువ! వస్తానుబాబూ

రాము: (సోము మాటలతో నవ్వుతూ) అయ్యా శేఖరానికి ఏం కావాలో అన్నీ జాగ్రత్తగా చూసు. వస్తాం (నిష్క్రమిస్తారు)

శేఖరం: సుచిత్రా ఈ ప్రేమదాసుడు ధన్యుడు. (ఇంగ్లీష్ ఫాషన్లో ఒక మోకాలిమీద కూర్చుని శాల్యూట్ చేస్తాడు.)

సుచిత్ర: ఎవరైనా చూస్తే నవ్వుతారు లేవండి. ఇదే మైనా నాటకం అనుకున్నారా.

శేఖరం స్వీకారం. ఇది స్వప్నం ఇది యమునానదీ తీరం నువ్వు రాధవి, నేను కృష్ణుణ్ణి. ఇది వైజయంతి నువ్వు శచీదేవివి. నేను దేవేంద్రుణ్ణి. ఇది పాతాళలోకం నువ్వు ఉలూపివి, నేను అర్జునుణ్ణి

సుచిత్ర ఇది భూలోకం నేను సుచిత్రని మీరు శ్రీ శ్రీ శేఖరం

శేఖరం: ఎంతగమ్మత్తు చేశావు సుచిత్రా నేనంటే నీకు మొదటినుంచి యిష్టంగా ఉంటే యింతనాటకం ఆడావా

సుచిత్ర ఇష్టం లేనిది ఏముంది మీరు ప్రేమలేఖలు రాస్తుంటే గోడకాగితం పై దాగుంటుండేది కాని చాలా కాలం మీ ప్రేమయొక్క నిజాయితీని పరీక్షిస్తూ వచ్చాను తుదకు మైన న్యాయం చూస్తూ, లేక ప్రాణంమీదకు తెచ్చుకోని అను కున్నాను అంగీకరించాను మీకు కఠిన పరీక్ష (అతని గాటులో కళ్ళు వాలిస్తూ) పాపం ఎన్ని కష్టాలు పడ్డారో కదా

శేఖరం కష్టాలనుభవించే వాళ్లకు పెద్దలు ఈ శేఖరం ప్రేమ ఫలించింది అనిర్వచనీయమైన రత్నాన్ని పొంద గలిగాను ఎన్ని అపూర్వాలు కలిగినా ప్రమాదాలు వాటిలి నా నిర్వికారం పొందలేదు అవి వదలలేదు. పరిస్థితులకి లొంగిపోవడం ధీరుడి లక్షణం కాదు, కం పని అంగీకరించడం వివేకులకు కాదు హోప్ ఫగనర్ హోప్ యిదే శేఖరం విధానం

సుచిత్ర : మీరిలాగ గంభీరంగా మాట్లాడుతూంటే ఎంతో అందంగా ఉంటారండీ

శేఖరం (నవ్వి) అది రసికయతి లక్షణం.

సుచిత్ర అంటే—

శేఖరం అసలేంగా గంటలకొద్దీ ఉపన్యాసం దంచెయ్యడం, ఎంతపిండినా సారం ఒక్క చుక్క కూడా రాలదు

సుచిత్ర కొంపతీసి మీరు మంత్రులవరుకదా!

శేఖరం నీ కొంపయం అక్కరేదు నీ సన్నిధానమూ నీ దరహాస చంద్రికల్ని వదలి అవతల పైకెళ్తే నా రసహీనమైన ప్రపంచంలో నా మనస్సుంటూనా సెకర్ . సెకర్ .

సుచిత్ర మమ్మల్ని, ఇంక భయపడ నక్కరేదు.

శేఖరం సుచిత్రా, వివాహం అవగానే హనీమూన్ మాటేమిటి.

సుచిత్ర హనీమూన్—ఏం యిక్కడ ఉంటే కూడా

శేఖరం: రేంజర్లమంచి మాపోన్న యీ కొండలవీ, మరికి కొల్వలవీ, కానా మా నాన్నవీ

సోమయ్యగారి చూస్తూ వివాహానంతర ప్రథమ
దినాల్ని గడుపుతున్నావా అన్నట్టు సుచిత్రా
మని యిద్దరి ప్రేమపూర్వకలలపూర్వ యీపాడు
నీవెలు పడుతూనేను.

సుచిత్ర (ఆలోచించి) అయితే కాశ్మీర్ పోదామా.

శేఖరం చంద్రకాంత్ ఆ కాశ్మీరపు లోయల్లో.

సుచిత్ర ఆ హిమవత్ పర్వత సన్నిధానంలో.

శేఖరం సెలయేళ్ళ పక్కన.

సుచిత్ర: జలపాతం దిగువన

శేఖరం రంగు రంగుల పుష్పాల తోటలలో

సుచిత్ర: మంచు కప్పిన తెల్లని బాటలలో

శేఖరం నవ్వు నేనూ

సుచిత్ర అబ్బ చాలా బావుంటుందండీ. దలో
కాశ్మీర్—యిదే మన నిర్ణయం.

శేఖరం (కళ్ళు నులుముకుని) ఇది స్వప్నమా లేక—
ఇప్పుడెక్కడున్నాను సుచిత్రా

సుచిత్ర: లేవండి. లేవండి భోజనానికి వేళయింది,
అల్లుడుగారూ

రాము రాకుంది ఈ కాలపు కుర్రవాళ్ళు రాత్రిం
బవళ్ళు చదివి పరీక్షలు వ్రాయడం, జీవితంలో
ఏ ఉద్యోగమూ దొరకక ఆఫీసు కుర్చీలకీ
జీవితం అంకితం చెయ్యడమూ తప్ప ఏ ప్రత్యేక
తనీ ప్రదర్శించలేకపోతున్నారు అయితే
చెప్పు నీ వ్యసనాలన్నిటినీ—

శేఖరం వాటిని చెపితే యీ గాజు తెమలవండి
నాకు లేని వ్యసనమేమిటో తెలుసుకోవాలని
పురజనులందరూ ఒక కమిటీని వేసినట్లు
తెలుస్తోందండి

సోమయ్య: అరె పిచ్చిగా! ఏం వగరూ పొగరూ
లేకుండా చెప్తున్నాడు జమీందారుగార్ని
చూస్తే నానాటికి మీద అక్షరాలు అక్షరాల్లానే
గడగడలాడుతాయి.

సుచిత్ర: ఈ తిడి నాన్నా పేకాట సిగరెట్ తప్ప
ఏ వ్యసనమూ లేదు

రాము: అయితే ఉన్నాయని అబద్ధం ఆడావన్నమాట!

శేఖరం అదేనండి నా వ్యసనం అబద్ధం మంచి
సరదాగా మంచి నీళ్ళ ప్రాయంగా ఆడగలనండి.

రామనాథం (పడకగా వేళాకోళం ఆపేసి తీవ్రంగా)
ఏమోయ్ శేఖరం అబద్ధాలాడటం మనిషి
యొక్క గౌరవాన్నీ ఆత్మగౌరవాన్నీ దెబ్బ
తీస్తుంది. నీలాంటి అర్హత లేని వాడికి,
అబద్ధాలాడే వాడికి నీతినియమం పాటించని
వాడికి ఏ తండ్రైనా తన కన్నకూతుర్ని యిచ్చి
పెళ్ళి చేస్తాడంటావా.

శేఖరం (ఈ మాటలకి కంగారుపడి) దయ్యంలా
చేశారా! (ధైర్యం తెచ్చుకొని) నేను నన్ను
గురించి అంతా నిజం చెప్పేస్తాను అబద్ధా
లాడినా, ఆడంబరం చూపినా ఒకటికి పోని
చేయాలనే గుణదోషంతో కాదు మీ అమ్మాయి
కోసం నిరాధారమైన బ్రతుకు సాగించినదీ,
నానా బాధలు పడినదీ మీ అమ్మాయికోసం.
తర్వాత మీ యిష్టం.

రాము సోమనాథా ఇలా రా! (సుచిత్రా శేఖరమూ
ఆతృతతో చూస్తుంటారు) ఇతని అర్హతానర్హ
తల్ని ఒకసారి పరిశీలిదాం ఈ రెండేళ్ళూ
దమ్మిడీ సంపాదన లేకపోయినా దర్జాగా కైక
బతికగలిగిన తెలివ్వా

సోమయ్య (తలూపి) ఒకటి.

రాము ఎన్ని కష్ట తెగుళ్ళక్కలని వచ్చినా నవ్వుతూ
జీవితాన్ని సాఫీగా గడిపిన చాతుర్యమూ

సోమయ్య రెండూ

రాము అమ్మాయి సుచిత్రకోసం ప్రాణాలైనా
యివ్వగలిగిన తెగింపూ

సోమయ్య మూడూ

రాము అమ్మాయి యితన్ని గాఢంగా ప్రేమించని
మనకే ముఖ్యాతి ముఖ్యమైన పరిస్థితి

సోమయ్య నాలుగూ

రాము వీటన్నిటినిపట్టి మానే నా తల్లి సుచిత్రని
నా శేఖరానికిచ్చి వివాహం చేయడానికి నాకు
అభ్యంతరం ఏమీ లేదు మర్యాద లోపమైతే
ఇక మీ మామగారికి కోపంవస్తుంది

శేఖరం ఒక్క నిముషం ఆగు (ముందుకువచ్చి)
పోవర పోలీసులాగా (పాంటు జేబులోంచి
ఒక కాగితం తీసి చూపిస్తూ) ఇక నేను
తీసుకున్న చేబదుళ్ళ బాకీలు ఒక అణాతో సహా
తీసుకున్న అప్పులన్నీ ఆ కాగితం నిన్నటి
కలో జాగ్రత్తగా తీర్చేసుకుదాయి.
ఈ రెండేళ్ళనుంచి నాకు కాతాలిచ్చిన కాఫీ
హోటళ్ళకి, లాండ్రీషాపులకీ పాదరక్షల షాపులకీ
సర్వదా కృతజ్ఞతా వాడంబరాలలో శ్రీమతి
సుచిత్రాదేవికీ నాకూ వివాహం జరగ
బోతోంది ఏకల్ వివాహానికి మీరందరూ
సకుటుంబ బంధుమిత్ర సపరివారంగా విచ్చేసి
మదర్పిత చందనతాంబూలాదుల స్వీకరించి
వధూవరుల నాశీర్వదించి మీమీ కాలం
సఫలం చేసుకోవాల ప్రార్థన నమస్తే

సుచిత్ర నమస్తే.

[సుచిత్రా శేఖరం చెట్టాపట్టాలు వేసుకుని
వెళ్ళిపోతారు. తెర]

మర్యాదలు

శ్రీ జానూతల వేంకటరామమూర్తి

'చదువుకున్నందుకూ, ఉద్యోగాలు వెలిగిస్తున్నందుకూ మనం ఒకొక్కరయినా గొప్ప సాయం చేస్తే దేశంలో ఇంతింత లాభాటి సమస్యలు ఉన్నాయా నేమా! నచ్చినా సులభంగా తేలిపోతవి!'

'ఔనౌను!' పరధ్యానంలో అన్నాను

'నేనెంతటి ముఖ్య విషయం చెబుతున్నానో నీవు అర్థం చేసుకుని వీరిలో బాగా తలవి నమ్మ లేను కట్నాలు ఇవ్వలేక పెండ్లి వాయిదా పడు తూంటే, చాటున కన్నీళ్లు కుక్కుకుంటూ ఎంతగా గిలగిలలాడుతూ, ఎంతగా తపించిపోతూ మగవాడిని కవించి వేస్తున్నారో ఎప్పుడైనా ఊహించడం జరిగిందా? నేను కండ్లారా చూశాను!'

'లేదు!' అంటూ కండ్లు వాడివైపుకు తిప్పాను నందకుమార్ కండ్లలో ఎర్రటి జీరలు - మామూలుగా ఉండేవి కనిపించాయి కండ్లు ఎర్రటి జీరలతో ఉండటం భాగ్యచిహ్నమని వాడు తరచు అనేవాడు కుమార్ మళ్ళీ మొదలెత్తాడు, 'కనీసం ప్రతివాడు కట్నం తీసుకోనని ఎందుకు తీర్మానం చేసుకోరాదూ?'

'ఈ విషయంలో ఒక చట్టంకూడా ఉంది ఇది చాల పాతపాట! ఇంతకూ నీవు తీసుకోడం జరిగిందా?'

'అం మనసా నిశ్చయించాను లేవు ఇరవై రెండు నా పెండ్లి!' అన్నాడు నందకుమార్, వీలున్నా విడక వెళ్లిపోయాడు.

నేను ఆశ్చర్యంతో కొయ్యబండి పోయాను!

అతి మామూలుగా వాడి పెండ్లి జరిగిపోయింది, కాబట్టి అరుచైలంగా నేనూ చెప్పడంలేదు పసుపు దారులయిన బట్టలతో, శిరస్సునుండి విస్మయం రాలు తూంటే చిరునవ్వులతో పరాపరి నా దగ్గరకు వచ్చి, 'ఎల్లా ఉందిరా?' అన్నాడు నందకుమార్.

'ఏమిటి'

'నా పెళ్లాం!' వాడి ముఖంలో గర్వం, తోకా రాలూడు కవళికలు మెరుస్తున్నాయి!

'నీకు సరిపోతుంది!'

ఇంతలో వాడి పెద్ద బావమరది గబగబ్బున వచ్చి 'ముఖ్యంగా మిమ్మల అభినందిస్తున్నాను మీ లాంటి మిత్రబృందం ఉండటంవల్లనే సంస్కారవంతు లావటూ, స్వేచ్ఛా ప్రయత్నాలూ కలుగుతుంటాయి ఇల్లాంటి పుణ్యకార్యం చూసినప్పుడు నా కండ్లు చెమ్మగిల్లుతుంటాయి వీరిని నేను అభినందించేది!'

'చేసిన మెప్పు చాలదూ? కొరదా, చరవా మీ కల్లాలు మూసుకోగలదు!' అంటూ పైకి నేను అనలేదు,

నందకుమార్ ఉదాత్తమైన అతలోకాలు మూ శౌర్యమండి లోపల వైపుకు ప్రసరించాయి నేనూ అటే చూస్తున్నాను కాబట్టి, మెరుపులా తళుక్కున మెరిసి పోయిన వాడి మరదలు కనిపించింది

'మేము చూడండి ఎంతో కష్టపడాం! ఇంక ఒకమ్మాయి సగుణగా మించోగలిగాము ఇది సంతోషంగానే ఉంది. మా నాన్న మాకోసం ఏమీ మిగల్చలేక పోయినా, ఇద్దరి పెండ్లాడాల్సిన చెల్లెళ్ళను వదిలి పోయాడు ఎంత కష్టమో ఆలోచించండి! పాటలూ, బట్టలూ జరుపుకోడమే ప్రహ్లాంపెనువుతూంటే, ఇంకా వెలకు వెలు ప్రకృతిందనం సామాన్యమా?' అని అతడు ఒక నిముషం కూడా విరామం తీసుకోక, 'నందకుమార్ విశాలహృదయుడు కాబట్టినే, ఎవరెన్ని కెంత అనిపమైనా తన ఆశయాన్ని దక్కగా ప్రదర్శించి కృతార్థుడైనాడు!' అని అతడు వెళ్ళి పోయాడు

అతడి ధోరణి, తత్త్వమూ నేను అప్పుడు బాగా అర్థం చేసుకోలేకపోయాను.

'మంచి బావమరిది నే సంపాదించావ్!'

'అయిననేంలే 'య్! గజెటెడ్ రాంకులేదనేగాని, సెంట్రల్‌లో అంత జీతంవచ్చే ఉద్యోగం!'

'ఆయన తమ్ముడో!'

'లెక్చర్ చేస్తున్నాడు!'

'అదృష్టమే! చాల బావుంది!'

'ఎక్కడి సమ్మంధం చెప్పరా! భగవంతుడు ఎక్కడెక్కడికి కలిపి, ముడివేస్తుంటాడో తెలీదు. మన ఊరెక్కడా బొంబాయెక్కడా!'

'జోకు!'

వాడూ వదిలిపోయాడు పెండ్లిలు చాల సందడిగా ఉంది, కానీ నేను ఎగురు చూస్తున్నట్టుగా మాత్రం ఆనందపడలేను చాలసేపటినుండి ఎవరితో మాటాడుతున్నా ఆ వేపుకు మా ఫ్రెండుంచి చూస్తున్నాను.

నందకుమార్ చెల్లెలు ఇటు వస్తోంది. ఆమెను ఆపి, 'మీ నాన్న ఎక్కడా?' అన్నాను.

'మీకు తెలీదా? ఆయన రాలేదు!'

'ఏం?'

ఉదాసీనంగా నవ్వి పోయి వెళ్ళిపోయింది.

ఆయన రెండోసారి పెండ్లి చేస్తున్నాడా? ఇంత చేసిన ఆయన, కొడుకు ఒక ఇంటివాడవుతూంటే రాకపోవడం కారణం?

మనసులో అక్కడనుండి లేచి ఇతరులు నచ్చారు స్నేహితులంతా ధూమపాన పారవశ్యంలో, చతుర్ముఖ పారాయణంలో మునిగి తేలుతున్నారు వార్నింగు ఇచ్చి కాలేజీ రోజుల నాటి మైత్రి గల గల్లాడుతున్నాయి!

'ఒరేయ్! వాడు తప్పించుకుంటున్నాడురా! వాడిని పట్టుకోండిరా!' అంటూ శేఖర్ సుబ్రహ్మణ్యం!

'రా! నాయనా! రా! ఓ పేకముక్క తీసి, ఓ చేయి కలిపి, కాసిని డబ్బులు ఇచ్చిపోరా తండ్రీ!' అంటూ హృదయపూర్వకంగా మధుసూదన్ ఆహ్వానించాడు.

చిరునవ్వుతో వాళ్ళను వదిలించుకుని గబగబా అడుగులు సాగించాను!

ముందువాలో నాగరాజు సిగరెట్ కాలుస్తూన్నాడు

'ఏమోయ్! మీ నాన్న రాలేదూ?'

'ఆఁ'

'ఎందుకని?'

'ఈ పెండ్లి ఆయనకు ఇష్టంలేదు నందూకు మరో సమ్మంధం నిశ్చయం చేసుకున్నాడు నాన్న ఆలుకట్నం ఇస్తామనీ, సామ్మ పట్టింపులేదని చెప్పారు. ఆ డబ్బుతో హోటలు వదిలించుకోవాలని సిద్ధం చేసుకుని చూస్తున్నాడు కానీ ఈయనగారు ముందే ఇల్ చేసుకుని పెళ్ళికి సిద్ధమైనాడు. అంతా అయిపోయాక నాన్నకు తెలిసింది నలుగురిలో ఇవాళ ఆయన ముఖం ఎత్తుకోలేక పోతున్నాడు. ఎవరికేం? ఎవడిసుఖం వాడిది! అందరిదీ పగ చేసుకుని ఏంచేసాంగా కాలం తేల్చవలసిన రహస్యం!' అంటూ ఏవంలోకూడా సిగరెట్ను తెలకని కొట్టి బూటు కాలితో రాచి పొడిపొడి చేశాడు!

'నీవూ కోపంగా ఉన్నట్టున్నావు! మరి నీవూ పెండ్లికి వచ్చివుండకుండాను నీవు ఆమెను పెండ్లాడి మీ నాన్న (చాలిపోయిన తలను పైకెత్తే ప్రయత్నం చేయకూడదూ!'

'ఇప్పట్లో పెండ్లి చేసుకోదల్చలేదు!'

'ఏం! పెండ్లి చేసుకునే తలంపుందా?'

'ఉఁ!'

'మరి ఎప్పుడయితేనేం? నందుకు నీవూ వచ్చేసింది కూడా! మీ నాన్న కోసమూ, హోటలు కోసమూ, మీ అన్న చేయలేని పని నీవింగుడు చేయకూడదోయ్?'

'చదువు పూర్తి కావాలి!' అంటూ నాగరాజు మాసుకుపోయాడు

కోపంతో వెళుతున్న నాగరాజు వేపు చూస్తూ నందకుమార్ కు అత్తింటి తరఫున ఎంతో బలమైన ఆలంబనము చిక్కకపోతే ఇంవరికి అనిష్టమయిన పెండ్లి చేసుకోడని అనుకున్నాను

* * *

స్నేహితమంతా ఒకచోట ఉన్నప్పుడే! ఉద్యోగం చేసేట నేల నాలుగు చెరగులా (పాకిపోయిన స్నేహితులనుండి కొంచెం దూరమయినా అనుకుంటూను తీరిక ఈ జీవితంలో చిక్కడంలేదు నవ్వుకున్న పెంచుకుంటూ, ఆయువు తగ్గించుకుంటూ, దిక్కుతెలీక ప్రతికడం కూడా పొందలేని లాభం యాచించుకునే ధైర్యమూ, ఓపికా లేక ముందుకుపోతూ వుండిపోతున్నాను

హఠాత్తుగా నందకుమార్ వచ్చాడు. ఎట్టి ఎండలో పిడుగుపడితే ఎంత ఆశ్చర్యపోతామో, అంతే ఆశ్చర్యపోయాను వాడిని చూసి! వాడు మాటలు మాని తన చూపుల్లో దీనత్వం చిందిస్తూ చూస్తున్నాడు. అంత కాలానికి కలుసుకున్న మేము మాటా-మంతీ

లేక రాలిపోతున్నట్లా కూర్చున్నాను. వాడి ముఖంలోకి చూస్తూ నేను దిగ్భ్రాంతికి లోనైపోయాను.

వాడిముఖంలో ఆరిపోతున్న దీపానికి మల్లె మలినకాంతులు వ్యాపించి ఉన్నాయి.

చాలసేపటికి తెప్పరిల్లి, 'ఏమిటి ఇల్లాగయావు' అన్నాను.

'ఎల్లా అయ్యాను? బాగానే వుందా లే! ఏం నీకు బాగా జరుగుతోందా? నేను జీవితంలో ఓడి పోయాను నాకు బంధువులు ఎందుకు లేనట్లుగా ఉన్నారు ఇవాళ నాకోసం ఏడ్చేవాడే లేకుండా ఉన్నాను'

'అంటే?'

'ఇంక నేను తండ్రిని కాలేకున్నాను! అంటే రెండు జీవితాల గరిష్ట సమ్మేళనం నామీద ఉందన్న మాట! అన్నట్లు, నీవింకా పెండ్లిచేసుకోలేదేం?' అని మ్లానంగా నవ్వాడు నందకుమార్!

'చేసుకోవాలనా?'

'నందకుమార్ గంభీరంగా చూస్తూ అన్నాడు. 'అది కేవలం వ్యక్తిగతమైందికాదు మునుపు నేను అదొక వ్యక్తిగతమైందనే తలచాను కానీ నిజం కాదు నలుగురితో, ముఖ్యంగా కుటుంబానికంతా సంబంధించిన విషయం అది!'

'అంటే?'

'నా విషయం చూడరాదూ? నీకెంతో శత్రువులుగా ఎందుకు అయ్యారంటావు? కేవలం పెండ్లిని నా సొంతవిషయంగా అనుకుని ప్రవర్తించినందు వల్లకాదూ? నాగరాజు ఉద్యోగం చేస్తున్నాడా? హేమ అత్తారింటికిపోయిందా? అన్నయ్య పిల్లాపాపలతో హాయిగా ఉన్నాడా, నాన్న ఇష్టంవచ్చిన దగ్గర నాగరత్నం హాయిగా ఉన్నాడా? ఇంకా వీళ్ళందరికి సగబాధ ఏం? నా మూలంగా నేను అన్ని విధాలా నష్టపోయాను!' అంటూ నందకుమార్ రెండు చేతుల్లోకి తల తీసుకున్నాడు

నాకు ఏమి చెప్పేందుకూ, చేసేందుకూ తోచ లేదు మౌనంతో, సిగరెట్ల పొగలు చేస్తున్న వలయాలు చూస్తూ కూర్చున్నాను

ఎంతో సేపటికి బాగా ఆలోచించి, 'అయితే ఇప్పుడు నీకేమయింది నందా?' అంటూ అడిగాను.

'ఏమయిందా? ఇంకా ఏం కావాలి! నాకు ఒళ్ళు బాగలేదు. కొన్ని రోజులు క్రితమే వచ్చాయి. వాళ్ళు అన్న రెండు ఉత్తరాలు రాసినా, 'ఒళ్ళు జాగ్రత్తగా చూసుకో! బయట తిండ్లు మానుకో! చిత్తడి నేలలో తిరిగేప్పుడు తప్పక చెప్పులు ఉపయోగించు' అంటూ ఉచిత సలహాలు ఓలిచిపు ఇచ్చాడు, కానీ 'వస్తున్నాను తీసుకువెళతాను' అంటూ రాయలేదు! తొలిమాలుకాదా, అపాటివ్యాధిమా లేకపోయింది! ఆస్పత్రి కొస్తుకు కావాల్సిన ఇష్టపడలేదు అందువల్ల తీసుకువచ్చాను. నాగరాజు మామ్మగారిని చూసి పలుకు లేక బజారుకు వెళ్ళిపోయాడు నాన్న ఇంట్లో లేడు! ఎప్పుడు వస్తాడో తెలీదు'

'కాందను ఇక్కడకు తీసుకువచ్చావా?'

'ఏమి చేయమంటావ్? అంతకన్నా గత్యంతరం లేకపోయింది నా ఆరోగ్యం తిన్నగా ఉంటుం లేదు ఎన్నిరాత్రిళ్ళు అన్ని వచ్చాయిరా తండ్రీ! ఇప్పుడు నాకో దారి చూడు!'

'ఎటు వేపుకు!'

'ఇప్పుడుకూడా హాస్యాలు సాగిస్తావేరా? ఒడ్డునపడ్డ చేపలా గిలగిలా కొట్టుకుంటున్నాను'

'అయితే ఏం కావాలంటావు?'

'నాన్న అగ్నిహోత్రావధానులు, కుగ్రామం మల్లే నాగరాజు! వీళ్ళెవరి కలయికను ఊహించుకుంటేనే భయంగా ఉంది'

'ఇదంతా నీ భ్రమ!'

'ఉహూఁ'

ఆలోచనగా నాడు ఊహించేందుకూ ఆధారం ఉంది అదిమీద ముఖ్యంగా ముసలాయన ఆశ పడాడు వాడి పెండ్లి ఈ చేతోచేసి ఆ చేతో హేమనూ ఒకింటిదాన్ని చేయాలని ఆశపడ్డాడు

దగుపుతున్న దగువులో కొంచెం హాయం దొరకుతుందని నాగరాజూ పొంగిపోయాడు

కాందను ఏమీ లేకుండా పెళ్ళాడ్డంతో అందరి ఊహలూ గాలికి చెదిరిపోయాయి!

కానీ, కాలుగేస్ట్ తిరుగ తివచ్చిన నందకుమార్ మీద ముసలాయన ఇంకా కోపంగానే ఉంటాడా? ఇవాళ చలిమిడిముద్దలా దబ్బగా అణగివచ్చిన కొడుకును ఆయన క్షమించకపోతాడా? అందులో ఆత్మీయత

చూపించాల్సింది అవసరంలో నే — అన్నవిషయం ఆయనకు తెలీదూ?

'నీవు రాకూడదూ?' అంటూ నందకుమార్ మళ్లీ అడిగాడు.

పెద్దమనిషిగా వస్తున్నందుకు నిను రమ్మంటాను అయినా నావల్ల ఏం జరుగుతుంది?

పెద్దమనిషిగా ఉండటానికి అందరూ తయారుగానే ఉంటారు రెక్కాడితేనేగాని అందరూ పెద్దలే-తరు విషయాలు కావలసినవరకు! పెద్దమనుష్యులకు చవుక అవుతున్న రోజులివి! నన్నూ ఓ పెద్దమనిషిగా నందకుమార్ పేటికే చేస్తున్నాడు!

సిగరెట్ కాలికాలి వ్రేళ్ళను కాల్చేస్తోంటే, దవ్వున విసిరేశాను

'ఏరా! నాకు సమాధానం? నాకా ఇంట్లో చోటులేకుండా పోయింది కనీసం కొంతకాలం చోటుకూడా వాళ్లు ఇస్తారో లేదో!'

'ఎంతఅయినా మీ నాన్న! ఈ విషయం మరచి మాటాడుతున్నావు!'

'అదీ కండారా చూద్దువురా!'

ఇద్దరమూ మౌనంగా అడుగులు సాగించాము

గడపలో అడుగుపెడుతోంటె చంద్రశేఖరయ్యగారి మాటలు వినిపించడంవల్ల ఆగిపోయాను.

'ఏమ్మా! అయితే తొలిచూలుకూ తీసుకవెళ్లేందుకు రావేదన్నమాట! చాలదావుందమ్మా! తల్లిదండ్రీ లేనివాడిని! అమాత్రం మా అన్నకు బుద్ధి ఉండక్కర్లా! హారా! పశువులు! జ్ఞానశూన్యులు!' అని ఆయన ఎందువల్లనో ఓ క్షణం ఆగాడు

'నాకు భరవాలేదు లేమ్మా! నీవు లేంచల్లా తల్లే! నేనున్నానా! నీ పెండ్లికి రాలేక పోయా! ఇవాళ నిప్పహోయంతో నా కన్యం తొక్కింది తండ్రిన నే కాదూ! ఈ బంధాన్ని తెంపుకోవాలని అనుకోను. లేపుపోయి హేమను పిలుచుక వస్తాను.'

నేను నందకుమార్ వేపు చూశాను వాడిముఖం నల్లగా కారు మబ్బై అవుపడింది.

నేను లోపలికి అడుగులు వేశాను.

'ఓ రా నాయనా! రా! అవకష్టంలేదు!' అంటూ ఆయన ఆహ్వానించాడు.

'ఉద్ధారకుడు ఏడీ కనపడలేదూ! ఇక్కడ కొత్త చోటుకు ఒక్కరైనా తెచ్చి వదిలి ఉక్కాళ్లు రాడు కున్నాడా!'

'ఇక్కడే ఉన్నాడండీ' అంటూ చుట్టూ చూశాను.

నన్ను చూసి శారద లోపలకు వెళ్ళింది.

నందకుమార్ ఎక్కడా కనపడలేదు. వంటింట్లో వాడి మాటలు వినిపిస్తున్నాయి బహుశా రొడ్డితో కనుండా వెళ్ళి ఉంటాడు ఈ ఇంట్లోకి వాడి ప్రవేశం సింహద్వారంలోంచి కాదన్నమాట!!

'నే వస్తున్నా నమస్కారు! లేపు హేయం కాలంగాని రాను' అంటూ కాస్త చెప్పల్లో ఉంచి, గాఢంగా ఝూడించి 'హేమను పిలుచుక వస్తానోయ్! ఆమె కూడా వస్తే తోడుగా బావుంటుంది కదూ?' అని వెళ్ళిపోయాడు చంద్రశేఖరయ్య.

ఆ పితృ హృదయం ఎంత ఆర్ద్రమైనా, కరుణామయమూ అయిందో చెప్పడం అలా ఉంచి, తండ్రి కాబోయే నందకుమార్ ఊహించుకోలేక పోవడం విచిత్ర మనిపించింది

నందకుమార్ నవ్వుతూ ఇవతలకు వచ్చాడు. /

'నీవు రాబట్టే అలా అయింది లేకపోతేనా?' అంటూ వాడు తన పాత దురభిప్రాయాన్ని వదిలిపెట్ట లేదని తెలిపాడు.

'నేను రాబట్టే ఇలా జరిగిందా? నా ముఖం కూడా చూడకుండానే, నీ భార్యను ఓదార్చిన ఉదారుడికి నా సలహాలు కావాలా? ఆయనలోనుంచి నీకు కనబడ్డంలేదు ప్రతి మాటనూ, చేతనూ విమర్శాత్మకదృష్టితో చూడడమే కారణ మనుకుంటాను. బహుశా, నిన్ను దూరంగా తిరుముతున్నది నీ తార్కిక బుద్ధే అంటూ తెలుసుకోలేక పోతున్నావు' అంటూ నేను పైకి అనలేను.

నిర్మలంగా వాడి ముఖంలోకి చూస్తూ కూర్చున్నాను. 'అయితే మీ నాన్న నామకరణానికి అయినా వస్తాడా?'

'ఓ తప్పకుండా! పాపం తీరిక చిక్కాలట'

'నీ భార్యను తీసుకువెళ్లింది తీరిక చిక్కకనేనా?'

'అబ్బ! ఏమయింది నిర్మలంగా చెప్పడం కష్టం! ఉండు కాఫీ తెస్తాను' అంటూ అసంభావ్యంగా పొడిగించడం ఇష్టంలేక వాడు లోపలకు వెళ్లాడు.

పాలేరు కుర్రాడు ఇంతలో ఓ కంచంలో ఏదో పాయసం తెచ్చి, 'అమృతం సీసా ఉందట ఇస్తారా బాబూ! అమ్మగారికి ఇప్పుడే కావాలంటగా!' అడిగాడు

'ఎవరు చెప్పారు?' అంటూ నందకుమార్ సీసా తెచ్చి ఇస్తూ అడిగాడు

'చిన బాబు గారింటి వాళ్ళ చెప్పిండు!' అనేసి వాడు వెళ్ళిపోయాడు

*　　*　　*　　*

బట్టలు కొనేందుకు నందకుమార్ బజారుకు వచ్చాడు

'పాదపూజలు, ఎంత తల్లి దండ్రులైనా కాక పోయినా పెద్దలు కదూ, అంచేత వాళ్ళకు చేయడం మర్యాదగా ఉంటుంది. తోలి కొడుకు ఇంటికి తీసుక వెళ్ళలేని వాళ్ళకు ఎందుకు పొమ్మంటాడు నాన్న! అన్నిటికీ ఇల్లా చిక్కులుగా ఉన్నాయి' అంటూ నందకుమార్ నిట్టూర్చాడు

వాడికి అదొక పులకింత!!

'మీ బావగారిది సకుటుంబంగా విజయం చేశారా?'

'ఆఁ కాగానే వచ్చారోయ్! అప్పుడే వర సలా అది ఇది తిరగవేశారు. ఆయనకు నాలుగేళ్ళ కుర్రాడు ఉంటం తమాషాగా ఉందనుకో! వాళ్ళ కంతా బట్టలు పెట్టడం మంచిదికదూ? మళ్ళీ మళ్ళీ మన ఇంటికి వస్తారా?'

'అవును! తీరిక చిక్కగు!'

'ఆఁ వేస్తానోయ్!' అంటూ వాడు బట్ట లంగడిలోకి దూరాడు

తను కంపెనీ వేళ్ళ పరిశీలించాడు.

కాకి పాద పూజలు కోడళ్ళా, మర్యాదలా తెలీవు. అయినా ఈ కాలంలో ఉన్నత స్థానమైనా, తరగనంత ధనమైనా లేని ఎంత నిబంధకల్ల వాడికైనా గౌరవం జరగడం లేదు. లోకంలో గౌరవా లన్నీ వాళ్ళకే అయిపోతున్నాయి! అన్ని తెలుస్తున్నారు నిప్పుల కప్పినట్టుగా ప్రకాశించవలసినవాళ్ళు గుప్తమై అయిపోతున్నారు. తాంబూలాలూ అవకాశవాదు లకూ, అయోగ్యులకూ వెలలేని గౌరవాలు ఎదురవు తున్నాయి!!

తను ఇంట్లోకి అడుగుపెట్టేసరికి ఇల్లంతా గంభీ రంగా ఉంది. ఎక్కడా అలికిడి వినబడం లేదు. బంధు వులతో గోలాహలం కావాల్సిన ఈ ఇల్లు లోసిపోయిం దుకు కారణం?

శారద పాపనిగరతన్నాని చిచ్చికొడుతోంది. ఆమె కండ్లల్లో సంతోషం తృప్తితో కలిసి మెరిసి పోతోంది మాతృత్వ గర్వంతో, ఓ చిన్ని ప్రాణి కుసుమించిన ప్రగతితో కలుగుతున్న పులకింతో పారవశ్యంతో ఆమె ఏదో లోకాల్లో ఉంది. ఆమె ధ్యానముద్రను కిటికీ తెరచి భగ్నం చేయదలచు కోలేదు అది అవిచ్ఛిన్నంగా ఆమెకందాలని కోరు కుంటున్నాడు!

ఆమె చప్పున తలఎత్తి నీ వైపు చూసింది.

'పూర్తయ్యిందా! వాళ్ళు బజారుకు వెళ్లారు మామ గారున్నారు పిలవనా?'

'ఎందుకూ? వాళ్ళు ఎక్కడికు వెళ్ళారు? అక్కడో రకాలా, గడపల పచ్చదనమూ కనిపిస్తోంది కానీ, గోలాహలం ఏమీ వినరాదు!'

ఆమె నవ్వుగా నవ్వి, 'మీకు తెలీదూ? మన తిగరింటో చేయాలని సంకల్పం! ఈ ఇలు చాల దని వారి భయం!' అంది

'మీ అన్నయ్య సకుటుంబ సపరివారంగా విచ్చే శారని వినికిడి! వారి దర్శనం '

'ఎందుకు అంతగా కలవరిస్తున్నారు?'

'వారికి మీ మీద బాగా అపేక్ష ఉందని తెలి సింది. నందానూ, బహుశా రాకెట్ లో పెట్టి చాల పైకి తీసుక వెళ్తారేమోనని విన్నాను'

'అపేక్ష!' ఆమె భారంగా నిట్టూర్చింది ఓ నిమిషం మౌనంతో గడిపి, 'ఎప్పుడు అమ్మానాన్నలు పోయారో, వాళ్ళ ప్రేమలు ఎంత చిక్కనివో తెలీ కే లేదు. కానీ పిరికి మాని పిచ్చి హృదయం ఉత్సాహం తో కలుగుతున్నారు' అని ఆమె ముఖం దాటు చేసుకుంది

'నన్ను తీసుక వెళ్ళలేదని కోపంతో అన్నావు!'

'గౌరవించుకోవాల్సిన మనుష్యులు కానప్పుడు ఎవళ్లమీద కోపం?'

ఆశ్చర్యంతో ఆమె వేపునుంచి చూపులు పాప మీదకు మరల్చాడు పాప అన్నిటికీ అతీతంగా ఏదో లోకంలో ఉంది.

'మూర్తాయిగా జరుగుతోంది వింత!'

ఏమిటో అడిగాలనుకుని నోరు తెరచేసరికి చంద్ర శేఖరయ్యగారే వచ్చారు.

'ఏం బావగారూ? నుంచునే ఉన్నారు! పిన్నీ! కాఫీ తెచ్చి ఇవ్వమ్మా!'

'ఇప్పుడేమీ వద్దు! తాగివచ్చాను!'

'అయినా తాగుదురూ! కాని ఓ పని చేసిపెట్టాలి బావగారూ! చేస్తారా?'

తల ఊపాను.

'అయితే కొంచెం బట్టలు కొనుక్కురావాలోయ్! పండగలకు పనిపిల్లకు బట్టలు! చీరలు లైట్ హౌస్‌లో ఉండాలి అందుకు గుమాస్తాను తీసుకో! మళ్ళీ పంచెల చాపు పదయాపాతలో ఒకటి తెచ్చి పెట్టాలి!' అంటూ పెట్టు అందించాడు అతను

"కొంటా తిరిగొస్తా!"

"అంతే! అంతే! ఇవన్నీ కేవలం నటన! ఎందుకో ఆ భగవంతుడికే తెలుసు! ఏమిటిదో? ఈ అన్యాయం చెబితే వినే లేని పరమేశ్వరుడు తెలుసుకుంటే చెప్పాలి" అంటూ ఆయన గబగబా వెళ్ళిపోయాడు

"తెర తీసినట్టు కొంచెం కొంచెం అర్థం అవుతూందా!" అంటూ కాంత కాఫీ తెచ్చి అందించింది

"పోవాలా! నాకేం తెలీదు లెండి!"

"ఓనాలు గంటలు పోనివ్వండి! ఈ మాట మీరు అనరేం" అని ఆమె బలహీనంగా నవ్వింది.

కప్పు క్రింద ఉంచి బయటకు వచ్చాను

పెద్ద పొట్లంతో అడుగు పెట్టే సరికి ఇల్లు కోలాహలంతో నిండుకుని ఉంది

చంద్రశేఖరయ్య నన్ను చూసి నవ్వి, "గానం చాలు మరచాను చెప్పడం!" అన్నాను

"అది తెచ్చాను!" అంటూ పాకెట్ అందించాను

"చీర లైట్ హౌస్‌లో దొరికింది కాదూ? హేమను సముదాయింపలేను"

"మీ రెందుకూ? ఆమె దగ్గర కూడా వచ్చాడా!"

నవ్వుతూ అతను వెళ్ళిపోయాడు

నామకరణానికి అంతా సిద్ధమవుతున్నారు. నందకుమార్ పెదాలమీద ఓ చిరునవ్వును అతికించుకుని ఆహ్వానంగా ఆగస్తున్నాడు తిండి కోసం వచ్చారా! ఆ దెంతటి హోదానూ, సంతోషాన్ని కలిగిస్తుందో కూడా నాకు తెలీదు!!

నందకుమార్ తన కూతురు పేరు ఎప్పుడో ఆలోచించుకుని ఉన్నాడులా ఉంది అంతేక అక్కడ ఎంతమాత్రమూ ఆలస్యం జరగలేదు బియ్యపు పళ్ళెరంమీద ఒంటిచేతి ఉంగరంతో రాసి, ఆ పిల్ల చెవిలో ముమ్మార్లు చెప్పి కళ్ళు కన్నాడు నందకుమార్!

కాంత కూతుర్ని చూస్తూ మురిసిపోతోంది

వంటని పెద్ద బాలబావ ప్రక్కనే నేను కూర్చుని ఉన్నాను ఆయన గంధాక్షతలు తీసి కళ్ళ మూసుకుంటూ నావైపు చూసి, 'ఇవాళ్టి సంతోషం రేపురాగు వదలించుకొనేవాటి కష్టం ఇవాళ ఊహకు చిక్కదు' అన్నాడు

'నిజమే! అయినా సందేహం? మీ దయ వున్నాను గా! మేనరికం ఇష్టమేమిటి?'

ఆయన నవ్వబోయి ఎందుకనో ఆగి, 'అవును మంచిదే కదూ! కొంతకాలం ముందు కాదు! ఉచ్చితంగా నిశ్చయించిన సంబంధం కాదు! పిల్లాడు మనవాడయినా వ దిమువన్నా మనది కాకపోవచ్చు!'

'మీ జ్యోతిషానికి ధన్యవాదాలు!'

మాటకూడా విని సహించలేని ఈ లక్ష్మణరావు లోపు కొడుకు కన్నా ముందుకొచ్చి 'ఎన్ని వేలు?' అంటూ అడిగాడు!

'మీకు పాదపూజలు జరుపుతారట కదా?' అంటూ ఆయన శ్రీమతి పిలిచింది

"ఓం పాదపూజ! ఎందుకూ? ఈ కాలంలో మా ఉందా?" అంటూ ఆయన పకపకా నవ్వి, 'అయినా పూర్వాచారాలు గౌరవించి పాటించేవాళ్ళను చూస్తుంటే నాకు సంతోషం కలుగుతుందండీ!' అని లేచిపోయాడు

హేమ మూతి ముడుచుకుని కూర్చుంది. ఆమె వెనకాలే ఆమె భర్త కూర్చున్నాడు. ఆ ఇద్దరూ ఎప్పటినుంచి ఎందువల్ల 'వాకౌట్' అవుతున్నారో నాకు అంతు చిక్కలేదు

రాముదాసును ఆపి, 'ఎందుకూ ఇంత ఆలస్యం?' అన్నాను

'ఇంకా ఉండమంటావా? గ్రామపు మౌని అని పిల్లకు చీరలిచ్చి దోచలేదూ? తొలివాలుకు ఇంకా తీసుకు వెళ్ళలేని పెద్దమనిషికి పాదపూజలట! నవ్వి,

ఆ కోష్ఠంలోఉన్న దున్నపోతుకు చేయకువరాదూ? పెత్తనం ఇస్తే, "కొట్టరా పిల్లీ! పంగనామాలు!" అన్నాట్ట.

బహుశా ఇది శిశుపాలుడి పార్టీ అయి ఉంటుంది ఈ కాలంలో ధర్మరాజు ఓడుండి, రాజసూయ యాగం చేయాల్సిన పనే, పూజాసనం ఇవ్వాల్సిన సమయంలో తిప్పకుండా శిశుపాలుడికి అగ్రాసనం ఇచ్చి గొల్లగా వయ్యకుమాని పకపకా నవ్వేవాడు! ఇప్పుడిలాంటి దృశ్యాలు సంఘటనలూ ఎన్ని జరగడం లేదని?

చంద్రశేఖరయ్య చప్పున అక్కడికి వచ్చి, 'మాకావ్వా! నేను అనుకున్నంతపనీ అయింది! రాబూ రామదాసూ! ఈ ఇలు వాడి! నేనెంకా ఉన్నాను వాడికివ్వలేదని కోపంతో వెళ్ళిపోయాడు భాగ్యమేనా? వాడి మర్యాదలా మీకు కొరుకుడు పడేది? నా మాట నమ్మించవూ?' అనేసి, హేమ వెళ్ళిన వేపుగా పరిగెత్తాడు

ఇంటల్లుడు విశ్రాంతిపోయి మంచుకున్నాడు నాకు ఇదంతా మాస్తుంటే క్రొత్తగా ఓ సినిమా థియేటర్ లోకి వచ్చినప్పుడు టిక్కెట్లకు జరిగే పోట్లాట జ్ఞాపకం వచ్చింది మర్యాదకోసం అలకలూ, సాధింపులూ, మూతివిరుపులూ సాగిస్తున్నారు అసలు మర్యాదను ఎంత చవుక చేస్తున్నారు? వీళ్ళకు మర్యాద విలువ తెలుసా?

హేమ చిరునవ్వుతో వచ్చి, 'ఎంతయినా మర్యాద జరక్కపోతే బాధపడుతుంటుంది! వాడి పెళ్ళానికి ఎంత నానిపేరాను కూడా చేశాను? అయినా వాడికి బుద్ధిలేదు పైగా రక్తసంబంధం కదా అన్నయ్య కదా అని కాదూ చేసింది ఆ పిల్లకు ఆ మాత్రం జరక్కపోతే, అందులో పెళ్ళాం తాలూకు వాళ్ళకు జరుగుతూ మన్నట్టి వెలితిపడితే ఎలా సహించడం? ఈయన ఇచ్చే చీరపాతతో నే జరుగుతోందా?' అంది

'పోనీ! నోరుమూసుకో సంతోషించలేదూ? లోపలకు పోదాం పద!' అన్నాడు చంద్రశేఖరయ్య

నేను లోపలకు వెళ్ళాను.

నాగరాజు, 'మావారూ! అతిథిసత్కారం ఎంత వినయమూ, భక్తీ మా అన్నయ్య ప్రదర్శిస్తున్నాడో? [illegible] ఇప్పటికి పెట్టారని నా అనుమానం!' అంటూ తన ఆక్రోశం వెళ్ళగక్కాడు

పార్టీ అప్పటికి తిరిగిపోయింది. భోజనాల ప్రహసనం ఎవరో చెయ్యమెప్పుడు చేసినా అన్నీ కొంచెం నాయకులు చేసుకున్నాక ఆగిపోయాయి! భోజనాల దగ్గర ఎవర్నైనా అభిప్రాయభేదాలు వచ్చి పట్టు లేగు కంట కన్నీరు పెట్టుకోవడం వినిపించాడు!

ఆ రోజంతా పనిచేస్తూ లక్ష్మణరావు సంపత్కుమార్ తో మాటాడుతున్నాను మేనమామ అయిన మాటలు వినేందుకు చేరాము

సంపత్కుమార్ అతి వినయంగా అడిగిన ప్రశ్నలకు సమాధానాలు ఇస్తున్నాడు అప్పటికి వారికి వాడి ప్రవర్తన అతిగా నచ్చినట్లుంది

'వీరికి నేను చాల వాళ్ళకుండి అక్కడ ఓ సంవత్సరం చాన్స్ ఇప్పుడాయన ట్రై చేస్తున్నారండీ! ఏజ్ ఉంటే చాల తేలిక అయి ఉండేది అయినా ఫరవాలేదనుకోండి!' అంటూ లక్ష్మణరావు సన్నగా నవ్వి నావేపుకు తిరిగాడు

నాగరాజు మామూలుగానే నోరు తెరిచాడు 'మాకు అన్నీ ఉన్నాయండీ! డిగ్రీలో ఒక క్లాసు కూడా వచ్చింది అంతటి ఎడ్యుకేట్ అయితే నా విషయం కొంచెం చూడండీ! ఎంత చెడిపోయినా మీ కాబోయే మరది తమ్ముడినే!' అతిథుల కంఠం మూసుకుపోయాయి! సంపత్కుమార్ కళ్లు చింత నిప్పులయినాయి! నాగరాజు హేళనగా నవ్వసాగాడు

ఎవరో వచ్చి చంద్రశేఖరయ్య నన్ను పిలుస్తున్నారని చెప్పడంతో వాళ్ళ ఇష్టాగోష్ఠిని వదలి రావల్సి వచ్చింది

ముసలాయన దీనంగా కూర్చుని ఉన్నాడు కొంచెం దూరంలో శారద పసిపాపతో, ఆయనవేపు చూస్తూ కూర్చుని ఉంది ఆమె మొన్నటివరకూ ఓ దయానిధి! ఇంత ఆమెలో ఎక్కడినుండి వచ్చిందో చేతులున్న మాతృవాత్సల్యం పాలపొంగులా తొణికిసలాడుతోంది ఇంత స్పష్టంగా మాతృమూర్తి అయి ఉన్న ఆమె ఉదాత్తంగా నాకెంతో తోచింది సహజంగా పిలలను కన్న స్త్రీమూర్తి వ్యాపకం అనే తమై, పూర్వభావాలు అదుముబడిపోయి కాబోలు! ఇల్లాంటి స్వరూపం ఆమెలో మును ఎప్పుడూ చూడ్లేదు

పోయాడు. స్త్రీని మాయలో అంటారే, అదెలా న్యాయం!! 'ఏమోనండి బాబూ! ఈ కలకలం ఎల్లా శాంతించాలో నాకు తోచడంలేదు. నేను ధర్మ సూక్ష్మాలు ఉన్నాను. ఆయనకు దృష్టిలో అంట మర్యాదలు జరిగాయి! ఇంత ఖర్చు చేసి నాగరాజా నాగరాజే అయి అప్పులు కొడుతున్నాడు. ఇంతకూ తండ్రియైన నాకు మర్యాదలు జరగలేదు అంతే కాదు! నాకేం జరిగేది? నటనకయినా నాకూ జరగడం ఉచితమే!' అంటూ చంద్రశేఖరయ్య భారంగా నిట్టూర్చాడు

మూడవ నాటి ఆవేదన అర్థమయింది. తనకూ మర్యాదలు కొడుకుద్వారా జరగలేదని ఆయనగారి! దీనికి నేనేం చేయగలను?

శారద లోలో నవ్వుకుంది 'వాళ్ళకు బోధిస్తూ ఉంటే అలాటి ఆయన కెందుకు కలిగిందో తెలియదు లేదు. తోలిరోజులకు ఇంటికి వెళ్ళిపోయి ఓ పెద్ద పెట్టెన్నా ఇంటికి వెళ్ళాక ఇవ్వాల్సిన జీతానికి ఏముంది? ఎవళ్ళకుండాను పుట్టింటి నుండీ మర్యాదలు పొందాలని? నేను పుట్టిల్లు లేనివాణ్ణే అదృష్టమునా!'

'ఇప్పుడేం చేయాలంటావ్? ఇంక పది రోజులైనా నేను ఉండాలనుకున్నా. అల్లుడు కొడుకులా అప్పులు కొడుతున్నాడా, ఉండను! ఈ పెండ్లి విషయం ఎవళ్ళు మాట్లాడారు! కొంతకాలమైనా మరదలును కనిపెట్టి వెళతావేమో అనుకోరా అంటూ నందా వినపంలేదు!'

ఇంతలో నందకుమార్ లోపలికి వచ్చి, 'ఏమిటి అతిసీరియస్ గా ఉన్నారు? మామగారూ శారదా నా అన్నయ్యగారు ఇప్పుడే వెళతారట!' అన్నాడు.

'వెళ్ళనివ్వండి!'

'అన్నయ్యమీద అలిగారా?'

'పుట్టినప్పటినుండీ లేదు!'

రంగంలోకి స్వయంగా లక్ష్మణరావుగారే అవతరించారు.

'రాత్రికి వెళతాం మామగారూ!' అన్నాడు లక్ష్మణరావు!

'ఏం శారదా! మేం వెళతాం! నాల్గు నాళ్ళయినా సర్దాగా గడిపేందుకు వీలుపడలేదు కదా. ఇప్పుడిప్పుడే నిన్ను కదిలించడమూ అంతకుంచితే కాదు ఆరోగ్యం జాగ్రత్తగా చూసుకోమ్మా! అన్నీ తెలుసు అమ్మో! ఒకసారి మావూరు రండి నందకుమార్!' అంటూ అంతలోనే నాకేదో అడిగి తిరిగి 'రాత్రికి ప్రయాణం చేస్తామండీ!' అని పూర్తిచేశాడు.

మళ్ళీ నాగరాజు అప్పటికి సరి ఉద్దేశాన్ని వినయించడానికి వచ్చాడు

'వదినగారు తోడుగా, మీ ఆరోగ్యం జాగ్రత్త ఉండటంవల్ల! రెండు మాటలు నీకు చెప్పాలి పోతున్నా! ఎవరిప్రేమతో నా మనసు అనుభవించేది కుంటుంది?'

లక్ష్మణరావు గంభీరంగా నిట్టూర్చి 'ఆమెకు సమ్మంధాలు తప్పుతున్నాయి! పెండ్లి చెప్పుడు చేసి భారం దించుకోవాలని ఆలోచన ఉంది!' నందకుమార్ కు ఆ భయాధారం కొంతెం లోపం కలిగించిందని, వాడి కళ్ళే చెబుతున్నాయి! బాగ చేసి నిశ్చింగా చూస్తూ, 'తొందరగా చూడమ్మా, అవి, ఇవి చేసుకొండి బావా! మీ కాలక్షేపం అవుతూ? కబుర్లతో ఎంతకూ పొద్దు పుచ్చుకోవడం? పిల్లా జల్లా తిరిగి లేవాలి ఆ ప్రమాదం అన్ని ఉంది!' అనేశాడు.

లక్ష్మణరావుగారి భార్య అక్కడికి వచ్చి, 'కొంచెం పెందరాళే భోజనాలు తెమిలితే పొద్దుండగానే బయలుదేరదాం!' అంది. 'వంటవాడు వెళ్ళిపోయాడు మళ్ళీ మరొకడిని పట్టుకొచ్చి వంట చేయించేవరకూ పొద్దుపోవడం జరుగుతుంది!' అన్నాడు మళ్ళీ నందకుమార్!

ఈ మాటతో ఆమె మాట ముడుచుకుని వెళ్ళిపోయింది.

'అయితే మేం ప్రయాణం చేస్తాం!'

'ఎంతో మంచిది!'

శారద నవ్వుతూ, 'అడిగి వడిచి కప్పుకోడమూ, తల్లి చెప్పిందే వంటి పడకపోయినా మాకు సహజమే! కాని త్వరలో కొందు తెలపడమే కొంచెం కావాల్సింది!' అంది

లక్ష్మణరావు కుటుంబంతో కారు కదిలి పోతూంటే, అందరూ బయటపడిందనుకున్నట్లుగా తేలిగ్గా చూస్తూ నుంచుండి పోయారు!

వార్నిషులు - రంగులు తయారుచేయుట

శ్రీ అయ్యగారి సోమయాజి

ఆయిల్ & కలర్స్ ట్రేడ్స్ జర్నల్ వాల్యూం XLVII, సంఖ్య 849 పేజి 293 లో శ్రీ జె ఇంగ్లిస్, "హిందూదేశము - ఆ దేశములో దొరకు అవిశనూనె, సారాయి, కర్పూరతైలము, లక్క, అటి వంటి పదార్థాలతో తయారుకాబడిన స్పిరిట్ వార్నిషులు, నూనె వార్నిషులు, రెండు రకముల వార్నిషులను మనకు పంపగలదు." అని వ్రాసినారు.

సామాన్యముగా పలుచన చేయు వస్తువులు కూడ అవసరము. అవిశనూనె, రంగులు చిక్కని పాత్రలో కలిపినచో బ్రష్‌తో వ్రాయుటకు వీలైనంత చిక్కగా నుండును గాన పల్చన చేయు 'థిన్నరు' అవసరము. మరియు చిక్కగ రాచినచో పెయింటు చిక్కలో నిక్కి యుండుటకుకూడ థిన్నరు సహాయపడును. థిన్నరు యొక్క భాగమునుబట్టి పెయింటును హెచ్చు లేక తగ్గు తళుకు కలదిగా చేయవచ్చును. పెయింట్లలో థిన్నరు హెచ్చుగా ఉన్నచో, పెయింటు ఆరిన తరువాత రంగు హెచ్చుగా వుండుటచేత, ఆరిన తరువాత ఫ్లాటు (Flat) గా వుండును.

పెయింటు పొరను బలపరచి కాపాడుట, రంగు, ఒపాసిటీ నిచ్చుటయే రంగు (Pigment) యొక్క ముఖ్యమైనపని.

వైట్ లెడ్, ముఖ్యముగా ఎఱ్ఱసీసం (గంగ సిందూరం) అవిశనూనె ఆర్పుటకు సహాయపడును. మరియు కొంత మంది అవిశనూనెను అలస్యముగా ఆరునట్లు చేయును.

వార్నిష్‌లో అవిశనూనెవల్ల యేర్పడు పొర రెసిన్సు ముఖ్యముగా కోపాల్సు చేర్చుటవల్ల బలపడును. చెట్టునుండి కారు జిగురు రెండు రకములు. 1. నీటిలో కరుగునవి. ఉదాహరణ — తుమ్మబంక. 2. నీటిలో కరగనివి ఉదాహరణ — కోపాల్సు వార్నిష్ గట్టి, తళుకు, మంచి అనుపారను యిచ్చును. సామాన్లు, రైలుబళ్లు వగైరాలు అలంకరించుటకు వాడుదురు.

అవిశనూనెను బాగుగా వార్నిష్‌తో తయారు కాబడిన పెయింట్సును 'ఎనామిల్' పెయింట్సు అని పేరు. కేవలం నూనెతో యేర్పడు కోటింగు (పొర) కంటే ఎనామిల్ కోటింగు హెచ్చు గట్టిదనము, చాలా కాలముండు తళుకుగల పొరనిచ్చును. ఇది విరివిగా అలంకరణములకు వాడుదురు.

11 అనుయాయుల వార్నిష్ ప్రదర్శనము. లిన్ సీడ్ ఆయిల్ (అవిశనూనె)-మునగతోపు అవిశనూనె బాయిల్డ్ నూనె తరువాత పేర్కొనదగినది సాల్వెంట్సుతో తీసిన నూనె పెయింట్సుకు పనికిరాదు.

ప్రత్యేకంగా గాఢకాచబడిన నూనెతో మిశ్రితమును నిల్వయుంచినచో, ఈ మిశ్రమ అనుకూలించును మంచి దోషము అవిశనూనె కడిగినచో మరికొంత మంచి దనము వార్నిషులకు వాడునూనెను కొన్ని సంవత్సరములు నిల్వయుంచుదురు.

చాలా కాలం నిల్వయుంచిన నూనె చాలా మంచి ఫలితము నిచ్చును. తెల్ల పెయింటుకు వాడు నూనెను కొంచెము సల్ఫ్యూరిక్ ద్రావకంతో బ్లీచ్ చేయుదురు.

బాయిల్డు ఆయిల్ 'మరిగించిన నూనె' అన్నంత మాత్రాన నూనెను నిజంగా మరిగించరు. ప్రస్తుతం నూనెను 150°C వరకు గాని అంతకంటె తక్కువ వేడికిగాని కాచుచు కొంచెము వేడినూనెలోనుంచి గాలిని పంపుదురు. కావునప్పుడు, "డ్రయర్సు"ను చేర్చుదురు ఇవి రెసినేట్సు & లినోలియేట్సు ఆఫ్ లెడ్, మాంగనీసు కోబాల్టు సాల్ట్సు కూడా ఆరునట్లు చేయు డ్రయర్సు.

మనదేశంలో మంచిరకం డబుల్ బాయిల్డు ఆయిలు 6 గంటలలోను, సింగిల్ బాయిల్డు నూనె 10 గంటలలోను ఆరును—మరిగించిన నూనె పచ్చినూనె కంటె త్వరలో ఆరును-గట్టిపొర నిచ్చును.

దిగుమతి చేసిన నూనెకంటె సుప్రసిద్ధ దేశీయ కంపెనీలు అమ్ము నూనె శ్రేష్ఠతరము. కొన్ని నూనెలు

త్వరగా ఆరవు మరికొన్ని త్వరగా ఆరిన మంచి వారనిష్వవు

శక్తి సామాన్యంగా వచ్చినూనెలో శక్తి యుండదు. మరిగించిన నూనెలో తగు శక్తి యుండును. తిక్కన నూనెలు, వేపనూనె, పెట్రోలియం, అనిపూన వస్తారాలు శక్తిలో ఉండు వస్తువులు.

శక్తినూనె పెయింటుకు పనికిరాదు

శక్తినూనెలో కొంతభాగం పెట్రోలు ఉండును. ఇది చౌకరకము పెయింట్సులో కూడా నిరుపయోగము.

అర ఇతర నూనెలు టంగ్ అయిల్-కట్టునూనె సైనాదేశావిది పచ్చినూనె త్వరలో ఆగును ఆరిన తరువాత యిది యేర్పడు పొర పెయింట్సుకు పనికిరాదు ఇది విరివిగా వార్నిష్‌లు చేయుటకు ముఖ్యముగా అమెరికాలో వాడబడుచున్నది ఈ వార్నిష్‌లు నీటిని చొరనీయవు గాని, చాలాకాలం మన్నవు

వేపనూనె పసిమటితీరాన వేపనూనె పరిమళం, లోగతే గలది—ఇది చౌకగుటచేత, పనికిరాక పోయినా, తరుమకల్తీ చేయుటకు వాడుదురు

సోయాబీన్సునూనె। అవిసెనూనె, కేక కట్టు నూనెలో కలిపి యీ నూనెను పెయింటు వ్యాపారంలో వాడుదురు. ఇది త్వరగా ఆరదు కాని అవిసె నూనె చాలా గాయకంగా యున్నప్పుడు మాత్రం కల్తీకి పనికివచ్చును.

ఆముదం—పొగగింజల నూనె ఈ నూనెలు పెయింట్సులో వాడబడుచున్నవి.

టర్పెంటైను-కర్పూరతైలము కర్పూరతైలము పెయింట్సులో పల్చనచేయుటకు (థిన్నర్) క్రిందను, వార్నిష్‌లలో సాల్వెంటు క్రిందను వాడుదురు. ఇది ప్రాణవాయువును గ్రహించును ప్రాణవాయువును గ్రహించు శక్తిగల వస్తువుల మీద (ముఖ్యంగా పెయింట్సులో అవిసెనూనెమీద) శక్తివంతమైన, 'ఆక్సిడైజింగు ఏజంటు'గా పనిచేయును—Out-lines of Organic Chemistry, Page 146 F. J Moor, 1910)

అవిసెనూనెయొక్క ప్రాణవాయువును గ్రహించు శక్తి ఆ నూనెలో, "డ్రయర్సు" అనబడు వస్తువులుండుటవలన అధికమగును. ఈ విధానము సమీపించి, మరిగించుటకు బదులు రంగును మార్పుచేయుటవి వస్తువులను మామూలుగా టెంపరేచరుకే చేర్చి కొంత ప్రాణవాయువును అవిసెనూనెచేత గ్రహింపజేసి, ఆ అవిసెనూనెను వాడుటకు పనికివచ్చునట్లు చేయుదురు—తెలీకరంటు యూడుట అను (ప్రెస్ స్పిరిటు) వార్నిష్ దినిఖలకు సిద్ధించును.

పై సంగతులవలన పెయింట్సులోను, వార్నిష్‌లోను కర్పూరతైలము వహించు సర్వాధిక్యతను గ్రహించవచ్చును

ప్రపంచములో అమెరికా కర్పూరతైలము ప్రసిద్ధమైనది కాని చాలా మంచిరకములైన కర్పూరతైలములు, కేవలం అమెరికా కర్పూరతైల ప్రవాసన లేకుండుటచేత తిరస్కరింపబడుచున్నవి

మనదేశములో కర్పూరతైలము తొలుత 1896 వ సంవత్సరములో తయారుచేయబడినది—అది రకం కాదు లేదు. దానిమీద గ్రంథములు అరుగు. రీసెర్చి ప్రయోగ ప్రతిబంధులు తక్కువ

కాని 1913 లో మన సరివారికి, "ప్రాన్సులోని, బోర్డో విశ్వవిద్యాలయంలో, జనరల్ స్టాగన్సులోని సైన్సు శాస్త్రీయాయ," కనిపెట్టిన యోగం లభించింది ఈ యోగం ప్రాన్సులోని కర్పూరతైలం తయారుచేయువారికి అత్యధికమైన లాభమును చేకూర్చినది.

ఈ అనుభవంతో లబ్ధి పొందుటకు హిందూదేశపు కర్పూరతైలము తయారుచేయువారు ముందంజవేసిరి ప్రెంచిదేశపు అవిరిబట్టీ విధానం, 1915 లో లాహోరు సమీపాన, 'జాలో', 'జల్లి, పంజాబ్ ఫారెస్టు డిపార్టుమెంటు ఫ్యాక్టరీద్వారా పనిచేయుట ప్రారంభించినది.

శాస్త్రమైన సకటోరకం కర్పూరతైలము, ప్రశస్తమైన అతిపూవసను తయారుచేయు విధానము కనిపెట్టిరి బరేలీ యదుపి. ఫారెస్టు డిపార్టుమెంటు వారు శేరీక భూర్గావ పెట్టిరి హిందూదేశపు సైనరీషన్సువల్ల (గంధకోరం) అత్యుత్తమమైన కర్పూరతైలం మనకు లభించగలదు.

(బ్రోగగెంపుగారు—ఫారెస్టుబులెటీను, నెం. 24. 1918.)

ఈ విషయంమీద మరికొన్ని ప్రయోగములను డెంసడూనలో, ఇండియన్ సైన్సు ఇన్స్టిట్యూటు లోని శాస్త్ర శాలలు చేరగాయను, డెహరాడూన్

లోని, Forest Research Institute లోని A J గిబ్సన్ గారు (ఇండియన్ ఫారెస్టు రికార్డు 1918 వాల్యూం 6, భాగం 6) గాఢము చేసిరి.

వాసాటర్పెంటైన్ అత్యుత్తమమైనది అన్ని కర్పూరతైలములకంటెను, అది చాలాకాలం నిలువ యుంచుటచేతను పాడగును (J G Mc Intosh Manufacture of Varnishes Vol III Page 110.) గాలి, వేడి వెలుతురు తగలనివ్వుటచేతకూడ పాడగును

2, 3 వ రకాల కర్పూరతైలములవల్ల హాలగా కొట్టుకమని, తయారుచేసి లబ్ధిపొందవచ్చును

కర్పూరతైలపు ప్రతినిధులు కర్పూరతైలపు ప్రతినిధిలో తక్కువ వేడికి మరిగే (Low Boiling point) నూనెలు ఉన్నచో, అంటుకుపోయే అపాయము గలదు త్వరలో ఆవిరి అయిపోవును. ఎక్కువ వేడికి మరిగే నూనె ఉన్నచో పూర్తిగా ఆవిరి అవదు

ప్రతినిధులు చౌక అగుటయేగాక, ప్రమాదాయము గ్రహించవలె గాన నిలువయున్నచో పాడుగా చేరవు ఆవిరి అయిపోయిన తరువాత మిగిలిపోవుట యుండదు

పెట్రోలియం సంస్కృతీకరము ప్రతినిధి అవి నూనెను కరిగించును వార్నిష్ చేయుటకు పనికివచ్చు గట్టి జిగురుమాత్రము కరగవు గాన, దానంతటది ఒక్కటిమాత్రము, పెయింట్సు, వార్నిషులు, ఎనేమిల్ పెయింట్సులలోను వాడరు దీనిని కర్పూరతైలములో కలిపి మాత్రము వాడుదురు.

వార్నిషులో హెచ్చుభాగము సాల్వెంట్ (Solvent) కావలసియుండుటచేతను, కర్పూరతైలము ఆవిరి అయిన తరువాత మిగులు జిగురుగాలికి పాడగు స్వభావము కలది అగుటచేతను కర్పూరతైలములో కొంతభాగము ప్రతినిధిని వాడుట అవసరము

— కొనుబడీలలో దొరుకువులు వార్నిషులలో వాడదగిన మంచి సాల్వెంట్సు

కోల్ తారు డిస్టిలేట్సులలో ఆవిరి అగు స్వభావముగల నాప్తాలు, బెంజీను, ప్రత్యేకముగా పనికి వచ్చును బర్మాలో బెంజీను, లోగడనుంచి తయారుచేయబడుచున్నది.

రెజిను (జిగురు) చెట్టునుండి కారును: ఆయిల్ పెయింట్సులో జిగుర్లను వాడరు (వీటిలో కరుగునవి జిగుర్లు. ఉదాహరణ - కుమ్మజిగురు సారాయిలో కరుగునది. రెజిను ఉదాహరణ: కోపాల్సు) కాని వార్నిషులలో మాత్రము వాడుదురు గాన ఎనేమిల్ పెయింట్సులో భాగంగా వుండును

కోపాల్సు: జాంజిబారునుండి వచ్చు కోపాల్సును ప్రసిద్ధికలదు ఫిలిపైన్ దీవులనుంచి వచ్చు 'మనిల్లా కోపాలు,' న్యూజిలేండునుండి వచ్చు, "కౌరి" ఉపయోగకరమైన వార్నిషు రెజిను కాని ఆఫ్రికా కోపాల్సుకు సాటిరావు.

దామరు: తెల్ల దామరు ప్రపంచపరిమితిలోయల [illegible] కొండలనుంచి వచ్చును. (దూదుము. Oleo resins from Hardwickia pinnata by K Sita Rama Ayyar Journal of Indian Institute of Science, Vol 2, Part III, pages29-35)

రోజిన్ (అరిపూస) బజారులో దొరుకు ఇండియన్ రోజిన్ అమెరికన్ రోజిన్ వలె శ్రేష్ఠమైనది. ఇండియన్ కర్పూరతైలము. రోజిన్లకు ట్రేడ్ మార్కు (Chir Brand) దీనిని ప్రభుత్వమువారు తయారుచేయుచున్నారు శ్రేష్ఠమునకు గ్యారంటీ యిచ్చుచున్నారు

రోజిన్ నూనె: రోజిన్ నూనెను పెయింట్సులో వాడరు కాని రోజిన్ స్పిరిట్ మాత్రము కొంత భాగము కర్పూరతైలపు ప్రతినిధి

లక్క: లక్క నిర్యాసం అనగా ముద్దలక్క. దీనిని కరిగించి చెక్కలు పాలిషుచేయుదురు

రంగులు

బేరైట్సు ఇది సహజంగా దొరకు బేరియం సల్ఫేట్ ఇది రంగులను పాడుచేయదు [illegible] — పెయింట్సులో దీనిని వాడబడుచున్నది — ఎందుచేతననగా (1) చౌక (2) ముదురుగా కూర్చుకొనుటకు (3) రంగులను పాడుచేయదు — దీనితో కలిసినవి స్థిరముగా నుండును (4) ప్రేన్ స్పిరిట్సు (5) తక్కువ నూనెతో (8%) నూరబడును.

ఖరీదైన రంగులను కల్తీచేయుటకు వాడుదురు. తెల్లరంగులకు పటుత్వము నిచ్చును.

తరచుగా పెయింట్సులో హెచ్చుభాగముండును. వివిధప్రయోగములకు హెచ్చు ఖరీదు గల రంగులను ఖాళీపరచి ప్రతిదినము వాడుకొనుటకు వీలగునట్లు చేసియుండును

బేరైట్సు హెచ్చుభాగము (నూటికి 99 లేక అంతకన్న హెచ్చుభాగం) కలిపినను తయారైన పెయింట్సురూపములో మాత్రము విశేషము మార్పు చెందదు

వైట్ లెడ్ పెయింట్సు వేడి, తడి గల ప్రదేశాలలో సుద్దవలె కొంతకాలానికి కరిగిపోవును. దీనిని "ఛాకింగ్" అంటారు. కాని హెచ్చు భాగము కలిపినచో, పెయింట్సుయొక్క రక్షణశక్తి తగ్గిపోవును గాన కొలదిగా వాడవలెను

బ్లాంక్ ఫిక్సు: ఇది కృత్రిమంగా తయారు చేయబడిన, "బేరియం సల్ఫేటు" నీటిరంగుల పెయింట్సులలో వాడుదురు

జిప్సం ఇదే కాల్షియం సల్ఫేటు (చూడు Rec g S S XLVI Pages 275-276-1915) మన హిందూదేశంలో కలసినంత బేరైట్సు దొరకును— కాన జిప్సం అనవసరము—

తటస్థమైన యితరరంగులు చైనాక్లే, ఏస్బెస్టస్, సూక్ష్మచూర్ణీకృతమైన ఇసక ముఖ్యమైనవి.

తేరుగు (Iron Oxides) రంగుల చౌక, మార్పుచెందకపోవుట, విస్తరించుటలచే అత్యుపయోగకరమైనది.

రెడ్ ఆక్సైడ్ కాపీస సిందూరం అనగా అన్నభేదిని వేడిచేయుటచేత సల్ఫ్యూరిక్ యాసిడ్ వచ్చును. సిందూరం దిగుమతిని ఇండియాలో విరివిగా వాడుకలేకపోయినను, విదేశాలలో ప్రాముఖ్యత వహించినది.

పచ్చరంగు (గోపీచందము): గోపీచందము దాని అంతటగాని, సున్నములో కలిపిగాని కొన్నిరంగులకు వాడుదురు

ఎఱ్ఱరంగు పచ్చరంగు కలిపిన ఎరుపు వచ్చును

వైట్ లెడ్: తడి, వేడిగల ప్రదేశాలలో క్రమేణ కరిగిపోవును (ఛాకింగ్) గనుక సంపుటిలు నలుపు చేయును బేరైట్సుగాని జింక్ వైటుగాని కలుపుటచేత వైటులెడ్—ఈవిషయములలో బాగుపడును

ఇండియన్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ సైన్సు బెంగుళూరులో వైట్ లెడ్‌ను తయారుచేయుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. చౌకగా వుండు వైట్ లెడ్‌ను వాడుట వీలౌను

జింక్ వైట్: దీనిని చైనీస్ వైట్ అనికూడ అందురు ఇది జింకు ఆక్సైడు. దీనితో చేసిన పెయింటు హెచ్చుగా వ్యాపించు స్వభావంకలది సునుపుగటిగల పొర ఇచ్చును ఈ పొర కాలక్రమేణ పగిలేస్వభావం కలది గాన ఈ ఒక్కటి వేరుగ వాడుటకు పనికిరాకపోయినా, మనదేశములో తగుమాత్రంగా వాడబడుచున్నది దీనిని వైట్ లెడ్‌తో కలిపిన అత్యుపయోగకారి ఇది నలుపు అవదు గాన లోపలిభాగములో వాడుటకు చాల ఉపయోగకారి వైట్ ఎనేమిల్ పెయింట్సుకు ముఖ్యావసరము

లిథోఫోను జింక్ సల్ఫైడ్ బేరియం సల్ఫేట్ అను వస్తువులసంపుటి ఇంటీరియర్ పెయింటింగుకు చాలా ఉపయోగము ఔట్‌సైడుకు వాడినచో నల్లబడును పసులుచు జింక్‌వైట్‌తో కలిపిన చాలా బాగుండును వైట్ లెడ్‌తో కలపరాదు

లిథార్జి మనదేశములో తయారు చేయుచున్నారు

రెడ్ లెడ్ రెడ్ లెడ్‌లో నూటికి 25 వంతున పెరాక్సైడు ఉండును ఇందుచేతనే రెడ్ లెడ్‌ను నూనెతో నూరినచో గట్టి కట్టిపోవును

ఆరెంజిలెడ్ వైట్ లెడ్‌ను కలరింగ్ ఫర్నెస్‌లో వేడిచేయగా ఇంతకు చెప్పిన వైట్ లెడ్ మాత్రమైనను అయి క్రమేణ ఆరెంజిలెడ్ క్రింద మారును

వెర్మిలియన్ ఇది ఇంగిలీకం. లోగడ విశేషముగా ప్రస్తుతం దీనివాడుక తగ్గిపోయినది

వర్మిలియన్ ప్రతినిధి సిగ్నల్స్, ట్రేడ్ బ్రాండ్స్ పెయింటుచేయుటకు వాడుదురు రెడ్ లెడ్, ఆరెంజిలెడ్‌ను, అరాబిక్ లేక్స్‌తో కల్పి తయారుచేయుదురు

ప్రష్యన్‌బ్లూ అన్నభేదిని, పొటాషియం ఫెర్రోసైనైడ్‌తో కలిపి ఆక్సిడైజ్ చేయుటవల్ల వచ్చును ప్రష్యన్‌బ్లూను హెచ్చుభాగము బేరైట్స్‌తో కలిపిన బ్రన్స్విక్ బ్లూ వచ్చును ప్రష్యన్‌బ్లూను దానంతటదే వాడవచ్చును గాని తరుచు బేరైట్సుతో కలిపి వాడుదురు—బ్రన్స్విక్ బ్లూ తరుచు గ్రీన్ పెయింట్సు తయారుచేయుటకు వాడుదురు

అల్ట్రామెరిన్: ఇందు సోడా, అల్యూమినా, సిలికా, సల్ఫర్ గలవు

క్రోంరంగులు ఇవి లెడ్ క్రోమేట్ లేక యాసిటేట్‌ను సోడా లేక పొటాషియం బైక్రోమేటుతో

వార్నిష్‌లు. రంగులు తయారుచేయుట

కలిపి తయారుచేయుదురు. కావలసిన రంగునుబట్టి సోడా సల్ఫేటుగాని కాస్టిక్ సోడాగాని చేర్చుదురు ఇవి చవకైన పెయింట్లు చేయుటకును, లేతగా ఆకుపచ్చరంగులు చేయుటకు వాడుదురు

క్రోమియం ఆక్సైడు ఖరీదైన ఆకుపచ్చరంగు స్థిరముగానుండును బైక్రోమేటు బోరిక్ యాసిడ్ కరిగించి చేయుదురు

ఆకుపచ్చరంగులలో హెచ్చుభాగం బ్రన్స్విక్ గ్రీన్స్. ఇవి బెరైట్సు, ప్రష్యన్‌బ్లూ, లెడ్ క్రోమేటు కల్పిన వచ్చును

బ్రన్స్విక్ గ్రీన్సును, "క్రోం గ్రీన్స్" అనికూడ అందురు.

క్రోమియం కాంపౌండ్సుకు మూలభూతమైన క్రోమైట్ రాయి బెలూచిస్థాన్, మైసూరులో దొరకును.

నల్లరంగులు కాటుక, తరువాత్రం గాలిలో, నూనెలను వెలిగించుటచేతవచ్చును ఈ మసిని ఘనీభవింపజేసి, మూసినగోతాలలో కాల్చుటచేత ఎక్కువైనా తిన్న నూనెనుండి కూడా చేయుదురు. మంచిరకం కాటుకమసిని, "విజిటబుల్ బ్లాక్" అను పేరుతో అమ్ముదురు.

మెథేన్ గ్యాసును అసంపూర్తిగా కాల్చుట చేతవచ్చు మసిని ఘనీభవింపచేయుటచేత, "కార్బన్" బ్లాకువచ్చును కాటుకకంటె చాల నల్లగానుండును. కాటుక మసికన్న చాలారెట్లు రంగునిచ్చును. పెయింటువ్యాపారులు కార్బన్ బ్లాకును, కాటుక మసిని ప్రజలను తరుచువాడుదురు

ఎముకలను కాల్చుటచేతవచ్చిన బొగ్గుమసిని, డ్రాప్‌బ్లాకు, లేక ఐవరీబ్లేక్, లేక బోన్‌బ్లాక్ అందురు.

కార్బన్‌బ్లాక్సు మనదేశములో తయారుకావటం లేదు.

లేంప్‌బ్లాకు, కార్బన్‌బ్లాకులు మెత్తనిదనముకు, తేలికకు, మారుటకు హెచ్చుభాగం మాసికావటం, అత్యధికంగా రంగునిచ్చుట, ఒపాసిటీలకు ప్రసిద్ధి వహించినవి. వీనితో చేసిన పెయింట్లు చిరకాలం మన్నునుగాని ఆలస్యముగా ఆరును. గాన నల్ల పెయింట్లలో "డ్రయర్స్" హెచ్చుగానుండును.

గ్రాఫైటునుకూడా పెయింట్లలో వాడుదురు ఇతర రంగులలో కలిపిన బాగుండును. ఉక్కు తుప్పు పట్టకుండా వాడు పెయింట్లలో దీనిని వాడుదురు. నయాగరా వాటర్ ఫాల్సువద్ద కృత్రిమంగా, 'గ్రాఫైటు'ను తయారు చేయుదురు ఇండియన్ గ్రాఫైటు నాసిరకం.

వార్నిష్ తయారు చేయుట లక్కను స్పిరిట్ లో కలిపి, "షెల్లాక్" వర్నిష్ అనియు, "ఫ్రెంచ్ పాలిష్" అనియు అందురు రంగుకలిపిన షెల్లాక్ వార్నిష్‌లను లేకర్స అందురు డామర్ ను కర్పూర తైలములో కలిపిన "డామర్" వార్నిష్ వచ్చును.

కోపాల్ వార్నిష్ అతి ముఖ్యమైనది కోపాల్ వార్నిష్. దీనినే "ఓక్", "కరేజ్", లేక "బాడీ", వార్నిష్ అని అంటారు "గోల్డుసైజు" కూడ ఒకరకం కోపాల్ వర్నిష్

కోపాల్ వార్నిష్ తయారు చేయుటకు మొదట జిగురును, "రన్నింగ్" చేయుట. అనగా కరిగించుట. దీనిని "సిలిండ్రికల్" పాత్రలలో కరిగింతురు. ఈ పాత్రలకు, నిప్పుమీద పెట్టుటకు తీయుటకు వీలగువలె చక్రములను అమర్చెదరు కోపాలను కరిగించిన కొంత భాగం ఆవిరైపోవును. తగినంత కరిగిపోవును అయిననూ యీ "కరిగించడం" అతి ముఖ్యం ఇట్లు కరిగించనిచో యీ జిగురు తర్వాతచేర్చు లిన్‌సీడ్ ఆయిల్, టర్పెన్‌టైన్‌లతో కలుగదు కరిగించిన కోపాలకు వేడిచేసిన లిన్‌సీడ్ ఆయిల్‌ను చేర్చెదరు. "డ్రయర్స్" చేర్చిన బోయిలు ఆయిల్ కన్న నిల్వయున్న పచ్చిలిన్‌సీడ్ ఆయిల్‌నే సామాన్యముగా వాడుదురు కోపాలు నూనె బాగుగా కలియునట్లు కరిగించి తరువాత్రం చల్లార్చి, టర్పెన్‌టైనుగాని, దీని ప్రతినిధిగాని జాగ్రత్తగా చేర్చెదరు. తయారైన వార్నిషు ముగ్గుట (Mature)కు కొంతకాలము నిల్వయుంచి పిదప బజారులో పెట్టెదరు కోపాల్సులో పలు రకము లుండుటచేత, పలురకముల వార్నిష్ లుండును ఈ వార్నిష్‌లను హెచ్చుభాగం రెల్వేవారు వాడుదురు. బాహ్యమైన రకములు మాత్రమే తృప్తికరముగా పని చేయును వార్నిష్ చేయుట సులభముగా కనబడినను, బాగుగా తయారుచేయుటకు ప్రత్యేక నిపుణత కలం చిరకాలానుభవంవలన మాత్రమే పొందవీలగును

రోజిన్ వార్నిష్‌లు కోపాలు వార్నిష్‌లతో పాటు, రోజిన్ వార్నిష్‌లనుకూడా విశేష వ్యాప్తి

కలదు. గాని అది ఎండకు, వానకు తట్టుకొనలేదు. కేవలం రోజన్ కిరసినలో కరిగించుటవలన, ఒక నాసి రకం రోజన్ వార్నిష్ వచ్చును

విశేష మేమిటంటే, ఇండియాలో రోజన్ వార్నిష్, "కోపల్ వార్నిష్" అను పేరుతో అమ్మబడుచున్నది

కోపల్ వార్నిష్ మాదిరిగా రోజన్ వార్నిష్‌ను తయారుచేసినచో, అనగా సున్నంతో సంపుటి జరగనిచో అది అంటుకునే మెత్తనిపొర (Film) నిచ్చును. దీని నివారణకు, లైమ్‌చేర్చి రోజన్‌ను గట్టిపరచెదరు. రోజన్‌లోని ఆమ్లము (Acid) సున్నముతో కలసి కాల్షియం రోజినేటు అగును. గట్టిపరచుటకు ఇతర వస్తువులను కూడ వాడెదరు. రోజినేటు వార్నిష్‌లు గట్టి, తళుకుగల ఫిలిమ్స్ నిచ్చును. కోపాలు వార్నిష్‌లను కల్తీచేయుటకు వాడుదురు. రోజినేట్ వార్నిష్‌లు శాశ్వతమైనవి కావు. ముఖ్యంగా నీటిని ఎంతమాత్రము సహించలేవు. త్వరలో అగు పెయింట్లలో హెచ్చుభాగం కాల్షియం రోజినేటు యుండును. మంచిరకం రోజన్ వార్నిష్‌లు కొంత భాగంగాని, పూర్తిగా గాని అవిశనూనెకు బదులుగా టంగ్ ఆయిల్‌తో తయారుచేయుదురు. ఇట్టివి ఇండియాలో చేయడంలేదు

బ్లేక్ వార్నిష్‌లు కోపాల్ వార్నిష్‌లో కొంత భాగము కోపాలుకు బదులుగా, "ఆస్ఫాలం" వాడి తయారుచేసిన వార్నిష్‌ను, "బ్లేక్ జపాన్" అందురు. బ్రన్స్‌విక్ బ్లేక్ ఇటువంటిదే గాని ఇందు కోపాలు ఉండవు. ఇందు అస్ఫాల్టం, లిన్సీడ్ ఆయిలు, థిన్నర్సు మాత్రముండును

ఒక రకం వార్నిష్ కేవలం అస్ఫాల్టంను పెట్రోలియం డిస్టిలేటులో కలిపిన వచ్చును. ఇంకొక రకం, "పిచ్చ్" (Pitch) ని కోల్‌టార్ సాల్వెంటులో కరగించుటచేత వచ్చును. వీనిని అందమైన పేరుతో అమ్ముదురు. నీటిని చొరనీయవు. ఉపయోగకరమైన చౌకరకం పెయింట్లు యివి

పెయింట్లు తయారుచేయుట

ముఖ్యమైన దశలు: ముడిరంగులను పెయింట్లకు పనికివచ్చునంత మెత్తగా నూరుట, స్టిఫ్ (ముద్ద) పెయింటు తయారుచేయుట, ఈ ముద్దను బ్రష్‌తో వాడుటకు వీలగునట్లు, "రెడీ (Ready)" చేయుట.

స్టిఫ్ (ముద్ద) పెయింట్లు పెయింటు ఫ్యాక్టరీ హెచ్చుభాగం స్టిఫ్ పెయింటునే తయారుచేయును. ఈ స్టిఫ్ పెయింటును తృప్తికరముగా విక్రయించుకొనవచ్చును

రెడీమిక్స్‌డ్ పెయింట్లలో నూనె పయికి తేరి రంగు అడుగునకు పేరుకొనును. కాని విక్రయించిన యీపేస్ట్ పెయింటును, అవసరమగునప్పుడు పనికి తగినట్లు థిన్నరు చేర్చి, "రెడీ" చేసుకొనవచ్చును

కేవలం రంగు, తగినంత నూనె థిన్నర్సు చేర్చుట వల్ల మంచి పెయింటు తయారు కాజాలదని అనుభవం వల్ల తెలిసిన విషయంగాన, "రెడీమిక్స్‌డ్," పెయింటుకు కూడా తొలుత స్టిఫ్ పెయింటు తయారుచేయుట అవసరము

తరచు ఈ స్టిఫ్ పెయింటు ముడి ఆయిల్‌తో తయారుచేయబడును. రంగునుబట్టి చేర్చవలసిన నూనె పరిమితి విధిగా మారుచుండును. నూరు తులముల బేరైట్సు గాని, వైటులెడ్ గాని నూరుటకు 8 తులముల నూనె చాలును. కాని కొన్ని రంగులు నూరుటకు నూటికి నూరు తులములకు పైగా కావలసియుండును నూనె

పెయింట్లు నూరుటకు ట్రిపిల్ రోలరు మిలు మంచిది. రంగును, నూనెను పూర్తిగా కలుపుటయే దీని ముఖ్యోద్దేశ్యము

పెద్ద పెద్ద ఫ్యాక్టరీలలో స్టిఫ్ పెయింటుకు తగినంత నూనె, థిన్నర్సు చేర్చి, లోపల తిరిగే ఆకులుగల గొట్టములలో వేసి, కలియదిప్పి, "రెడీమిక్స్‌డ్ పెయింటు" క్రింద తయారు చేయుదురు. ఇందు వాడు నూనె బోయిల్డ్ ఆయిల్. టర్పెంటైనులో టర్పెంటైన్ ప్రతినిధి తగు రీతిని కలిపినదానిని "థిన్నర్"గా వాడుదురు. కొన్ని వేళలలో కేవలం కిరసన్ తైలపు ప్రతినిధిని మాత్రమే థిన్నరుగా వాడుటయు గలదు. డ్రయర్సు స్వల్ప పరిమితిలో చేర్చెదరు

లిన్సీడ్ ఆయిలు, టర్పెంటైను, టర్పెంటైన్ ప్రతినిధులు అన్నియు బజారులో దొరకును

పెయింటు తయారుచేయుట, అనగా రంగును నూనెలో నూరుట; తరువాత తగినంత నూనె, థిన్నర్సు చేర్చి బ్రష్‌తో వేయుటకు వీలగునట్లు తయారుచేయుట, తగిన మెషినరీ, అనుభవంగల పనివారు ఉన్నచో పైప్రకారం పెయింటు తయారుచేయుట కష్టమైన పనిగాదు.

గాని, లాభప్రదంగా నిర్వహించుటకు తగిన మెషినరీ, శిక్షగల పనివారు, అనుభవంగల మేనేజిమెంటు అవసరము.

జ్యోతిరవతరణము

శ్రీ వి. రామరాజు

వెలుగులు విచ్చుకొన్నవి, న పింఛ మనోజ్ఞమయూర నర్తనో
జ్జ్వల రుచిరంబులై, లలితచాలన హేలలు వాన్తరంగ శీ
తల మృదులంబులై, ఇవము తాకని శ్రీజలజాప్త కాంతి రే
ఖల తొలిజాలులై, ఉషసికట్టిన బంగరు టంచుచీరలై.

మూగిన మల్లె మొగ్గలను మాదిరిగా, లలితేంద్ర నీల మా
లా గలిత స్ఫురచ్చికుర రమ్యముగా, తెలిసీటి ముత్తెముల్
తూగని పచ్చగడ్డికొన తూగులుగా, వెలుగుల్ వెలార్చె హం
సీగరుదంచలాకలిత చిత్ర సువర్ణ ఘృణీకలాపముల్.

ఒక పదివేల శక్రధను రుజ్జ్వల కాంతులు మొట్లు మొట్లుగా
శకలితముల్, నభమ్ముపయి సాగిన నీలి మొయిళ్ళ నిండ వి
చ్చుకొనియె—దుఃఖభావ వివశుండగు జీవుని యార్తి యద్భుతం
బు కనినవేళ కప్పబడిపోవును తద్గత నూత్నతాక్తమై.

ఈ వెల్గుల్ జడివోలె వచ్చె-నిటులే యేకాంచెమో సేపు నా
లో విప్పారును వాసనల్, ఎడద్రవాలుక బుద్ధిపోలున్ జలే
జావాప్తంబుల నేత్రచక్రముల వేలంచుల్ తుదల్ కంటి నీ
రై వ్రేలాడును వేదనానుభవ ముగ్ధాకార పర్యాప్తముల్.

ఏవో ఊహలు పెల్లగించుకొని యిట్లే వెల్గులో కాల సీ
మా వృత్తింజననో? పురావిదిత సౌఖ్యాస్వాద ముగ్ధంబులౌ
భావంబుల్ మలినంబులైచనెను, నా ప్రాణంబులన్ నూత్న వర్షా
విద్యుల్లతికా ముహుశ్చలనముల్ రమ్యార్ఘ సౌగంధ్యముల్

లలితేరమ్మదప్రాణవీధికల హేలా జ్యోత్స్నాకాకాశ కే
ళులు పారావతముల్ కలస్వనఝరీలోలమ్ములై సాగడిన్
పెల రేఖై మృదుకాంతి యొక్కెడు మన స్నేహావధుల్ దాటిక్రాం
బులకల్ గూర్చుచు బుద్ధి దేశమున క్రమ్మున్ జీవనస్వాదువై

మత్తానేకప యానలై, సురపరిమ్మంజు ప్రసూనాగ్రని
ర్యత్తారుణ్య మధుద్రవ స్స్రవాలు, చిత్తానంద సీమావధుల్
మత్తం జూపుల అచ్చరల్ పరచిరా? మీనాళి పుచ్ఛచ్ఛవుల్
చిత్తాంభోరుహ నాళ కంపన మృదుస్నిగ్ధంబులౌ పైటలన్

చీకటులాక్రమించుకొని జీవన మందున మూలమూలలన్
ప్రాకి, సమస్త భావముల రమ్యత చంపి, క్షణక్షణమ్ము శో
కైక మహానుభావమునిపించును, జీవునిలోని కాంతిధా
రా కమనీయ మార్గవితరంబుగ నిల్చును యిన్పతల్పులన్

కరగిన చీకటుల్ వెలుగుగా కనిపించును కొందరజ్ఞతా
పరమ నిధానమోహులకు — బంధుర కాంతులుమాసి పోవగా
కరకర చీకటుల్ విరియు, కన్నులు మూతవడంగ చేతన
త్వరథము గోతికూలు తెగవంచిన విల్లుగ ముక్కలై చనున్

అపరోపన్నమహార్ద్రి సూర్య కిరణా హంకారమున్ వార్ధి పీ
చి పురస్తాడన చిత్రవల్గనములై చెల్వొందు కాంతిచ్ఛటల్
ఎపుడో జీవితమందు కానరయి నిల్చినిల్వకుండన్ నిమే
ష పదమ్మందు మనస్సు నవ్యసుషమా స్థానంబుగా దీర్చుడున్

ఈ కాలాణువుకోసమై బ్రతుకు లెన్నో యయ్యె నా జీవిత
ప్రాకారమ్మున, చీకటింబారలు కృత్తానల్పముల్, కాంతి వ
ర్షా కాలంబరుదెంచె, నాయెడద ఈవర్షమ్మునిల్చెన్ మనో
జ్ఞాకాశంబున తోడి స్పర్థపడి నవ్యాంబోధిగా నిల్వగా.

తెలియని సిగ్గుదొంతరలు దివ్యములైన పథాలలోన పా
ముల పలె జారిపోవ నవమోహన గీతము లాలపింతునా?
లలిత పయోధరాంచలమున్ నెలవంకలు దిద్ది తీర్చునా?
మలచి మనస్సులో వెలుగు మార్గములన్ పరుగుల్లుపెట్టనా?

అంతర్వాహిని

హితశ్రీ

* గతసంచిక తరువాయి *

8

పరీక్షాఫలితాలు వచ్చాయి. విశ్వం అనుకున్నట్టుగానే రెండో తరగతిలో ఉత్తీర్ణుడయాడు. అతనికి ఉత్సాహంగా ఉంది. ఆ ఉత్సాహం ఎవరితో నైనా పంచుకోవాలని ఉంది. కాని తనకి అంత ఆప్తమిత్రు లెవరూ లేరు. రంగారావు ఒక్కడే తనకి కొంచెం మిత్రుడు అనదగినవాడు. మిగతావాళ్ళందరూ పరిచయస్థులు మాత్రమే. రంగారావైనా మరీ హృదయం పంచి ఇవ్వగల మిత్రుడు కాడు. నాటకసంఘంలో చేరిన తరవాత అతనిమీద విశ్వానికున్న సదభిప్రాయం కొంతవరకు తగ్గింది. రిహార్సల్సుకి వెళ్ళినప్పుడు తరవాత రంగారావు ఇంటికి పనికట్టుకుని వెళ్ళి తన తీవ్ర అసంతృప్తి తెలియచేశాడు విశ్వం. ధోరణికి అతను కొంచెం ఆశ్చర్యపడ్డాడు. "ఏదో తమాషాకి కబురుచెప్పుకోటమే గాని ఆ పనిని నిజంగా ఆచరించాలని ఎవరికీ లేదు" అన్నాడు. "అటువంటి తమాషాల వలన కొత్తవెంత ప్రమాదం ఉంది." అన్నాడు విశ్వం. "నే నింత లోతుగా ఆలోచించలేద"న్నాడు రంగారావు. "అటువంటి స్వభావాలవాళ్లు కనుకనే దారికి తెప్పటికి కాలేదు. నాటకసంఘంనించి రాజీనామా ఇస్తున్నాను" అన్నాడు విశ్వం. కాని రంగారావు వద్దు చెప్పి రాజీనామా ఇవ్వకుండా ఆపాడు. ఆ రోజునించీ విశ్వం రిహార్సల్సుకి ఇంతవరకూ వెళ్లలేదు.

ప్యాసయినట్టు పేపర్లో చూసిన తరవాత విశ్వానికి ఇంట్లో కాలునిలవలేదు. నెత్తిమీదనించి ఓ పెద్దబరువు తీసేసినట్టుంది అతనికి. స్వేచ్ఛగా బయటతిరిగి రావాలని పించి బయల్దేరాడు. ఉత్సాహం మనిషి లోలోపలే ఇముడ్చుకోటం కష్టంగా ఉంది. ఆశ్చర్యం! ఇవాళ్ళ ఎంతమందితోనో కలిసి నడిచాడు. ఒక్కడూ తన హృదయానికి దగ్గరగా రాలేకపోయారు. తిప్పి చెప్పాలంటే తను ఎవరిహృదయానికీ దగ్గరగా వెళ్లలేకపోయాడు. ఎక్కడుందో ఆ లోపం! కష్టసుఖాలలో, ఉత్సాహోద్రేకాలలో హృదయం సహవాసం కోరు తుంది. అది తనకెప్పుడు దొరకుతుంది

ఆలోచిస్తూ నడుస్తున్న విశ్వం మనసులో తళుక్కున వసంత మెరిసింది. ఆమె తనకి టీపార్టీ ఇచ్చింది. తను ప్యాసయితే ఆమె కెందుకు సంతోషం! ఉదయం ఇంటిదగ్గిరే ఉండి ఉంటుంది. వదినే! ఏమను కుంటుందో! మాటవరసకి అని ఉంటుందేమో!

మనసులో ఏమీ నిశ్చయించుకోకుండానే విశ్వం వసంత ఇంటివైపు నడిచాడు. ఇంటి ముందాగి ఒక క్షణం తటపటాయించాడు. లోపల్నించి సన్నగా సంగీతం వినిపిస్తోంది. ఆమె ఇంట్లోనే ఉందన్నమాట! పాడుకుంటూ ఉంది. తను వెళితే ఆమె పాటకి అడ్డొ స్తానేమో! సంకోచిస్తూ విశ్వం ఆవరణ దాటి తలుపు దగిర నుంచున్నాడు. తలుపు ఓరగా వేసి ఉంది.

"మావికరుణ నా జతగాని దవల్చు
మానసకుసుమముల మనసార పూజింతు."

మృదుమధురంగా వినిపిస్తోంది గానం.

"రవిపుట్ట ఇంద్ర గాత్రముల రాల్గరగించు
విమల గాంధర్వంబు"

పెద్దనగారి పద్యపాదం తలపు కొచ్చింది విశ్వానికి.

ఎంత రసానుభవంతో ఆ మాటలు అనగలిగాడో ఆయన!

"రాలంకల్లన గ్రాన కహాయకంఠకలకంఠ వధూ కల కాకలీధ్వని"ని పాటలోని ఉత్తమమైన సాహిత్యం మెరుగు పెడుతోంది.

వాకిట వినిపించదనుకున్న ఇంట్లోంచి త్యాగరాజ స్వామి కీర్తన వినిపిస్తోంది. ఆ కర్ణాటక సంగీతానికి తన్మయుడై ద్వారందగ్గిర అలాగే నిలిచిపోయాడు విశ్వం.

పాట పూర్తయింది. పాటకి ప్రతిధ్వనిలా వయొలిన్ మీద రాగాలాపన సన్నగా వినిపిస్తోంది. విశ్వం తేరుకొని ధైర్యం గా లోపలికి అడుగు వేశాడు. తలుపు చప్పుడు విని వసంత తలెత్తి విశ్వాన్ని చూసి ఆశ్చర్యపడి వయొలిన్ కింద పెట్టి లేచి నుంచుని "రవిగారా!" అంది.

విశ్వం చిరునవ్వు నవ్వాడు

"మీ పాటకి అడ్డొచ్చినట్టున్నాను"

"లేదండీ అలా కూర్చోండి." అంది వసంత

"ఇవాళే మా పరీక్షా ఫలితాలు వచ్చాయి. నేను సెకండ్ క్లాస్‌లో ప్యాసయ్యాను" అన్నాడు. విశ్వం కుర్చీలో కూర్చుంటూ

"చాలా సంతోషమండి" అంది వసంత

"మరి మీ టీపార్టీ సంగతేమిటి?" అన్నాడు విశ్వం కొంచెం చనువు తీసుకుని

వసంత ముఖంలో విస్మయం తొంగిచూసింది "ఏం టీపార్టీ?" అంది అప్రయత్నంగా

"మర్చిపోయారన్నమాట. నేను ప్యాసైతే మీరు టీపార్టీ ఇస్తానన్నారుగా. మరి అందుకడిగాను"

వసంత ముఖం ఎర్రబడ్డది ఆమెకి తన మాట జ్ఞాపకం వచ్చింది ముందే ఆ సంగతి తనకి జ్ఞాపకం రానందుకు ఆమెకి సిగ్గుగా ఉంది తను ఆమాట అన్నప్పుడు చాలా మనఃపూర్వకంగానే అన్నది తన ఇప్పటి ప్రవర్తన చూసి ఏమనుకుంటున్నాడో ఆయన!

విశ్వం ఆమె ముఖ కవళికల్ని గమనించాడు ఆమె వాగ్దానం మర్చిపోయి అందుకు సిగ్గుపడుతోందని గ్రహించాడు. తను అనవసరంగా ఆమె మనసుకి కష్టం కలిగించాడు.

"ఊరికే అన్నాలెండి. మీరు నిజంగా నేను ప్యాసయినట్టు చెప్పి పోదామని వచ్చాను." అన్నాడు విశ్వం తన తప్పును సరిదిద్దుకోటానికి ప్రయత్నిస్తూ

వసంత చిరునవ్వు నవ్వుతూ, "నోటీసు ఇచ్చి పోటానికి వచ్చారన్నమాట." అంది.

విశ్వం నవ్వాడు.

"ఇప్పుడే వస్తానుండండి" అని వసంత లోపలికి వెళ్ళి కొంచెం సేపట్లో కాఫీ కప్పుతో తిరిగివచ్చి బల్ల మీద పెట్టింది.

"ఇప్పటికిదే ఇచ్చుకోగలనండీ. క్షమించాలి"

విశ్వం మొహమాట పడ్డాడు అప్పుడే ఇంట్లో తాగివస్తున్నానన్నాడు ఆమె బలవంతం చేసింది. మరేమీ అనకుండా కాఫీ తాగేడు అతను

"మీరు చాలా మంచివారండీ ఏదో అన్నానని అనుకోకుండా జ్ఞాపకం ఉంచుకుని వచ్చారు"

'మరి ఊరికే వచ్చేదాన్ని వదులుకోమంటారా?'

వసంత చిరునవ్వు నవ్వింది

"మీరు రిహార్సల్స్‌కి రావటం లేదేమండీ? రోజూ చూస్తున్నాను"

"నాకోసమా?"

"అవును"

"ఎందుకూ?"

వసంత తెల్లబోయింది అతనలా అడుగుతాడని ఆమె అనుకోలేదు ఒక క్షణం అతని ముఖంలోకి చూసి అంది

"రవిగారు కదూ? హావభావాలు ఎలా ఉండాలో సలహా ఇస్తారని"

తన అనాలోచితమైన ప్రశ్నకి ఆమె ఇచ్చిన సమాధానం విశ్వానికి నచ్చింది

"నాకు నటనగురించి ఏమీ తెలీదు."

"తెలియకుండానే మెచ్చుకున్నారన్నమాట"

విశ్వానికి ఏమనటానికీ తోచలేదు ఆలోచించి అన్నాడు

"మెచ్చుకోటానికి శాస్త్ర విషయాలు తెలియాలా?"

"మెచ్చుకోదలచుకుంటే చాలు."

సంభాషణలోని అమాయకత్వానికి విశ్వం ఆమెని మనసులోనే పొగిడాడు

"పోన్లెండి మీకేమీ రాదంటాను సరా?"

ఆమె సమాధానం చెప్పకుండా చిన్నగా నవ్వి ఊరుకుంది.

"ఇంతకీ మీరు రిహార్సల్స్‌కి ఎందుకు రావటం లేదో చెప్పనే లేదు."

"ఇష్టం లేదు"

"ఏం?"

"ఆ వాతావరణం నాకు నచ్చదు."

"వాళ్లు మీ నాటకం పాడుచేస్తుంటే చూస్తూ ఊరుకుంటారా?"

"పాడుచేస్తున్నారా?"

"ఆ డైరెక్షన్ నాకు నచ్చదు"

"అయినా పలానా లిప్యాలానికి నాటకాల విషయంలో నాకు అనుభవం ఏమీ లేదు."

"ఆలోచన ఉంటే చాలు. వాళ్లు ఎంతసేపటికీ ప్రజల అభిరుచుల్ని గురించే మాట్లాడుతారు. అలా ఉంటేగాని ప్రేక్షకులు మెచ్చరు అంటారు. సహజ నటనకి ఆస్కారమివ్వరు. ఇవన్నీ వాళ్లమీద ఫిర్యాదులుగా చెప్పటం లేదు నా మనసుకి తోచింది మీకు చెబుతున్నాను. అదీ మీరు కవిగారు కనక, రిహార్సల్స్‌కి రావటం లేదు కనక చెబుతున్నాను"

"నా నాటకం పాడైతే మీకేం నష్టం?"

వసంత అతనివైపు ఆలోచనగా చూసింది.

"అంటే మీకు అందులో ఉత్సాహమేం లేదా?"

"లేదు"

"అయినా నాటకం పాడైతే మీకు చెడ్డపేరు వస్తుంది."

"నా కంతకుముందు మంచి పేరుంటేగా!" అన్నాడు విశ్వం నవ్వుతూ

"సామాన్యంగా అందరూ మీకు మర్యాదిస్తారు"

"మనుషుల రూపాలన్నీ ఒక్కలాగా ఉండనట్టే భావాలూనూ"

"నాటకం చెడిపోతే నాటక సంఘానికి పేరు ప్రతిష్ఠలేం ఉంటాయి?"

"పోనివ్వండి పాడుసంఘం"

"మీరుకూడా అందులో సభ్యులే కదూ?"

"సభ్యుడినే కావొచ్చు. కాని దాంట్లో నాకు అభిరుచి లేదు. అదీకాక అందులోని వ్యక్తులంటే నాకు పడదు. వాళ్లకి కావలసింది నాటకం కాదు. తైతక్కలాడి ఏదో పేరు తెచ్చుకోటం, హడావిడి చెయ్యటం, అవాకులూ చెవాకులూ వాగటం, కాస్త అందమైన నటి కనిపిస్తే ఆమె చుట్టూ తిరగటం. విరాళం చెందితే పోటీకొచ్చినట్టు వాగటం. వీళ్లకి నాటకాలూ, సంఘాలూ ఎందుకు?"

వసంత అంతా విని విశ్వం ముఖంలోకి చూసింది. విసుగుదల, ఏహ్యభావం, కోపం అతని వదనంలో ప్రతిబింబిస్తున్నాయి.

"మీరు చెప్పింది నిజమే. కాని వ్యక్తుల లోపాలు సంఘానికి వర్తింపచెయ్యటమెలా?"

"వాళ్లు స్థాపించిందే ఆ సంఘం"

"పెద్దలైన వాళ్లు చాలామంది ఉన్నారుగా. మీలాంటి వారు కలగచేసుకొని బాగు చెయ్యటానికి ప్రయత్నించాలిగాని కోపగించుకుని వొదిలేస్తే ఎలా?"

ఆమె మాటల్లో నిజం ఉందని ఒప్పుకున్నాడు విశ్వం

"ఈ సారి రిహార్సలుకు వస్తారా?"

"వీలయితే!" ఇంకా నసుగుతూనే అన్నాడు.

"మీరు వస్తే నాకు ధైర్యంగా ఉంటుంది"

"ధైర్యమా! అంటే?" అన్నాడు అర్థం కాక.

"ఆనందేశ్వరరావూ, డైరక్టరూ ఉన్నారే, వాళ్ల ప్రవర్తన నాకు నచ్చదండి."

కొంచెంసేపు మౌనంగా ఉండి అన్నాడు విశ్వం "పోనీ, నాటకంలో వెయ్యటం మానెయ్యరాదూ?"

"ఎలా?" అంది వసంత విస్తుపోతూ

"బలవంతమేముంది. మీరేం డబ్బు తీసుకోటం లేదుగా"

"నిజమే కాని నా భవిష్యత్తు సంగతేమిటి?"

"ఈ నాటకంతోనే ఉందా మీ భవిష్యత్తంతా?"

"ఈ సంస్థకి పెద్దల సహకారం ఉంది. ఈ నాటకంలో బాగా నేను నటన తీవ్రంగా చేసుకుంటా మరి ఉంది అవకాశం కూడా దొరకవచ్చు. నాకు పెద్దదిక్కు లేరు. ఇంట్లో తింటూ కూర్చోటానికి డబ్బు లేదు మరి ఇంక నేనేం చెయ్యగలను?"

"పెళ్లి చేసుకోండి" అన్నాడు విశ్వం హాస్యానికి అన్నట్టుగా. వసంత మాట్లాడలేదు. ఏదో పద్ధతిగా నవ్వుకున్నాడు విశ్వం. ఆ మాట కొంతవరకు వాస్తవమే కాని ఆ సమయంలో ఆమె ముఖంలో వికసించే ఏదో వేదన ప్రముఖంగా కనిపించిందతనికి. వసంత ఎంత సేపటికీ మాట్లాడకపోవటం అతనికి అను

మానం కలిగించింది. తనమాటలు ఆమెని తప్పక గాయపరచి ఉంటాయి. తెలిసి తిక్కగా మాట్లాడాడు. ఆమెకి ఏదో సలహా ఇచ్చినట్టు ఘనంగా అన్నాడు. అందులో కొంత హాస్యధోరణి ఉన్నా ఆ అర్హతల్లో హైన సలహా ఇవ్వటానికి తనకేం కావాలా!

"ఏమనుకోకండి. తమాషాకి అన్నాను," అన్నాడు విశ్వం తొందరపడుతున్నట్టు

వసంత ఓ నవ్వు పెదవులదాకా తెచ్చుకొంది. కొద్ది క్షణాలు మళ్ళీ నిశ్శబ్దంగా గడిచాయి.

"మరి నేను వెళ్ళొస్తా" అన్నాడు విశ్వం, కుర్చీలోంచి లేచి నుంచుని

"మా ఇంట్లో విందు చేస్తే వస్తారా?" అంది వసంత.

"విందా!" ఆశ్చర్యంగా ఆమె ముఖంలోకి చూశాడతను.

"అభ్యంతరం ఉంటుందా?"

"అభ్యంతరమా? ఎందుకూ?.. అబ్బే. ఏమీ లేదు కాని . కాని ఇప్పుడు కాదులెండి. మరో సారి ఎప్పుడైనా" అన్నాడు విశ్వం.

"అంటే ఎప్పుడు?"

విశ్వానికి ఏం చెయ్యటానికీ తోచలేదు. "నేను చెబుతాగా," అని తప్పించుకునే ధోరణిలో అన్నాడు.

వసంత ఇంకేం అనలేదు. విశ్వం మరెక్కడికీ వెళ్ళకుండా సరాసరి ఇంటికి వచ్చాడు. వసంత! అనాదిగా మానవుని హృదయంలో కళ్ళు మూసుకొని ఉన్న కాంక్షకు దూరాదూరానికి దారకురాలు! ఆమెను చూస్తే తనకే జాలి వేస్తోంది.

ఇంట్లోకి విశ్వం అడుగుపెట్టగానే వెంకట్రామయ్యగారి స్వరం వినిపించింది. అప్పుడే వస్తున్న విశ్వాన్ని చూసి ఆయన సంతోషంగా అన్నాడు: "ఏరోయ్, పరీక్షల్లో పాసైనావట. నీకు మంచి ప్రజంట్ ఇవ్వాలిసిందే!"

విశ్వం చిరునవ్వుతో లోపలికి ప్రవేశించి, "ఎప్పుడు వచ్చావు మావయ్యా, ఏమిటి విశేషాలు?" అని అడిగాడు.

"ఇప్పుడేరా. విజయవాడ పనిమీద వచ్చాను. పేపరుచూస్తే నీ రిజల్ట్సు కనిపించాయి. ఎలాగో ఇంత దూరం వచ్చానుగదా, నీకు కంగ్రాట్యులేషన్స్ చెప్పిపోదామని ఇలా వచ్చాను," అన్నాడాయన.

అయితే ఆయన వచ్చిన అసలు విషయం మధ్యాహ్నం భోజనాలయింతరవాత కబుర్లలో బయటపడ్డది.

జానకిని తన కివ్వాలని ఆయన ఉద్దేశం. ఆ మాట అప్పుడప్పుడు తన చెవిని పడుతూనే ఉంది. కాని తనమాత్రం ఆమాట ఆలోచించలేదు ఇంతవరకూ. ఇప్పుడు విషయం తేల్చమని మావయ్య అంటున్నాడు.

జానకి!

ఆమె అంటే తన కెంతో అభిమానం.

కాని ఆ దృక్పథంలోంచి ఆమెని ఎప్పుడూ చూడలేదు.

తను జానకిని పెళ్ళిచేసుకోటంలో ఏదో అసహజత్వం ఉందనిపించింది విశ్వానికి. తను ఆమెని చిన్నప్పటినించీ ఎరిగినవాడు. ఆమెతో ఆడుకున్నాడు. కవ్వించాడు, ఎగతాళి చేశాడు. కలిసి అల్లరిచేశారు. ఆమె తనకి ఆత్మీయురాలు, స్నేహితురాలు.

అప్పటినించీ ఇప్పటివరకూ తనకి ఆమె అంటే అదే దృష్టి

కాని ఇప్పుడు మరో సంబంధం ఏర్పడటానికి సంప్రదింపులు జరుగుతున్నాయి. ఆమెని వివాహం చేసుకుంటే తను సుఖపడగలడా! ఆమె సుఖపడగలదా! జానకి అభిప్రాయ మేమిటో? మావయ్య జానకిని అడిగివుండడు. కొన్నిట్లో మావయ్య అభిప్రాయాలు తనకి నచ్చవు, తన ఇష్టం వచ్చినట్టు చేస్తాడేగాని సలహాగాని, అభిప్రాయంగాని అడగడు. వన్న పెళ్ళప్పుడే మావయ్యకి కొంచెం కోపం వచ్చింది ఈడుకాదని పాప చెప్పాక, మరి కివ్వటానికి వాడి కివ్వటం జాన్న కిష్టంలేదు.

విశ్వం ఆలోచించి "ఉద్యోగమైనంతరవాత చూద్దాంలే మావయ్యా" అన్నాడు ఆయనకి నచ్చక పోయినా ఆ సమయంలో ఏమీ అనక వెళ్ళిపోయాడు

9

విశ్వం రచించిన నాటిక ఆ రాత్రి ప్రదర్శిస్తున్నారు. నాటిక పేరు "మహారాజ పోషకులు" పుర ప్రముఖులు చాలామంది విచ్చేశారు. నాటకం

ప్రారంభం కాబోతుందని మైక్ లో ప్రకటించారు. ఆడిటోరియంలో లైటు ఆరిపోయాయి తెర తొలగింది.

దృశ్యం ఒక పల్లెటూరులో పండు వేళాల జరుపుకునే ప్రదేశం సెట్ వేశారు రంగస్థలం ఏర్పాటు చెయ్యబడ్డది—సెట్ లో ఒక భాగంగా కొబ్బరిఆకులు తోరణాలు కట్టారు రెండు పెట్రోమాక్సులైట్లు కర్రలకి కట్టబడి వెలుగుతున్నాయి రంగస్థలంలోని రంగస్థలంమీదకి ఓ ముతకగుడ్డలు ధరించిన వ్యక్తి వచ్చి "అయ్యా, ఇప్పుడు 'దశావతారాలు' భరతనాట్య ప్రదర్శన జరుగుతుంది తమరు దయచేసి నిశ్శబ్దంగా ఉండాలని కోరుతున్నాను" అని పక్కకి వెళ్ళిపోయాడు. రంగస్థలంమీద తబలా, హార్మోనియం, వయొలిన్ వాయిద్యాలని వాటి తాలూకు వాద్యగాళ్ళు సరిచూసుకొని శ్రుతి కలుపుకుంటున్నారు. ఇంతలో గజ్జెల రవళి వినిపించింది నేపథ్యంలో. వాద్యసంగీతం ప్రారంభమైంది ఒక ఎలజవ్వని రంగంమీదకి వచ్చి అందరికీ నమస్కరించి ప్రార్థన చేసింది.

గజ్జెలు ఘల్లు ఘల్లు మన్నాయి తబలా లయకలిపింది తధిత్తోం తదిగి తత్తోం భరతనాట్యం ప్రారంభమైంది

నేపథ్యంలో శ్రావ్యమైన కంఠం వినిపిస్తోంది ..
మత్స్యరమున మరియంబుధిలో బొచ్చియున్న
సోముని గ్రుంచియు
విద్యలనిడి వేదములొసగిన విచ్చితివో మత్స్యవతారా! ఇచ్చితివో మత్స్యవతారా!"

ముద్ర పట్టింది నర్తకి

చప్పట్లు చరిచారు ప్రశంసా పూర్వకంగా నేపథ్యంలో ప్రేక్షకులు...

కలుముల నిను ప్రస్తుతి సేయగ చెలగి సురలు
జలధి మధింపగ
కలిమి బలిమి చెలిమితో మోసిన మందరగిరిధర
కూర్మావతార!"

కూర్మావతార ముద్రపట్టింది నర్తకి.

నేపథ్యంలో ఓ వృద్ధస్వరం దర్పంగా వినిపించింది.

రెడ్డొచ్చె మొదలాడు.

రెడ్డొచ్చె రెడ్డొచ్చె మొదలాడు.

ఓ అజానుబాహు విగ్రహం రంగస్థలం మీదకి వచ్చి కోపంగా మండుతుంది బొమ్మ వేసిన చేతికర్ర ఊగిస్తూ.

ఆగిపోయింది నర్తకి. ఆగిపోయారు వాద్యగాళ్ళు. ఆగిపోయింది గానం. మరికొంతసేపటికి మళ్ళీ గజ్జెలు ఘల్లుమన్నాయి—తకధిం తక తాహా తకిట తక .

" విద్యలనిడి వేదము లొసగిన
ఇచ్చితివో మత్స్యవతారా!
నీ విచ్చితివో మత్స్యవతారా!"

మత్స్యవతార ముద్ర పట్టింది నర్తకి

చప్పట్లు మళ్ళీ వినిపించాయి ఆ చప్పట్ల చప్పుడు లోంచి గంభీర స్వరం వినిపించింది

పంతులొచ్చె మొదలాడు
పంతులొచ్చె మొదలాడు

మరో వ్యక్తి రంగస్థలంమీదికొచ్చి రెడ్డి ప్రక్కన నుంచున్నాడు దర్పంగా. రెడ్డి ముఖం చిట్లించాడు.

భరత నాట్యం మళ్ళీ మొదటికొచ్చింది .

"మత్స్యరమున మరియంబుధిలో "

నేపథ్యంలోంచి ఓస్వరం అధికారపూర్వకంగా హెచ్చరించింది.

చౌదరొచ్చె మొదలాడు
చౌదరొచ్చె మొదలాడు

నర్తకి నిస్సహాయంగా చూసింది. పట్టబోయే ముద్ర ఆగిపోయింది.

ఠీవిగా రంగంమీదకొచ్చాడు ఒక వ్యక్తి. పాట మొదటికొచ్చింది గజ్జెలులయ వేయసాగాయి.

" విద్యలనిడి వేదములొసగిన. ఇచ్చితివో మత్స్యవతారా! నీ విచ్చితివో మత్స్యవతారా!" నేపథ్యంలోంచి ఖంగున మోగింది ఓ గొంతు.

నాయుడొచ్చె మొదలాడు
నాయుడొచ్చె మొదలాడు.

రంగం మీదకి వచ్చి నలువైపులా చూసి మీసాలు మెలేసి నుంచున్నాడు మరో వ్యక్తి.

తిరిగి ప్రారంభమైంది భరతనాట్య కార్యక్రమం నర్తకి మత్స్యవతార ముద్రపట్టి పరవశంతో అలాగే నిలబడి పోయింది. ఇంతలో నేపథ్యంలో ఎవరో అరిచారు. నర్తకి తెప్పరిల్లింది.

"శ్రేష్ఠి వచ్చె మొదలాడు
శ్రేష్ఠి వచ్చె మొదలాడు

ఓలాభుపాటివక్ష తలపాగా సవరించుకొంటూ రంగంమీదకొచ్చి నిలబడ్డాడు

మొదలాపాగింది నరకి విసుగ్గా ముద్ర పట్టబోతుండగా రెడ్డి అరిచాడు

"ఇటు ఇటు"

మిగతా వాళ్ళూ ఊర్కోలేరు. అందరూ తమకే అభినయించాలన్నారు.

ముద్ర పట్టకుండానే నర్తకి నిలిచిపోయింది ఎవరికి అభినయించాలి? ఎవరు గొప్ప? ఎవరు అర్హులు?

ప్రేక్షకుల సహాయం కోరారు తమని అభినయించేవారంతా తమ వెనక నిలబడాలన్నారు

ప్రేక్షకులు ఒక్కొక్కరూ అలాగే నిలబడి పాగాను కాగులు తీర్చి

చిత్ర మేమంటే రూపురేఖల్లో, వేషభాషల్లో ఒక పోలిక గలవాడు మాత్రమే తమ తమ వరసల్లో ఉన్నారు

తెరపడ్డది – మొదటి రంగం సమాప్తమైంది లైట్లు వెలిగాయి

ప్రేక్షకుల స్థానాల్లో మొదటి వరసలో కూర్చున్న పెద్దల్లో సంచలనం కలిగింది గుసగుసలు ప్రారంభమయాయి రాను రాను గుసగుసలు వాగ్వాదాలుగా మారాయి పెద పెదగా కేకలు వేసుకుంటున్నారు ఉద్రేకాలు పెరిగిపోగాయి ఈ వాదావివాదం గాలరీల్లో వాళ్ళకి కూడా పాకింది. హాలంతా కేకలతో మారుమోగుతూ గంద్రగోళంగా ఉంది థియేటర్ 'యాజమాన్యం' థియేటర్ పోలీసుల్ని పిలిపించారు వాళ్ళు జనాన్ని సద్దుబాటుకి ప్రయత్నించారు కాని పోలీసుల్ని చూడగానే ప్రేక్షక జనసమూహం మరింత పెద్దు మీరిపోయింది కొందరు గ్రీన్ రూమ్ పైకి పరిగెత్తారు.

"ఈ నాటకం ఆడటానికి వీల్లేదు" అన్నారు కుపితంగా కొందరు.

"అది తీరాలపించి!" అన్నారు మరికొందరు మరింత కటువుగా.

చేతులు కలిసేనిత వచ్చింది. పోలీసులు కేసు చేసుకున్నారు నాటక ప్రదర్శనం ఆగిపోయింది పోలీసులు చెయ్యగలిగిందల్లా నాటకసంఘంవారి కెవరికీ అపాయం జరక్కుండా కాపలా కాయటమే. నాటకం ఆగిపోయిందనగానే కొందరు శాంతించి ఇంటిదారి పట్టారు. వాగ్వాదాలు తగ్గాయి జనం వెళ్ళిపోసాగారు.

ఈ అవాంతరానికి విశ్వం నిశ్చేష్టుడై గ్రీన్ రూమ్లో తల చేతుల్లో పెట్టుకుని కూర్చున్నాడు. నర్తకి వేషం కట్టిన వసంత అలిసిపోయి పాలిపోయిన ముఖంతో కుర్చీలో కూలబడ్డది. తన ప్రథమ ప్రయత్నం ఇలా పరిణమించినందుకు నిరాశపడినాను నాటక సంఘంలోని సభ్యులు, పాత్రధారులు రంగస్థలంమీద పరికరాలు సర్దుకుంటూ నిస్పృహతో పనులు చెయ్యసాగారు

గ్రీన్ రూమ్లో ఉన్న విశ్వం గొణిగాడు.

"నాటక సంఘంలో నేను సభ్యుణిగా చేరి ఉండకపోతే బాగుండేది కనీసం నేను నాటకం రాయకే నన్నప్పుడు వాళ్ళు నమ్మనోడిలినా సరిపోయేది ఎంత గుండపం నా సంగతి అలా ఉంచండి. పాపం, వాళ్ళ శ్రమంతా బూడిదలో పోసిన పన్నీరయింది ఎంత అవస్థపడ్డారు! ఎంత నష్టపోయారు!"

"ఇటువంటి నాటకం ఎందుకు రాశారు?" అంది వసంత

"బుద్ధి గడ్డితిని"

అతనలా పశ్చాత్తాప పడటం చూసి వసంతకి జాలివేసింది. కొంచెం అనునయ పూర్వకంగా అంది

"అయినా ఇందులో అంత కొంపలంటుకుపోయే విషయమేముంది? అనాలోచితంగా ప్రేక్షకులు తొందరపడ్డారు గాని"

"ఉంది లేకపోలేదు కాని ఇలా యథార్థంగా ప్రదర్శిస్తారని నే ననుకోలేదు ఇంకా నయం పూర్తిగా నాటకం చూస్తే నన్ను ఊళ్ళోంచి తరిమేసేవాళ్ళేమో!"

"వాళ్ళు సరిగా అర్థం చేసుకోలేదండీ"

"సహృదయత కొరవడితే దేనికైనా 'అరసికేషు కవిత్వ నివేదనం శిరసి మాలిఖ' అన్నాడు కులతత్వం మీద సున్నితమైన వ్యంగ్య విమర్శ చేస్తే కత్తులూ, కటార్లూ దూసి హింసిస్తారు! నా సొంతకి కావాలని తిట్టలేదు, తిమ్మలేదు. అభిప్రాయ ప్రకటన చేసే స్వేచ్ఛ ఇంకా మన దేశానికి రాలేదు"

వసంత అతనివైపు జాలిగా చూసింది

"అందరూ మీలాంటివాళ్ళే ఉంటారా?"

"ఎవరూ ఎవరిలాగా ఉండరని మనిషి, సంకుచితంగా ఆలోచించకూడదని నేననేది"

"మీది విశాల హృదయమండీ"

"థాంక్సు చెప్పకండి."

"మీ ధోరణిబట్టి చెబుతున్నాను. నిజంగా నాటిక చాలా బాగా రాశారండీ. నా హోదా కొద్దీ నాటిక అంతా కూడా ఎన్నోసార్లు చదివాను. సాహిత్యంలో నాకు ప్రవేశం లేనిమాట నిజమే. కాని నాటిక చాలా గొప్పగా ఉందని నాకనిపిస్తోంది."

"ఫలితం చూసికూడా అలాగే అంటున్నారా! నన్ను ఊరడించటానికి కాదా?"

"నేనబద్ధం చెప్పటంలేదు"

"ఇంతకుముందు ఎప్పుడూ ఈ విషయం మీరు చెప్పలేదు"

"మర్చిపోయాను చెప్పాలనే అనుకున్నాను కాని"

"కాని?"

"మీతో మాట్లాడుతున్నంతసేపూ ఆ విషయం నాకు గుర్తుకొచ్చేదికాదు. ఎందుకో తెలియదు. తలుచుకుంటే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. సరిగా మీరు వెళ్ళిపోగానే ఆ సంగతి జ్ఞాపకం వొచ్చేది. ఎందుకంటారు?"

"నాకు మనస్తత్వశాస్త్రం తెలియదు"

వసంతి నవ్వింది.

"ఈ నాటిక పుస్తకంగా అచ్చు వేయించండి"

"ఎందుకూ! ఈ శిక్ష చాలదా?"

"దాంతో మీకు మంచిపేరు వస్తుందండీ"

"పేరుకోసం నేను అది రాయలేదు"

"దానంతట అదే వొస్తుంటే మీరేం చేస్తారు?"

"చెడ్డపేరొస్తే మీరు సగం పంచుకుంటారా?"

వసంతి విశ్వం ముఖంలోకి చూసింది విస్మయంతో

"మంచిపేరొస్తే అంతా మీకేకావాలి కదూ పాపం?"

విశ్వం ఆమె ముఖంలోకి కొంచెం ఆశ్చర్యంగా చూశాడు.

ఆమె మనోజ్ఞంగా చూసింది.

"అంతేమరి" అన్నాడు నవ్వుతూ

"కవిగారికన్నా కావ్యానికే ఉంటున్నట"

"నన్ను కవిగారు అనకండి"

"ఏం, మీరు కవులేగా?"

"కాదు. నాలో కవిత్వంలేదు. ఉంటే కాస్త కూస్త చిత్రకళ ఉంది అంతే."

"మీరు బొమ్మలు వేస్తారా?" ఆశ్చర్యపోతూ అంది వసంతి

"ఏదో వేస్తాను."

"ఎప్పుడూ చెప్పలేదే!"

"నాటకం జయప్రదమైతే వసంత భంగిమలో మీ చిత్రం వేసి ఇద్దామని అనుకున్నాను."

"అయితే ఇప్పుడివ్వకూడదా?"

"ఉత్సాహంలేదు"

"నాటకం పాడవటానికి నేను కారణం? ఇక కృషి అన్యాయమండీ?"

"మీరని ఎవరన్నారు"

"మరి నాటకం జయప్రదం కాకపోటానికీ నా బొమ్మకీ ఏమిటి సంబంధం?"

"ఏమీ లేదు," అన్నాడు విశ్వం ఆమె వాదనకి లోలోపల ఆమెని ప్రశంసిస్తూ

"అయితే మాట నిలబెట్టుకుంటారా?"

"చూద్దాం"

"అలా అంటే కాదు"

"బొమ్మ వెయ్యటం అంటే మాటలుకాదు. గంటలతరబడి మీరు పోజు ఇవ్వాలి. ఓపిక లేక తొందర చేస్తే ఏంలాభం?"

"ఇస్తానులెండి"

"అయితే సరే"

మాటఇచ్చినప్రకారం విశ్వం ఓ శుభోదయం పరికరాలన్నీ తీసుకుని వసంతి ఇంటికి వెళ్ళాడు. ఆమె చిత్రం తయారు చెయ్యటానికి అతను చెప్పిన భంగిమలో ఆమె నిలబడింది. రోజూ ఉదయం విశ్వం కార్యక్రమం అదే. త్వరలోనే స్కెచ్ పూర్తిచేశాడు. కాని రంగులు వెయ్యటం చాలా నెమ్మదిగా సాగుతోంది. దగ్గరే ఉండి వసంతి ఏదో కబుర్లు చెబుతూ ఉంటుంది. విశ్వం మాటలసందడిలో పడి బొమ్మసంగతి మర్చిపోతాడు. ఇప్పుడు విశ్వం తనని 'అండీ' అని పిలిస్తే ఆమె ఒప్పుకోదు. 'కవిగారూ' అంటే విశ్వం ఒప్పు

లేదు. ఈ రోజుల్లోనే సినిమాటిక్ ఎన్నో ప్రద ర్శనల సంస్థలూ ప్రకటించారు. అనుకోకుండా దానికి ప్రచండమైన ప్రచారం వచ్చింది. కాని ఆనాటిక ప్రదర్శన నిషేధించబడ్డది.

10

ఆషాఢం వల్లెటిమువ్వలు చేస్తోంది ఆకాశం తొలకరి పలకరించి వెళ్ళింది పచ్చదనం మళ్ళీ పొలం పనుల్లోకి మళ్ళాక రాయమల్లె పచ్చపచ్చగా కన్నుల పండువుగా ఉన్నాయి. కాలవ నడిటంవల్ల నీటిగాలి వీస్తోంది.

నవారాలో హన్మ మూర్తి గొప్పోడు పేరు ఉన్నాడు. మూర్తికి పదమూడేళ్ళకి చేరుకున్నాడు నిండు కాపోంది. పనిలేకపోయినా కల్పించుకుని ఏదో చెయ్యటం మూర్తి కలవాటు. సామాన్యంగా అతను మ్రోగబట్టుకుంది ఊరి సంస్థను సమావేశాలకి వాడు. మొదట మొదట ఊళ్ళోని తోటివాళ్ళు మూర్తికి గర్వం అనుకున్నారు కాని అటువ్వత జరిగిన కొన్ని కొన్ని సంఘటనలవల్ల వాళ్ళలో ఆ అపోహ తొలగిపోవటమే కాకుండా మూర్తి అంటే ఓ విధమైన గౌరవభావం కూడా ఏర్పడ్డది. ఇటీవలనే అతనివల్ల గ్రామానికి ఓ మేలు జరిగింది. ఊళ్ళో కరణంగారు తమ కొండ్రి గారి జ్ఞాపకార్థం విడిచిన అంతోకు విద్యాలయంగా వందరిద్దా అందరికీ కంటక ప్రాయంగా తయారైంది. దానిమూలాన రెండు పక్షాలు కూడా ఏర్పడ్డాయి— కరణంగారి పక్షమూ, మునసబుగారి పక్షమూ. క్రితం సంవత్సరం యీ అపోహ కారణంగానే ఓ చిన్న గలాటా జరగటం, కక్షలు పెరగటం సంభవించాయి. ఈ సంవత్సరం వెంకట్రామయ్యగారి పదుగు తోక్క వాడు చేసింది అపోహ ఆ దృశ్యం మూర్తికంట పడింది. పాలేరు వెంకన్న 'సై' అనుకున్నాడు కాని మూర్తి తొందరపడలేదు ఆ మర్నాడే పక్క ఊళ్ళో పశువు దగ్గరకి యీ అపోహను పంపటం జరిగింది. అదిమళ్ళీ తిరిగిరాలేదు ఊరివాళ్ళకి అది చాలాకాలం వరకూ సమస్యగానే ఉంది. ఏది వదిలించని పంతో షించారేగాని దాని ఆయాకి తియ్యటానికి ఎవరూ గట్టిగా ప్రయత్నించలేదు. అది అక్కడినించి తప్పించుకొని ఎక్కడికో పోయుంటుందని అను కొన్నారు. కరణంగారు అసలు సంగతి తిరవాత బయట పెట్టారు. పశుప్రదర్శన సంఘం తరఫున ఎవరో వచ్చి తమని బలవంతం పెట్టటంవల్ల తమ ప్రదర్శనకి పంపక తప్పలేదనీ, తరవాత తనకి తెలిసిన ఒక మిత్రుడు దానిని సహకార సంఘానికి ఇచ్చిందనలసిందని వాత్తిడి చేశాడనీ, తను మిత్రుడికూట కాదన లేకపోయాడనీ ఆయన వివరించేవాడు. ఆ తరువాత చాలాకాలానికి గాని అసలు నిజం బయటపడలేదు. ఈ తంతు నడిపించింది మరెవరో కాదు. వెంకట్రామయ్యగారి రహస్యంగా మూర్తి కాని అతనే ఉద్దేశంతో చేశాడో మాత్రం ఎవరికీ స్పష్టంగా తెలియదు. మూర్తికి ఊళ్ళో కక్షలు పరిపడవనీ వాటిని తొలగించ టానికి ఈ యుక్తి పన్నాడనీ కొందరంటే, సొంత పొలం రక్షించుకోటానికి ఇలా చేశాడని మరికొంద రంటారు. ఇవన్నీ ఊహాగానాలే. మూర్తి నడిగితే తనకా విషయం ఏమీ తెలీ దనని చిరునవ్వుతో ఊరుకుంటాడు. అతి తేదో దొంగా అపోహను తొలిగించటం కరణంగారికీ, మున సబుగారికీ వారి అనుయాయులకీ కూడా సంతోషం గానే ఉంది తమ పరువు ప్రతిష్ఠలకి భంగం లేకుండా సమస్య పరిష్కారమైంది. మూర్తి ఏ పార్టీకి చెందిన వాడు కాదు, అందరితో అతను సమానంగానే మాట్లాడుతాడు అదికాక క్రితం సంవత్సరం అతను ఓ సంవత్సరంలో చూపిన ధైర్యసాహసాలకి అతనికి ఊళ్లో గౌరవస్థానం లభించింది ఆ సంఘటన జరిగిన రోజున చాగా చీకటిపడి మూర్తి, పాలేరు వెంకన్నా పొలంనించి తిరిగివస్తున్నారు ఆ కాలంలో వర్షాలు కురవటంవల్ల పంటకు దెబ్బతినే మూడవ కన్పించింది కాలవ ఉప్పొంగిపోతోంది, అకస్మాత్తుగా మూర్తికి అనుమానం తగిలింది కట్టకి ఇదివరలో గండిపడ్డది. ఇప్పటికీ అది సరిగా బాగుచెయ్యలేదు తాత్కాలి కంగా అడ్డం వేశారు వరదవచ్చే మూడవ కనిపిస్తోంది. ఎగువగా ఏకధాటిగా ప్రవహిస్తోంది ఊళ్ళోకి నీరు మళ్ళీ వచ్చేటట్టుగా ప్రమాదం జరిగినా జాగ్రత్త వెంకన్నతో ఆలోచించి, మూర్తి అతనితో పాటు కాలవ కట్ట అవతలికట్టుకు చేరాడు. అటువైపు దిబ్బ ప్రదేశం అంతా అది. అనువైన స్థలం వెతికి ఇద్దరూ కలిసి గండికొట్టారు. నీరు బంజర్లలోకి మళ్లింది. స్వచ్ఛంగా తప్పిపోయింది మూర్తి ఊళ్లోకి వెళ్లారు. ఆ మర్నాడు సొంతకళ్ళతో రైతులు చూశాకా ఈ విషయం ఎవరికీ తెలియదు. ఆరాతీసి అది మూర్తి పనేనని తెలుసుకున్నారు. అంతపని చేసినవాడు కిమ్మనకుండా తనేమీ ఎరుగనట్టుగా ప్రవర్తించటం

అందరికీ ఆశ్చర్యంతోపాటు ఆనందం కలిగించింది. ఎవరైనా ఈ ప్రసక్తి అతనిముందు తెస్తే అదేమీ ఘనకార్యం కాదన్నట్లు మాట్లాడతాడు.

ఇలాంటివి కొన్ని చెప్పుకోదగ్గ పనులు చెయ్యటంవల్ల అతనంటే ఊరివాళ్ళకి అభిమానం ఏర్పడ్డది. చిత్రమేమంటే ఇలా ఊళ్ళో తనని అభిమానిస్తున్నారనే విషయం అతని ఆలోచనలోకి రాదు. ఆ విషయం అతనికి తెలియదని కాదు. ఒక విధమైన నిర్లిప్తత అతని ముఖంలో ద్యోతకమవుతుంది. ఓసారి సభావేశంలో మూర్తిని గూర్చి ఈ మున్సబు ఎవరో ప్రశంసా వాక్యాలు పలికితే, వెంటనే లేచి అన్నాడు.

"నేనూ ఊరివాళ్ళలో ఒకణ్ణి. ఒకవేళ నే నేదైనా చేస్తే అందులో నే వాశ్చర్యకమేం లేదు. నాకు అవసరమనిపించిన పనులే నేను చేశాను. ఇందులో ప్రశంసించటానికేం లేదు."

మరొక వ్యక్తి ఈ మాటలంటే మర్యాదకోసం, స్వప్రతికోసం అన్నాడని సులభంగానే ఊహించే వాళ్ళు జనం. కాని ఆ మాటలు అన్నవాడు మూర్తి. ప్రత్యక్షంగా గానీ, పరోక్షంగా గానీ తన్ను సూచించే మాట ఒక్కటి పలికినా ముఖం చిట్లించు కుని చిరాకుపడే ఒకే వ్యక్తి. పొద్దస్తమానమూ పని వాళ్ళతో పాటు నడుం వొంచి చాకిరిచేసి ఆపైన అలసటాయినా పొగతో గుండెమీద చేతులు ఆనించి చుక్కలు చూస్తూ నిలబడే కర్ర పెట్టినవాడు కాదు మూర్తి.

పడమటి ఆకాశం ఎర్రబారుతోంది. ఆ సమయంలో ఓ వ్యక్తి మూర్తిదగ్గరికివచ్చి 'నమస్తే' అన్నాడు. దగ్గర్లో ఉన్న చిరుచాపలాగి "కూర్చోండి" అన్నాడు. మూర్తి, ఆ వ్యక్తిని ఆపాదమస్తకం చూసి

"నేను కరణంగారి దగ్గర్నించి వస్తున్నానండీ" కూర్చుంటూ అన్నాడతను.

"అలాగా!"

"నా పేరు వెంకటపతి. ఈ సంవత్సరం నేను బి. ఏ. ప్యాసయ్యాను. మూర్తిగారు మీరేనా?"

"అవునండీ" అంటూ మూర్తి దగ్గర్లో ఉన్న కంచు మరచెంబులోని నీళ్ళు పంచపాత్రలో పోసి వెంకటపతి కిచ్చాడు. ఆ చల్లటి మంచితీర్థం తాగి అతను తను వచ్చినపని చెప్పాడు.

"కాలేజీలో చదువుతున్నప్పుడు నేను సంఘ సేవ చేసేవాడినండీ. కాలేజీ సాంఘిక సేవాసమితి సభ్యుణ్ణి. మొన్న ఆమధ్యన ఈ ఊరి మట్టిరోడ్డుమీద కంకర వేసిన బృందంలో నేనుకూడా ఉన్నాను. ఈ ఊళ్ళో నాకు చేతనైనంతవరకు కొన్నాళ్ళు సంఘసేవ చెయ్యాలని ఉందండీ"

"మంచిది" అన్నాడు మూర్తి

"ఏంచేస్తే బాగుంటుందంటారు?"

"నా కా విషయాలు తెలియవే"

"మీకు తెలియకపోతే ఇంకెవరికి తెలుస్తాయి?"

"అలాగని ఎలా అంటారు?"

"కరణంగారు మీ విషయమంతా చెప్పారు. మీ సలహా తీసుకుని ఏదైనా చేస్తే బాగుంటుందని ఆయన చెప్పిన మీదటే మీ దగ్గర కొచ్చాను. మీరు సహాయపడతారని ఆశిస్తున్నాను"

"నావల్ల సహాయం జరిగే వీలుంటే సంతోషంగా చేస్తాను. కాని నేనేం చెయ్యగలనో నాకే తెలియదు. మీ కార్యక్రమమేమిటో సెలవివ్వండి"

"అది తయారు చెయ్యటానికే మీ సలహా అడుగుతున్నాను"

మూర్తి ఆలోచించాడు. ఆ క్షణంలో అవస రాన్నిబట్టి తోచిందేదో చెయ్యటమే గాని తనింత వరకూ ఫలానా ఫలానా వ్యవహారాలు ఫలానా విధంగా చెయ్యాలని ఆలోచించి ఆ కార్యక్రమం ప్రకారం నడపటం ఎరగడు

"మీరీ ఊళ్ళో స్థిరపడిపోతారా?"

"ఎబ్బె, లేదండి."

"ఎన్నాళ్ళుంటారు?"

"బి. ఏ. ప్యాసయ్యాను కదండీ. ఏదైనా ఉద్యోగం వస్తే వెళ్ళిపోతాను. ఈ లోపల వీలైనంత వరకూ నలుగురికీ పనికొచ్చే పనేదైనా చెయ్యాలని ఉబలాటం."

మూర్తి పొడిగా నవ్వాడు

"చెయ్యవచ్చు. దానికేం. కాని అర్ధాంతరంగా వెళ్ళిపోతే ఏంలాభం?"

"ఎవరికి?" అన్నాడు వెంకటపతి.

"ఊరికీ, మీకూ కూడా."

"జరిగినంత వరకు జరుగుతుంది."

[illegible]

"అయితే సరే" అన్నాడు సూరి

"సూరి దగ్గిర్నుంచి సూచన లేని వొచ్చేటం లేకంగుకల్ల వెంకటపతే కొన్ని ఆలోచనలు చేసి ఉన్నాడు

"యువజనులకి రాత్రిబడి, ఆరోగ్యసూత్రాల ప్రచారమూ, వాటి ఆచరణా, సమిష్టి శ్రమదానమూ మొదలైనవి ప్రారంభిస్తే బాగుంటుం దనుకుంటాను."

"అలాగే!"

వెంకటపతి ఉత్సాహంగా కార్యక్రమం ప్రారంభించాడు మొదటిరోజే పెద్దల్ని సమావేశపరిచి తన అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చాడు కొందరు యువకులు ముందు కొచ్చారు. తోడ్పాటు ఇస్తామన్నారు. రాత్రిబడి నెలకొల్పబడింది పరిసరాలని, ఊరినీ ఎలా శుభ్రంగా ఉంచాలో ప్రచారం జరుగుతోంది. ఉద్యమం వెయ్యటానికి శ్రమదానం జాగ్రానం చేశారు కొందరు యువకులు.

ఈ పనులన్నీ కొత్తగా వింతగా ఉన్నాయి జనానికి కొద్ది రోజుల తరవాత ఈ విషయం పాతబడి మామూలు వ్యవహారమైంది

మొదట్లో ఉత్సాహంగా రాత్రి బడిలో చేరిన యువకులు రాను రాను పల్చబడ్డారు హాజరు తగ్గి పోంది రోజురోజుకి

ఆరోగ్య సూత్రాలు ఆచరణలో పెట్టడానికి బద్ధకం వేస్తోంది జనానికి

పగలంతా వొళ్లు విరుచుకుని పొలాల్లో పనిచేసిన తరవాత ఇంకా ఈ శ్రమదానానికి ఓపిక లేక కూడి దనపాగారు ఆరంభశూరులు

"మా ఊళ్ళోకూడా చదువుకున్నవాళ్ళు ఉన్నారండి" అని మొహం ఎదుటే వెంకటపతితో అన్నారు కొంతమంది.

"ఒకళ్ళు చెప్పాలిసింది, మేము వినాలిసింది ఏముంటాయిలెండి కొత్తగా" అన్నారు సమావేశాలకి హాజరు కావటం ఇష్టంలేక మానుకున్న జనం

"ఇదంతా మీకోసమే." అన్నాడు వెంకటపతి కోపంగా, విసుగ్గా.

"మాకోసం మీకంత శ్రమ దేనికిలెండి!" అని ఎత్తిపొడిచారు పల్లెయువకులు.

"ఇక్కడికొస్తే చక్కని మీకేదో ఉద్యోగం వస్తుం దిట, మాకు తెలుసు" అన్నారు దేశ వ్యవహారాల్లో మిడిమిడి జ్ఞానం సంపాదించిన కొందరు. వెంకటపతి చిరాకేసింది. తను నిజాయితీతో వాళ్ళని బాగుచేద్దామని, చైతన్యవంతులను చెయ్యాలని ప్రయత్నిస్తే ఇదా ప్రతిఫలం! ఈ కొండపల్లి ప్రజలకు అహంకారం ఎక్కువ. వాళ్లలో ఏకోశానా అర్థం చేసుకునే శక్తి లేదు. తను ఈ ఊరు విడిచిపెట్టేసి ఇంకో ఊరు వెళ్ళటం ఉత్తమం. ఇక్కడ తన కాలం వృథా చెయ్యకూడదు.

వెంకటపతి మకాం ఎత్తేశాడు కొండపల్లి గ్రామం నించి. వెళ్లిపోయేముందు సూరిని కలుసుకుని వాళ్లందర్నీ దగాకుడా తిట్టేసి తన కార్యక్రమం తనని అర్థం చేసుకోగల మరో పల్లెలో కొనసాగిస్తానని చెప్పాడు.

"అసలు అటువంటిపల్లె ఉంటుందా?" అన్నాడు సూరి

"నేను చిరాకొనాదని కాను మీరు పల్లెటూరి వారయి ఉండీ పల్లె ప్రజల్ని అర్థం చేసుకున్నట్టు లేరు. వాళ్లలో శక్తీ, ఉత్సాహమూ, పట్టుదలా లేకనా మీరనేది?"

"అది కాదు మిమ్మల్ని అర్థం చేసుకోగల పల్లె ఉంటుందా అని"

వెంకటపతి కాసేపు ఆలోచించి అనుమానంగా సూరివైపు చూసి అన్నాడు.

"అయితే లోపం నాదే అనా మీరనటం?"

"లోపమంటే కాదండీ మిమ్మల్ని గురించి తెలుసుకోటానికి వాళ్ళకి అవకాశం ఇవ్వలేదూ?"

"పాతికమనిషిని అర్థం చేసుకోటానికి ఎంత వ్యవధి కావాలండీ!"

"మీలాంటి మనిషిని మీరు సులభంగా అర్థం చేసుకోగలరు. నేనూ అంతే మా ఊరివాళ్లూ అంతే. కాని మీరు మాలో ఒకరు కారుగా."

వెంకటపతి కనుబొమలు చిట్లించి సూరివైపు చూసి విచారంగా అన్నాడు: "చదువుకున్నవాళ్ళు, మీకుకూడా గ్రామీణ దురభిమానం ఉందన్నమాట."

సూరి ఆశ్చర్యపోయి వెంకటపతివైపు చూశాడు. అతనేదో అనబోయి మళ్ళీ వెంటనే మాటమార్చుకున్నాడు.

"జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ" అనండి మారిగోండలో ఏదో అపహాస్యం ధ్వనించినట్టు వెంకటపతికి అనుమానం కలిగింది. అతను వాడిగా అన్నాడు "ఇంకా ఈ ప్రజలు ఇలాంటి దురభిమానా లతో కొట్టుకుంటున్నారు. తన సంఘసేవ వాళ్ళకేం రుచిస్తుంది!"

"వెళ్ళొస్తాను." అతను సెలవు తీసుకున్నాడు.

తలుపు దగ్గర పక్కన నిలబడి ఈ సంభాషణ అంతా వింటున్న జానకి వెంకటపతి గడపదాటగానే పక్కన నవ్వుతూ వసారాలో కొచ్చి అంది.

"ఎల్లయ్య కేవలం వెళ్ళొచ్చాడే!"

మూర్తి జానకివైపు చూసి చిన్నగా నవ్వాడు.

"అంటే మరి"

"నాకూకూడా ఇంచుమించు అంతే"

మూర్తి ఏదో ఆలోచిస్తున్నట్టుగా ముఖం పెట్టాడు.

"ఎలా తెలుసు?"

"మాటల్లో తెలీటం లేదూ! అయితే ఇంత అధ్వాన్నంగాదు ఆలోచనుంది. ఎలాగైనా తెలివిగలవాడు కదూ!"

మూర్తి మళ్ళీ ఏదో ఆలోచించి ఆమెవైపుచూసి అన్నాడు "నాకంటే నీకు అభిమానమూ జాస్తి!"

జానకి అతనివైపు కొంచెం వింతగా చూసి అంది "నీకు మాత్రం లేదూ?"

కనుబొమలుముడిచి మూర్తి మళ్ళీ ఆలోచనలో పడ్డాడు గడుసుపిల్ల జానకి మాటల్లో తేలదు

11

శ్రావణమాసం నోములకి పద్మ పుట్టింటికి వచ్చింది. తోరణాలతో ఇల్లు కళకళలాడుతోంది. ఈ హడావిడి చూసి విశ్వం ఆశ్చర్యపోయాడు. పద్మ ఎప్పుడూ పూజా పునస్కారాలు చేసే ఎరగదు. ఇప్పుడిలా అకస్మాత్తుగా ఆమె మారటానికి కారణం ఏమై ఉంటుందో ఊహించలేకపోయాడు విశ్వం. అసలామె తీరే మారిపోయింది. వేషంలో, మాటతీరులో, అభిరుచుల్లో అభిప్రాయాల్లో ఇప్పటి పద్మకీ పూర్వపు పద్మకీ పోలికలేదు. విశ్వం వాకిట్లో కూర్చుని పేపరు చదువుకుంటుండగా 'శ్రీ కృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః' అని వినిపించి తలెత్తిచూశాడు. ఉపాదానంకోసం నిలబడి ఉన్నాడా ఆగంతుకుడు. ప్రత్యేకించి ఇటువంటి రోజున అంటే విశ్వానికి ఒళ్ళుమంట. "వెళ్ళండి" అన్నాడు ముఖం చిట్లించుకుని. కాని ఇంతలో పద్మ లోపలినుంచి బియ్యం తెచ్చిపెట్టింది. ఆయన 'కృష్ణార్పణం' అని వెళ్ళిపోయాడు.

"ఇదెప్పటినుంచి?" అన్నాడు విశ్వం ఎగతాళిగా.

"ఏది?"

"ఈ ఔదార్యం"

"ఇదికూడా ఔదార్యమేనా?"

"ఇదివరకు నీకీ అలవాటు లేదుకదే, అందుకని అడుగుతున్నాను."

"అలవాట్లు ఎప్పుడూ ఒక్క మాదిరిగానే ఉంటాయా?"

"భక్తికూడా బాగా అబ్బినట్టుందే?"

"తప్పా?"

"తప్పొప్పుల సంగతి కాదుకానీ ఇంత అకస్మాత్తుగా దేవుడిమీద నమ్మకం ఎలా కుదిరిందా అని!"

"ఎవరి అభిప్రాయాలు వాళ్ళవి."

"ఒక్కొక్కసారి ఇతర్ల అభిప్రాయాలే మనవి కావొచ్చు కూడా."

"ఐతే ఏమంటావు?"

"అభిరుచులుకూడా అలాగే ఇతర్ల అభిరుచుల కనుగుణంగా మారిపోతుంటాయి."

"మారితే నష్టమేమైనా ఉందా?"

"నష్టమేముంది? మనవ్యక్తిత్వం మంటగలుస్తుంది. అంతే"

"బలవంతంగా మారితే"

"ఏవిధంగా ఐతే ఏం?"

"ఇష్టపడు వాదనెందుకులే."

"ఏం! అది నీ కిష్టమేనా? ఓహో, ఆ విషయంలో కూడా మార్పు వచ్చింది కాబోలు. వాళ్ళు ఏమీ అనుకున్నారు గాని తన అభిప్రాయాల్ని ఇతర్ల మీద బాగానే రుద్దగలరే!"

"అలాగే నా మాట్లాడేది?" అంది పద్మ చిరుకోపంతో.

"దానికేగాని నా స్నేహితుడితో ఎలా మాట్లాడటానికైనా నాకు స్వాతంత్ర్యం ఉంది."

"అయితేసరే, అద్దం ఎదురుగా కూర్చుని మాట్లాడుకో. నేను పేరంటం పిలవటానికి వెళ్ళాలి."

ఆరు

అని పద్మ లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. విశ్వం చిరునవ్వు నవ్వుకున్నాడు ఎంతగా మారిపోయింది పద్మ! పూర్వం ఎరుపురంగంటే ఆమెకి అసహ్యం. ఇప్పుడు ఎరుపురంగు చీరలే కట్టుకుంటుంది ఇదివరకు అంత స్వేచ్ఛగా ఇంట్లో తిరిగేది. ఇప్పుడేమో ప్రతి దానికీ తడుముకుంటున్నట్టుగా ఉంటుంది. తనేమిటో ముభావంగా వచ్చినట్టు మాట్లాడుతుంది ప్రతి విషయంలో డాక్టర్ ఇష్టా ఇష్టాలు పాటిస్తుంది. ఇంతగా ఆమె తన వ్యక్తిత్వాన్ని పోగొట్టుకోటం విశ్వానికి కొంచెం కష్టంగా ఉంది. ఈ మార్పులన్నీ ఎంతవరకు పద్మ తెచ్చిపెట్టుకున్నవో, ఎంతవరకు డాక్టర్ గారి ప్రభావం ఫలితాలో అతనికి తెలియవు. కాని ఇలా మారటం అంత సమంజసం కాదని తోస్తోంది అతనికి పద్మ నడిగితే ఈ విషయాలు చాలా తేలిగ్గా తోసేస్తుంది తనేం మారలేదని, ఒక వేళ మారినా ఆ విషయం విశ్వం చెప్పేదాకా తనకి తెలియదని అంటుంది.

[illegible] అయిపోయింది. పద్మ ప్రయాణం కట్టింది. విశ్వం తీసుకోనివ్వనన్నాడు వెళ్ళిపోతూ గోపికి పది రూపాయల నోటిచ్చింది పద్మ

"వాడికి మర్యాదలేమిటి?" అన్నారందరూ. కాని వాడు వెంటనే ఆ నోటు నిక్కరు జేబులో దాచుకున్నాడు అప్పుడప్పుడూ అక్కయ్య తనకిచ్చిన డబ్బులు చూసుకుంటుంటే అదో తృప్తిగా ఉంటుందని వాడికి ఆ సమయంలో అనిపించింది.

"స్త్రీలకి ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం లేదు" అన్నాడు విశ్వం

"అబ్బ మర్యాదలో అన్నయ్యా. నువ్వు ప్రతి దానికి వాదిస్తావు" అంది పద్మ.

విశ్వం మళ్ళీ నోరెత్తలేదు. తను వాదిస్తాడట! గంటలతరబడి తనతో పిడివాదం చేసుకుని ఉద్రేకం తెప్పించే పద్మేనా యీ మాటలు అన్నది!

హైదరాబాద్ లో డాక్టరుగారి ఇల్లు, ఆస్పత్రి కూడా నగరంలో ఒకచోట ఉన్నాయి. ప్రయాణపు బడలికతో కుర్చీలో కూలబడి "ఏమిటయ్యా, విసిరేసినట్టు ఇక్కడపెట్టావు మకాం?" అని రిమార్కు చేశాడు విశ్వం. శ్రీనివాసరావు నవ్వి ఊరుకున్నాడు.

ఆ సాయంత్రం శ్రీనివాసరావు తన డిస్పెన్సరీ చూపించాడు విశ్వానికి. నర్సింగ్ హోమ్ వేరేచోట ఉంది. ఇదీ, డిస్పెన్సరీ, నర్సింగ్ హోమ్ అన్నీ కలిపి ఒకచోట పెట్టుకుని సలహా ఇచ్చాడు విశ్వం.

"అలా అయితే చిక్కులున్నాయి" అన్నాడు డాక్టర్

"ఏమిటా చిక్కులు?"

"పొద్దస్తమానూ యీ రోగులగొడవతో నేను సతమతమవటమే కాక పద్మకూడా ఆ అవస్థ దేనికి?"

విశ్వం అసలువిషయాన్ని తప్పించి అన్నాడు.

"'రోగుల గొడవ' అని విసుక్కునేవాడివి నువ్వేం డాక్టరువయ్యావ్?"

"ఈ, ఎన్ టి స్పెషలిస్ట్"ని డాక్టర్ చిరునవ్వు నవ్వుతూ అన్నాడు.

"అసలు ప్రశ్న తప్పించకు రోగులకు సేవచేసే అవకాశం లభించినందుకు సంతోషంతో ఆ పని చెయ్యాలిగాని విసుక్కోటం డాక్టరైనవాడికి ధర్మం కాదు. అంతో ఇంతో సంఘసేవ చెయ్యాలనే అభిలాష ఉన్న నాలాంటివాడికి కా అవకాశము దొరకదు. దొరికిన నీలాంటివాళ్ళు అసంతృప్తితో బాధ పడతారు. మనుషుల చిత్తప్రవృత్తుల్ని బట్టి ఉద్యోగాలు దొరికితే ఎంత బావుంటుంది!"

డాక్టరేమీ సమాధానం ఇవ్వలేదు. చిరునవ్వు నవ్వుతూ విశ్వంవైపు చూడసాగాడు డాక్టర్ సమాధానం చెప్పకపోవటంతో విశ్వానికి మరింత అవకాశం లభించింది తన వాగ్ధోరణి కొనసాగించటానికి

"ఒక్క ప్రశ్న అడుగుతాను చెబుతావా? తడుముకోకుండా సమాధానం చెప్పాలి"

"అడుగు."

డాక్టర్ కళ్ళలోకి గంభీరంగా చూస్తూ బాణంలా వొదిలాడు తన ప్రశ్న విశ్వం.

"నీ జీవితాశయం ఏమిటి?"

"గొప్ప డాక్టర్ని కావటమే"

గోలులోకి బంతిని తన్నినట్టు విజయసూచకంగా చూశాడు డాక్టర్. వెంటనే వచ్చిన ఆ సమాధానానికి ఓడిపోయిన గోల్ కీపర్ లా ముఖం పెట్టాడు విశ్వం.

"ఇంకొక ప్రశ్న ఈ నాలుగేళ్ళలో నువ్వు చేసిన ఒక్క మంచిపని చెప్పు, చూద్దాం"

డాక్టర్ ఆలోచించసాగాడు. విశ్వం విజయసూచకంగా ముఖం పెట్టాడు.

"చెప్పలేను. చూశావా, నీ ఇరవై అయిదేళ్ళ జీవితం స్వార్థంతో నిండి ఉందన్నమాట. అందుకని, డాక్టరుగారూ, ఈ విషయం మనసులో ఉంచుకుని మీరు రోగులతో మెలగండి."

డాక్టర్ విశ్వం బల్లమీద చెయ్యేసి నవ్వుతూ "నువ్వు సంఘసేవకుడివని, సంఘోద్ధారకుడివని నాకింతవరకూ తెలీదు. ఒక్కసారైనా చెప్పావు కాదేం?" అన్నాడు

ఆ మాటలు వినగానే విశ్వం ముఖం ముకుళించింది. తను చేసిన సంఘసేవ ఏమిటి? ఇప్పటివరకూ పూజ్యం 'సంవత్సరం పొడుగునా సంఘసేవ చేస్తావురో' అని ఉగాదినాడు మూర్తి అన్న మాటలు గేలి చేస్తున్నట్టనిపించింది విశ్వానికి.

విశ్వం హైదరాబాద్ వచ్చి మూడు నాలుగు రోజులైంది తొందరప్పుడు డిస్పెన్సరీలో, నర్సింగ్ హోమ్‌లో నిల్చి రోగుల్ని పరామర్శించి వస్తుండేవాడు. ఒకరోజు సాయంత్రం డిస్పెన్సరీనించి బరువుగా అడుగులు వేసుకుంటూ ఇంటికి వచ్చాడు. అతనదోవిధంగా ఉండటంచూసి పద్మ కారణం అడిగింది. ఏం లేదన్నాడు. ఏదో ఆలోచిస్తూ వాలుకుర్చీలో పడుకున్నాడు.

డాక్టరు మామూలుగా రాత్రిపూట ఎనిమిది కొట్టగానే ఇంటికి వస్తాడు. ఆ రోజు రాత్రి ఎనిమిది దాటినా ఇంకా రాలేదు.

"నువ్వు భోజనానికి లే అన్నయ్యా. నీకు ఆలస్యమవుతోంది. వారు తరవాత భోజనంచేస్తారు." అంది ఆమె

"ఆకలి లేదులే" అన్నాడతను.

తొమ్మిది దాటింది.

"డాక్టర్ అప్పుడప్పుడు ఇంటికి ఆలస్యంగా వొస్తారా?"

"అవును. ఒక్కొక్కసారి పన్నెండుకూడా అవుతుంది."

"అప్పటివరకూ ఎక్కడుంటాడు."

"గొప్ప ప్రమాదపు కేసులుంటే అలాగే అక్కడే ఉండిపోతారు."

"ఎవరు చెప్పారా సంగతి?"

"వారే"

"నిజమో కాదో కాంపౌండర్ని అడిగావా?"

పద్మముఖం ఎర్రబారింది.

"నాకేం అవసరం?" అంది.

"భర్తగనకనే!" అన్నాడతను.

"ఏమిటి నువ్వు మాట్లాడేది?"

"డాక్టర్ గారికి గడ్డిపువ్వుమీద మోజెక్కి గిందిలే."

"అంటే?"

"నువ్వంటే శ్రీనివాసరావుకి నిజంగా ఇష్టమేనా?"

పద్మ కొంచెం విసుగా తలదించింది.

"పద్మా, డాక్టర్ నువ్వనుకున్నంత మంచివాడు కాడు."

"ఛాస్తే. మళ్లీ అనకు అలాంటిమాట" అంది పద్మ కోపంగా.

"డిస్పెన్సరీలో అందరూ అనుకుంటే ఆయనకి నర్సుతో సంబంధముంది అందుకే ఆలస్యంగా రావటం"

"ఛీ" అంది పద్మ అసహ్యించుకుంటూ. "పాపపు కారా. అలాంటివి నువ్వెలా నమ్మావు?"

"పుకారయితే మంచిదేగాని దురదృష్టవశాత్తూ అది పుకారు కాదని నా నమ్మకం. ఆయన నర్సుతో కిలకిలనవ్వటం నేను చూశాను"

"ఆయన అందరితో అలా మనస్ఫూర్తిగా నవ్వుతూనే మాట్లాడతారు. తాడూ బొంగరం లేని మాటలు నాకు చెప్పకు. నేను నమ్మను ముమ్మాటికి నమ్మను. నమ్మలేను"

ఆవేశంగా అంది పద్మ. కంట కన్నీరొలికింది. ఆమెవైపు జాలిగా చూశాడు విశ్వం.

"నువ్వు దొరకటం డాక్టర్ అదృష్టం. అందంలోగాని, గుణంలోగాని, తెలివిలోగాని డాక్టర్ నీకు తీసికట్టు పద్మా. డాక్టర్ బావుండడని నాకు తెలుసు, నీకు తెలుసు, అందరికీ."

పద్మముఖం కెంపురించింది. ఆమె విశ్వం వైపు చూసింది.

"నీకేమీ తెలియదు మనిషంటే మనసూ, మాటా హృదయమూ. అంతేకాని నాకేమీ మనిషి గురించి తెలియదు. వారికంటే అందమైనవాళ్ళు ఎవరూ లేరు"

ఈ మాటలు మెత్తగా అతి సహజంగా ఏదో సత్యాన్ని చాటే విశ్వాసంతో అంది పద్మ.

విశ్వం మరేమీ మాట్లాడలేదు. ఇటువంటి పద్మని తానెరగడు. పద్మ అంత శక్తి తనకి కనిపించటం

లేదు. ఏదో మూర్తి తేజస్సు విరజిమ్ముతూ వర్చస్సు, శాంతం, సుందరం నిర్వచిస్తున్నట్టు అనుభూతి పొందాడు విశ్వం.

బయట ఉరుములు మెరుపులతో జోరుగా వర్షం కురుస్తోంది. రాత్రి పన్నెండు దాటింది. పద్మ, విశ్వం అలాగే తమ స్థానాల్లో ఉన్నారు. తలుపు చప్పుడయింది. పరిగెత్తుకెళ్లి పద్మ తలుపుతీసింది. ఎదురుగా తడిసి ముద్దయి డాక్టరు నుంచున్నాడు.

"అబ్బ ఆకస్మాత్తుగా దారిలో కొట్టింది వాన. మైలుదూరం నడవాల్సొచ్చింది. సైకిల్ ట్యూబ్ పంచర్ పడ్డది" అంటూ లోపలికొచ్చి విశ్వాన్ని చూశాడు.

"అరే, ఏమిటోయ్, ఇంకా అలాగే నిద్ర పోకుండా కూర్చున్నావేం?"

"నిద్రొపకు" అన్నాడు విశ్వం.

"శివగొప్పదనికి డాక్టర్ కోసం కనిపెట్టుకుని కూర్చుంటే బాగుండట్టు."

విశ్వం నవ్వు తెచ్చుకున్నాడు. డాక్టర్ బట్టలు మార్చి పొడిబట్టలు వేసుకున్నాడు. ఆయన హుషార్ గా కబుర్లు చెబుతున్నా విశ్వం మాత్రం ముభావంగానే ఉన్నాడు.

"మృత్యువుతో పోట్లాట అనగానే ఏమవుతుందో పాపం భయం లేదనుకుంటాను" తనలో అనుకున్నట్టుగా గొణిగాడు డాక్టర్.

"ఎవరి సంగతి?"

"ఎవరో కూలివాడు, పాపం మందు కొనటానికి కూడా లేనివాడు. వాడిమీద కుటుంబం అంతా ఆధారపడి ఉంది చిన్నపిల్లలు."

విశ్వం కొంచెం అపనమ్మకంగా చూశాడు డాక్టర్ వైపు. "చూశావా!" అన్నట్టు పద్మ ధీమాగా విశ్వంవైపు చూసింది.

తెలవారింది. రాత్రి వానలో తడవటంవల్ల డాక్టర్ కి కొంచెం తగిలింది. అయినా లెక్క చెయ్యక డిస్పెన్సరీకి బయలుదేరబోతున్నాడు. ఇంతలో ఎవరో ఒక పేదస్త్రీ వచ్చి, డాక్టర్ కాళ్లకి నమస్కారం చేసి ధన్యవాదాలు చెప్పటం మొదలుపెట్టింది. దేవుళ్లా అడ్డుపడి తన భర్త ప్రాణం దక్కించినందుకు డాక్టర్ని ఆమె అవిరళంగా దీవించసాగింది. మరొక డాక్టరయితే అలాంటి దగ్గర పడిగాపులుపడి ఉండి ప్రాణం దక్కించటానికి శ్రమపడడని, ఆయన ఋణం ఈ జన్మకి తీర్చుకోలేనని స్తుతించింది. "అంతా అదృష్టం" అని డాక్టర్ ఆమెని పంపించివేశాడు.

విశ్వం పద్మవంక చూశాడు. ఆమె చిరునవ్వు నవ్వుతోంది. అతనుకూడా నవ్వాడు. "ఏమిటి కథ?" అన్నాడు డాక్టర్ అది చూసి. "తరవాత చెబుతాలే" అన్నాడు విశ్వం.

కొద్దిలో పోతుందనుకున్న జ్వరం ఘటంగా నొద ప్లేగు డాక్టర్ కి ఇన్ ఫెక్షన్ లోకి దింపింది. పద్మ రాత్రింబగళ్లు సేవ చేస్తోంది. విశ్వం కూడా మంచం దగ్గిర ఉండి కబుర్లు చెబుతున్నాడు.

ఆ సాయంత్రం ఏదో మందు కొని తీసుకురావటానికి విశ్వం బయల్దేరాడు. బజారుకి వెళ్ళటానికి డిస్పెన్సరీ మీదగా వెళ్ళాలి. డిస్పెన్సరీ ఉన్న మేరంతా ఎక్కువగా కూలి నాలి చేసుకుని బ్రతికే జనం నివసించే ప్రదేశం. విశ్వం నడుస్తుంటే డప్పు దరువులు వినిపించాయి. జనం గుంపులుగా గుమిగూడారు. అదేమిటో చూద్దామని అక్కడికి వెళ్లాడతను. అమ్మవారికి జాతర జరుగుతోంది.

"ఏమిటి ఊళ్ళో శాంతిచేస్తారా?" అడిగాడు విశ్వం గుంపులో ఒకణ్ణి.

"కాదు బాబూ, డాక్టర్ బాబుగారికి ఒంట్లో సరిలేకుండా ఉంది. జాతర చేసి తగ్గించమని మా మొక్కు చేస్తున్నాం."

విశ్వం ఆశ్చర్యపోయాడు.

"ఏ డాక్టర్? శ్రీనివాసరావుగారేనా?"

"చిత్తం దొరగారు. మా లోకానికి దిక్కు పాపం ఆ దొర. ఆయన తల్లికడుపు చల్లగా నూరేళ్లు బతకాలి."

గుంపులో కలిసిపోయాడతను. విశ్వం కళ్లు చెమ్మగిల్లాయి. ఒక్క మంచిపని చెయ్యమని డాక్టర్ కి తను సలహా ఇచ్చాడు!

విశ్వం ఇంటికి వచ్చేసరికి చీకటి పడింది. అప్పుడే పద్మ థర్మామీటరు చూస్తూ "అమ్మయ్య," అంది. డాక్టర్ ఆమె వైపు చిరునవ్వుతో ప్రేమగా చూశాడు.

ఆ సమయంలోనే విశ్వం గదిలో అడుగు పెట్టాడు. అక్కడి దృశ్యం చూసి మురిసిపోయాడు. "నిన్నొకటో మంచిపని చెయ్యమని సలహా ఇచ్చాను. అది ఉపసంహరించుకుంటున్నాను డాక్టర్" అన్నాడు విశ్వం.

డాక్టర్ ముసిముసిగా నవ్వాడు.

పద్మకేమీ అర్థం కాక విశ్వం వైపు అయోమయంగా చూసింది.

వరాహమిహిరాచార్యుని సంఘ సంస్కరణము

శ్రీ గొల్లాపిన్ని వాసుదేవశాస్త్రి

ఆర్యులు శ్రీవరాహమిహిరుని గూర్చి చాలా తక్కువగా తెలియుచున్నను అతడు రచించిన గ్రంథద్వయము చూచిన పిమ్మట నాకు కల్గిన భావప్రవాహము బాగుగాన నేను కొన్నింటి నిందు వ్రాయుచున్నాను

"ధన్వంతరిక్షపణకామరసింహ"

ఇత్యాది శ్లోకములవలన ఈ పండిత ప్రకాండుడు విక్రమార్క సభాలంకార మణులలోని యొక్కరత్నమని పండితలోక వ్యవహారము. శ్రీ విక్రమార్క నరపాలుని గూర్చి చారిత్రకుల భిన్నాభిప్రాయము లనేకములు ఆగోచర ఇప్పుడు ప్రబలుచున్నవి. ఉజ్జయిని రాజధానిగా చేసి కర్తయై సామ్రాజ్యపరిపాలనము చేసిన సౌమ్యుడైన విక్రమార్క నరపుంగవుడే మన వరాహమిహిరుని కాశ్రయ మిచ్చిన వాడని నా యభిప్రాయము.

ఇట్టి నీతని సమకాలికులగు ప్రౌఢపండితులను గూర్చి వ్రాయవలయునన్నచో గ్రంథము పెరుగును.

కాన నాకతిని రుచించిన కొన్ని మాటలను వ్రాయుటకు తగ్గినది గాని ప్రకృతము ననుసరించు చున్నాను.

మిహిరుడు మగధదేశ బ్రాహ్మణుండని శ్రీ భట్టోత్పలాచార్యుడు బృహత్సంహితా వ్యాఖ్యలో "వరాహమిహిరాఖ్యో మగధద్విజః" అని లిఖించినాడు. ఈ విషయము మరిని కొల్ల తెలిసినో యని మనకు సంశయము కల్గును. కాని జనశ్రుతివలన నితని కీ విషయము తెలిసియుండును. మూలమునకు తగిన వ్యాఖ్య వ్యాఖ్యాతకు తగిన మూలము, పెరాస్ భట్టోత్పలుడు మాత్రము సామాన్యుడా? కింపిల్లగండ సకలసంహితా వ్యాఖ్యాతృత్వ శక్తి గలవాడని బృహత్సంహితలో 76 వ అధ్యాయములో 685 వ పుటలో.

"ఆచార్యకస్యాస్తాని అహార్యధిర్ద్గృంతు స్తర ధియా న్న ప్రదర్శితాని. యతిన్యాలసంహితా వ్యాఖ్యాతు మంత్రా కేవల మతురాణాం శాస్త్రశాస్త్ర స్త్రియశ్చ సదాప్యత్ర మత్ర తథాపి ప్రాధాన్యం।" అని చెప్పుకొన్నాడు.

"మణినా వలయం వలయేన మణిః" ఈ సూక్తి ఇంకను మెఱుంగులు వారినట్లున్నది

మిహిరుని ప్రతిభావిశేషములను గూర్చియు శాస్త్రనిష్ణాతులను గూర్చియు వ్రాయవలయునన్న అది యొక బృహద్గ్రంథమై పోవును. కాన వాటిని మరొకప్పుడు విస్తరింపదలంచి ఈతని ప్రాజ్ఞతను వేదజ్ఞతను లోకజ్ఞతను మనుష్యులకు నీక్రింది శ్లోకములను సహృదయుల కందించుచున్నాను. ఈతని బృహజ్జాతక బృహత్సంహితలు రెండును విజ్ఞానామృతభాండములు. సమాససంహితాదు లనేకము లీతఁడు రచించినట్లు తెలియుచున్నది. కాని వానిని చూచియుండు భాగ్య మెప్పుడు కలుగునో? బృహజ్జాతకము కేవలము శాస్త్రదృష్టి కలవారికిని బృహత్సంహిత యట్లుగాక శాస్త్రలోకదృష్టులకును ఆనందము కల్గించునదిగా యున్నది. ఈతడు విజ్ఞానమున మిహిరుడే. ఈతడు చూపిని దేమియుండును! చూడుడు నాడులోకుల స్త్రీలయొక్క జయప్రక్రమముల కొల్ల మిహిరుడు ఖండించి లోకమునకు బృహత్సంహితలో స్త్రీప్రశంసాధ్యాయమున దివ్యోపదేశమిచ్చుచున్నాడో!

జయేద్ధరిత్ర్యాః పురమేవ సారం
పురే గృహం సద్మని చైకదేశః
తత్రాపి శయ్యా శయనే వరా స్త్రీ
రత్నోజ్జ్వలా రాజ్యసుఖస్య సారః

రాజు సమస్త భూమండలమును జయించినను దాని కందులో పురమే సారముగదా! ఆ పట్టణమున గృహము, ఆ ఇంటిలో నొక ప్రదేశము (అంతఃపురము) అందులో పర్యంకము సారము. అందు సద్గుణ మండితయును రత్నభూషణ భూషితయును అగు స్త్రీ రత్నము సారమైనది.

2. శ్లో. రత్నాని విభూషయంతి యోషా
భూష్యంతే వనితా న రత్నకాంత్యా,
చేతో వనితా హరంత్యరత్నా
నో రత్నాని వినాంగనాంగ సంగమ్.

రత్నములను కాంత లలంకరించెదరు రత్నకాంతులచే యువతులు భూషింపబడరు ఎట్లందురేని రత్నవిహీనులైనను లలన మనస్సును హరించును అంగనాంగసంగమును వదలిన రత్నము ప్రకాశింపజాలదుగదా

3. శ్లో. ఆకారం వినిగూహతాం రిపుబలంజేతుం సముత్తిష్ఠతాం
తంత్రం చింతయతాం కృతాకృత శతవ్యాపార శాఖాకులం
మంత్రిప్రోక్త నిషేవిణాం క్షితిభుజా మాశంకినాం సర్వతః
దుఃఖాంభోనిధి వర్తినాం సుఖలవః కాంతా సమాలింగనమ్.

కార్యాకార్య ము నెరిగి నిరాకారములనుండి శత్రు బలమును జయించుటకు లేచుచూ తంత్రముల నాలోచించుచూ చేసినట్టియూ చేయునట్టియూ పనులను గూర్చి వ్యాకులులగు మంత్రులమాటను నమ్ముచూ అన్ని యెడల సంశయాస్పదులై చింతాక్రాంతులై దుఃఖసముద్రమున మునిగిన రాజుల కెట్లో కొంచెము సుఖమున్నదని చెప్పదలచియున్న కాంతా సమాలింగన సౌఖ్యమేగదా!

4. శ్లో. శృతందృష్టం స్పృష్టం స్మృతమపి నృణాం హ్లాదజననం
న రత్నం స్త్రీభ్యోన్యత్ క్వచిదపి కృతంలోకపతినా
తదర్థం ధర్మార్థౌ సుతవిషయ సౌఖ్యానిచ తతో
గృహేలక్ష్మ్యో మాన్యాః సతత మబలా మానవిభవైః

వినినను చూచినను తాకినను తలంచినను మనుష్యుల కానందమును కలిగించునట్టి స్త్రీ రత్నము కన్నను విశిష్ట రత్నమును విధాత సృజించియుండలేదు. వారి కొరకే గదా ధర్మార్థములు, వారినుండియే గదా మానవుడు పుత్రుని సౌఖ్యమును పొందగలిగినవాడగు చున్నాడు? అట్టి గృహలక్ష్ములగు స్త్రీ లన్ని విధము లగు సౌఖ్య విధములచేత గౌరవింపదగినవారు.

5 శ్లో॥ ఏప్యంగనానాం ప్రవదంతి దోషాన్
వైరాగ్యమార్గేణ గుణాన్ విహాయ
తే దుర్జనా మే మనసో వితర్కః
సద్భావవాక్యాని న తాని తేషాం॥

అంగనాజనమందలి గుణములను వర్జించి కొందరు వైరాగ్యమార్గము నవలంబించి దోషముల నెత్తి చూపెదరు వారు దుర్జనులని నా నిశ్చయము. వారల మాటలు సద్భావయుక్తములు కావు (ఏల యని యెంచెదని)

6 శ్లో॥ ప్రబ్రూత సత్యం కతరోఙ్గనానాం
దోషోస్తియో నాచరితో మనుష్యైః
ధార్ష్ట్యేన పుంభిః ప్రమదానిరస్తా
గుణాధికాస్తా మను నాత్ర చోక్తం.

అయ్యలారా! నిజమును తెల్పుడు. పురుషులచే ఆచరింపబడని దోషముల నంగన లెన్ని చేయు చున్నారు? అయ్యది ఏపాటిది? ధార్ష్ట్యముచే పురుషు లంగనాజనమును నిందల నిడుచున్నారు. మనువు పురుషులకన్నను స్త్రీలే గుణాధికులని చెప్పియున్నాడు

7 శ్లో॥ సోమ స్తాసా మదా చ్ఛౌచం గంధర్వశ్శిక్షితాంగిరం
అగ్నిశ్చ సర్వభక్షిత్వం తస్మాన్నిష్కల్మషాః స్త్రియః॥

చంద్రుడు స్త్రీ జనమునకు శుచిత్వము నిచ్చెను గంధర్వుడు సుశిక్షితమైన వాక్కు నిచ్చెను. అగ్ని సర్వ భక్షిత్వము నిచ్చెను. అందుచే స్త్రీలు నిష్కల్మషులై పవిత్రులైనవారు.

8 బ్రాహ్మణాః పాదతో మేధ్యాః గావో మేధ్యాశ్చ పృష్ఠతః। అజాశ్వా ముఖతో మేధ్యాః స్త్రియో మేధ్యాస్తు సర్వతః

బ్రాహ్మణులు పాదములు పవిత్రులు. ఆవుల పృష్ఠప్రదేశములు పవిత్రములు. మేకల గుఱ్ఱముల ముఖభాగములు పవిత్రములు. స్త్రీలు అన్నింట పవిత్రులు.

9 స్త్రియః పవిత్రమతులం నైతా దుష్యంతి కర్హిచిత్। మాసి మాసి రజో హ్యాసాం దుష్కృతాన్యపకర్షతి॥

స్త్రీల పవిత్రత అసమానమైనది. ఎప్పుడును ఎద్దానను స్త్రీ లపవిత్రలుగారు. వారికల ఋతుధర్మము ప్రతినెల వారాచరించు పాపములను పోగొట్టుచున్నది.

వరాహమిహిరాచార్యుని సంఘ సంస్కరణము

10. జామయో యాని గేహాని శపంత్యప్రతిపూజితాః। తాని కృత్యాహతానీవ వినశ్యంతి సమంతతః॥

గృహిణులకే యుండియుండు వదినె మరదండ్ర లోనుండునో అట్టివారిచే తిరస్కరింపఁబడిన కులాంగనలు అట్టి గృహపతులను శపింతురు. వారి శాపాన్నల పాలగు గృహములు కృత్యా ప్రయోగములచే హతము లయినట్లు పూర్తిగా నశించును. అనగా అట్టి కుటుంబములు పూర్తిగా కూలారిపోవు నను చున్నాఁడు.

11 శ్లో॥ జాయా వా స్యాజ్జనిత్రీ వా సంభవః స్త్రీకృతో
నృణాం। హే కృతఘ్నా స్తయోర్నిందాం
కుర్వతాం వః కుతస్సుఖమ్॥

తాను పురుషుడై ఈ లోకమున జన్మించవలెయు నన్న భార్యయో లేదా తల్లియో కారణమగుచున్నది "ఆత్మా వై పుత్రనామాసి త్వం జీవ శరదాం శతం" అను శ్రుతివాక్యమునకు భార్యయందు తానే పుత్రాకృతిగా మఱల పుట్టి జన్మించుచున్నాడు గదా అట్టి జన్మకారణము పవిత్రురాలగు స్త్రీ రత్నమును నిందించు ఓ దుర్జనులారా! మీ కెక్కడి సౌఖ్యము

12. దంపత్యో ర్వ్యుత్క్రమే దోషః సమః శాస్త్రే ప్రతిష్ఠితః, నరా నతమవేక్షంతే తేనాత్ర వర మంగనాః॥

దాంపత్యధర్మము నతిక్రమించినచో శాస్త్రకారు లుభయులకును సమానమైన దోషమును విధించి యున్నారు పురుషులా మాటను తలంపరు వారికన్నను అన్నింటియందు స్త్రీలే శాస్త్రానుసరణమున మేలుగా యున్నారు

13 బహిర్లోమ్నా తు షణ్మాసాన్ వేష్టితః ఖరచర్మణా, దారాతిక్రమణే భిక్షాం దేహీత్యుక్త్వా విశుధ్యతి॥

అన్యస్త్రీనిషేవణచేసిన మనుష్యుఁడు బయటికి వెంట్రుకలు కనుపడునట్లుగా గార్దభ చర్మమును ధరించి ఆఱుమాసములు భిక్షమెత్తుచూ తిరుగవలయునని దారాతిక్రమణులో ప్రాయశ్చిత్తము విధింపఁబడి యున్నది. ఆలాచరించినవాఁడా పాపమునుండి విముక్తుఁడగునని శాస్త్రోక్తి

14. నశతేనాపి వర్షాణా మపైతి మదనాశయః।
తత్రాశక్త్యా నివర్తంతే నరా ధైర్యేణ యోషితః॥

పురుషుఁడు నూఱు సంవత్సరములైనను తనయొక్క కామేచ్ఛను జయింపలేడు. స్త్రీయైనచో దుర్బలురాలయినట్టి కామేచ్ఛను ధైర్యముచే దానిని నిరోధింప గలుగుచున్నది.

అహో ధార్ష్ట్య మసాధూనాం నిందతా మనఘాః స్త్రియః। ముష్ణతామివ చౌరాణాం తిష్ఠ చౌరేతి జల్పతాం॥

అసాధువులగు పురుషుల దౌర్జన్యము చూర్పి చెప్పుదము. దొంగ ఇంటి యందలి పదార్థములను దొంగిలించుకపోవుచు తన్ను వెన్నంటినట్టి గృహపతిని చూచి గుంపుగా చేరిన ప్రజాసమూహమును నవలోకించి దొంగా! నిలు నిలు మన్నట్లున్నది. ఈ దుష్పురుషు లాడువారిని చూర్పి నిందించుట చూడగా, అహో ఇది ఎంతయో ఆశ్చర్యపడవలసిన విషయము.

16 పురుషశ్చటులాని కామినీనాం
కురుతే యాని రహో న తాని పశ్చాత్
సుకృతజ్ఞతయాంగనా గతాసూ
నవగుహ్య ప్రవిశంతి సప్తజిహ్వం॥

పురుషుడు రహస్యముగ అంతఃపురములలో స్త్రీల కనిష్ట కృత్యములను చేసి బాధించియున్నను వాని నన్నింటిని విస్మరించి నారీరత్నములు కృతజ్ఞత గల వారౌటచే వారు చేసిన మేలుకై దలంచి తమ మృత భర్తృ శరీరములను కౌఁగిలించి అగ్నిలో దుముకుచున్నారు

17 స్త్రీరత్నభోగోఽస్తి నరస్య యస్య
నిస్వోఽపి సంప్రత్యవనీశ్వరోఽసౌ॥
రాజ్యస్య సారోఽశనమంగనాశ్చ
తృష్ణానలోద్దీపన దారు శేషమ్

ఎవ్వనికి స్త్రీరత్నముతో భోగము కలదో వాఁడు దరిద్రుఁడైనను రాజే యగును ఎట్లందురా? రాజ్య సారములు రెండు అయ్యవి ఎవ్వి యందురా? భోజనము, అంగన. మిగత ధనాదికములు తృష్ణానలము వృద్ధిపొందించేయు కట్టెలవంటివి.

18. కామినీం ప్రథమ యౌవనాన్వితాం
మందవల్గు మృదు పీడిత స్వనాం
ఉత్స్తనీం సమవలంబ్య యారతిః
సా న ధాతృభవనేఽస్తి మే మతిః

సముద్గత యౌవనయూ ప్రథమ యౌవనోద్దా
వికాసంగియు మందమైనట్టియూ మృదుపాల్గొనుకై

మనోహరమైనట్టి ధ్వనిగలదియూ ఉన్నత స్తనములచే శోభిల్లినదియూ స్త్రీరత్నమను పుంసాహ్లాదోత్పన్న సౌఖ్యము బ్రహ్మలోకములో నైన లేదని శాస్త్రాభిప్రాయము.

19. క్వచిత శేష మునిసిద్ధిదాంచరతె
మానాప్యమాన ఇత్యాది సమస్తవిధానాం,
ప్రాయోధార్ష్ట్య ధన కేవ కిం సుఖం?
యాద్రవమానస్య మనలంబ్య న స్త్రీయాం

ఆ బ్రహ్మలోకములో వేదములు మునులు సిద్ధ చారణాదులు గలరు. మరియును పెద్దలను సేవించు చిన్నలును చిన్నలతో సేవింపబడు పెద్దలును గలరు. పైన పేర్కొన్న కాంతా పరిష్వంగ సౌఖ్యము నిరాశ్ర ధనమును గలదే నా చెప్పుము.

20. ఆ బ్రహ్మకీటాంత మిదం నిబద్ధం
పుంస్త్రీ ప్రయోగేన జగత్ సమస్తం।
వ్రీడాత్రకా యత్ర చతుర్ముఖత్వ
మీశోపి లోభాం గమితో యువత్యాః॥

ఈ సమస్త బ్రహ్మాది కీటాంత ప్రపంచము పుంస్త్రీ సమాగమునకై యున్నది, ఇద్దియు యమును శాస్త్రీయముగా విచారించునట్లు జరుగుచు! తిలోత్తమా సౌందర్యమును తిలకించుటకు మహేశ్వరుడే నాలు ముఖముల కల్పాదించిన పౌరాణిక గాథలవలన మనకు తెల్లమగుచున్నది. ఇట్టి స్త్రీ ప్రసంగాధ్యాయమును వర్ణించి అటుపై సౌభాగ్యకరణాధ్యాయమున ఇందలి జటిల శాస్త్రీయ రహస్యములను తెలియ చేయు చున్నాడు.

1. శాక్తం మనోభవకృతం మథనస్య సర్వ
మాధవమాత్ర మితరస్య మనో వియోగాత్.

చిత్తేన భావయతి మారగతావిసం స్త్రీ
గర్భాంచితం ధరితి ద్రవ్యం పురుషస్య తస్య.

మనోభవకృతమగు శాక్తమను (అనగా) సౌఖ్య మంతయూ దర్శనీయమైనది. ఇతరులు దానిని మాధవమాత్రము. మారగతిద్వారా కామిని తన మనసులో నే పురుషుని దలంచునో అటి పురుషునితో సమానమైన యాకృతిగల దానిగా ఆ బిడ్డ ప్రసవించును అనగా నీరద్య మైనది దైవము ప్రయోజనము తెలుపుచున్నాడు. ఏలనన నీతడు "మనోహీనాలం మార దగ్ధమారేః" అని నత్తము శాస్త్రములో వచించియున్నాడు. అనగా జగదుత్పత్తి స్థితిలయములకు మనస్సే కారణమై నంత మరెటి శాస్త్రకారణము ప్రధానము గాదనుట తెల్లమైనది.

"క్షేత్రఖండం పాదపోత్థ ప్రయాత్యన్నం
బీజం దాక్ష్యం శాఖ్యతా మేతినద్యత్
ఏకం శాస్త్రం జాయతే స్త్రీషు ధామః
కృత్స్నం సర్వం క్షేత్రయోగాద్భవేత్."

ఒకానొక చెట్టు కొమ్మనుండి భూమిలో నాటి నీరుపోసి పెంచిన అదే చెట్టు అగును అట్లే విత్తనము గూడ. ఇట్లు అన్ని స్త్రీలయందును తిరిగి ఆవిర్భవించు చున్నది. క్షేత్రయోగమునుబట్టి బీజవైరూప్యము ఒకానొకచోట గల్గును "అజోపి సన్నవ్యయాత్మా భూతానామీశ్వరోపిసన్, ప్రకృతిం స్వా మధిష్ఠాయ సంభవామ్యాత్మ మాయయా." అను గీతాశ్లోక మిచ్చట పూర్తిగా అతుకుచున్నది.

ఆత్మానస్వైతి మనసా మన ఇంద్రియేణ।
స్వార్థేన చేంద్రియమితి క్రమ ఏష శీఘ్రః.
యోగో య ఏష మనసః కిమగమ్యమస్తి
యస్మిన్ మనో వ్రజతి తత్రగతో యదాత్మా.

ఆత్మహత్య.

శ్రీ మంథా వెంకటరమణారావు

పాత్రలు: రామం, కమల, సరోజ, తల్లి.

రంగం-1

* * ఒక గది - స్టేజికి కాస్త ముందుకి ఒక పెద్ద మంచం చేరబడేందుకు వీలుగా-తలవక్క, వెడల్పాటి పొట్టి స్తూలు - మీాద తెల్లటిగుడ్డ, మందు సీసాలు - మంచంముందు మూడు కుర్చీలు, దూర దూరంగా-వెనుక, ఒక టేబిలు-దానిమీాద షెల్ఫునిండా పుస్తకాలు-టేబిల్ మీాద కాగితాలు పత్రికలు.

రామారావ్ మంచమీాద పడుకొని ఉంటాడు - డాక్టర్ అతన్ని పరీక్ష చేస్తూ ఉంటాడు వెనుక, రామారావ్ తల్లి, అతనిభార్య కమల నిల్చొని ఉంటారు.

తల్లి ఎలా ఉంది బాబూ?

డాక్టర్ భయంలేదు .

తల్లి : ఈ వారంరోజులయి ప్రాణం ప్రాణంలో లేదు బాబు.

డాక్టర్ : కార్నర్ కి వచ్చింది.. కన్నా ఇలా చేసుంటే బాధలేదు మరి

తల్లి : మిమ్మల్నే నమ్ముకున్నాను

డాక్టర్ అయ్యో! ఏమీ లేదు మరి రెండ్రోజులకి ఆఫీసుకి వెళ్ళొచ్చు! ఇది కేవలం నీరసంవల్ల వచ్చింది - ఏమయ్యా కదిలేవం ?

రాముః మీ దయ.

డా : ఏదన్నా చేతులు కడుక్కొందుకి నీళ్ళిప్పించండి.

తల్లి అమ్మా కమలా డాక్టర్ గారికి నీళ్ళివ్వమ్మా. (డాక్టర్, కమల వెళతారు) ఎలా ఉంది బాబూ ఇప్పుడు?

రాముం: నయం

తల్లి : ఆలోచించకుండా కళ్ళుమూసుకుపడుకో నాన్నా. .

రాముం: లేదు.

తల్లి అలా కే అనిపిస్తుంది బాబూ - ఎప్పుడూ ఆ రాతలూ ఆ పుస్తకాల గొడవే నీకు - ఒక నిమిషం అన్నా తీరికంటూ ఉండాలా? ఇప్పుడిలా ఒంటికొచ్చింది

రాముం అదేంకాదులే ఇది వేరు.

తల్లి : కొంత తెరిపిచ్చేవరకి ఆ గొడవల్లో పడకేం..

రాముం: ఎలాగో ఓలా కాలం గడవాలా?

తల్లి పోనీ ఇప్పుడన్నా ఆ ఆలోచనలు పెట్టుకోకు.

రాముం: ప్రసాద్ వచ్చేడా?

తల్లి : నిన్న సాయంత్రం వచ్చివెళ్ళేడు సరోజ కూడా వచ్చింది .

రాముం: (చిరాకుగా) సరోజా?

తల్లి : ఆఁ .

రాముం: అదిసరే గానీ రెండుసార్లు దాటుచేసేవు?

తల్లి అదేమిటి బాబూ? చాలా మెత్తనయిన పిల్ల.. ఒకే ఆఫీసుకదా అని, చూసిపోదామని వచ్చింది.

రాముం ఊదరించిందికే.

తల్లి : తప్పు బాబూ - మర్యాదగా గౌరవంకొద్దీ వచ్చినవాళ్ళని అలా అనొచ్చా!

[డాక్టర్, కమల వస్తారు]

డాక్టరు (బ్యాగ్ తీసుకుని) మూడు గంటలకోసారి టెంపరేచర్ తియ్యండి—మందు ఇయ్యడం, ఇక్కడుంది విన్నట్టే—

తల్లి : తమరు మళ్ళీ...

డాక్టర్ : వాయిదాల్లో వస్తాను . . . మధ్యాహ్నం ఆలోచించకయ్యా రామం కళ్ళు మూసుకు పడుకో.

రామం : సాధ్యం కాకుండా ఉంది.

డాక్టర్ : ప్రయత్నిస్తే అవుతుంది.

రామం కూసాని దగుప్పోవాలని ఉంటుంది.

డాక్టర్ : అలాంటి పనులేమీ చెయ్యకు—సుక్రచేష్టలు. పడుకోవాలని లేకపోతే అదిగో ఆ పుస్తకం చదువు వస్తా వస్తా!

[డాక్టర్ వెళతాడు—కమల దీపాన్ని వెలిగిస్తుంది. అతను వాటి కేసి చూస్తుంటాడు]

రామం కమలా ఆ పుస్తకం ఇలా అందుకో

తల్లి డాక్టర్ గారేం చెప్పారో వినలేదూ?

రామం డాక్టర్లు మరేం చెప్తారు! ఇది చెయ్యకండి, అది చెయ్యకండి అంటూ బోరింగా ఉంది.

తల్లి : చదవటం ముఖ్యమా , ఆరోగ్యం ముఖ్యమా బాబూ? ఈ వారం రోజులూ ఎంత బెంగ పెట్టుక చచ్చానో నీకేం తెలుసు?

రామం : ఎందుకూ బెంగ?

తల్లి : అదేం (ప్రశ్నరా ఒళ్ళు తెలియకుండా జ్వరమూ రాత్రుళ్ళు పలవరింతలూ అవీ వెంకటరమణమూర్తి తండ్రీ అని తలుచుకుంటూ కూచుంటే.

రామం (నవ్వి) జ్వరం అందరికీ వస్తుంది—రాదూ? జ్వరం, కలరా, మసూచికం, ఇవన్నీ రావటం ఏం వింతా? అందరిలాగే నాకూ వస్తే వస్తుంది.

తల్లి : (కన్నీరొత్తుకుని) ఎందుకలా వెక్కిరిస్తావు రామం అన్నం పుస్తకం ఎరుగనిది అది కంటేలు పడిపోతుంది చూడు ఈ వారమూయి తిండీ, నిద్రా లేదు సరిగా, తల్లి ఎలాఅయిందో.

రామం (కమలకేసి చూసి) నా జబ్బుకూ తిండి నిద్రా మానుకోవటం కాక్షం లేదు... (చిరునవ్వు నవ్వి) ఎందుకూ బెంగ ఒస్తే ఒస్తుంది జ్వరం. టైఫాయిడు కిందకో, మసూచికం కిందకో మారినా మారివచ్చు. ఈ డాక్టర్ మాట్లా అపకలరా (కమలకేసి చూస్తూ) అప్పటికీ ఎందరో పోతున్నారట కూడా

[కమల ఏమీ అనదు... ఏ భావమూ కన్పి పరచదు]

తల్లి : (తల కుంచానికి కొట్టుకుని) ఆ మాటలన్నా వింటే తల కుంచానికి కొట్టుక చస్తాను

[కమల తల్లి ఆ మాట వట్టి వింటుంటుంది]

కమల : అదేమిటత్తయ్యా ఆయన హాస్యానికంటూ ఉంటే మీరు మరీ ఇలా?

రామం : హాస్యానికంటున్నానా! (విషాదంగా నవ్వి) సరే సరే మీ అందరికీ హాస్యంగా ఉంటుంది.

కమల (చిరునవ్వుతో) కాక మరేమిటండీ? అత్తయ్య ఇలా బెదరగొట్టడం, చిన్న జ్వరానికే వేసరిల్లా

రామం : అమ్మయ్య. . చిన్న జ్వరానికి అంత పెద్ద డాక్టర్నెందుకు పిలిచేరు? ఒక్కొక్కసారి ప్రాణమే పోతే పోదా?

తల్లి ఊరుకో— నీ గడ్డం పట్టుకుంటాను— పట్టువని పని పెలలన్నా కాలేదు కాపురంచేస్తూ— చిన్నపిల్ల దానికేం తెలుస్తుంది? ఏదో నాలాన మూడ లేక అంది.

రామం (కఠోరంగా) ఓ క్వైనిన్ డోసు— పోతేను? పోతేం లేస్తుంది. అంతా టైఫాయిడయిందే అవనీ. ప్రాణంపోయింది? పోనీ ఊడ్చి పారేస్తాం— అంతేనా? సరదాగా నవ్వుతూ, హాస్యంగా ఊడ్చిపారేస్తాం

తల్లి (ఏడుస్తూ) నేను తగలడ్డాక ఆ మాటలను బంగారుతల్లి అదేం తప్పు చేసింది? అదంటే ప్రాణమే నీకు. ఒక్క మాట అని ఎరుగదు నాన్నా

కమల నవ్వులాటకు అనండి అత్తయ్యను ఎందుకేడిపిస్తారు?

రామం నువ్వు ఏడవ్వా? ఓ తల్లీ అన్నా అయితే ఏడ్చేవు ఆ మొక్కక? నీకు అందులో హాస్యం కనిపిస్తుంది కాదా?

తల్లి : అది ఎంత బెంగ పెట్టుకుందో

రామం తెలుసు తెలుసు— ఆ మోహంమీద ఒక్క చిరాకు లేకున్నా లేదు, వారంరోజులు మంచానికి అన్నా— ఎంతగర్వం! భగవాన్! నాకో

పెద్దబొబ్బ తెచ్చిందు... నన్ను చంపు.. అప్పుడా దీనం...అగత్యం...

తల్లి : అయ్యొయ్యొ తండ్రీ . (తలకొట్టుకోబోతుంది... కాని కమల ఆమెను పట్టుకుంటుంది)

కమల : పదండి అత్తయ్యా . మీరు పదండి .

[ఆమెను లేవదీసి, తీసుక వెళుతుంది]

రామం : పల్లవి పల్లవి

అత్తా కోడళ్ళిద్దరూ ఒకటే!

[ఒంటరిగా ఉన్నాక చిరునవ్వునవ్వి, మళ్ళీ రాగం తీస్తాడు కుర్చీ అంతలోనే రాగం ఆగిపోతుంది- ముఖం గంభీరము దాల్చుకుంది- జాకెట్లో పెన్నుదొరివిచ్చి ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు కొంతసేపు ఆలోచించి]

కమలా! కమలా! (బిగ్గరగా కేకవేసి గట్టిగా)

కమ—లా! (అతడు ఉండేదు దగ్గరగా దూరంమీదనున్న గాజుగ్లాసుతీసి కిందకొడతాడు విస్ఫోటం అతడు నిర్ఘపడి అంతలోనే కోపం తెచ్చుకుంటాడు)

[కమల నెమ్మదిగా వస్తుంది.]

కమల పిలిచేరా?

రామం : (ప్రశాంతంగా ముఖంపెట్టి) ఏమీ అనుమానం? పిలిచిందెవరే?

కమల పిలిచినట్టే అయి గబుక్కున వచ్చేను

రామం శైకా!-ఏది, ఆ పుస్తకం ఇలా అందుకో

కమల (పుస్తకంతీసి ఇస్తుంది)

రామం : జాగ్రత్త చదివావన్నమాట కదూ? చదువు కాదు—కాదు ..నీకు దీనికట్టేవట్టన్నా లేదు చదివి బుర్రతెచ్చుకున్నా మరేమయినా ఒకటే నీకు.

కమల : అయ్యయ్యో! గ్లాసు ముక్కలయిందే—నన్ను పిలిచినంటే ఇచ్చే ఉండేదా—అక్కడ్నించి అందుకోవాలా? గ్లాసు ముక్కలవడంతప్ప ఏం లాభముంది?

రామం : గావీకదా!

కమల కాని చూడండి, ఈ ముక్కలు నవ్వుతుంటే గాజుం కాదూ?

[చిరునవ్వు నవ్వి, గాజుముక్కలు ఏరివేసి, ప్రక్కనున్న కుర్చీలో కూర్చుంటుంది—రామం కొద్ది సేపు చదువుతున్నట్టు నటించి, పుస్తకం ప్రక్కన పెట్టి కమలవేపు చూస్తాడు కమల మాటాడక క్రిందకు చూస్తూ ఉంటుంది పుస్తకం క్రిందకొకసారి దప్పుడు చేస్తాడు—ఆమె చూడదు.]

రామం : (నిట్టూర్చి) సరె తల్లి.. సరె మరూపం చెప్పుకోనా!

కమల : (గంభీరంగా చూస్తుంది అతనివేపు.)

రామం : నవ్వు రాదేం ముఖానికా?

కమల ఏమనుకోవాలి మిమ్మల్ని.

రామం : (నవ్వి) తగ్గు . తగ్గు

కమల అత్తయ్య ఏంటి రా?

రామం : అవు తరి . అవు ఏం అనకోకున్నావో అయాలోగం గ్రహించేను కొంతం కొప్ప చేసుకోక

కమల : కోపం తెప్పే నన్నమాట

రామం కోపం తెప్పించను కులాసాగా మాటాడు కుంటామనుకుంటే, నువ్వు మరిచెట్టినట్టు విసవ్..

కమల : విశ్రాంతి తీసుకోండి అట్టె మాటాడ్డం మంచిదికాదు

రామం : ఎవరికి?

కమల మీకే—

రామం : నాకేకదా? నీకయితే చెప్పు.

కమల (మాటాడదు)

రామం (కమల చెయ్యి తన చేతిలోకి తీసుకుని) కోపమా?

కమల (ఊరుకుంటుంది.)

రామం : కోపమేదూ? చూడు తలెత్తు ఓహోహో ఎంత అందం! చెక్కిపెట్టినట్టు ఆ ముక్కు, ముద్దొస్తూ పెదవులు, బంగారు ధారా! ఆ రెండు కళ్లూ నన్ను

కమల : (నవ్వి) కట్టండి స్తోత్రాన్ని—నిన్న మీ స్నేహితులొచ్చారు

రామం ఓహో

కమల పోనీ.

రామం : తెల్సు.

కమల : ఏం! అంత దప్పగా ఊరుకున్నారు!

రామం : ఎవరి గొంతుమన్నారా?

కమల : ధిక్కారం కదా!

రాము : అదేమిటి?

రాము : మీ రచనలంటే ఆమెకి భక్తి.

రాము : వాటికి నీకేం సంబంధం?

కమల : అదేమిటండీ భర్తగారంటే అంత నిర్దయా?

రాము : నయం తెలియకుండా పడున్నాను అని అనుకొంటిప్పుడు

కమల : అంత ప్రమాదం జరగలేదు—నిద్రపోతూంటే నాకు. నాతో కొన్ని మాటాడి వెళ్ళింది

రాము : బతికించావు కదూ

కమల అన్యాయంగా మాట్లాడకండి—నా నాగాలో అది ఉండకల్సిందేగా

రాము నీకెలా తెల్సింది

కమల : మీరే చెప్పేగా

రాము చెప్పినదానివల్ల కొంచెం టూకీగా నీకో తెల్సింది—

కమల : ఎందుకో అవిడ తేలిపోయింది!

రాము నీకన్నా నా?

కమల మీ దృష్టిలో

రాము నా కథలు ప్రత్యేకం కలగనమే నింత! నే రాసిన కథలో చదివి, దాటిని దాగిపోయింది అంతకన్నా అద్భుతాలు, అతిలోకసుందరి లేదనిపించి వుంటుంది నాకు

కమల : ఆవిడకేం విశేషం

రాము ఓ! చూసి తీరాల్సిందేనే. ఇప్పుడన్నా ఒకంత ఒదుల్తుందా! ఈ రచన రావుంది ఆ కావ్యంలో పదాలపొందిక రావుంది అంటూ 'ఫోర్' చేస్తుంది ఈసారి ఒస్తున్నదంటే నాన్నాగిగియ్య ముసుకుతన్నేస్తాను.

కమల (కుర్చీలోంచి లేచి ఎడమొహం పెడుతుంది)

రాము ఏమిటే చిత్రం!

కమల : అంత నిష్ఠూరంగా మాట్లాడ్డం న్యాయం కాదు మీ రచనలమీద గౌరవంతో ద్రీతనిపిలాచుటాడు తుంది—ఇష్టంలేకపోతే అలా చెప్పరాదు ఆమె ముఖాన? మీరంటే వారందరికీ గౌరవం

రాము నీకెందుకు మధ్య కోపం

కమల : కష్టమనిపించింది—అసంతోషంతో లేదూ!

రాము: కాదో చూదూ మనిషికో నాకూ ఇష్టాయిష్టాలుంటాయిగదా! ఎంత కని నయనా రచయితనయినా తప్పించుకోడం కష్టం ..

కమల : (నిరాశగా) అంతేనా!

రాము: నేను చెప్పిన్నమనుషన్నావా!

కమల : (నవ్వి) మనుషులే అనుకున్నా

రాము: ఇప్పుడిలా అనుకోలేవా!

కమల ఏమా అనుమానం!

రాము మన స్వభావరీతి మార్చి వేసిందే.

కమల మనసు మారుస్తాంగా!

రాము: ఎక్కడ అర్థంకాదు కమలా నాగురించి పెద్ద అభిప్రాయం ఏర్పరచుకుని వుంటావ్ పరాగ్గురించి నే అలా అనిపిస్తే, నీ మనసు మారిపోయింది నేను నీ దృష్టిలో దిగజారి పోయేను

కమల (నవ్వి) అన్నీ మీరే అనుకుంటారు

రాము అపార్థ గ్రహించలేవా? (ఆలోచించి) ఎలా ఉండమంటావ్ నన్ను ఎలా వుంటే నే అంటే నీకు గౌరవం వుంటుంది (గట్టిగా) ఏ అభిప్రాయాలు ఏ ఆశయాలు ఏ ప్రవర్తన!

కమల (అతని నోటిదగ్గర చెయ్యిపెట్టి) ఏమిటా కేకలు! అత్తయ్యగారింటే ఏమనుకుంటారు?

రాము: (తగ్గిన స్వరంతో) నీమూలంగా నాకు ఉత్త చదువులా వినిపిస్తున్నావా!

కమల : ఈ జ్వరం వారం రోజులాయి ఎందుకిలా మారిపోయారు? ఇదివరకెప్పుడూ ఇలా లేదు కదా కలా మీలో మీరు బాధపడతారు?

రాము అగ అగ నాలో నా బాధే కాని నీకు రకం తెలియదా అంటూ

కమల (అతని చేతులు పట్టుకుని) పోనీ, నన్నెలా ఉండమంటారు! ఉంటాను .. మీ మాట కాదన్నానా ఎప్పుడన్నా!

రాము: నే ఎలా ఉండమంటే అలా ఉంటావ్. ప్రేమగా చూస్తావ్. నవ్వుతావ్. ఏడుస్తావ్ నే అలా ఉండమన్నానని కాని నిజంగా నిజంగా నీ మనసులో నిజమైన

కమల: (ఆశ్చర్యపోయి) ఇదా! మీ అనుమానం (అతని కళ్ళ తీక్షణంగా చూస్తుంది. అతనామె కళ్ళు చూడలేక అటుతిరిగి "అమ్మా!" అని గట్టిగా మూలిగి, ఇటుతిరిగి, మనసు కళ్ళతో కొట్టుకుని)

రాము ఏమిటి పరిశీలనయిపోయేను..

కమల (మాటాడక, చూస్తూనిల్చుంటుంది.)

రామం లేదు. ఏదో పాపం నీ అంటే, నా ప్రాణంటే ఎవరికీ ప్రాముఖ్యత లేదు .

కమల (కమల కదలక-మాట్లాడదు)

రామం (గొంతు పెద్దదిగా కాదు, 'డ్రమెటిక్' గానూ కాదు) చెప్పు . చెప్పు . అలాగే నిల్చుంటావ్ . నన్ను కట్టివేసి కట్టి తీసుకు పోతున్నా. చితిలో పెట్టి కాలుస్తున్నా ఆ మంటలు అగ్నిగా అంటుకున్నప్పుడు కూడా అలాగే నిల్చుంటావ్ (ఊరుకుంటాడు . ఆమె ఏమన్నా అంటుందేమోనని)

కమల (మాట్లాడక నిల్చుంటుంది)

రామం (అటుతిరిగి మళ్ళీ ముడిగి) దిగజారిపోయేను (మార్దవంగా) ఇవన్నీ మాట్లాడి ఉండకూడదని అనుకోలేదు అలా 'సింపథయిజింగ్'గా మాట్లాడక్కర్లేదు ఫో!

తల్లి (వచ్చి) ఏం బాబూ ఏమయింది?

రామం (మాట్లాడడు)

తల్లి ఏమయిందమ్మా కమలా?

కమల ఏమయిందో తెలిదత్తయ్యా . ఇప్పటిదాకా మాట్లాడుతూనే

తలి : (ఒంటిమీద చెయ్యి వేసి) ఒళ్ళు మరిగిపోతోంది..

కమల ఇప్పటిదాకా మాట్లాడుతూనే

రామం (దగ్గుతూ లేచి) అయితే నీకు నమ్మకం లేదన్న మాట?

తలి అయ్యో! అవేం మాటలు తండ్రీ . చూస్తూ ఉండమన్నా . డాక్టర్ గార్ని తీసుకొస్తాను నిముషంలో .

రామం ఒద్దమ్మా నన్నిలా పడిఉండనీ డాక్టరూ ఒద్దు గీక్టరూ ఒద్దు .. నాలాంటివాడు ఉండి మాత్రం ఏం చెయ్యాలి మీ అందరికీ కష్టం తప్ప.. పోయినా ఎ వ రే డ వా లి.. నవ్వు తప్ప...

తల్లి : నీకు మతికూడా పోతోంది . చూస్తూ ఉండు తల్లీ. (వెళ్తుంది)

రామం (మూలుగుతూ ఉంటాడు)

కమల (ప్రక్కని కుర్చీలో కూర్చుంటుంది)

రామం (మూలుగు ఆపి) ఇదిలా ఎక్కువై మనశ్శాంతి లోకాలో జల్లోకాడి, ప్రాణం పోస్తూ ఉంటే ఎంత శాంతి! కదా?

కమల: ఏమిటామాటలు?

రామం ఇప్పుడిప్పుడు బాగపడింది, ఇప్పుడిప్పుడే అన్యోన్యంగా మాట్లాడుకున్నామని అలా చూస్తున్నావ్ కదూ? అవునా?

కమల : నీ ఎంతబాధపడుతోంది గ్రహించేరా!

రామం : అన్నీ బాగానే పోతాయి . ఉద్రేకంలో అనుకున్నావ్ కామాను. చూడు—. చెయ్యి చూడు (తన చెయ్యి ఆమె చెక్కిలికానిస్తాడు) కుదిరిందా నమ్మకం మరి బాగా కాగుతుందిలే నీ ఒళ్ళు, ధూళిఅయిపోయినప్పుడు ఒళ్ళు ధూళి అయి ఎగిరిపోయినప్పుడు. (కొనసాగి (డమటిగ్గా) అప్పుడు. అప్పుడన్నా ఒక్క కన్నీటిచుక్క ఈ నిర్భాగ్యుడి కోసం రాలుస్తావా? నాకు నమ్మకం లేదు.

కమల : (ముఖం చేతులతో కప్పుకుని, మంచానికి తల ఆన్చి, ఏడుస్తుంది)

రామం (తృప్తిగా నవ్వుతూ) ఒకే ఒక్క కన్నీటి చుక్క మవి.. ఒద్దు ఏడవకు... అందాల రాశివి ఈ దరిద్రుడితో ఏం సుఖపడ్డావ్? అసలు నీ అందానికి ద్రోహం చేసాను నా కంటే అందగాణ్ణి డబ్బున్నవాణ్ణి పెళ్ళి చేసుకో (గొంతు తగ్గించి) నిజంగా, అప్పుడే నా ఆత్మకి శాంతి నే పోయేక అలా చేస్తానని మాటియ్యి .

కమల : (కళ్ళు ఒత్తుకుని లేచి వింతగా చూస్తుంది)

రామం ఆ ఆనందంలో అప్పుడప్పుడు ఈ నిర్భాగ్యుణ్ణి తల్చుకో (తనమీద తనకు కలిగిన జాలివల్ల గొంతు దుఃఖపూరిత మౌతుంది) ఒక్క . అంత కోరిక కోరలేను ఏదని తీరుమానంత కోరిక. నే పాపిని . (కన్నీరు తుడుచుకుని పక్కకు తిరిగి మూలుగుతాడు)

కమల : (వింతగా చూస్తూ) మీరిలా అయిపోయేరు!

రామం : (దగ్గుతూ లేచి) ఇంకా అనకల్పిందనీ . "ఏం ఇలా అటూఇటూ దిగజారిపోయేను.. నిద్ర లేదూ" అను..

కమల : (దగ్గరికి వెళ్ళి) ఇటు చూడండి .. నా కళ్ళ చూడండి—నామీద నమ్మకముంటే నమ్మండి. మీరు ఎప్పుడన్నా, నమ్మకగొరత కలిగేటట్టు అయినా మీకలా నమ్మకం కుదిరేట్టయినా మీరు ఏ కీడన్నా అనుభవిస్తారు...

రాము (మౌనం)

కమల : ఇవాళ్టి నీ అన్నమాటల్ని నమ్మగలిగే రోజొస్తుంది (కోపంగా) విన్నారా;

రాము : (మాటాడేందుకు ప్రయత్నిస్తాడు)

కమల లేవకండి (దిళ్ళు సర్దుతుంది)

రాము : (వాటి కోసమని కమల చేతులుపట్టుకొని) అర్థంలేకుండా వాగి, నిన్ను బాధపెట్టేను కదూ.

కమల : నేనేం బాధపడలేదు

రాము (అనుమానంగా చూసి) బాధపడలేదూ? మరి అంతలో ఏడ్చేవ?

కమల : జాలిపడి బాధపడి ఏడవలేదు.

రాము : మరెవరిగురించి?

కమల మీ గురించి

రాము : ఓహో తెల్సింది—ఏమిలా పిచ్చివాడ్లా వాగుతున్నాడే అని జాలిపడి ఏడ్చేవ్. అంతేనా?

కమల మీరన్నీ తప్పుగా

రాము (కోపంగా) నీకే మహా అందం ఉందనీ ఆటలాడిస్తున్నావ్ కదూ కాదని అను?

కమల నేనా?

రాము : మళ్ళీ! ఎంత గోల ఎంత గర్వం! ఒక్క మాట తొడిపెడితే నన్ను నేను కించపరచుకుంటూ, నా వ్యక్తిత్వాన్ని బుగ్గి చేసుకుంటే నా అందమేగదా పిచ్చిలా ఆడిస్తోందని కోపంగా నిల్చున్నావ్ ఏడ్చినా అది నాకోసంట! ఎంత అహం!

కమల : ఎందుకిలా నన్ను పరీక్ష చేస్తారు .

రాము ఒకవిధమైన అనుమానం పోయేవరకే ఆ నిజాన్ని ధరించలేక గదా పిచ్చిని మర్కట చేష్టలు చేస్తున్నాడూ అనుకుంటున్నావ్ అమాయకంగా అనుభవిస్తున్నావ్.. ఎంత జిత్తులమారివో నాకు తెల్సు

కమల : మీ కళ్ళు వస్తుంటాయి .విశ్రాంతి తీసుకోండి .

రాము : "ఏడిచేతి అరాకలూ చెరాకలూ నాగిం చేసు నాది గెలుపు" అని మురిసిపోకు నేను గెలవక పోవటం ఈ జ్వరమిలా ఎక్కటం .. ఈరంతా మనకూడికం . అలాచ్చి బాకా మాటమ...ఛీ! మళ్ళీ మొదటికొచ్చేను.

కమల : పలవరిస్తున్నారా ఏమిటండీ! ఏమిటీ మాటలన్నీ.

(రాము ఊరుకుంటాడు. కొంతసేపు)

రాము సరే. మళ్ళీ గర్భవ్ నాన్నంటే నాకెంత మమకారమో నీకు తెలిస్తే ఇంత ఉదాసీనంగా ఉండవ్

కమల నేనా! ఎప్పుడు?

రాము ఈ వారంరోజులయి ఒక్క నిముషమైనా దగ్గర కూర్చున్నావా? నువ్వు దగ్గరుంటే నాకెంత తృప్తి!

కమల మీకు జ్వరమాయె .

రాము : అయితే?

కమల : (చిరునవ్వుతో) గోరంతలు కొండంతలు చేసుకుంటున్నారు.

రాము నీ అంటే నీ మనసులో నిజంగా

కమల (నవ్వి) ఏమిటా ప్రశ్న?

రాము ప్రశ్న—

కమల : గ్రహించుకోలేరూ?

రాము నీ అందాన్ని తల్చుకున్నప్పుడల్లా ఆ అనుమానమూ వస్తుంది

కమల (నవ్వి) మీకు లేదూ అందంగా? నాకెందుకు వెయ్యాదూ అనుమానం?

రాము నీ హొంబురా . నీ దర్జా! నీ సొగసూ నాకెక్కడిది? మామూల్ప్పుడే లేక ఇప్పుడిలా నే పడుంటేగా నాకెక్కడిది ఆ తేజం? నా మాటలు నా గోల నా స్థితి నీ సంతోషాన్ని చిదుస్తుంది నీ మనసును చెరగలవా

కమల (ఇవ్వు తిన్నట్టయి లేచి అతని కేసి కొంతసేపు చూసి అతని పాదాలమీద పడి ఏడుస్తూ) నాకు తల్లి. తండ్రి ఎవ్వరూ లేరు అన్నీ మీరే అనుకున్నాను. ఏం కావాలి. మీరు చెప్పండి.

రాము చెప్పనా చెప్పనా!

కమల : (ఆత్రంగా చూస్తుంది)

రాము ఊహూ చెప్పను (కళ్ళు కప్పుకుని ప్రక్కకొత్తిగిల్లాడు అమె లేచి ఆత్రంగా అతని తల ప్రక్క చూసి, గాఢంగా అతనిలోకి చూస్తుంది)

ఆత్మహత్య

రంగం: 2

అదే గది

రాము: కొంత సాయంచెయ్యమ్మా పడకకుర్చీలోకి .

తల్లి : డాక్టర్ గారొచ్చే వేళయింది బాబూ..

రాము: ఈ మందంమ్మీద చిరాకుగా ఉంది.
[illegible]

తల్లి : శుభరాత్రి! పోనీ, వెంకట్రమణమూర్తి దయవల్ల బతికి బయటపడ్డావు అంతే చాలు

రాము: ఇదో హాస్యచిత్రం నేను బతికి బయట పడితే అంతే చాలు నీకు ఎందుకు బతికినా అని ఏడుస్తున్నాను నేను

తల్లి : ఎన్ని సార్లు చెప్పాలి రాము అటువంటి మాటలాడ కూడదని.

రాము: ఆకుర్చీలోకి సాయం చేద్దూ

[లేవ బోతాడు]

తల్లి : ఉండుండు కమలని పిలుస్తాను అమ్మా కమలా!

రాము: ఒద్దు దాన్ని పిలవకు. పోనీ ఈ మందం మీద్దే ఇలా ఏడుస్తాను

తల్లి : నీధోరణి నాకేం అర్థంకాకుండా ఉంది

[కమల వస్తుంది]

రాము: (ముఖం కప్పుకుని) వెళ్ళు నన్ను చూడకు వెళ్లు

తల్లి : ఇలా కొంత సాయం పట్టమ్మా ఈకుర్చీలోకి.

రాము: మీకో లక్ష నమస్కారాలు పడకా ఒద్దు కుర్చీ ఒద్దు మీ యిద్దరూ బాబూ ఒక్క నిముషం ప్రశాంతంగా ఉండనీండి

[కమల, పైటచెంగుతో, పెల్లుబికే దుఃఖాన్ని అపుకుంటూ వెళుతుంది]

హమ్మయ్య! బతుకు జీవుడా అని!

తల్లి : నీకు మతిపోయిందా రాము! ఈ పిల్లాకూ వచ్చి చేత ఎవరైన నీకు చాకిరీ చేసింది?

రాము: నే చెయ్యమన్నానా? చాకిరీ చేసి, బతికించి ఈ నరకంలోకి తొయ్యడానికి ఈ పిల్లాన్ని ఆ అమ్మవారు పెట్టిన శాపనం

తల్లి : డాక్టర్లుగారుకూడా వనికి వస్తేందుకు జంకేరు! పిచ్చి తల్లి . (కళ్లొత్తుకుంటుంది)

రాము: నువ్వు చెప్పలేదూ!

తల్లి : నే బతికినా వచ్చినా ఒకటే.

రాము: ఇప్పుడేం నేను బతికుండి వచ్చినట్లు లెక్క కాదా..

తల్లి : సరే అను .నారాయ. వచ్చేకాలానికిదంతా రాని కొటేడు దేవుడు

రాము: (లేవబోతూ) ఏదీ ఊత

తల్లి : అతనికి సహాయంచేసి పడకకుర్చీలో పడుకుండ చేస్తుంది)

రాము: (కుర్చీలో చేరబడుతూ) చచ్చి స్వర్గాన ఉండును బతికి అందరికీ ఈ బాధలు

తల్లి : నిక్షేపంలా ఉండక ఈ మాటలన్నీ ఏమిటి రాము ఈ పిల్లాన్ని ప్రాణాలు నువ్విట్లో పెట్టుక గడిపేం ఇద్దరం మా అదృష్టంకొద్దీ నువ్వు దక్కవ్ ఈ ధోరణేమిటో నాకు చెప్పు—

రాము: తెల్సి ఆ ప్రశ్న ఎందుకు? బాధపడి నా నోటంట చెప్తే, ఆ బాధమాని సంతోషించ డానికేనా?

తల్లి : చదువుకున్న వాడివి ఈ కాలపు వాడివి. నీ జ్ఞానం నాకెలా ఒస్తుంది నాయనా?

రాము: జ్ఞానమెందుకు ఎదురుగా కనిపిస్తూవుంటే జంకుక

తల్లి : (ఊరుకుంటుంది వింతగా చూస్తూ)

రాము: (తనని చూసుకుంటూ) ఈ జంకుక

తల్లి : నిక్షేపంలా ఉన్నావాడివి—జంకు వేమిటి రాము?

రాము: వింత జంతువని చూసినట్లు, కళ్ళు అంతంతలు చేసుక చూస్తారు "ఏదీ రాము" మరి మాట పెగల్దు—అప్పటి శోకం, దగ్గరితనం పొంగుకు ఆ ముఖాలమీద వస్తుంది బయట పడ్డాక బతుకుజీవుడా అనుకుంటారు.

తల్లి : అంతా నీకలా తోస్తోంది కానీ నాకు—ఎవరూ అనరు

రాము: బయటకనరు కాని మనసు చెప్తూనే వుంటుంది—ఆ వేడివేడి కన్నీరువులు చల్లగాఅయి ఊరుకుంటుంది—నా ముఖం చూడు నేను అప్పటిరాముణ్ణి.

తల్లి: ఈ జబ్బు వచ్చాక కలవరొచ్చింది డాక్టర్ గా రమ్మని పిలిచేదా? నేనెవరి దగ్గరా దర్శనానికి పోని కలగలేదు— ఈ మధ్యలు పోలాయిలాగా ఏదో ఉందా అది ఇష్టపడుతున్నారు గదా.

రాముం: నా తృప్తి-కే ఏపనులంటాను (చేరా! అది బాగా నటిస్తారు ఒకోరమైన వస్తువులమీద ఇష్టం ఎలా కలుగుతుందమ్మా ఎవరికన్నా?

తల్లి: ఏమీ తెలిదాన్ని నువ్వు అంతంత చేస్తున్నావ్. నువ్వంటే అందరికీ ఇష్టమే నువ్వెంత అలా మాటాడేవంటే నామీద ఒట్టు

రాముం: ఓ ఇష్టం! నీకుంటే సరా? మరింట్లో వే.
(ఆగిపోతాడు)

తల్లి: ఏమిటీ మరింట్లో?
(డాక్టరు ప్రవేశిస్తాడు)

డాక్టర్: హల్లో! కవిపుంగవా! ఎలా వున్నారివాళ?

తల్లి: బాబూ ఇంకెవరొక్కండి ఇంతాకట్టుంటే ఒకలా

రాముం: (కోపంగా) అమ్మా ఊరుకో.

డాక్టర్: ఏమిటి సంగతి? నాదగ్గరేమీ దాచనవసరం లేదు—

తల్లి: ఏదో ఆలోచించుకుని బాధపడుతూ మనసులోనే పిచ్చి తిరుగుతున్నాడంటే నమ్మండి!

డాక్టర్: నాకు చెప్పవమ్మా - నీకన్నా పెద్దవాణ్ణి కానా?

రాముం: ఏమీ లేదండీ

తల్లి: అది అంటే వినడు. తను మనసప్పుడే చెప్పడు.. అందుకు తనంటే ఎవరికీ ఇష్టముండదంటాడు

డాక్టర్: మిత్రమా అనవసరంగా—నువ్వు చాలా అన్యమనస్కుడివి. ఇదొచ్చి అంత నైరాశ్యంతో బ్రతకలేరు చాలామంది— నీ వర్ణానికి గోజులు పడలేదు. నీ రాసిచ్చే మందులు. వాటికి అమర్యము.. సంతృప్తి పోతాయి..

రాముం: నాకేం నమ్మకం లేదు.

డాక్టర్: నామాటమీద నమ్మకం ఉంచా లేదా...

రాముం: అయితే

డాక్టర్: నే అన్నట్టు కొంతప్పుడు నా తృప్తి కాలే వుండు. సరా?

రాముం: అంతమాటనడం ధర్మంకాదు, నా ప్రాణం కాపాడేదు—అదే పదివేలు...

తల్లి: (వింతగా కొడుకుకేసి చూస్తుంది)

డాక్టర్: కృతజ్ఞత చెప్పకోదలిస్తే కవులతోటే చెప్పకో.

తల్లి: (కళ్ళొత్తుకొంటూ) చిటికలో

డాక్టర్: అదిరి కవిందరకు చూపించు.

తల్లి: కవులా! ఇలా రాత్రి పగలూ—

రాముం: (గట్టిగా) వక్క్రా రాసిందే నిన్నండిలా ఉంది—

డాక్టర్: డోంట్ వర్రీ.. భయపడకు అది వ్రాస్తే పోతాయి కానీ అది మట్టుకుండా మరో పదిహేను రోజులు పూర్తి విశ్రాంతి తీసుకో. అనక అభిమానులు నిరాశపడకుండా ఎలాగూ ఉన్నాయి—

తల్లి: అంతా మీ దయ.

డాక్టర్: పరేసనా. మరో కలుంది ఊరినించా ఉన్న తలగా ఉంది (వెళ్తాడు)

తల్లి: ఉంటాం బాబూ!

డాక్టర్: మంచిదమ్మా
(డాక్టర్ వెళ్తాడు)

తల్లి: ఇప్పుడు మనసు కుదుటబడిందా?

రాముం: (చిరాకుగా) ఈ సంగతు లన్నీ డాక్టరుకు చెప్పడం నా కిష్టం లేదమ్మా

తల్లి: నీతో అన్నీ విన్నారతు

రాముం: నేనే ఒక విద్దూరంతే—

తల్లి: పోనీ, కోడ చూడుకదుంటారే—

రాముం: అన్నీ అతగాడితో చెప్పటం పెద్ద అప్ప తింటకటు—అతను వద్దన్నాక గాడిదకింద జమ కట్టేడు.

తల్లి: అతన్నలా అనడం మంచిదికాదు నీ ప్రాణం నీకిచ్చాడు—

రాముం: ఉద్దరించేడు—

తల్లి: ఇంకా తంటాపడి చూసుకోవాలి— కొత్త కన్నె చూసుకో (వేసుంది)

రాముం: కాఫీ ఉంటే గొంతం—

తల్లి: కాఫీపడు పోస్తున్నా...

రాముం: ఒద్దులాలో ఒద్దు.

తల్లి: మరి తాగింతవు ..ఇప్పుడే వంట్లోకాదు ..

రాముం: వంట్లోకాదా? ఒద్దు

తల్లి: ఇదేం చిత్రం...

రాముం: ఓపిక ఉంటే తెచ్చియ్యి—లేదా రాం రాం!

(తలుపు తీస్తుంది — రాము ఉలిక్కిపడి కళ్ళు మూసుకుంటాడు—కళ్ళు విప్పి ముఖం చేత్తో రాసుకుంటాడు ఉత్తరాన్ని తీసి పెద్ద చేసి చూస్తాడు. రాగం అది నుదుటిమీద చేతితో కొట్టుకుని..)
లాభంలే

(కమల వస్తుంది, గ్లాసుతో)

రాము: (ఉలిక్కిపడి చూసి) నిద్ర లేస్తున్నారు.

కమల మీరు కావాలన్నారు

రాము నీ పవిత్రమైన చేతులతో ప్రక్షాళించిన పాపం ఎవరిది?

కమల: ఏ పాపమన్నా నాదే—

రాము ఎంతమాట! పతివ్రతా తిలకానివి. నీది పాపమా!

కమల ఔను.

రాము పొరపాటు - ఆ పాపం నాది..

కమల పొరపాటు మీది...

(గ్లాసు ఇస్తుంది)

రాము: (అందుకుని చదివేసాయి, తిరాయించుకుని, దాన్ని మూలమీదనుంచి) అయితే ఇదే కాబోలు పుణ్యానికి ఫలితం.

కమల: నా పాప ఫలం!

రాము: నీ వెందుకనుభవించాలి!

కమల నా పాపం కొద్దీ.

రాము: ఏమిటో నీ పాపం!

కమల: ఆడదై పుట్టడం-

రాము: బంగారు బొమ్మవి - మనిషయి పుట్టడానికి! కెంతపుణ్యం చేసుకోవాలి!

కమల: అదే దురదృష్టం.

రాము: ఏది?

కమల: మీరన్నట్టు పుట్టడం-

రాము: ఏది దురదృష్టమో చెప్పనా?

కమల అది కాదు-

రాము: ఏది కాదు-

కమల: మీరు చెప్పబోయేది-

రాము నీ కెలా తెల్సు?

కమల. గ్రహించేను...

రాము: అదీ తెలిసింది! అంత అదృష్టం ఉండీ, చంద్రుడిలో మచ్చలు.

కమల: మీరు సంతోషాన్ని అనుభవించలేక పోతున్నారు..

రాము కాదు కాదు- నన్ను కలుపుని పరిపూర్ణత అంటారే, అది పొందలేక పోతున్నాను—

కమల: (అతని కళ్లలోకి చూసి) మీరు సంతోషం కలిగించలేక పోవడమే నా లోపం - అందుకే మీరన్న పరిపూర్ణత నాకెప్పుడూ రాదు - అందుకు నేనేదో గొప్ప పాపం చేసి ఉండాలి.

రాము లోపం నీది కాదు - తృప్తిపొందలేక పోవడం అన్నది నాది లోపం -

కమల: అందుకు కారణం నేను కానా?

రాము అందం, గుణం, తెలివి ఉన్న నీకంటే కన్యది మనుష్య జన్మలేవ్ - ఇవన్నీ ఉన్నా దురదృష్టముల్లా నన్ను కట్టుకోడం.

కమల పొరపాటు పడకండి-

రాము: నాకీ ఆరోగ్యం - ఎవరు సంతోషించాలి కనుక.

కమల మేమంతా ఏమయ్యేం అనుకున్నారు!

రాము మీరున్నారు నేనున్నానా! నేనూ నావాళ్ళే వచ్చేను ఈ ఒంటరి మాత్రం నాకు, పతివ్రతా శిరోమణివైన నువ్వు యముడిదగ్గర్నుంచి తెచ్చుకొచ్చేవు.. తీరా చూసుకుంటే పొరపాటయిపోయింది. జాగ్రత్త పుట్టిమున్నా ఈ ఒకు మనసులో ఏదోలా మొత్తుకున్నాను. కానీ ఏంచేస్తాం అని ఊరుకున్నారు

కమల (ప్రక్కనున్న కుర్చీలో కూలబడి కళ్ళు కప్పుకుంటుంది)

రాము: అటు దేవుడూ, ఇటు నీవూ చులకనయి పోయేను

కమల: (తెల్లబోయి) చులకనా! ఏమ్మెప్పుడు నేను చులకనగా చూసేను?

రాము నీ మీద విజయం సాధిద్దామనుకున్నాను ఈ జబ్బొచ్చింది అంతవరకూ దేవుడు అనుకూలంగా అటుతిరగాలి నన్ను దించి అనందిద్దామని వాడికి అనిపించింది నన్ను దయచూడకుండా ఇలా చేసిందిలేక

కమల నేనేం చేసేను .

రాము: నువ్వు వాడికి సాయపడ్డావ్—రాత్రి,పగలు, తిండీ నిద్రామానుకుని నాకు పరిచర్య వెలగబెట్టి నన్ను గెలుచుకుంటా వేసేవ్.

కమల: మిమ్మల్ని దక్కించుకున్నాను. నాకదే పది వేలు

రామం: నీ ప్రయత్నంలో నెగ్గినందుకూ, నన్నోడించినందుకూ నీకెంత ఆనందం

కమల మీ మంచిని కోరుకోడం తప్పా!

రామం దక్కించుకున్నావు! దక్కించుకో, ఎదురుగా పెట్టుకున్నావుగా ప్రతిక్షణం నీ ఎక్కువ తనాన్ని నా తక్కువతనాన్ని ఋజువు చెయ్యడంకోసం—అదీ పట్టుదలంటే .

కమల (ఏడుస్తూ) మీరన్నీ తెల్సినవారు మీపట్ల నాకెంత గౌరవమో, విశ్వాసమో, మీ రెరుగుదురు అన్నీ తెల్సి మీరిలా

రామం పోనీ అయిందేదో అయిపోయింది నిరాకరించదు ఇప్పుడైనా మించిపోయింది లేదు నీ అందం, గుణం, తెలివి నీకున్నాయి ఏమీ తరగలేదు రామం ఆనాడు లేడుగా (తిరిగి చూసుకొని) ఈ శరీరానికి అధ్యంతరం లేదు ఈ చేతులెత్తి ఆశీర్వదిస్తుంది.

కమల కేవి?

రామం: అదే పరిపూర్ణత పొందాలంటే రామం ఆనాటి ఆత్మకూడా సంతోషిస్తుంది

కమల: (ఆత్రంగా) మీరు సంతోషంగా ఉండేందుకు ఏం చెయ్యమన్నా చేస్తాను

రామం చేస్తావు కద

కమల: ఆఁ.

రామం ఆడితప్పవుగద!

కమల (ప్రామిస్తున్నా) ఇస్తాను .

రామం అది కాదు-ఇది అందరికీ తృప్తి, సంతోషమూ పరా .

కమల చెప్పండి

రామం అందం, గుణం, తెలివి, దీనికితోడు డబ్బున్న ఒకమంచి కుర్రాడ్ని చూసి అతడితో కాపురం పెట్టేయి

కమల: (దెబ్బతిన్నట్టయి, పిచ్చిదాన్లా చూస్తూ ఉండిపోతుంది)

రామం ఏమీ కష్టం లేదు నన్ను చూడమన్నావా? చూసి పెట్టనా ఓ అబ్బాయిని!

కమల (మాటాడబోయి, మాటాడలేదు)

రామం కోటికి పడగెత్తిన వాడుకూడా నీ అడుగులకి మడుగులొత్తుతాడు, అప్పుడు నీకు పరిపూర్ణత.. అందరూ సంతోషిస్తాం (తనని చూపుకొని) ఈ చెవాకుల నాటకూడా సంతోషిస్తాడు ఊఁ అవునా? అప్పుడు నీ అదృష్టం పువ్వులా కాయిలా తొడిగి నీ కళ్ళలో మెరుపులు మెరిసి నీ పెదవులలో జీవం తొణికి నీ ముఖాన హాసం వెలసి .

కమల (తెలివితప్పి క్రిందకు జారిపోతుంది)

రామం (వికటంగా నవ్వి) ఎందుకులే ఆ నటన ఇష్టంలేదూ! సిగ్గా! మధువారు ఎంతయినా ఏదో అనందరూ ఈ బాధ, ఈ నరకం, ఎదురుగా ఎప్పుడూ నా ఈ ఆకారం పోతుందారు (వికృతంగా నవ్వి నవ్వి కాలితో ఆమెను కదిపి) లే లేవవూ అంత సిగ్గా! (కసిగా ముఖం పెట్టి కాలితో గట్టిగా తోస్తాడు ఆమె కదలదు. కాలితో తంతాడు.. ఆమె కదలకపోగా అతని ముఖం పాలిపోతుంది. గట్టిగా) అమ్మా! అమ్మా!

తల్లి (వెనకనుండి) ఏం బాబూ వస్తున్నా . (వచ్చి కమలను చూసి) ఇదేమిటి? ఏమయింది నా తల్లి కేమయింది ఏమయిందే కమలమ్మ తల్లీ!

రామం అబ్బా గోల పెట్టకు వేడి చేసి మైకం తిరిగింది కాబోలు కాస్త నీళ్ళు జల్లు

పైనుండి స్త్రీ, పురుష కంఠాలు, తలుపు కొడుతూ రామం! రామం!

రామం వీళ్ళా తయారయిపోయారు . వాళ్ళని తగిలేయి పొమ్మను

[కుర్చీలోనుండి లేచి ముందంజేస్తు నడవబోయి, బలం చాలక తూలిపడతాడు]

తల్లి అయ్యో దేవుడా! బాబూ రక్షించండి .

రంగం: 3

** రెండో రంగంలోలానే. రామారావ్ రాసుకుంటూ ఉంటాడు. తల్లి వస్తుంది.

తల్లి: రాసుకుంటున్నావా బాబూ!

రామం ఆ ఏదో ఊరు పోయేందుకు ఇంక సెలవిప్పించి ఆఫీసూ గొడవా ఎలాగూ ఉంది...

ఆత్మహత్య

తల్లి : వాళ్లు స్నేహితురాలినని చూసేందుకొచ్చేరుగా
వెళ్తున్నా చూసిందా. . ఏం బాగుం
టుంది రామం!
రామం ఆఫీసులో చూసి ఆనందించవచ్చులే
తల్లి : ప్రసాదు చేసుకున్నాడో?
రామం: కొట్లో కలిసి
తల్లి బాగుంది ధోరణి
రామం ఏమున్నా వస్తుంది ఒచ్చేగా అమ్మా!
తల్లి ఉత్తరం . ఏం చేస్తున్నావో చూసిపోదామని
రామం అంతేనా (రాసుకుంటాడు)
తల్లి : (మౌనం కొంచెంసేపు) సుందరమ్మగారు .
రామం: ఆఁ . ఏమిటి? ఏ సుందరమ్మగారూ?
తల్లి బాగుంది! పక్కింటి పిన్నిగారు
రామం : ఓహో ఆవిడకేమయింది?
తల్లి విశేషంలా ఉంది ఆవిడకేమయింది.
రామం : అదేనా చెప్దామనుకున్నావ్
తల్లి : అదికాదు ఏదో మంచిపనియీ వచ్చిందట.
రామం : ఒచ్చిందా? రానీ . పనియీ రావడానికీ,
పిన్నిగారు విశేషంలా ఉండడానికీ ఏముంది
అవినాభావసంబంధం?
తల్లి అడిగేదానికి వస్తున్నాను
రామం అదానికే వచ్చినీ నాకుభావిస్పులేకూడా.
తల్లి (జంకుతూ) పాపం కమలకి ఈ రెన్నెల్లాయి
ఊపిరితీసుకుందుకూడా తీరిక లేకపోయింది.
రామం సరే నాదేతప్పు ఇప్పుడు దేన్నిందుకు
పాధించడం?
తల్లి : నీతో ఏమనడానికి నాకు భయమే
రామం అంతభయం వేస్తూ ఉన్నావా?
తల్లి . (కోపంగా చూసి) లేవు—
రామం (నవ్వి) కమలకి తీరిక లేకపోడానికీ పిన్నిగారి
పనియీకీ ఏం సంబంధం?
తల్లి మన కమలనికూడా ఆవిడ రమ్మన్నారు.
రామం ఆమ్మయ్య తెల్సింది .
తల్లి ఇది వెళ్ళనంది..
రామం : వెళ్ళనందీ?
తల్లి : వెళ్ళనంది...
రామం సరి కథేమాపిపోయే
తల్లి : నీ వెళ్ళమని ఒత్తిడిచేసేవు.
రామం : చెల్లావ్...మంచిపని చేసేవ్.

తల్లి : దాని మనసు కొత్త కుదుటపడుతుంది! దానికి
బలవంతపెట్టేను. నీ కోపం తెచ్చుకుంటే నీ
కాని ఒప్పుకుంది కాదు.
రామం ఏమయిందేసేం. ఒప్పుకుంది! దానిమ్మయ్య!
అయితే నీ కేం చెయ్యనా?
తల్లి : మళ్ళీ వెళ్ళమని ఓయూటంటే సంబరపడు
తుంది పిరికిది.
రామం ఓ! నాకేం అభ్యంతరం లేదు
తల్లి నిజంగా?
రామం నామీద నమ్మకంకూడా పోయిందా నీకు!
తల్లి అందుకేగా నీ అన్నది.. సరే (వెళ్తుంది)
[రామం రాత కట్టిపెట్టి పడకకుర్చీలో పడు
కుంటాడు ఆలోచిస్తూ—కమల వస్తుంది వచ్చి
చెమురుగా నిల్చుంటుంది — రామం అటు వేపు
చూడడు]
రామం : (ఆలోచిస్తూ) నువ్వంటే ఒకనిజంగా నాకు
భయంఉంటేది. అనూయకాదుకదా?
కమల (చెముగ్గా) ఎవరూ?
రామం ఎప్పుడమనుకున్నావ్ అప్పుడు రామం,
రామంగా ఉన్నప్పుడు చూసేందుకు బాగానే
ఉంటేవాడ్ని ఒప్పుకుంటావా పోయింటు!
కమల మీరెప్పుడూ నాకు బాగానే ఉంటారు
రామం : కట్టు, సుగ్రాన్ని కట్టు — అంత కోగ్యం
నాకొద్దు .
కమల : మీ కోసం నే ఏమన్నా
రామం చాలు నా మనసీకని అలాటి మాటలనక—
అన్నా తెల్సిపోతుంది—
కమల : మీ రేమన్నా నా మనసు మారదు
రామం : నీ మనసు నాకు తెల్సు—మార్చుకుందుకి
ప్రయత్నించకుమా!
కమల : నిజంగాఁ ?
రామం : నిజమేఁ—సరే—అయిందా-అప్పుడు నాకు
భయం—ఎందుకనిప్రశ్న వేస్తా వేమో—అసాధ
హైన అమ్మాయి! నీ అంటే నిజంగా ఇష్టమా
లేదా అని. నేనూ ఆ అమ్మాయంత బాగానూ
ఉన్నానా లేదా అని . నీ అంతగా ప్రేమి
స్తున్నానని ఈ దామ్మకి తెల్సునా లేదా
అని.. ఏ వేవో భయాలు అనుమానాలు
కమల : ఏఁమిటండీ ఈ మాటలు .. నే ఎప్పుడన్నా...

రాముం: పోనీ. అయిపోయిందేదో అయిపోయింది. ఇప్పుడు పరమాత్ముడి దయవల్ల నిశ్చింతే! నా కే అనుమానాలూ, భయాలూ లేవు నే అంటే ఎవ్వరూ ఇదివరకు, ఇదివరకేయీ అన్న నిజం నా కదీ ఒప్పుకుంటున్నా నిగాక ఒక వేళ ఇదివరకటు అనుకున్నా అది మాటికి మాటిమాట్లా నటన అన్నది నాకు నేను "ఇదంతా నిజం" అని పాడికోరి పెట్టి చెప్పుకున్నాను

కమల: (ముందుకువచ్చి కాళ్ళమీద కూర్చొని) మీ రెందుకిలా బాధపడుతున్నారో నాకిప్పుడు నిజంగా అర్థమయింది—నేను

రాముం: సరే సరే అవన్నీ ఎందుకు మన్నెన్నన్నా, నన్ను చూసినప్పుడల్లా "దేవుడి దయవల్ల నాకు రా లేదు—బతికేను!" అనిపించడం మానదు—

కమల: నన్నెందు కిలా పరీక్ష చేస్తారు? (గుండెలో అతడి ఒళ్ళో వాలిపోతూ ఉండగా అతడాపి)

రాముం: అతిపవిత్రురాలవైనా యేదన్నా సత్యా లంటే కాదు—సరే. అయితే నీవిపుడు నిదపోవా?

కమల: ఉహూ నిద్రరాదు—

రాముం: మహారాణీలా నిద్ర—

కమల: (తల అడ్డంగా ఊపుతుంది.)

రాముం: అలాంటి భయాలేమీ పెట్టుకోకు

కమల: భయాలా?

రాముం: అదే—ఇదంతా నే అన్నాక, నువ్వు బడితే నీకు నామీద ఇదివరకటియంత ఆపేక్ష లేదని, నేను రూఢిపరచేసుకుంటానని భయం నీకు దాపైనా, ఇంకో ఏదో ఐ ఉహూం. నిద్ర" అవసరమ్మొచ్చింది.

కమల: నే ఎంతబాధ పడుతున్నదీ మీకు తెలుసు మీరీ మాట అనడం (కళ్లొత్తుకుంటుంది)

రాముం: అగ్నికి ఆజ్యంతో డైనట్టు అనక, "నా కర్మ ఇలా కాలిందే' అని నువ్వేడుస్తూ ఉంటే దానికి హేతువం నా మాటలు కూడానూ.

కమల: మీరే నాకు సర్వం అని మిమ్మల్నెలా నమ్మించను!

రాముం: 'నో బిలీవ్' అంటారు. ఒద్దొద్దు—ఆ బాధ లేమీ వద్దు. రామకోటిలా రాసి ఇచ్చినంటే ఓపిగా కూర్చొని అన్నీ రాయరా రాసిచ్చినావ్ కూడానూ, నే నమ్మేవాణ్ణి నీకు రూఢిగా తెలుసే.

కమల: నమ్మకం చెయ్యమన్నా చెయ్యను చెప్పండి.

రాముం: పతివ్రతల జాబితాలో కెక్కడానికా?

కమల: మీరు సంతోషంగా ఉండడానికి

రాముం: నా మనసు కొత్త గోలా చేసి, ఒక్కసారి ఆలోచించి, పిచ్చి వికారించిందని తల్లి అనుకుని ఇంక నిర్భయంగా విహారాలు సలపడానికా?

కమల: (అతని వేళ్లు చెప్పలేనట్టు చూసి, ఏమీ చెయ్యలేక కన్నీళ్ళు కారుస్తూ ఉంటుంది)

రాముం: నిజంచెప్తే నిష్ఠూరం అన్నారు

కమల: మీ రేమన్నా అనండి పడతాను. కాని ఈ అనుమానా లన్నీ ఎందుకు మనసులో పెట్టుకుంటారు? పోనీ ఎప్పుడన్నా ఏ చిన్న పొరపాటన్నా చేసినా చెప్పండి.

రాముం: అక్కడే ఉన్నానంటారు తెలివితేటలు.

కమల: నిన్నెందుకిలా అసహ్యించుకుంటున్నారు?

రాముం: అంత అదృష్టమూ నాకు!

కమల: ఏం అదృష్టం?

రాముం: అంటే, నీ రూప, యవ్వన, గుణశీలాదులు చూసి ఆనందించలేకపోవడం, ఆనందించలేకపోతున్నానే అని బాధపడడం, ఇది తప్పకాయి కదా నిన్ను అసహ్యించుకుంటే.

కమల: నా కర్థమవలేదు.

రాముం: బతికించేవ్! ఎందుకనీ నీకా ఆ కొత్త మాటా అని బాధపడుతున్నా నప్పటే

కమల: (నేలమీద కూర్చొని) మీ పాదాలు పట్టుకుంటాను ఏమన్నా తప్పులు చేసుంటే క్షమించండి బుద్ధి తెచ్చుకుంటాను నే అంటే మీకు అసహ్యం కలిగించదని మీకు దేవాలిసి.

రాముం: అవదని తెల్సు కాబట్టే, అలా కోరుకుంటానని ఎంత ఉదారంగా నన్నా అంటావ్.

కమల: నాకు అన్నీ మీరే—

రాముం: సుందరగిరిలా, ఎవరన్నా రక్షణ్నిస్తే ఒక కాపు కాయడానికి ..

కమల: మీరే అలా అంటే నేనేం చెప్పను! (అలా ఏడుస్తూ ఉంటుంది.. పది సెకనులు మౌనం.)

రామం: (కలవిదిరి) పిచ్చిపిల్లా. ఈ మాటచానికే ఇంతబాధా

కమల (తలఎత్తి నమ్మలేనట్టు చూస్తుంది)

రామం నమ్మలేనట్టు చూడకు. నువ్వంటే నాకెంత ఆపేక్షో నీకు తెలీదు—

కమల: (అనుమానంగా చూస్తూ) నిజమేనా? నిజమేనా?

రామం నిజంగా కమలా. ఉత్తినే నిన్ను బాధపెట్టాలని అవన్నీ అన్నాను లే కూడా లే అమ్మా లే.. (ఆమెను లేవదీసి ఫ్లోర్ మీద కూర్చోబెడతాడు-ఆమె సంతోషంగా చూస్తుంది) ఉత్తి అమాయకురాలివి నువ్వు నిన్ను బాధపెట్టేను కదూ!

కమల: ఉహూ—మీ రెప్పుడలా బాధపెట్టలేదు— మీరు సంతోషంగా లేకపోతే నాకు దిగులుగా ఉంటుంది.

రామం: అర్థం చేసుకోలే—కాదూ?

కమల మీ ఇష్టం—

రామం (ఆమె తల తన భుజంమీదకి తీసుక, నిమురుతూ) చిట్టితల్లిని బాధపెట్టేనుకదూ. [మాటాడుతూ ఆమె జుత్తు ముంగురు, తన వేలికి చుట్టుకుని, వదలక గట్టిగా లాగుతాడు]

కమల: (బాధతో) అబ్బ!

రామం: (చిరునవ్వుతో మరింత గట్టిగా లాగుతూ) ఉత్తి అమాయకురాలివి ఈ బాధలన్నీ పాపం నీకు!

కమల అబ్బ!! వదలండి! (అతని చెయ్యిపట్టుకుని పెనుగులాడుతూ) అమ్మా! ఏంచేస్తారు! (విడిపించుకుంటుంది)

రామం: (వదిలి) ఛీ! కోపపడిపోయిందా—ప్రేమ ఒలికిపోతోంది ఇంకో ఇంత ప్రేమ! ఒక్క పిసరు ఇష్టంలేనిది జరిగితే తిరుగుబాటే! ఏదో మొగుడుకదా, పలుకుతూ మొహం కోలు స్తుందా అని ఈ నటనా జరిగింది?

కమల: (ఏడుస్తూ ఉంటుంది)

రామం ఏడుపు ఛీ! (గొంతుతగ్గించి) ఉండా—

కమల: ఎందుకలా ఏదో ఆలోచించక మనసు పాడు చేసుకుంటారు!

రామం: నేనేం ఆలోచించక ఇలా కాదన్నానని నీకు తెలుసు... నే అనుకున్నది మాట పాట్లాడ్తే నిజం అనికూడా నీకు తెలుసు...

కమల: మీకు విరుద్ధంగా నేను కలలోనన్నా ఏనాడూ అనుకోలేదు..

రామం: (ఆలోచిస్తూ) కాదా. కాదు అమ్మ కన్నీళ్ళు కాలేనంత కంట కన్నీరొలికిన అని (కన్నీళ్ళొత్తి) నిన్ను కష్టపెట్టేనా? నా బంగారు తల్లిని ఏడిపించేనా? (ఆమె చేతులు తన చేతులలోకి తీసుకొని) ఏదీ. నవ్వు నవ్వమ్మా చూదాం.

కమల: (అనుమానంగా చూస్తుంది)

రామం: అనుమానమా? నన్ను నమ్మవూ? నేనింకేమీ కాను! ఈసారి మనస్ఫూర్తిగా అంటున్నాను నవ్వు!

కమల మీరు సంతోషంగా ఉండండి — అదే నాకన్నీనూ

రామం నీ సంతోషమే నా సంతోషం ఏదీ ఒక్కసారి నవ్వు

కమల: (చిరునవ్వునవ్వి, సంతోషంగా చూస్తుంది)

రామం వెలిగిపోతోందిలా ఉంది నవ్వు

కమల ఉహూ వెళ్లను—

రామం నా కోపమొస్తుంది మరి

కమల ఏమనండి, వెళ్లను

రామం: నాకింత మర్యాదనిచ్చి నీ పరదాలు మూసుకోవాలి?

కమల మీరు రానిదే నే వెళ్ళను.

రామం నిజమే? నామీద ప్రేమే!

కమల: అదుగో మళ్లా—

రామం ఎన్నాళ్ళయిందో కదా పాపం మనిద్దర్ని.. వెళ్లవూ? నాకోసం నువ్వు లేవు నాకు కధ, ఎవరెవరెలా నటించిందీ చెప్పు—

కమల: నే వెళ్ళను — అత్తగార్ని ఒంటరిగా వదిలేస్తే మిమ్మల్ని దిగులుపెట్టుకోవ్వను..

రామం అంతేకాని నీకు వెళ్ళాలని లేదంటూ! ఓర్పో పత్రికా! (నవ్వుతాడు)

కమల: వస్తాను.. మీ మాటలు మరీనూ—

రామం: (లాలనగా) అక్కర్లేదుగాని.. అత్తయ్య అంతగా వెళ్ళమన్నప్పుడు వెళ్లకపోతే బాధపడుతుంది. వెళ్ళకపోతే నామీద ఒట్టే...

కమల అదుగో—అలాటివన్ను చెప్పకండి—

రామం: నామాట కొట్టివేశావంటే—

కమల: (ప్రేమగా) వెళ్ళుతున్నారా!

రామం: నే మాటాడింది తెలుగేనా?

కమల: (నవ్వి) చాలండీ మీ హాస్యాలు.

రామం చూశేవా. అప్పుడే ఆ ముఖంలో కలువ పువ్వులా వికాసం. పున్నమి చంద్రుడిలా వెలుగు

కమల (నవ్వుతుంది)

రామం చూశారండి మహాజనులారా! అప్పుడే ఆ కళ్ళలో కాంతులు గ్రహించారండి పత్రికాధిపతులారా! ఆ మనసు లోతులలోంచి ఉబికివచ్చే ఆనందం—మాటలకి అందని చెప్పలేని ఏదో మేం ఇలా పడి ఉండవల్సినవాళ్ళం నీలాటి అదృష్టవంతులున్నా ఎందుకు హాయిగా ఉండకూడదూ?

కమల అబ్బా! ఆపేంమాటలండీ ఏమండీ అలా చూస్తున్నారు నావేపు?

రామం: సరదాగా, స్వేచ్ఛగా, దర్జాగా ఉండవల్సినవాళ్ళు మీరు నాకోసం మీరంతా కష్టాలెందుకనుభవించాలి? నా కోసం ఎవ్వరూ బాధపడకండి నా బంధంలో అని ఏడుస్తూ ప్రేమ తెచ్చిపెట్టుకుని దాని చిక్కుల్లో పడకు.

కమల నన్నిలా ఏడిపించడం మీకు న్యాయమా?

రామం: బాధపెడితేనా నవ్వులాటి మనసు! నాతో మాటాడగా లేని ఆనందం కలిగి ఆపై పలికి పిల్లవైంది—

కమల నాకంతా అయోమయంగా ఉంది ఎంత మారిపోయారు ఎంతసంతోషంగా, ఎంత ఉదారంగా ఉండేవారు!

రామం ఇప్పుడు ఉదారంగా లేనంటావ్ ఎన్ని గుండెలు! ఆ మాట అన్నదానివి నీకేముంటుంది నా మీద గౌరవం?

కమల: మీలో మార్పువచ్చిందన్నాను మీ రెలా మారినా, మీ మీది గౌరవం నాకుపోదు ఈ సంగతి తెల్సుకూడా

రామం చిన్నమాట ఇలా విను

కమల: (ముందుకు వంగుతుంది)

రామం: (ఇదివరలోలా నే ఆమె ముంగురులు పట్టుకొని గట్టిగా లాగుతాడు ఆమె దబిందగా. ఆమె కళ్ళలోకి తొంగిచూస్తూ ముంగురులు దువ్వుతాడు. ఆమె ఏ భావమూ వెలిబుచ్చదు)

రామం (వికవికా నవ్వుతాడు)

కమల: (కుర్చీమీద తల ఆన్చి ఏడుస్తుంది)

రామం (విసుగ్గా, విసుక్కున్నందుకు కోపం తెచ్చుకుని గొంతు తగ్గించి) పాడిమండా! (ప్రేమగా గొంతుకోసి) ఏఖారు చీకట్లో, ఆపురాకోట్ తెచ్చి నీ కల్లబొల్లి మనసుకు ఏడుస్తూ కవులేలా జారవిడిచి, చూడముచ్చటగా, బంగారుబొమ్మలా విశాలంగు పాటలోలు వినిమేలు సంగీత కచేరీలు. ఇంకా ఇంకా ఎంత సంతోషిస్తారు రసికులు బంగారు బొమ్మవి మాని ఆ కులుకు, ఆ వయ్యారం ఆ అందాల పొంకం చూసి (తనను చూపుకుని) ఈ వికారాన్ని చూస్తారు. కాని రాజకుమార్తె దృష్టి ఈ వికార రపు వాకిలమీద పడుతుందా అబ్బే!

కమల మీరు మళ్ళీ ఎంత ఎక్కువగా ప్రేమిస్తున్నదీ మీకు తెల్సు.

రామం ప్రేమకాదు జాలి నా మీద జాలి నీకు బహుమానమండా? ఎంత అహం పెరిగిపోయింది. నా మాట విని మంచివాడ్ని చూసి తెచ్చిపో వాడొదిలిపెడతా ముగ్గురం. ఎవరూ లేరూ అందాన్ని బజార్లో పెట్టి నా ఎగుడుగా నీ గొంతుని చాటుకుంటూ ఉండగా నాకు శాంతి ఉండదు విన్నావా?

కమల మీకేం చేయ్యండి నాకు మీ పాదాలే గతి

రామం అంతేలే—నిన్ను పోనిస్తానా? నీ పై నీకు మరింత గెలుపు—వాడికో కులుకుతూ నన్ను చాటు కింద కట్టి నవ్వుతావ్ నువ్వు ఇక్కడే ఉంటావ్—నిన్ను నీ అందాన్ని. నీ గర్వాన్ని నా కాలికింద.

(తలుపు దగ్గర—రామం వెంటనే సర్దుకుంటాడు ముఖంలోని కోపం మాయమౌతుంది (పక్కనున్న పుస్తకం అందుకొని విప్పి చదువుకున్నట్టు నటించి) ఇంకా అద్భుతమైన—కవ్వింపు కలిగించే ఇంకా ఆ మోహాన్ని నా చెంగలి మాని "మా పేరా నా ఉంచదేం హింసిస్తున్నావు" అని చాటుతుంటుందో మనకు ఏది శ్రేయస్సు కూడా ఎరుగకుండాలని .. కోనా! అక్కడ రక్తం కురుకురో అక్కడంతే. సర్దిచెప్పగల నాటకం ..

కమల కళ్లొత్తుకుని, తలదువ్వి రక్తపు మరకచీర చేతులతో కుదుపుకుంటుంది—వెళ్లు కొంచెం తరవాత సరోజ వస్తుంది

సరోజ (చిరునవ్వుతో) మీకు నేనేం అంతరాయం కలిగించలేదు కదా?

రామం (పుస్తకం ఉంచి) కలిగించేవ్—

కమల: లే లేదు

సరోజ (వెళ్ళిపోతూ) మళ్ళీ పారొస్తా—ఓసారి ఎలా ఉన్నావో చూసిపోదామని

రామం చూసేవు కద

సరోజ (నవ్వడానికి ప్రయత్నిస్తూ) ఏదీ ఇంకా ఇలా ఒస్తున్నాను

రామం నే అనుకుంటేను కదా

సరోజ ఔను

రామం చూసినట్టేకదా?

సరోజ ఊఁ

రామం ఎలా ఉన్నాను?

సరోజ ఏమిటా ప్రశ్న?

రామం క్యూరియాసిటీ కొద్ది చూసిపోదామని వచ్చేవ్—

సరోజ అదేం మాట? స్నేహితులని చూడరూ?

రామం చూసి ఒక అభిప్రాయం మనసులో ఏర్పరచుకొని, ఒక చిత్రం చిత్రించుకుని గప్ చుప్ గా పోదామనుకున్నావా?

సరోజ (వచ్చి స్టూల్ మీద కూచొని) అనుకున్నా అనుకోపోయినా ఒక మనిషిని కాని, దగ్గర స్నేహితుణ్ణి కాని చూసినప్పుడు అభిప్రాయం ఏర్పడదూ?

రామం దగ్గర స్నేహితుణ్ణి చూస్తే కొత్త అభిప్రాయాలేముంటాయి?

సరోజ కులాసాగా ఉన్నాడనో చిరాగ్గా ఉన్నాడనో

[కమలని ఇద్దరూ గమనించరు—కమల లోనికి వెళ్తుంది]

రామం: ఆకర్షణీయంగా ఉన్నాడనో, వికటంగా ఉన్నాడనో

సరోజ ఔను. ఓ నిముషం వికటంగా అనిపించిన వ్యక్తి, మరో గంటలో అతడన్న ఒకమాటవల్లో, బట్టల మార్పువల్లో ఆకర్షణీయంగా కనిపించవచ్చు.

రామం అలాగే ఓసారి ఆకర్షణీయంగా ఉన్నతను వికటంగానూ ఉండొచ్చు—

సరోజ (నవ్వి) నాకది అనుభవం

రామం ఎవరి సంగతి

సరోజ: కొందరిగురించి మనం పెద్ద అభిప్రాయం ఏర్పరచుకుంటాం—ఆత్మీయులైన స్నేహితులుంటారు కొన్ని ప్రత్యేక పరిస్థితులని ఎదుర్కోవాల్సి వచ్చినప్పుడు వారి బలహీనతలు, సంకుచితత్వం, వారన్న ఒక మాటవల్లో, ముఖంలోని భావం వల్లో ఒక్కసారిగా బయట పడిపోయి దురదృష్టవశాత్తూ మనం అక్కడుండడం తటస్థిస్తే ఆ వ్యక్తిలో మనకున్న ఆకర్షణపోగా, అసహ్యం కూడా కలుగుతుంది.

రామం మాటవరసకి నేను—

సరోజ నీకేం మహారాజులా ఉన్నావ్

రామం (ముఖం వికసించగా పాతకోసంగ కూచొని) ఎలా ఉన్నాను?

సరోజ ఎప్పటిలాగే ఉన్నావ్

[కమల వస్తుంది—ముఖంలో ఇదివరకటి కన్నీటి చారలు లేవు—తల దువ్వుకుంది]

రామం నువ్వు అన్న ఏ ఒక్క బలహీనత కాని, సంకుచితత్వం కాని (కమలవైపు చూసి) మరేదన్నా కాని

సరోజ ఉంటే ఉండొచ్చు బలహీనతలు, కానప్పుడు ప్రస్ఫుటం చెంది మాత్రం కావు

రామం నీకేం తెల్సునా బలహీనతలు—

సరోజ: తెల్సినంత మట్టుకు

రామం అయితే నే ఇంక జాగర్తగా ఉండాలి అంటేనా? మరేం అనిపించలేదే నన్ను చూడగానే?

సరోజ నా రాకడం ఇష్టంలేదనిపించింది, పోదాం అనుకున్నాను

రామం ఏదీ ఇష్టం లేకపోయినా వచ్చి, వచ్చిన పనయింది కాబట్టి పోదామనుకున్నావ్.

సరోజ ఏమిటా పని ?

రామం: నీ ఎలా ఉన్నావో చూద్దాం..
సరోజ (నవ్వి) చూడు—
రామం: (చిరాగ్గా) ఆ(—కాదు తెల్సా! ఎలా ఉన్నావు?
సరోజ నిక్షేపంలా ఉన్నావు నీకేం. ?
రామం: అర్థం లేదు.
సరోజ: కొత్త పల్లవడ్డావ్ అదీ ఈ జబ్బులన్నీ వస్తుంటాయి. అంతకుమించి ఏమీ మార్పు లేదు
రామం: ఏమీ?
సరోజ ఏమీ—
రామం (పరధ్యానంగానవ్వి) కాసంతో సంతోషం అనడం లేదుకదా?
సరోజ మర్యాదకి (ప్రశ్న ఎందుకు వేస్తున్నావో అర్థం కాలేదు
రామం అమ్మయ్యా! ఇంక జాగ్రత్తగా మాట్లాడాలి - ఏదన్నా బలహీనత బయటపడిందంటే !
సరోజ (కమల వేపు అనుమానంతో చూసి) నీకే ముసుకున్నా నీకు లక్ష్యమూ ఏం?
రామం నీ అభిప్రాయం అంటే నాకు విలువుంది—
సరోజ (సంతోషం ముఖాన పరుగా) ఎప్పటినుంచో!
రామం ఎప్పుడూ నా—
సరోజ అదుగో బలహీనత. నా దగ్గర లేదీ దాగదు—
రామం: నీ అలా అనడం నీ తప్పం లేదా?
సరోజ నన్ను నీ మానం చేసుకోవాలి..
రామం: ఏమని ?
సరోజ విజయని—
రామం: (కమల వేపు చూసి) కాకుంటేనే అనుకో.
సరోజ పాతవి అబద్ధాలా ?
రామం కాదన్నా మళ్ళీ నమ్మకంగా—
సరోజ (కమలకేసి చూసి సిగ్గుపడి తల దించుకుంటుంది)
రామం (విజయగర్వంతో కమలకేసిచూసి) అయ్యో! ఇంతసేపయినా నిలబడిపోయావే ఆ పూలు ఇలా లాక్కొని కూర్చో .
కమల ఇలా నాకే ఉంది—
సరోజ (ఏదో మాటాడేందుకు అవకాశం దొరికినందుకు సంతోషిస్తూ) ఇలా కూర్చో కమలా.. ఆ పూలు నే తెచ్చుకుంటాను.

కమల వద్దు — నే వెళ్ళాలి .. అత్తయ్య చూస్తూంటారు..
రామం కొత్త అది. ఇవాళ సరోజ మా కమలమ్మ దయవల్లే ఇలా అన్నా బయటపడ్డాను. అయినా ఆమె ఋణం నేను ఎప్పుడూ తీర్చుకోలేను ..
కమల (కొయ్యబారి చూస్తుంది)
రామం ఏం కమలా అలా చూస్తావ్? నే అన్నదేం అబద్ధమా?
సరోజ: అవును మా అమ్మగారన్నారు నిజం కూడా (టక్కున ఆగిపోయి, భయంతో కమలవేపు చూసి, సిగ్గుపడి, తలవంచుకుంటుంది)
రామం (ఏదో నిశ్చయించుకున్న వాడిలా) మళ్ళీ కూడా కమలలా ఇంకొంచి పరిచర్య చేసి ఉండకపోతే నంటావ్-(ఇద్దరినీ చూస్తాడు)
సరోజ (గాబరాగా) కాదు కాదు అది కాదు నేనూ లేదు (ఆమాట అన్నందుకు సిగ్గూ పడి లేచి) అంటే నా అర్థం అది కాదు మళ్ళీ ఒస్తాను
రామం: లేదు సరోజ్ మళ్ళీ చెయ్యలేవ్ కమలలా మళ్ళీ పరిచర్య చెయ్యలేవ్ నిన్నా? (లేచి, కమల చేతులు తన చేతుల్లోకి తీసుకుని) నేను ఎప్పుడూ నీకు ఋణపడి వుంటాను కమలా అందరిముందూ ఆమాట అనగలను అప్పటికీ నాకు తృప్తి లేదు
సరోజ (కోపంగా) నే, పరిచర్య, ఎవరికి, ఎంగాదు చెయ్యగలనో చెప్తారా రామారావ్ గారూ?
రామం (కమలతో) ఎలా తీర్చుకోడం నీ ఋణం— ఎలా...ఎలా? సరోజా. చెప్పు - నే ఎలా కమల ఋణం తీర్చుకోడం?
సరోజ నీ అభినయం సరిగా లేదు..
రామం (దెబ్బతిన్నట్టయి) ఏం అభినయం?
సరోజ తెలుస్తూనే ఉంది. అదెక్కు-
రామం (కోపంగా) నీది అభినయం .
సరోజ (ఆత్రంగా) ఏం అభినయం?
రామం: కమల! నీ పాతభూతి .
సరోజ: కమలకి నాట్యా శ్రీమాను భూతి ఉంది.

ఆత్మహత్య

రాము: అసూయ ఉంది..

సరోజ: (కోపంగా) ఎవరికి?

రాము: నీకు

సరోజ: అసూయా? నాకెందుకసూయ?

రాము: నువ్వు కాలేక పోయావే అని

సరోజ: అంటే అంటే

రాము: (నవ్వి, మాటలు నొక్కుతూ) అంటే నువ్వు నన్ను ఇంకా ప్రేమిస్తూనే ఉన్నావని_ దాని భావం

[సగర్వంగా కమలకేసి చూస్తాడు]

సరోజ: (దెబ్బతిన్నట్టయి) నిన్నా నిన్నా

రాము: నన్నే నన్నే

సరోజ: (ఆవేశంతో) బ్రూట్ !

[రాము కమీజు పట్టుకు లాగి చెంపమీద కొడు తుంది]

రాము: (ఆశ్చర్యపోయి, తేరుకుని నవ్వుతూ) చాలు...
ఆ నిదర్శనం చాలు నిన్ను నువ్వే బయట పెట్టుకున్నావ్ ..(కమల చెయ్యి పట్టుకుని)
కమలా నీకెలా కృతజ్ఞత చెప్పుకోను! ఎలా

కమల: (కిరసంగా) దేనికి? దేనికి కృతజ్ఞత? (హిస్టీరికల్ గా నవ్వు ఉప్పొంగా కూలబడుతుంది)

తల్లిగొంతు దగ్గరగా:— కమలా పిన్నిగారు పిలు స్తున్నారు (తల్లించి చూసి)
అమ్మా కమలమ్మ
ఏమయిందమ్మా నీకు
(కమల పక్కని కూలబడి ఆమె తల ఒడిలోకి తీసుకుంటుంది)

రాము: (వెర్రిగా) కృతజ్ఞత కృతజ్ఞతయింది

సరోజ: (భయంతో వణికి పోతూ కుర్చీలో కూలబడు తుంది. [తెర]

సశేషము

సముద్రపుమొక్కలు: వాని ఉపయోగములు

డాక్టర్ ఆర్. ఎల్. ఎన్. శాస్త్రి

నేలపై నుండు మొక్కలవలెనే సముద్రములో నుండు అనేక రకముల వృక్షజాతులు మనకు చాల ఉపయోగకరములను సంగతి సామాన్యులకంతగ తెలియదు. మానవుని ఆహారమునకు ఆవశ్యకమైన పదార్థాలను సముద్రపు మొక్కలు తయారుచేయగలవు. యిట్టి పదార్థములు యితరత్ర సులభముగా లభ్యము కాజాలవు. కాడ్ లివర్ ఆయిల్ ఆరోగ్యము నిచ్చునన్న విషయము అందరికీ తెలిసినదే. కాని దాని శక్తి సముద్రపు మొక్కలనుండి వచ్చుచున్న సంగతి అందరికీ తెలియదు. కాడ్ అను చేపయొక్క లివర్ లో కొన్ని విటమినులు, అయొడిన్ ను నిల్వచేయు శక్తి కలదు. కాని అది ఈ పదార్థములను సరాసరి సముద్రములో నుండి పొందుటలేదు. అది కొన్ని చిన్న చిన్న సముద్రపు జంతువులను తినును. ఈ చిన్న జంతువులు సముద్రపు మొక్కలను తిని బ్రతుకుచున్నవి. సముద్రపు మొక్కలలో అయొడిన్, విటమినులు నిధిగా నుండును. సముద్రపు నీటిలో చాల అయొడిన్ వుండును. దీనిని సముద్రపు మొక్కలు సేకరించి దానిని చిన్న జంతువుల ద్వారా మానవునికి అందజేయుచున్నవి. జపాను దేశీయులు సముద్రపు మొక్కలను ఆహారముగా నుపయోగించుటలో అగ్రగణ్యులు. వారి ఆరోగ్య సంపద లలితకళలు, సాహిత్యము, విజ్ఞానరంగములలో వారి నిరుపమాన ప్రావీణ్యత వారి తెలివితేటలు మొదలుగాగల ఉత్తమ గుణములన్నియు వారి ఆహారము వల్లనే వచ్చినవందురు. అటులనే చైనాదేశీయుల విషయములో కూడ వారి సముద్రపు మొక్కల ఆహారము యొక్క ప్రభావము కనిపడుచున్నది. జపానులో గాయిటరు అను వ్యాధి చాల అరుదు. కాని అనేక విషయములలో పురోగమించిన అమెరికా వంటి దేశములలో కూడ ప్రజల పోషణము సరిగా లేదు.

ప్రపంచములో దంతటను ఆహారముగా నుపయోగింపబడుచున్న సముద్రపు మొక్కలు లెక్కకు మించినవి. పోర్ ఫైరా (Porphyra) అను మొక్కను చాల దేశీయులు పులుసుకూరగాను ఉపయోగింతురు. ఇది రోడోఫైసి (Red Algae) అను వర్గమునకు చెందినది. దీని ఉత్పత్తిచేసి ఎగుమతి చేయుటలో జపానుదేశము ప్రథమస్థానము నలంకరించినది. సాలీనా జపాన్‌లో పండించు పోర్ ఫైరాపంట విలువ 50,60 లక్షలకుపైబడును. సముద్రపు టలలు తగులు ప్రదేశములలో పెద్దపెద్ద వెదురుగడల వారులను నీటిలో పడవేయుదురు. వీనిపై పోర్ ఫైరా మొక్కలు పెరుగును. ఎకరమునకు సాలీనా వచ్చుపంట విలువ సుమారు 150 డాలర్లుండును.

సముద్రపు మొక్కలనుంచి అనేకరకముల రుచికరమైన వంటకములు చేయుదురు. వాటికి అలవాటు పడినవారికి అవియెంతో ప్రీతికరముగా నుండును. సరియైన పద్ధతిలో తయారుచేసి టొమాటో మొదలైన వాటితో కలిపి తీసుకొనినచో యింపైన దుర్వాసన యేమీలేక రుచిగానుండును. ఈ వంటకములు "కారాయి మోస్" అనియు యింకను అనేక వింతపేర్లతో వ్యవహరింపబడుచున్నవి. ఇంగ్లండు, అమెరికా దేశములలో కూడ సముద్రపు మొక్కలను ఆహారముగా అనాదికాలమునుంచి ఉపయోగించుట కలదు. ఇటీవల ఈ దేశములలో యిటువంటి ఆహారములో యితోధికమైన ఆసక్తి కలుగుచున్నది. కొన్ని బ్రిటిష్, అమెరికన్ వ్యాపారసంస్థలు సముద్రపు మొక్కలనుండి తయారుచేసిన ఆహారపదార్థములను "ఆర్ గానిక్-సీ-ఫుడ్" "పార్ కెల్ప్" అనుపేర్లతో అమ్ముచున్నారు. వీనిలో మానవుని ఆహారమున కత్యవసరమైన అయొడిన్, యినుము, కాపర్ కాల్షియమ్, ఫాస్ఫరస్, సోడియమ్, పొటాషియమ్, మెగ్నీషియమ్, సల్ ఫర్, మాంగనీస్, అల్యూమినియం, జింక్, క్లోరిన్, మొదలైన ఖనిజములు విటమిన్ A, B D I లు కలవు. వివిధ రకములైన ఆహార పదార్థములను అందచేయుటలో సముద్రపు మొక్కలు సాటిలేనివి

ఆహారమునకేకాక సముద్రపు మొక్కలు పరిశ్రమలలో కూడ ప్రాముఖ్యత గలవి. కెల్ప్స్

సముద్రమొక్కలు · వాని ఉపయోగములు

(Kelps) అను ఒక రకము సముద్రపు మొక్కలు చిర కాలమునుండి అయోడిన్ తయారు చేయుట కుపయోగ పడుచున్నవి. ఇంకా "బ్రౌన్ ఆల్ గే" (Brown Algae) అను తరగతికి చెందినవి ప్రధానముగా అట్లాంటిక్, పసిఫిక్ సముద్రతీరము లందుండును. వీటిలో కొన్ని 30-60 మీటర్ల పొడుగుండి 10 30 మీటర్ల లోతు వరకు పోవును. అయోడిన్ ఖనిజములనుండి తయారు చేయు పద్ధతి కనిపెట్టక పూర్వము, అది చాలమటుకు కెల్ప్‌లనుంచే లభ్యమగుచుండెను. ఆధునిక కాలములో కూడ యుద్ధసమయములందు లేదా అత్యవసర సమయము లందును అయోడిన్ కెల్ప్ నుండి తయారు చేయుటకగును. ప్రత్యామ్నాయముగా కొన్ని కెల్ప్‌లు ఆహారమునకు కూడ ప్రాముఖ్యత కలవి. జపానువారు ఎండిన కెల్ప్ మొక్కలనుండి "కొంబు" అను ఆహార పదార్థమును తయారు చేయుదురు. జపానులో సాలీనా అనేక వేల డాలర్ల విలువకల కెల్ప్ మొక్కల పంట పండించుచున్నారు.

[illegible] అందరికీ తెలిసినదే. దీనిని "అగర్ అగర్" అని కూడా అందురు. యిది కూడ సముద్రపు మొక్కలనుండి తయారుచేయబడును. బట్టలు తయారుచేయుట మొదలైన పరిశ్రమలలో ఉపయోగ పడుచున్నది. ముఖ్యముగా యిది జపానులో ఉత్పత్తి యగుచున్నది. సాలీనా 2, 3 లక్షల డాలర్ల విలువకల అగర్ అగర్ జపానులో తయారగును. దీనిని కొన్ని ప్రదేశములలో శీతోష్ణ పరిస్థితులు అనువుగా నున్నచోట్ల తయారు చేయుదురు.

డయటమ్స్ అనునవి మరియొక సముద్రపు మొక్కలు. వీనిలో కొన్ని జాతులు మంచినీటిలో కూడ పెరుగును. ఇవి సూక్ష్మజీవులు. కాని ప్రాథమికముగా చాల ప్రాముఖ్యత కలవి. సూక్ష్మదర్శినిలో చూచువారికి అత్యంత సౌందర్యవంతముగా కన బడును. ప్రాచీన యుగములలో మహోజ్వల చరిత్ర కలవి. ప్రస్తుత కాలములో వీని మొక్క శిథిలములు ఫాజిల్స్ రూపములో డయటొమేషియస్ ఎర్త్ (Diatamaceous Earth) అను పేర అనేక ప్రదేశ ములలో కన్పడుచున్నది. కాలిఫోర్నియాలో డయటొ మేషియస్ ఎర్త్ అనేకమైళ్ళ విస్తీర్ణము కలిగి 700 అడుగులకు పైన మందము కలిగియున్నది. శాంటా మరీనా (Santa Marina) ప్రాంతములో డయటొ మేషియస్ మృత్తిక భూమి అంతర్భాగమున 3000 అడుగుల లోతువరకు కలదు. అమెరికాలో సాలీనా 2, 3 లక్షల టన్నుల డయటొమేషియస్ ఎర్త్ ఉత్పత్తి యగుచున్నది. ఇది డైనమైట్ తయారుచేయుటలోను, పంచదార ఫ్యాక్టరీలలోను, లోహముల కుపయోగించు పాలిష్ తయారుచేయుటలోను, టూత్ పేస్ట్ తయారు చేయుటలోను ఉపయోగపడుచున్నది.

మనదేశములో కూడ సముద్రపు మొక్కలను విరి విగా ఉపయోగించుటకు అవకాశము లున్నవి. మన సముద్రతీరములందు దొరకు అనేక జాతుల సముద్రపు మొక్కలు యిప్పుడు వృధా అయి పోవుచున్నవి. ఉదాహరణకు ఒరిస్సాలోని చిల్కా ఉప్పునీటి సరస్సునందు గ్రాసిలేరియా అను మొక్కను అగర్ అగర్ తయారుచేయుట కుపయో గించవచ్చును. యిటులనే దక్షిణ భారత సముద్ర తీరమందు దొరకు పోర్ఫైరాను ఆహారపదార్థములు తయారుచేయుట కుపయోగించవచ్చును. ఈ సందర్భ ములో ఒక విషయమును తెలియజేయవలసియున్నది. కొన్ని దేశములలో సరస్సులందు పాచిమొక్కలను వృద్ధిచేయుటకు ప్రయోగములు చేయుచున్నారు. అట్లు చేసినచో ఆసరస్సులలోనుండు చేపలకు మంచి ఆహా రముదొరుకును. తిరిగి ఆచేపలవలన మానవునికి మంచి పోషకమగు ఆహారము లభించును. కాబట్టి మన దేశములో కూడ అట్టి ప్రయోగములు చేయవలసిన ఆవశ్యకతను ప్రత్యేకముగా చెప్పనవసరము లేదు. కలకత్తాలోని ఉప్పునీటి సరస్సులు, ఒరిస్సాలోని చిల్కా సరస్సు, మద్రాసువద్దనున్న ఎన్నూర్ ఉప్పు నీటి సరస్సు యిట్టి ప్రయోగములకు వీలుగా నుండును

సాంబయ్య చావలేదు

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు

ఆవేళ ఆదివారం తలుపువేసుకొని కథ వ్రాసుకొంటున్నాను. కథలో వ్యక్తి ప్రొఫెసరు అతని భార్య సహాయం స్వీకరిస్తున్నాడు. ఇంతలో తలుపు దడదడమంటూ "ఓ బాబూ! అని ఒక వ్యక్తి ఆర్తిగా పిలుస్తున్నాడు. లేచి తలుపు తీశాను. ఎదురుగా సారా వాసన ఘుప్పుమని వేసింది.

"నువ్వు గస్తీగాని కావు గదా" ఆర్తి పడుతున్నాడు. మొదట వీడు ప్రొఫెసరా అని ఆశ్చర్యం వేసి తరువాత ప్రొఫెసర్లంతా యింతే అని నేను సావధానంగా యేమిటన్నాను.

"దంపుతాడట—వచ్చి తీర్పు చెప్పు!"

"నిన్నటినుంచి దంచేశా వెళ్ళిపోయినావుగదూ!"

ఈ మాటలు నోట వస్తున్నాయి. నా చెయ్యి పట్టుకొని ముందుకు లాగుతూ "ఇదిగో యీ ప్రక్క వీధిలోనే మాయిల్లు. వాడి తప్పయితే నాకు నాలుగు చెప్పుదెబ్బలు వాయించు. వాడిది తప్పయితే వాడికి నాలుగు వెయ్యి"

నేనింకేదో అనబోతుంటే అవకాశం యీకుండా దండాలు పెడుతూ, పెద్దగొంతుకతో ప్రతిమాలుతూ నన్ను వీధిలోకి వెంట నడిపించాడు. ఈ మనిషి పేరు నాకు తెలీదు. ఏం పనిచేస్తున్నాడో అంతకంటే తెలీదు. కాని నేను యిదివరకు మూడుసార్లు కలుసుకున్నాం. నాకు బాగా జ్ఞాపకంవుంది. మూడుసార్లే. మొదటిసారి నేను వీధిలో ఒంటిగా సాయంత్రం కూర్చొని క్రుంగిపోతున్న దినకరుని వెలుగు వస్తున్న ఓడమీద పడ్డాంటే చూస్తున్నాను. వెనక నుంచి "రూపాయి లే" అని అడగగానే వెనక్కు తిరిగాను. అతుకులు వేసి మాసిపోయిన బట్టలతో యెత్తైన మనిషి కనిపించాడు. వయసు నలభై దాటేవుంటాయి. కళ్ళు తీక్షణంగావున్నాయి. క్రూరుడని ఆ ముఖమే అద్దంలా చెప్తోంది. నన్నొక అప్పు యెగగొట్టినవాడిలా చూసి అడుగుతుంటే కొద్దిగా మనసు చివుక్కుమంది. ఆ మనిషి వాటం చూసేగానే యిస్తేగాని నన్ను వదిలిపెట్టడేమో అనే సందేహంతో జేబులో రూపాయి తీసి యిచ్చాను. వెళ్ళిపోయాడు.

రెండోసారి మొదటి ఆట సినిమా చూసి యింటికి పోతున్నాను. అంతదూరంనుంచే "బాబూ- బాబూ" అన్న కేకలు వినపడ్డాయి. అందరితోపాటు నేను వెనక్కు చూశాను. పరుగెత్తుకొస్తున్నాడు. ఆగాను. డబ్బు అడిగితే యీసారి లేదని చెప్పాలని నిర్ధారించుకున్నాను. దగ్గరగా వచ్చి సహజ గంభీర స్వరంతో "నీకోసం వారంరోజులై చూస్తున్నాను. కలవలేదు ఎక్కడా దొరకావు కావు. ఇదిగో యిది—ఆ వేళ రూపాయి బాకీ ఇచ్చావు కదా" అంటూ నా చేతిలో అంతా చిల్లర పోసి "నా పెళ్ళాం ముందుకొచ్చాను. అవసరానికి యిచ్చావు. నిన్ను దేముడు చల్లగా చూస్తాడు!" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

లెక్కపెట్టకుండానే ఆ చిల్లర జేబులో వేశాను.

మూడోసారి నాయింటి అరుగుమీద నన్ను చూసి వెళ్ళిపోతున్నవాడు "యిదేనా మీయిల్లు" అంటూ అరుగుమీద కూర్చున్నాడు. సిగరెట్ పెట్టె నా వేపు చూపించాడు.

"నే కాల్చను"

"నువ్వు మంచిపుట్టుక పుట్టావు అందుకే నీకు చెడ్డ అలవాటేమీ లేవు. నేను చాలా చెడ్డపుట్టుక పుట్టాను"

"నువ్వు మంచివాడివే"

భళ్ళున నవ్వి లేచిపోతూ "నువ్వొక్కడివే అన్నావు నేను మంచాడినని! నా సంగతి నీకు తెలీదు. ఆరు నెలలమీద విడుదలయి వస్తున్నాను. ఈ తీరు [illegible] ఈసారి [illegible] తెగేస్తారు."

"అదేంటి నీకేమిటా!" అన్నాను.

సాంబయ్య చావలేదు

ఆ మాట అనగానే తలారి అక్కడనుంచి వస్తానని గబగబ వెళ్ళిపోయాడు. ఇంకా వాడి పేరూ, వృత్తీ ఇంకా యితర విషయాలు కనుక్కుందామనుకున్నాను గానీ మళ్ళీ అగపడలేదు

ఈ నాల్గోసారి కలుసుకునేవరకు వీడు త్రాగుబోతని అనుకోడానికి ఆస్కారం యివ్వలేదు. నామనసులో రెండోసారి కలుసుకుంచీ యీ వ్యక్తి చాల ఉన్నతంగా మెసలుతున్నాడు ఈ అభిప్రాయమే కొంతవరకు నన్ను వాడివెంట నడిపించింది.

ప్రక్కవీధి గొందిలో చిన్న పెంకుటిల్లు—త్రేతాయుగంనాటిదిలా వుంది. తలుపు దడదడలాడాడు. లో నుంచి పాపాయి అరుపు. ఈ త్రాగుబోతు తలుపు తియ్యమని కొడుకును నానా తిట్లూ తిట్టాడు. తలుపులు తెరవబడ్డాయి నిప్పుల్లాంటి కళ్లతో చేతులు పాముపడగలా నిముకుతూ చెయ్యెత్తబోతున్న యీగురువాళ్ళను తండ్రి ఆపాడు.

"గాడిదకొడకా! పెద్ద మనిషిని తెచ్చాను. మర్యాద యిమ్మరా!"

ఆ తీక్షణమైన కళ్ళు తొలిసారి నావన్నట్టు ఒక మూలనున్న నావేపు చూడగానే శాంతించినయ్

"కూర్చోండి" అంటూ రెండు తలుపులు తెరిచి మూలనున్న చొట్టకుర్చీ ముంగుకు లాగాడు వెళ్ళి కూర్చున్నాను తండ్రి గొంతుక ఒక్కసారిగా "నా ముందు పుట్టాడు గాడిద! ఈ చేతులతో దస్త్రం వ్రాయడానికి వాడికి ఆ పిల్లి చూపులా ఆకళ్లు పులిలాగ—ఉత్త రౌడీవాడై పోయాడు!"

కొడుకు కళ్ళు యీ మాటలతో మరీ యెరుపెక్కుతున్నాయ్. తండ్రిని ఆగమని సైగచేస్తూనే వున్నాను. అంతలో కొడుకన్నాడు "త్రాగుతున్నాడు. మరేం చెప్పినా వాడికి యెక్కదు!"

తండ్రి నా నోటిలో నోరు 'హా' అంటూ వుంది. "తాగాను. పొరపాటుమాట ఒక్కటంటే నీ చెప్పు తీసి నన్ను కొట్టు ఈ వెధవ నామీదా కన్నెర్రజేస్తాడు? ఎన్నికుండాలండి?"

కొడుకు ముంగుకొస్తూ "నీ బతుకంతో నీమాటా అంతేలే నేను కొట్టి యిన్ని సహించుకొస్తున్నాను."

"పెద్ద పెద్దోళ్ళా తాగుతున్నారు—నేను తాగుతున్నాను. నిప్పు కొత్తగా తాగిన వెధవలా కూడ మరా "

"నిన్నా గుర్నపోతుం నీతో నాకేం పని?" అంటూ కొడుకు వెనక్కు తిరిగాడు.

ఈమాట నాకు చెవది అనిపించి "మీరుకూడా మీ తండ్రిపగిదేనా చూస్తున్నారా?" అన్నాను కొడుకు ఆమాట వినగానే నావేపు తిరిగాడు ఆ యెర్రటి కళ్ళలో నీరు గిర్రున తిరిగిపోయాయి నా దగ్గరగా వస్తూ "మీకు తెలీదండీ నాకు జ్ఞానం వచ్చినదగ్గరనించీ చూస్తున్నాను ఒక వ్యసనం కోసం బజారునిండా ముందరే నన్ను చంపినన్నా బాగుండేది నా కళ్లతో మా అమ్మ ఒళ్ళంత పిండి చేసినాడు చేసిందిలేక సహించాను" ఇంతలో తండ్రి యేదో అడ్డుపడ్డా వినిపించుకోక "ఇంతవాడ్ని గార్తనా! ఇప్పుడూ నా యెదరగా మా అమ్మ యేమైనా విరగొట్టుంటే యేడుస్తూ ఊరుకోమంటారా!" అంటూనే బోలాబోలా కన్నీరు కారుస్తూ గబగబ పెంటికివెళ్ళి తల్లి చెయ్యిపట్టుకొని లాక్కొచ్చాడు.

కొద్దిగా చాటుగా నిల్చున్నా నాకంటికామె కనిపించింది గాలిస్తే పడిపోయేటట్టుంది ఆ వంగిన దుఃఖాన్వితమైన ముఖం చూడగానే నాకళ్ళల్లో నీరు చిమ్మింది మాసిన బట్టలతో ఒక విచిత్రంలా వున్న ఆమెను, ఆ వ్రణతను, ఓర్పును మాని నా శరీరమంతా ఒక్కసారి ఆవేశంతో పొంగింది ఆమెను ఓదార్చానన్నంత కోరిక కలిగింది.

కొడుకు కళ్ళు తుడుచుకుంటూ "యింత చంపుతున్నా ఒక మాట యెదురాడదు గొడ్డుమాదిరి పట్లు చూడిక మా అమ్మ మా కంటికి యింకెంత కాలం కనిపిస్తుందండీ! ఈ ప్రేమకైనా నేను నోచుకోవద్దా!"

ఆమె అక్కడనించి వెళ్ళిపోయింది. వెళ్ళిపోతూ ఆమె కళ్ళల్లో నీరు జారటం చూశాను నా మదిలో త్రాగుబోతు భార్యయొక్క నాకంటికిప్పుడు అగపడింది. ఉలోగా తండ్రి యేదో పెద్ద గొంతుకతో అంటున్నాడుకాని వినిపించుకోలేదు. తండ్రే నా వీపుమీద గట్టిగా తట్టూ "చెప్పు తప్పెవరిది!"

నా నోటి వెంబడి మాట రాలేదు. నన్ను కొరుక్కుతూ "నేను తాగిన మాటలు అడిగేదు తప్పేమిటి?" అన్నాడు

"అసలు యీ దెబ్బలాట యెలా వచ్చిందన్నాను. ఈ ప్రశ్న నేను యెలా వేశానో యెందుకు వేశానో నాకే తెలీదు.

"ఇంతసేపు చెప్పాను చెముడు గాని వుందా? నా పెళ్ళాన్ని నీకెందుకంటే వాడికేం హక్కు వుందని?"

"నీ పెళ్ళాం వాడికి కదా" అన్నాను.

"బలే న్యాయం చెప్పావురే నా తరవాత వాడా వాడి తరవాత నేనా దానికి?"

నీకేం సమాధానం చెప్పలేదు మాటాడవేం అని కదిలించాడు. నేను లేచిపోతూ,

"ఇంకె వయసువచ్చింది కొంచెం కోపం తగ్గించుకో నిష్కారణంగా అలాంటి మంచి మనిషిని హింసిస్తే నీకేం జయంరా" అంటూ లేచాను నా చెయ్యిపట్టుకొని 'భాగా విను' అంటూ నన్ను దగ్గ కుర్చీమీద కూలబోశాడు. దుఃఖం క్రోధంతో పరిమరిపడుతూ యిటూ అటూ నడుస్తున్న కొడుకు వేపు తిరిగాను. "ఓ క్రోధంతో యే పనీ చెయ్యకండి తరవాత విచారిస్తారు మీరు కూడా మీ తండ్రిలా కాకేరు గా!"

నేను, తండ్రి కొడుకుల్ని విడిచిపెట్టి బయలు దేరాను. కొడుకు నా దగ్గరకు పరుగెత్తుకొచ్చి "మీ సలహాకు కృతజ్ఞుణ్ని" అంటూ తలుపు గడియ వేసుకుంటుంటే వెనుతిరిగి చూశాను. ఆ కళ్ళల్లో యింకా తడివుంది ఆ ముఖంలో నిజంగా నాకేదో సంస్కారం అగపడింది నేను కదులుతుంటుంటే తండ్రి గొంతుక వినిపిస్తోంది నేను తిరిగివచ్చి ఆ ఆవేశంలోనే నా కథను పూర్తిచేశాను కథలో గ్రాసుతోకు చాల హీనమైనచావు దబ్బికోశాడు అతని భార్యకు పట్టిన పీడ వదిలిందని యిక సుఖపడుతుందని యిటుగా పాఠకులు అనుకుంటారు

కథ వ్రాసే నాగారి నాకెందుకో అది యే పంచి కకీ పంపడానికి మనస్కరించలేదు. కథ వ్రాసినంత సేపు నేను నిమగ్నుడిని కాలేదు. వ్రాశాక నేను విమర్శకుడను. యెందరో కోరి తిప్పదారకటం పోత్సా

స్పష్టంగా వుంటుంది. అన్నిసంపదని తెలిసి రొండూ అంగుళాలో మారేదు. ఏ పెనుగాలో అందులోనికి ప్రోసివెయ్యగలి. ఎన్నో విధాల ఆలోచించాను. ఇలా రోజులు గడిచిపోతున్నా నాలో ఆరాటమే గానీ నాకు వచ్చిన ముగింపు దొరకలేదు.

ఒకరోజున పనిమీద ఆ వీధివెంబడి వెళిపోతుంటే "యేం బాబూ" అన్న పిలుపు వినపడింది. ఆ గొంతుక త్రాగుబోతుదే మందూడనకా చూసాను. ఎక్కడా కనపడలేదు. నా పక్కనే త్రాగుబోతు యిల్లు వుంది. తెరచిన యింటికిటికీలద్వారా త్రాగుబోతు మంచంమీద కూర్చొని నన్ను పిలవటం గమనించాను. చిరునవ్వుతో ఆహ్వానిస్తూ కుర్చీ చూపించాడు. నేను కూర్చోకుండానే కదలలేని ఆ మనిషి పరిస్థితి చూస్తూ ఏమైందన్నాను? "నీ కొడుకున్నాడా?" అన్నాను

"కాలు పడిపోయింది బాబూ" అన్నాడు. రెండవ ప్రశ్నకు సమాధానం యివ్వలేదు.

ప్లాస్టర్ ఆఫ్ పారిస్ వేసిన ఆ రెండుకాళ్ళ వేపు చూస్తూ మళ్ళీ నా రెండవ ప్రశ్న వేశాను.

"ఇదా? కాలు విరిగిపోయింది అంతే!"

"బాగా త్రాగి యిల్లెక్కి గంతావా! కాలవలోకి వురికావా?"

"ఆమధ్య రాత్రిలో కాలవలో పడ్డావని చెప్పావుకే" అలా ప్రక్కకు తిప్పిన తలను చూసి "అయితే నిజంగా పడలేదా?" అన్నాను.

నా ముఖంలోనికి ఒకసారి చూశాడు. "నివ్వు చాలా మంచివాడివి" అంటూ అక్కడవించే "హా" అంటూ గొంతు అవరించి "నేను త్రాగలే దిప్పుడు" అన్నాడు.

"నీ కాలెలా విరిగిం"దన్నాను మళ్ళీ వాడి గొంతుక గంభీరమైంది. "నేను త్రాగకుండా నా కొడుకు నన్ను కాదంటాడా! నర్కం చూపిస్తున్నాడా నామీద పెత్తనం చెలాయించడానికి! ఉత్త చేతకానివాడు! కన్నప్రేమ కూటం తప్పించి యింకేమీ తెలీదు—చూడు వాడు చిమలాకుంటే వాడు. చిమ మట్టేసి వచ్చిపోతాడా?"

"ఇంతకీ నీ కాలెలా విరిగింది?"

"నాకే విరగ్గొట్టి యిల్లు వదిలిపోయాడు!"

ఈ విషయం నేను నమ్మను "నివ్వు యింత మంచివాడివి కదా తాగటం మానేశావుడూ!" ఈ త్రాగుబోతే యాచకుడు అంతటికీ కారణమని యీ నలకో యిచ్చాను.

"అదా మానేయమంటున్నావ్" అన్నాడు ఆశ్చర్యంగా

"మానలేదా?"

"అదే నాకు కష్టాల్లో రక్షించింది ఏకాకిలో నవ్వించింది—నావీకే నాకూ యేనాడో వదిలిపోయింది. పొత్తు కలిసిపోయింది. అదే నాకు సుఖం యిస్తాది!"

"నీకూ విచారం వుందా?"

నా వేపు ఒకసారి నిదానించి చూసి తల దించాడు. "వుంది" మళ్ళీ తలొకసారి ఆడించి "అవును—అందరికంటే నాది హెచ్చు!"

"నీ కెందుకు విచారం? ఎవరు పోయారని!"

వాడు తలెత్తాడు. ఆ కళ్ళల్లో నీరు పేరుకో వటం చూశాను. "నేను ఒకప్పుడు నీలాగే చాలా మంచివాడ్ని. అందుకే నిన్ను చూస్తే నాకెంతో అభిమానం! నీలో చచ్చిపోయిన నేనును చూస్తుంటాను"

"అయితే నివ్వెందుకిలా అయిపోయావ్?"

"అంతా నాదే అనుకున్నాను అంతా అదే అనుకున్నాను అదే జీవితమనుకున్నాను. దానికే నా పెళ్ళమని పిలిచాను."

త్రాగుబోతు ఆవేశం అంతా కళ్ళల్లో నీరై కారుతోంది. మాటలు తడబడసాగాయి. గొంతుపట్టుకుపోతోంది భిన్నత్వనంతో శోకస్వరంతో

"అనుకోకుండానే ఆరోజునుంచీ దానిని రోజూ చంపుకున్నాను. నేనిలా చంపుకున్నా మళ్లీ అశేష తను తేగలదా? అది యెందుకు అనుభవిస్తూ బలవంతంగా చావకుండా వుందో దానికే తెలియాలి!"

ఇప్పుడు నాకథకు ముగింపు దొరికింది. నా కథలో అసలు సాంబయ్య చావలేదు.

వసుచరిత్ర - ప్రకృతిదర్శనము

శ్రీ బొడ్డపాటి కుటుంబరాయశర్మ

[illegible]

(వసు. అ 1-ప 19)

అని సాహిత్యరసపోషకుడైన రామరాజభూషణుని వసుచరిత్ర కృతిపతి సబహుమానముగా నాదరించెను. అప్పుడు 'రసోదంచిత చమత్కృతియా కల్పకాకల్పధర్మంబుగా' మహాకావ్య నిర్మాణమునకు కృతికర్త పూనుకొనెను. ఇంతకు, భట్టుమూర్తి తన కల్పనాచమత్కృతితో పూర్వరాజకృత్యాంతమును గూర్చి వసుచరిత్ర కృతి నిర్మించెనను [illegible] [illegible]

[illegible]

ప్రాణభూతముగా! అందుచేతనే పూర్వము విద్య [illegible], ప్రబంధకావ్యములం [illegible] [illegible] పాశ్చాత్యులలో [illegible] 'అరిస్టాటిలు' [illegible] [illegible]

[illegible]

నైన దృశ్యము అ యొంటరుటను, ఉన్నతిని సాహించి పర్వతము వానిపై మెరుగుగా భావించి నాడు కవి. ఇట్లు పరిశీలనాభావిత మగుటచే నా దృశ్యము సహజ మధురమైనది. ఇది బహుముఖ ప్రజ్ఞ యైన కల్పనా వైచిత్రియు, సద్భావ భావనాశక్తియును తద్దృశ్యమును కవి తన యుత్ప్రేక్షా లబ్ధ శ్లేషావ్యగ్రఘటనా చాతుర్యముచే చిత్రించు టలో మన భావాంబరవీథి యందు కుతూహల స్ఫూర్తియు, నా కోలాహలపర్వతము ప్రత్యక్షమై భాసించు చున్నది.

మందీభవించిన కల్పనలును, భావనలును గలవారు, ప్రకృతి పరిశీలనాపాటవ్యము ఇట్టి తన యనుశీలనము వలన గలిగిన విశ్వాసప్రభావాభివ్యంజకములను చమత్కారములతోడి కల్పనలను గలవిగా జేసెను, వాని మనస్సును గోరికలు రెక్కలుగలవిగా మనస్సంతవట్లు చేయుచున్న అనుభవాంకురాపాదకుని, రసభావస్పందిత హృదయుని, యథార్థభావ ప్రవణుని, ప్రకృతిదర్శనమునకు ప్రతిభాశాలి యందుము. ఈ వర్ణనము అధికముగ వసుచరిత్రలోను శ్రీనాథుని యుగ కావ్యేంద్ర జలోపాఖ్యానములోను కూడ ఇట్టి మానవజీవి ప్రకృతులను మానుష ప్రకృతులరూపమున ధట్టియూ కలిగించి నాడు. పారిజాతాపహరణములో పాఖ్యాన దృష్టిలో వ్యక్తి వస్తుద్వయమున పారూప్య మేలిని శృంగారాదిఘట్ట చిత్రణములయందు ప్రకృతివర్ణన మిళ్చిం చుటవలనను; వసుచరిత్రలో నదీపర్వతోద్యానాది వర్ణనఘట్ట చిత్రణములయందు ప్రకృతివర్ణన మిళ్చిం చుట వలనను, మనలను మనోజ్ఞ భావ ప్రకృతి విశాల లోకావలోకనోత్సుకుల ముగునట్లుగను, రసభావ ప్రదీప్త ప్రఫుల్ల హృదయులముగునట్లుగను, సారసాహితీ రస పోషణముచే చేసికొనగల్గుచున్నాడు. వసుచరిత్ర లోని యీ వసంతర్తు వర్ణనము విని మాడుడు:—

సీ. లలనాజనాపాంగ వలనావసదనంగ
తులనాభికాభంగ దోఃప్రసంగ
మలసానిల విలోల దళసాల నవసాల
ఫలసాదర శుకాలపన విశాల
మలినీ గరుదనీక మలినీకృత ధునీక
మలినీ సుఖిత కోక కులవధూక
మతికాంత సలిలాంత రతికాంత రతికాంత
రతికాంత రణకాంత సుతను కాంత

గీ. ముగ్ధకాంతాద్భుత కాంతాభిరామము
ముకుళ ఫల కలిత కాంత ప్రసూన చలిత
కలిత కలకంఠముల కంఠ కోకిల ని
నాదమున నొప్పు మధుమాస వాసరంబు'
(అ 1 ప 125)

సీ. ఒకచాయ ఘనసారము లీనగేయు ఘనమాయ
మెరసీను నానావిధయూధ నినద
మొకపంకజాళిలో మకరందమున దేల
లోక్రీడ ఘనదేవయుతరి గీత
మొకచెంత సురకాంతలకరాంత రతిసాద
మొకదారి ఘనకారికోరిత౦బు
లోకయూర పటుదారణ మయూర ఫణితంబు
లోకదండ నలినుండలికలగాన

గీ. మొక్క మొగి ప్రేంకణం గదలి గృహోపవన్న
కిన్నరీబృంద బృంద సంగీతరీతి
వనుడు నదికేల కోలాహలముల కలిమి
నధిప! యీయద్రి కోలాహలాఖ్య మొక్క!

ఇంకొక దృశ్యమును పరిశీలింపుడు వసంతము రాగానే దక్షిణ వాయువు ప్రసరించి క్రొత్త తీగెల యందు చిగుళ్ళ పొటమరింపజేసి యాతీగెల నల్లిన నల్లోకునట్లుగా నొనర్చును.

దక్షిణ వాయువును నవోఢను కళాస్థానము లంటుచు పెంపుతలు తీర్చుటగా, దానిని కవి యూహిం చుడు —

'ఓవర, హేమాకకుంభకుంభములోద్యి తెమర్చిన వత్తి ధింగముల్
చన, నవియాడు మన్ వెంగనె దప్పులు వలవన్ గప్పి మా
తన లతికాలకాంతల, మదారగతిం జలి దాపి, పొయ్యస్తం
తెలుపక నిర్బ దక్షిణసమీరణుఁ, డాయ్యనఁ దాపు లంటుమన్.
(అ 1—ప 126.)

వివర వసుగాజు పదవిహారము చేయునప్పటి దాడిములతో వన్న తొంటి పరీక్షింపుడు. ఒకదాడిమీ లత, తన యొద్దని పూలకాంతి యందెడి పైల పత్రిక మించిన చిలుకలచే వంటబడిన వరిపక్వ ఫలములు, దోహద ధూమమువలన కప్పుకొన్నది ఒక సుందరాని సందర్శనమున తన కొనసైటు జారగా నొక రాగిణి తన

మంతలములతో నతమయిన గర్వాలొన్నట్లున్న దని యని
కవి వివరించుచున్నాడు —

'చలితలతాంతకాంతియును చందురకావి చెలంగు
చాఁటి, న
మ్మిళిత నదాలిలాసముల మీటిన విద్యు ఝలస్త
ప్రాగముల్
వెలువడఁ, గప్పెఁ, దట్టణపు కెల్లిత ధోవద భూత
ధూమముం
బిలములు విప్పి, దాడిములతోలలితాంగి, కృపాలు
శెంగటన్
(ఆ 1—ప. 155.)

ముందు కలుగనున్న గిరికాదమరాజాల చరా
శేషము సూచించుచున్న యీ వర్ణనము, తన్నుపాసిం
చిన రసికులను మతి ప్రకృతి యెట్లు ఉంచింపలేదో
చెప్పక చెప్పుచున్నది. కామాదిన వన్నెకే ప్రేరణలచే
చాంతరంగిక ప్రబోధ మేర్పడి యపూర్వభావ పరిప్లుతి
కలుగుచున్నది. అపుడు భౌతిక మానవ ప్రకృతుల
యభేదము ఘటిల్లి యదియే, దైవీప్రకృతియగును. లేదా
యీ రసోపాసనవియందలి సహజ దైవీప్రకృతియే
భౌతిక మానవప్రకృతులతో సమ్మేళనమై, సమైక్య
సమన్వయమై, మధుర సమ్యగమై; శ్రేష్ఠమునందుకలి
సుసంఘటితమగును. దేహప్రాణమనోధాతువుల నతిక్ర
మించి యాత్మకు విశుద్ధజ్ఞానభూమికలో నతు గిత
టతో భిన్నభిన్నప్రకృతుల మూలకారణ సాక్షాత్కృతి
యగు నటులయే యిది. ఇట్టి సమ్యక్ ప్రకృతిదర్శనము
నింకొక గా నుదాహరింతును.

'చేదెదలింపఁ, గంపిత నవినవ్యదాళికుటాగ్రకోరణ
శ్రేణి నటింప, లోలకఫలీవిటీసకటాక్షకాంతి వి
శ్వాణము మాయ కాంచకగణక్వణనంబున మీఱ
దైవత
శ్రోణి విదర్శితాభ్రయుతకోభితయై కడు సంభ్ర
మించినన్.
(ఆ 2 ప 187)

ఇందలి కులధ సుందరశ్లేషచే వతియందు స్త్రీత్వ
మర్ధనారీశ్వరకాండనమగ తోలదోప దోపతిక
మగును. పిదప నాయాధూతముల పృథగ్భావ మేక
సమగా పెరుగు మనోజ్ఞకముగుచున్నదో, యప్పుడే
ప్రకృతి తత్త్వము గూడ మక్టేము మగుటచే మన
కానందోదల్భి.

చెలుల జలక్రీడల సందర్భములో రామరాజ
భూషణుఁడొక ప్రౌఢదర్శన మిప్పించుచున్నాడు;
ఆ పద్యభావ మిది సౌందర్యాల భుజములపై చేతులుచాపి
మెడపర్యంతమైన నీటిలో చెలులు నిల్చియున్నారు.
తమ భుజావలయముచే ఏర్పడిన మండలమ్మునందు
వారి కన్నుదోయిల కాంతి ప్రసరించుచున్నది.
అది యా కాంతిస్రోతము మన్మథుని తెప్పతోను
వాక్కులో కట్టిన పేహమయీలుగల, తమ్మితూండ్ల
వలయములతో గూడిన పూలతెప్పగా యున్నట్లున్నది.
పరికించునది:

'కరములదూఁపు లాదుకొని కన్నులు, దమ్ములవంటి
మొంములన్
బరగొని నిల్వ, తత్ప్రభ ప్రాంశువృగంకు కలాప
పూరితం
తరముయి పోల్పె, భావభవదైవతభావితహేమ
బంధనం
భరిత మృణాళికుండలితపద్మమయప్లవమండ
లంబునన్'—(ఆ 3 ప. 156)

భౌతిక, మానవ, మానవాతీత ప్రకృతిత్రయ పర
స్పర సంబంధమును సూచించిన మహాకవి, ప్రత్యేక
స్థిరరసమూర్తి యనుకొనుము! అతఁ డిట్లుగుటకు హేతు
వైనది, మహోదారమైన యాతని ప్రకృత్యారాధనా
ధారము కాఁగా, జడమునుండి మానవప్రకృతి ప్రస్ఫు
టించి దైవీప్రకృతిగా పరిణమించుటయనుఁడు, లేదా-
మూలాధార దైవీ ప్రకృతినుండి ప్రోద్భూతమైన
విశిష్టమానవప్రకృతి, బాహిరజడప్రకృతిలో విలీనమై,
స్వస్థితినుండి విరమించి పునర్దైవీప్రకృతిగా రూపొంది,
రమించి మించుట యనుఁడు, ఈ వివిధరూపములోను
రమణీయరమణ లీలలకు విరామమను మాత్రము కవికి
మది మనోగతమై భావస్థిరరూపము ప్రకాశించు జన్మ
జన్మాంతర వాసనావిలసితమగు ప్రకృతిబద్ధ భక్తిభావ
మును, ఆరాధనాశీలమును గాదనగలమా!

అచేతనములకు మూర్తిమత్కోలాహలములయందు
రూపకోపమానములచేత, చేతనత్వము గలిగించి, తత్ప్రి
యముఖమైన గిరికాదంబ కేదారికల యుపరితరంగ
సంతతి మాకు వసురాజును భర్తగాఁగూర్చి, రసధుని
యనదగు కావ్యమును నిర్మించిన కవీంద్రుని యంత
స్సారము, ప్రకృతి పరిశీలనాబద్ధభక్తిభావమును
తద్రూపనివేదనసంఘటనాసామర్థ్యమును గలదికదా!

వసుచరిత్ర : ప్రకృతిదర్శనము

పోతులోను వసుచరిత్రలో నీ దైవీప్రకృతిదర్శన మధికముగ లభించుచున్నది. క్రింది సాయంసంధ్యాగాఢ మార్గ చంద్రోదయ వర్ణనల పరికింపుడు.—

'పటలీకాన కిరణస్ఫుట క్రకచిక దళ్యద్వ్యాప్తఁ గల్లోలిని
వటుమధ్యంబున క్రాలె నక్రమణి తద్వేగాభిపాతోన్నమ
త్పటుపాథోంతధారఁ దారకలగన్ బ్రాంచు సంధ్యాదితో
ర్కటసంధ్యాకల ధూమకందళములై కన్పట్టెఁ గ్రొం
జీకటుల్. (అ 4—ప 10)

'అరవిందోదరమూర్తి ధామఁ దిశల దూపన్యంతిం
బునన్ సంబర
త్పరసీతేతుఁడై పయోనిధిఁ జొరన్, సంధ్యాతటీ
తూర్యమై
సరసం జీకటి కొర్వ్యుల్, జగతిపై విన్యస్య
తాభోగముల్
పరిగాడించుచు, సర్వతోముఖ మహోహార ప్రచా
రంబులన్'—
(అ 4—ప. 11)

'తారాపన్నగము పండినన్, గగనకేదారంబున
చంద్రికా
నీరం బాఱఁగఁ గోసి, తన్గాంచిభలాశికంబు ప్రాతర్మహా
సీర్యగామణి కూడఁబెట్టె నటఁ దోఁచెం దూర్పునం
దెల్లి; తద్
దూరన్యస్తపలాలరాశిక్రియ నిండెం జేగ విస్పారిగన్'
(అ 4 ప 180)

పింగళి సూరనార్యుని యుథంశ్లేషల యందును, కృష్ణరాయప్రభుని ప్రకృతిదర్శనమందును మన కెంతయు నైన గౌరవమున్నది. అయినా కీర్తులకు నిజముగా నమస్కారము. కాని రామరాజభూషణుని యొంతర ప్రకృతిదర్శనములో సూరనార్యుని శ్లేషనిశిత పాండిత్యమును, కృష్ణరాయల బాహ్యప్రకృతిదర్శనా వైదగ్ధ్యము గూడ పొందికముగను చమత్కారముగను సంగమించినవి. ఆముక్తమాల్యదలోని ప్రకృతి కల్పన మున్నదున్నట్లు కన్నులకుగట్టు ప్రతిబింబముగ తో, వసుచరిత్రలోనిది కవి మనఃపరికల్పితకల్పచిత్రము. ఈ కవి శ్లేష పాండిత్యము పరమోత్కృష్టమైనది కావున శ్లేషకగూర్పు ముందుగా నతని కెవ్వరిని నచ్చినది ఆ శ్లేషకు కొంగము, 'తపోదండితి దమ్రత్నక్రియా కల్పాహకల్ప ధిషణము' గా ప్రకృతి వనస్థలీతిరిఁ జిత్రించబడినది. కారణమే ప్రతి యాకుకు ఈ శ్లేషయు, నా ప్రకృతిస్థరాగా నాతనికిని పరిచయం ఘనమె ప్రత్యక్షముగ ఉద ప్రకృతి పరోక్షమానసప్రకృతుల ద్వంద్వచిత్రణ మేర్పడి, ప్రత్యేకముగా వసుచరిత్ర కవిత్వము నాకు శ్లిష్ట చిత్రణచిత్రితమైన యుక్తివైచిత్ర్యం కవితామూర్తియై యనిపించుచుండును.

ఎల్ల కవీంద్రుల ప్రకృతి దర్శనముకంటె నతని దర్శనోపలబ్ధిగ్రన యీ రామభూషణుని!

'విను', శ్రీరామపదారవిందభజనా'విష్ణున్,' జగ
త్ప్రాణనం
దన కారుణ్యకటాక్షలబ్ధకవితాధారాసుధారాశి నం
జని తెల్పి కదన ప్రబంధ ఘుటనా చన్ద్రకృతి గ్రంథక
ల్పనన్, సంగీతకళారహస్యనిధిఁ, 'పల్పన్ ధన్య
లాంఘ్రప్రభల్'

ఇల్లు కూలింది

శ్రీ అంగర సూర్యారావు

పాత్రలు: రామ్మూర్తి, నారాయణ, శేఖరం, రమణయ్య, నరసయ్య, ప్రకాశం, కుచేలరావు, బిల్లుకలెక్టరు నీలవేణి.

* * ఒక ఆఫీసులోని పెద్ద హాలు. హాలు మధ్య రికార్డు రూంలోకి వెళ్లేద్వారం కనిపిస్తోంది. ద్వారానికి యిరువైపులా హాలులో రెండు బల్లలూ రెండు కుర్చీలు ఒకదానికి ఒకటి యెదురుగా వున్నాయి. ద్వారానికి ఎడమవైపు వున్న సీటులో శేఖరం కూర్చుని వున్నాడు. వయస్సు 25 సంవత్సరాలు. రాస్తూ మధ్యమధ్య కుడివైపుచూస్తూ వున్నాడు. హాలుకు ఎడమవైపున ఒక ద్వారం కనిపిస్తూవుంది. పైవాళ్ళు వస్తే కూర్చునేటందుకు హాలులో మరో రెండు ఖాళీ కుర్చీలుమాత్రం వున్నాయ్. కుడివైపునుంచి రమణయ్య నరసయ్య వస్తారు. ఇద్దరూ వెలిసిపోయిన పంచెలు, అతుకుల చొక్కాలు వేసుకొని వున్నారు. తలపాగాలు చుట్టుకున్నారు. వయస్సు రమారమి 40 సంవత్సరాలు. ఇద్దరి ముఖాలలో ఆత్రుత, దైన్యం, తొందరపాటు కనిపిస్తూ వుంటాయి.

రమణయ్య : (వస్తూనే) అయ్యా! నమస్కారం.
నరసయ్య : నమస్కారం బాబూ!
శేఖరం : ఎవరు మీరు?
రమ : నా పేరు రమణయ్య అండి
నర : అందరూ రమణయ్య మేష్టారు అంటారులెండి.
రమ : వీరిపేరు నరసయ్యగారు
నర : మేం యిద్దరం బడిపంతుళ్లమండి.
శేఖ : ఎందుకు వచ్చారు?
రమ : సావధానంగా వినాలి తమరు. అంతా పూసగుచ్చినట్టు మనవిచేస్తాం.
నర : రామ్మూర్తిగారినుంచి యిక్కడిదాకా ఆలోచించుకుంటూనే వచ్చాం. బోల్డు సంగతులున్నాయి మనవిచేసుకోటానికి
శేఖ : మీరు కొంతసేపు
రమ : (ఆత్రంగా మధ్యలో అందుకొని) బాబ్బాబు! అభ్యంతరం చెప్పకండి.
నర : మా మనవి వినండి
రమ : మాది తప్పయితే దండించండి ఒప్పుకుంటాం.
[శేఖరాన్ని మాట్లాడనివ్వకుండా యిద్దరూ చెరొకటి చెప్తూ వుంటారు.]
రమ : మేం కులానికి గొప్పవాళ్ళం
నర : అయినా కూటికి లేనివాళ్లమండి.
రమ : బడిపంతుళ్లమంటే రోడ్డుకుడుముకు కొర్తిలకు ఎక్కువ తక్కువలున్నాయండి.
నర : ఈ మేష్టరు విద్యార్థులకు కోరత్తితే చాలు జాగ్రత్త! చూసి వాతేస్తాం." అంటున్నారు.
రమ : మళ్లా మాట్లాడితే మళయాళీదేశం పొమ్మంటున్నారు.
శేఖ : ఎవరు ? (యింకా యేదో అనబోతాడు)
నర : (మధ్యలో అందుకొని) యింకెవరు బాబయ్యా! మా పైవాళ్ళు.
రమ : అంటే మా నెత్తిమీద వున్నవాళ్ళు.

నర : రాజకీయాలకు దూరంగా వుండా లనుకుంటాం.

రమ : కానీ యేం లాభం! పంచాయతీ బోర్డు ఎలక్షన్లనుంచి పార్లమెంటు ఎలక్షన్లదాకా మమ్మల్ని ఉపయోగించుకుంటారు బాబయ్యా!

నర : తరవాత పార్టీల్లా చీలిపోతారు లెండి.

రమ : బహిరంగ సభలో మాత్రం.

నర : ఉపాధ్యాయుడిమీద యెక్కడలేని ప్రేమా వొలకబోస్తారు.

రమ : దేశనాయకుడి దగ్గరనుంచి గ్రామనాయకుడి వరకూ ఒకే విధానం.

నర : ఉపాధ్యాయులమీద యెంతో బాధ్యత వుందటండి.

రమ : అతగాడు పిల్లలను ఉత్తమ పౌరులుగా తీర్చిదిద్దాలట!

నర : రాజకీయాలకు మాత్రం దూరంగా వుండాలట.

రమ : ఆ ఉత్తమాదర్శం యిచ్చిన పెద్దమనిషే ఎలక్షను లైనాకు మాదగ్గరికి చేతులు కట్టుకుని వస్తాడు.

నర : ఓటడా పెట్టినట్లు ఓక మల్లయ్య..

రమ : తరవాత పోదిమల్లయ్య

నర : ఈ గొడవలతో చచ్చిపోతున్నాం అనుకోండి.

రమ : పోయిన యెలక్షన్లలో ('ఆం. కేక దూ!' అన్నట్లు నరసయ్య కేసిచూస్తాడు)

నర : అదే! మొన్నటి ఎలక్షన్లలోనే నండి.

రమ : మేం చిన్నబ్బాయిగారి తరపున ప్రచారంచేశా మండి.

నర : చెయ్యకపోతే ఛస్తామటండి.

రమ : ఆయనవల్ల మాకు చాలా ఉపకారాలు జరుగుతున్నాయండి.

నర : తమరిదగ్గర దాపరికం యెందుకు బాబయ్యా! నిజం చెప్తాం (రమణయ్యకేసి "యేమంటావ్?" అన్నట్లు చూస్తాడు.)

రమ : తప్పేముంది? చెప్తాం.

నర : చిన్నబ్బాయిగారు ఫ్యాక్టరీ కాంట్రాక్టరు.

రమ : వారికుటుంబంలోని పిల్లల్నందర్నీ మాదగ్గిరకే ట్యూషనుకు పంపిస్తారండి

నర : (మెల్లిగా రహస్యం చెబుతున్నట్లు) మెలు ఒక యూనివర్సిటీ పాయింటవరకూ మట్టి చెయిస్తా రండి.

రమ : అబద్ధం యెందుకు బాబయ్యా! మేం పూర్తిగా ప్రైవేట్లమీదే ఆధారపడుతున్నాం

నర : తమరిచ్చే గ్రాంట్లమీద ఆధారపడితే

రమ : యీనాడో మేం ఆత్మహత్య ప్రయత్నం చేసేవాళ్ళం బాబయ్యా!

నర : చిన్నబ్బాయిగారు మాకు దేవుళ్ళాంటివారనుకున్నాం ఆయన ఎలక్షనుకు నిలబడగానే మా దగ్గరికి వచ్చారు

నర : మేం వారికి రుణపడియున్నాం.

రమ : రాత్రనక పగలనక తిరిగాం.

నర : మా సొంతపనిలా పనిచేశాం.

రమ : మా గొప్ప మేం చెప్పుకోకూడదుగాని—మేం పనిచేస్తే యిక తిరుగుండదు బాబయ్యా!

నర : చిన్నబ్బాయిగారు పెద్ద మెజారిటీతో గెలిచే రండి

రమ : ఆయనతో పోటీచేసిన కాంగ్రెస్వ్యక్తిగారు ఘోరంగా ఓడిపోయారు.

నర : (విచారంగా) అక్కడినుంచి మా కష్టాలు ప్రారంభమైనాయి బాబయ్యా!

రమ : కాంగ్రెస్వ్యక్తిగారు త్రాచుపాములాగ పగ పట్టారండి.

నర : (బాధగా కరిచి) అయ్యో! అతగాడికి పాము పగ!

రమ : మాకు ఉద్యోగాలు తీయించెయ్యడానికి విశ్వ ప్రయత్నాలూ చేశారండి.

నర : చివరిమీద అతగాడు బ్రహ్మాస్త్రమే వేశాడండి.

రమ : చిన్నబ్బాయిగారు కోర మీసం మెలేశారు.

నర : మాకేం భయంలేదు పూనుకొన్నారు.

రమ : అధికారులు మా మీద కేసు విచారణకు ఊరు వచ్చారండి

నర : మామీద పెట్టించిన అర్జీలు, మకోజర్లు రెండు పెట్టెలు నిండిపోయినయ్యండి.

రమ : అవన్నీ మోసుకొచ్చారండి మా ఊరు.

నర : విచారణ ప్రారంభమయ్యిందండి.

రమ : మా మీద వచ్చిన మకోజర్లు ఒక్కొక్కటే పైకి తీశా రండి.

నర : నాటి మీద యెవ్వడో వచ్చిపోయినవాళ్ళ వంత కొలు కూడా వున్నాయండి.

రమ : చిన్నమ్మాయిగారు గుణాన్ని చేశారండి.

నర : నాన్నో అధికార్లు కేసు కొట్టిపారేశారండి.

రమ : కాంగ్రెస్సుగారు మరి రెచ్చిపోయారండి.

నర : అయిన వేసిన అప్పీలు కన్నిటినీ తుక్కు తుక్కు కింద కొట్టి పారేశారండి.

రమ : మున్సిపల్ ఉద్యోగంలోంచి కూడా తీసే పోయారండి

నర : తన తరఫున పనిచేసే వంతుళ్ళను తేసుకోవాలని ముందు ఉబలాటపడాడు.

రమ : యేంలాభం? మేం నాగరిసీకా?

నర : [illegible] గ్రామాయుడుమ ఉదయుమం త్రిత్వం [illegible] పోయిందండి.

రమ : పదిమంది రౌడీలను చేరదీశాడండి.

నర : వాళ్లు పట్టపగలే తోకేశ్వరులాగ ఊరుమీద పడుతున్నారు బాబయ్యా!

రమ : మేం ఉభయులం తమకు దూరాన్ని అర్థం పెట్టుకున్నాం

నర : ఒక్కడానికి జవాబులేదు బాబయ్యా!

రమ : బాబ్బాబు! మీ ఆ వ్యవహారంలో కలగచేసుకోవాలి.

నర : లేకపోతే మేం చచ్చిపోతాం.

రమ : అసలే మేం కష్టాలలో మునిగి వున్నాం బాబయ్యా

నర : మేం యుద్ధరం వచ్చేప్పటినుంచి ఒక కొంపలో వుంటున్నామండి.

రమ : (విచారంగా) ఆ కొంప కొత్తా మున్నటి వర్షాలకు కూలిపోయింది బాబయ్యా!

నర : సాయం చెయ్యడానికి చిన్నమ్మాయిగారుకూడా గ్రామంలో లేరండి.

రమ : పట్నంలో మకాం పెట్టారండివారు.

నర : ఆ మహానుభావుడు వుంటే మా కిన్ని పాట్లు రావండి.

రమ : బతికి చెడ్డవాళ్లం, మా రోజులు యిలా మారిపోయినియ్యి బాబయ్యా

నర : మీరు మాకండగా ఉండి [illegible] చెట్టం దాలి.

రమ : రౌడీలను పట్టించాలి.

నర : లేకపోతే మేం ఒక క్షణంకూడా బతకలేమండి బాబయ్యా!

రమ : బాబ్బాబు! మీరు కనికరించాలి

నర : [illegible]

రమ : మాట తీసుకోకండి.

నర : మా ప్రభువులు తిరిగి వచ్చారండి.

[ఇద్దరూ చేతులెత్తిమొక్కి మౌనంగా నిలబడతారు]

శేషు : (లేచి) రామ్మూర్తిగారు, నేను వొచ్చేస్తాను. ఇంతకూ కేసు అధికారిని కాను,

రమ : (ఆశ్చర్యంతో) మరి తమరెవరు బాబయ్యా?

శేషు : నేనిక్కడ ఒక అతిథిని. ఒకసారి పోలీసు సూపరింటెండెంటుగారు వస్తారు వారితో చెప్పుకోండి

నర : ఆమాట ముందే చెప్పకూడదటండీ!

శేషు : అసలు మిమ్మల్ని మాట్లాడనిస్తేగా మీరు!

నర : (విస్తృతంగా రమణయ్యకేసి తిరిగి) మనదంతా అరణ్యరోదనమేనా రమణయ్య మొత్తిరా?

రమ : గొంతు తడి ఆరిపోయింది. కొంచెం కాఫీనీళ్లు తాగివద్దాం పదండి.

నర : హరిదేవుడా! ఎన్ని కష్టాలు పెట్టావురా!

రమ : నిన్ను తలుచుకోని రోజు లేదురా దీనబంధూ!

(ఇద్దరూ నిష్క్రమిస్తారు. శేషు [illegible] పత్రికలు తిరగవేస్తుంటాడు. — ఇంతలో [illegible] రామ్మూర్తి వస్తాడు. [illegible] — [illegible] సంవత్సరాలు)

రామ్మూర్తి : (వస్తూనే) యేమయ్యా శేషు [illegible] వచ్చింది?

శేషు : గతసంవత్సరానికి ఎకౌంట్సు కావాలండి. [illegible]

రామ్మూ : [illegible] కదా గత సంవత్సరం ఎకౌంట్సు కావాలంటే వచ్చేవరకూ [illegible]?

శేషు : అవునండి (కోపంగా చూస్తాడు)

రామ్మూ : (ఆశ్చర్యంతో) ఇంకా అవునా!— నీధోరణి చూస్తుంటే నాకు ఆశ్చర్యం వేస్తోంది.

రాత్రి తెల్లవార్లూ నాకు బడ్జెట్ కలలో కని
పిస్తూనే వుంది.

శేఖ తొందరపడితే అవుతుందటండీ!

రామ్మూ : తొందరపడకుండా ఆలోచిస్తూ కూర్చుంటే ఓర
మార్గాలుచూస్తూ కూర్చో పని వాటంతట అదే
అయిపోతుంది (చిరాగ్గా) అబ్బబ్బ! యీ
కాలపు కుర్రాళ్లు ఉద్యోగాలకు దేనికి
కష్టాలో తెలియకుండా వుంది

శేఖ ఇప్పుడు నన్నేం చెయ్యమంటారు?

రామ్మూ ఈ సంవత్సరం ఎకౌంట్సన్నీ మంచి
టోటల్ చెయ్యి రేపు ఏటేటా ఆ పటం సెప
రేట్ గా చూపించు. ఆ పని అయిన తరవాత
రికార్డు రూంలో కూర్చొని వెనుక గత సంవ
త్సరం ఎకౌంట్లు రికార్డురూంలో పారేశాం
నీకు కనిపించకపోతే నేను కూడా వచ్చి వెతు
కుతాను

రామ్మూర్తి శేఖరానికి దూరంగా వున్న సీట్లో
కూర్చుంటాడు శేఖరం కూర్చొని వెతకడం మొదలింది
రూల్సు కట్ట తీసి రామ్మూర్తి టేబులుమీద పెడతాడు.
యధా మామూలుగా కాగితాలు చూస్తూవుంటాడు —
కుడివైపునుంచి నెమ్మదిగా నెమ్మదిగా అడుగులు వేస్తూ
కుచేలరావు వస్తాడు పాత కుచేలుల చొక్కా, పంచె,
తలపాగా, చంకనిగొడుగు, అతుకుల్లు — మాటలలో
అతివినయం కనిపిస్తూవుంటుంది రామ్మూర్తికి తిన్నగా
నిలబడి నమస్కారం పెడతాడు రామ్మూర్తి అతనిని
చూడనట్లు నటిస్తాడు. కుచేలరావు అలాగే కొన్ని
నిముషాలపాటు నిలబడి వుంటాడు)

కుచేలరావు : (వంగుతూ) రామ్మూర్తిగారూ!

రామ్మూ (తల పైకెత్తకుండా) ఊఁ! మాట్లాడకు.
ఈ ఎకౌంటు తప్పు వడింపంటే చావాలి.
(అంకెలు కూడుతూ) నాలుగూ నాలుగూ ఎని
మిది ఏడూ, పదిహేనూ తొమ్మిది యిరవై
నాలుగు (పెన్సిలుతో అంకెలుకూడి తల
పైకెత్తి) ఏం? ఎందుకొచ్చావ్?

కుచే (ఆశ్చర్యంతో) నేను కుచేలరావును అప్పుడే
మరిచిపోయారా రామ్మూర్తిగారూ!

రామ్మూ : (హేళనగా) ఓహో! కుచేలరావుగారా
కాదూ తమరు! పూర్తిగా మరిచాను మీరెక్క
డికి! మీ మీద దండాల కొద్దీ అర్జీలు వచ్చి పడు
తున్నాయి. చదవలేక ఛస్తున్నాం మేం

కుచే అదంతా అన్యాయం బాబూ!

రామ్మూ (కోపంతో అమాంతంగా పైకిలేచి) ఏమి
అన్యాయం! మర్యాద టేపుతో పనిచెయ్యా
ల్సినవాడ్ని అయినదానికి ఫ్రాంటు కొట్టే
స్తున్నావ్ పైగా అన్యాయమట!! — యీ
డబ్బంతా నీ ఒక్కడికే ఎలా అవుతుందయ్యా?

కుచే : బాబూ నా మనవి

రామ్మూ : (అతని మాటలు వినకుండా చిరాగ్గా)
అసలు నీ మొక్కలు వచ్చున్నాదా అంట? ఇన
స్పెక్షను నిజానికి వస్తే మొక్కలు వుంటాయి.
ఎందుకు లేదయ్యా అంటే 'వేసవికాలం తీరా'
అంటావు — లేకపోతే 'అమాంతంగా ఆగోతే
పుట్టే ఎవరో ప్రాణం పోదలేదురంటావ్
మరో మొక్కలో పిలల్ని తీసుకువచ్చి నీ స్థలంలో
యినస్పెక్షను పైమారు పక్కనపెట్టావ్ ఆ ఒక్క
రోజుకూ ఇనస్పెక్టరును కొత్త మంచిచేసుకుం
టావు సంవత్సరమంతా తలపాగా కట్టే
స్తావ్ పుస్తకాలం దగా

కుచే రామ్మూర్తి బాబూ! తమరు తొందరపడితే
నేను చెప్పలేను — ఒక్కసారి తమరు పైకి వస్తే
అంతా వివరంగా మనవి చేసుకుంటాను

రామ్మూ యిప్పుడు టైం లేదు ఊపిరి తిరక్కుండా
పనివుంది

కుచే ఎంతోసేపు మాట్లాడక్కర్లేదు. ఇప్పుడే రెండు
నిముషాలలో తిరిగి వస్తాం.

రామ్మూ (కొంచెంబడి) ఆలస్యంచేస్తే నా పని చెడిపో
తుంది మరీ పద.

[రామ్మూర్తి కుచేలరావు కుడివైపు వెళ్లి
పోతారు. శేఖరం వాళ్లిద్దరి కేసి ఒకసారి చిరు
నవ్వుతో చూసి తిరిగి రాస్తూవుంటాడు. కుడివైపు
నుంచి నీలవేణి వస్తుంది. శరీరంకు నారైట్ చీర
మొదలురంగు జాకెట్, పెదాలకు లిప్ స్టిక్ ఎఱుపు,
ఎత్తు మడమలజోడు, చేతిలో గొడుగు — మని
షిలో వయసు సౌందర్యం తక్కువ, అలంకర
ణతో ఆలోటును కప్పుకోడానికి ప్రయత్ని
స్తున్నట్లు కనిపిస్తుంది. వయస్సు 30 సంవత్స
రాలు.]

నీలవేణి : (నవ్వుతూ) ఎక్స్‌క్యూజ్ మి శేఖర్! నిన్ను డిస పాయింట్ చేశాను

శేఖ నువ్వు చెప్పినట్లు ఉదయమే వచ్చి కూర్చున్నాను అప్పటినుంచి మెట్లవైపే చూస్తే వరకూ ఎదురుచూస్తూ వున్నాను

నీల : మా పిన్నిగార్ని స్కూల్లో చేర్పడానికి వెళ్లాను. అక్కడ నాకు చదువుచెప్పిన టీచర్ ఒకావిడ కనిపించారు. నేను ఉద్యోగం చేస్తున్నానని చెప్పగానే ఆవిడకు యెక్కడలేని సంతోషం వచ్చింది. చాలాసేపు మాటాడుతూ కూర్చో బెట్టేరు. ఆవిడ వదిలించుకొని వచ్చేసరికి యీ టైమయ్యింది

శేఖ : హాయిగా నీతో కొంతసేపు మాటాడవచ్చు కదా అని ఉదయమే వచ్చాను. నువ్వు రాలేదు సరికదా, మధ్యాహ్నం తినవలసిన చివాట్లు ఉదయమే తిన్నాను

నీల అదేం?

శేఖ నువ్వు ఎప్పుడొస్తావా అని యెదురు చూస్తూ కూర్చున్నాను జోగుతున్నప్పుడు వినిపించి అటు తిరిగి చూశాను నీ నవ్వుముఖానికి బదులు మా స్టేషన్ హెడ్ తెల్లముఖం కనిపించింది

నీల ఆ యార్క్‌గారు అప్పుడే వచ్చారా!

శేఖ పులి మునిగినట్లు ఉదయమే వచ్చి తిరుగుతాడు ఎకౌంట్ బ్రాకాలేదని నానా హంగామా చేశాడు

నీల (చుట్టూ చూసి) యేరీ? కనిపించరేం?

శేఖ రాగానే యెవడో మహానుభావుడు దొరికాడు. అతనితో యిప్పుడే బయటకు దయచేశాడు

నీల మేనేజరుగారు వచ్చారా?

శేఖ లేరు బ్యాంకుకు వెళ్ళి డబ్బు తీసుకువస్తారు. ఆయన వచ్చేసరికి చాలా ఆలస్యం అవుతుంది.

నీల ఇవాళ ఒకటవ తేదీకదూ! మరిచిపోయాను.

శేఖ ఈమధ్య నీకు మరుపు యెక్కువ అవుతోంది.

నీల అంటే?

శేఖ మనసు స్థిమితం లేకపోతే మరుపు ఎక్కువవుతుం దంటారు.

నీల నిన్ను చూస్తూవుంటే నా కాన్వెంట్ మాష్టు జ్ఞాపకం వస్తూవుంటాడు.

శేఖ అతనుకూడా నాలాగే వుంటాడా?

నీల రూపంలో కాదు గుణాలలో—'మరుపు ఎక్కువ', —'దిక్కులు చూస్తూవుంటావు'— మొదలైన మాటలు ఎక్కువగా ఉపయోగిస్తూ ఉంటాడు

శేఖ : నువ్వేమీ అనుకోకపోతే ఒకమాట అడుగుతాను

నీల ఏమిటది?

శేఖ ఇంతకాలంవరకూ నువ్వెందుకు పెళ్ళిచేసుకోలేదు.

నీల : చిన్నతనమున్నప్పుడే చేతులకు సంకెళ్ళు తగిలించుకోమంటారా?

శేఖ అంటే స్వేచ్ఛగా తిరగడానికి వీలుండదనా?

నీల (కోపంతో) యేమిటా మాటలు?

శేఖ యేమీ అనుకోకు నీలవేణీ! నీ పదాలు నాకు వింతగా కనిపిస్తున్నాయ్ అసలు జీవితంగురించి, భవిష్యత్తుగురించి నువ్వు కొంచెమైనా ఆలోచిస్తున్నావా అని నా సందేహం

నీల ఇంతవరకూ ఆలోచించలేదు ఇకముందుకూడా ఆలోచించను.

శేఖ నీ ఉద్దేశం?

నీల సంతోషంగా జీవితం గడపడమే నా ఆశయం. జరిగిపోయినవాటిగురించి కాని, జరగబోతున్న వాటిగురించి కాని నేను మనసు పాడుచేసుకోను

శేఖ : నీతో చాలా విషయాలు మాటాడాలి నీలవేణీ!

నీల (మెరిసే కళ్లతో అతని ముఖంలోకి చూస్తూ) నాతోనా!

శేఖ అవును నీతోనే!

నీల కొంపతీసి నువ్వుకూడా నన్ను ప్రేమించావనవు కదా?

శేఖ ఇదివరకే యెవరైనా అన్నారా?

నీల అవన్నీ యిప్పుడెందుకు!

శేఖ సరే, సాయంత్రం యింటికి వెళ్ళబోయే ముందు నన్ను పిలు యిద్దరం కలిసి వెడదాం

నీల ఎక్కడికి?

శేఖ సినిమాకు, బీచికి, పార్కుకు—యెక్కడికైనా సరే, యేకాంతంగా మాట్లాడ్డానికి వీలుంటే చాలు

నీల ఇక్కడ ఎవరూ లేరుగా చెప్పు

శేఖ : ఈ కాగితాల చిందరలో—(క్రూరమృగాల వంటి పెర్సనల్ హెడ్స్ తిరిగే చోటులో

[మాట మధ్యలో కుడివైపునుంచి రామయ్యగారి అతని వెనక కుచేలరావు తాంబూలం వేసుకుంటూ వస్తారు.]

రామయ్య (వస్తూనే) వచ్చారా తల్లీ! (శేఖరాన్ని చూపిస్తూ) అతగాణ్ణి యిక్కడిదిపెట్టు వచ్చేంత పనివుంది ఆ రెండు సెట్ కొంట్లూ టైప్ చేసి మా మొహాన్ని పారెయ్

[నీలవేణి మొహం ముడుచుకొని ఎడమవైపు గదిలోకి వెళ్ళిపోతుంది]

రామయ్య (శేఖరాన్ని సమీపించి) నీ కేదం లేదో తెలియదు? ఆ పిలవన్నిన వగల్ని మంచి దృష్టి పని మీద తెచ్చేను

శేఖ లేదండీ—యిప్పుడే అలవడచ్చి

రామయ్య (నిదానంగా) లేదూ లేదు కాదూ లేదు నేను పెద్దవాణ్ణి చెబుతున్నాను విను మావ్య మగాడివి నీకు ఉద్యోగం లేకపోతే సుఖం గతివుండదు (ఎడమవైపు గదికేసి చూపిస్తూ) అలివేణి మహాతల్లి! అందుకు ఉద్యోగం వున్నా ఒకటే పోయినా ఒకటే ఎవడో డబ్బున్న మహారాజును చూసి పెళ్ళిచేసుకుంటే దర్జాగా బతికేస్తుంది నాకే పోషించుకుంటాడు— నాయనా! వెర్రి ఆలోచనలతో బుర్రపాడు చేసుకోకు లక్షణంగా పనిచేసుకుని బాగుపడు

కుచే (వెంటనే అందుకొని) "ఉద్యోగం పురుష లక్షణం" అన్నారు బాబూ!

రామయ్య మీరు నిలబడిపోయారు కూర్చోండి, (ఖాళీ కుర్చీ తన టేబులు ముందుకు లాగుతాడు కుచేలరావు కూర్చుంటాడు)

కుచే ఈ నెల నా కెంత గ్రాంటు వస్తుందో కొంచెం చూస్తారూ?

రామయ్య చూస్తాను మీరు అడగడం నేను కాదనడమూనా? (రిజిస్టరు తీసి) ఎగువబండల పల్లెటూరు రూపాయిలు ముప్పై అయిదు నయా పైసలు

కుచే తమరు బిలు తొందరగా అందేటట్టు చూడాలి

రామయ్య ఓ! తప్పకుండా,

కుచే మా మీద వచ్చే అర్జీలనుకూడా తమరు ఓ కంట కనిపెడుతూ వుండాలి.

రామయ్య కనిపెడుతూనే వున్నాం. ఇదస్సోర్లూ, సుమస్తులా అంటారు ఓ కంట కనిపెడుతూనే వున్నాగా లేకపోతే యేనాడో మీ మాన్యాలు యెత్తేసి వుండవలసింది

కుచే మీ ఉపకారం మరిచిపోము.

రామయ్య అహా! దానికేం లెండి

కుచే మా వూళ్ళో నాకు కిట్టనివాళ్ళు కొంతమంది వున్నారు

రామయ్య వుంటారు తప్పకుండా వుండాలికూడా నాకు లేకపోతే అసలు గ్రంథకర్తలు మీ వంటి పెద్దల దర్శనం మాకు దుర్లభమయిపోయి వుండేది

కుచే తమరు హాస్యప్రియులు!

రామయ్య యెంతమాట! యెంతమాట! — యివేళ పూనిందా బస్తీంతట కనిపిస్తున్నారు యేమిటి విశేషం?

కుచే యివేళ యిక్కడ ఉపాధ్యాయుల మహాసభ యేర్పాటు చేశామండి

రామయ్య ఓహో! అదా! అలా చెప్పండి — ఉదయం మార్కెటుకు వెళ్ళేప్పుడు చూశాను యెంతమంది దిగడ్డా రేమిటా అనుకున్నాను.

కుచే మళ్ళా నేను తమదర్శనం చేసుకుంటాను నాకు యిక సెలవు యిప్పిస్తారా?

రామయ్య వెళ్ళిరండి మాకూ యివేళ ఊపిరి తిరగని పని వుంది

[కుచేలరావు కుడివైపు వెళ్ళిపోతాడు. రమ్మారి, శేఖరం తొందర తొందరగా రాస్తూవుంటాడు]

రామయ్య (గతి అకస్మాత్తుగా ముగించి) హరి భగవంతుడా! యిప్పుడు మళ్ళా పాత ఫైలు ఒకటి కావాలి

శేఖ (తలపైకెత్తి) ఎక్కడ వుంటుందండి?

రామయ్య ఇంకెక్కడ? రికార్డురూంలో

శేఖ నేను వెళ్ళి తీసుకురానా?

రామయ్య నువు నీకు తెలియదు నీ పని చూసుకో నేనుపోయి తెస్తుంటాను

[రామయ్య రికార్డు రూంలోకి వెళ్ళిపోతాడు. శేఖరం తలవంచుకొని రాస్తూవుంటాడు ఎడమ

వైపునుంచి ఒక కాగితం పట్టుకొని నీలవేణి వస్తుంది.]

నీల రామ్మూర్తిగారు లేరే?

శేఖ రికార్డురూంలో — వున్నారు ఎందుకు?

నీల ఆయన రైటింగ్ నాకు సరిగా బోధపడదు. (అతనిమీదికి వంగి కాగితం చూపిస్తూ) యీ మాట యేమిటి?

శేఖ డిస్క్రిపెన్సీ.

నీల ఇందాక ఆయన ధుమధుమ లాడుతున్నారెందుకు?

శేఖ చేతిలో డబ్బులేకపోతే యెక్కడ్లేని చిరాకు వస్తుంది. ఇప్పుడు దల్లబడ్డాయిలే

నీల ఇంకా జీతం అందలేదుగా!

శేఖ : రామ్మూర్తిగారిపద్ధతి చాలా వింతగా వుంటుంది కొన్నాళ్లకు మనంకూడా అలా తయారవుతామేమోనని భయంవేస్తుంది.

నీల ・యేం? యేం జరిగింది?

శేఖ ఎవరో ఒక మేనేజరు వచ్చాడు మాటాడకుండా అతనిని నిలబెట్టేశారు. తరవాత ఆఫీసు దద్దరిల్లిపోయేలా అతనిమీద కేకలువేశారు వెంటనే అతడు రామ్మూర్తిగార్ని పైకి తీసుకుపోయాడు ఆ తరవాత యేం జరిగిందీ మనకు తెలియదు. యిద్దరూ ప్రాణ స్నేహితులలా తయారై తిరిగివచ్చారు

నీల : పోనిద్దూ! అటువంటి గొడవలు మనకెందుకు? (కుర్చీ అతనిముందుకులాగి కూర్చుని) 'హెలెన్ ఆఫ్ ట్రాయ్' చూశావా?

శేఖ : లేదు.

నీల చాలా బాగుంది నేను వెళ్దాం అనుకోలేదు. సుందరం బలవంతంచేస్తే వెళ్లాను

శేఖ అతను నీ స్నేహితురాలా?

నీల (నవ్వుతూ) సుందరం అంటే ఆడపిల్లకాదు. మగాడు.

శేఖ అతను మీకు దగ్గరబంధువా?

నీల ఛ! కాదు. అతనితో పరిచయం చాలా తమాషాగా జరిగింది ఒకనాడు సిటీబస్సులో ఖాళీ లేదు అతనులేచి నాకు చోటుయిచ్చాడు ఆ మర్నాటినుంచి నాకోసం అతను బస్ స్టాప్ దగ్గర కనిపిస్తూనే వున్నాడు.—మంచి హుషారైన కుర్రాడే! నా పుట్టినరోజుకు సిల్కుచీర ప్రజెంట్ చేశాడు మాయింట్లోవాళ్ళంతా తీసుకోవద్దన్నారు. మనం పట్టించుకు కూర్చుంటే అన్నీ తప్పులే! యేమంటావ్?

శేఖ (సీరియస్ గా) అప్పుడు నువ్వేంచేశావ్?

నీల : అతనిని డిసపాయింట్ చెయ్యడం నాకు యిష్టంలేదు. యాక్సెప్ట్ చేశాను

[రామ్మూర్తి రికార్డురూంలోంచి ఫైలుతీసుకొని వస్తాడు.]

రామ్మూర్తి (వస్తూనే యిద్దర్నీ చూసి) మళ్లీ ప్రారంభించారా? ఈ వేళ యీక బడ్జెట్ అయినట్టే! తెల్లవార్లూ దీపారాధన చేసినా కూర్చోవలసిందే!

నీల లేవండి! ఈ సెంటెన్సు యేమిటో అడగడానికి వచ్చాను (కాగితం చూపిస్తుంది)

రామ్మూర్తి (చదువుతూ బిగ్గరగా) "దిస్ డిస్క్రిపెన్సీ షుడ్ బి రెక్టిఫైడ్."

నీల నాకేం చెవుడనుకున్నారా! అంత గట్టిగా కేకవేస్తారు

రామ్మూర్తి లేకపోతే! అసలు ఆ సెంటెన్సు యెంతో కోపంతో రాసింది అలా చదవకపోతే దానికి 'యెంఫసిస్' రాదు (నీలవేణి సీరియస్ గా ఎవరు వైపు వెళ్లిపోతుంది)

శేఖ ఫైల్ దొరికిందా?

రామ్మూర్తి (చొక్కామీద వున్న ధూళి దులుపుకుంటూ) దొరక్క యేమౌతుందోయ్! దొరికింది అసలు ఆ రికార్డు రూంలోకి వెళ్లడానికే భయం, దుమ్మూ ధూళితో నిండివుంటుంది

శేఖ : మరి అదెప్పుడూ దులిపించరేమండి?

రామ్మూర్తి ఎవరు దులుపుతారు? కావాలంటే నువ్వూ నేనూ కలిసి దులపాలి!

శేఖ మరి బంట్రోతులెందుకండీ?

రామ్మూర్తి బంట్రోతులెందుకంటావా నాయనా, వాళ్ళు అధికార్ల యిళ్లలో బట్టలు ఉతకడానికి పై పనులు చేయడానికిని ఒకోసారి వాడు మనకు పెళ్లికొడుకులా వచ్చిపోతూ ఉంటాడు. బంట్రోతు చేసేపనికూడా తక్కువ గుమాస్తా చేసుకోవాలి ఏది ఏమైనా ఈ ఉద్యోగం చెయ్యడం కాదు—గుమాస్తా పని

చెయ్యకపోతే మూసైపోవడం ఖాయం (కాగితాలు తీసి చూస్తూ) కానీయ్ నాయనా కానీయ్, మళ్ళీ కొట్టినంత పని వుంది.

[శేఖరం రామయ్యకి తొందరగా అంకెలు కూడుతూ వుంటాడు. కుడివైపు నుంచి ప్రకాశం వస్తాడు. వయస్సు 20 సంవత్సరాలు. అమెరికన్ జాకెట్, ఫుల్ ప్యాంట్, బూట్లు, చెదిరిన క్రాపు — ముఖంలో చురుకుతనం, ఉత్సాహం కనిపిస్తూ వుంటాయి]

ప్రకాశం (రామయ్యని సమీపించి) మా నాన్నగారు లేరా?

రామయ్య (తల పైకెత్తి) నువ్వా నాయనా! కూర్చో!

ప్రకా (కుర్చీలో కూర్చొని) యెక్కడికి వెళ్లారు?

[శేఖరం ఓ సారి ప్రకాశం కేసి చూసి తిరిగి పని చేస్తూ వుంటాడు]

రామయ్య. బ్యాంకుకు వెళ్లారు. పది నిముషాలలో వస్తారు. యేమిటి విశేషం?

ప్రకా పుస్తకాలు కావాలండీ. డబ్బుకోసం వచ్చాను.

రామయ్య (చేతిలో కలం టేబులుమీద వాలేసి కుర్చీకి చేరబడి) అలా చెప్పు! అసలు నిన్ను చూడగానే అనుకున్నాను.

ప్రకా (నవ్వుతూ) యేమని?

రామయ్య డబ్బుకోసమే వచ్చివుంటావని

ప్రకా: లేకపోతే మా ఆఫీసుకు రావలసిన ఖర్మ నాకేం పట్టిందండి?

రామయ్య నిజమే నాయనా, నిజమే! ఖర్మ పట్టిందా నీకే యిక్కడకు వస్తావు (సీరియస్ గా) చూడు ప్రకాశం నీతో ఒకమాట చెప్పాలనుకుంటున్నాను

ప్రకా చెప్పండి

రామయ్య మీ నాన్నగారు యెంతో కష్టపడి నిన్ను చదివిస్తున్నారు. ఎందుకని?

ప్రకా: (తేలికగా) అది ఆయన ధర్మంకనక!

రామయ్య ధర్మం కాదు (కోపంతో) నీలాంటికొడుకు వుండడం ఆయన ఖర్మం.

ప్రకా (కోపంతో) యేమిటండోయ్ రామయ్యగారూ! చాలా దూరం వెళుతున్నారు!

రామయ్య: నిన్ను గొప్పచెయ్యాలని ఆయన ఉద్దేశం. తనలాగ సుఖాస్తి బతుకు బతుకుతూ అష్టకష్టాలూ పడకుండా — నిన్ను మంచిదారిలో పెట్టాలని ఆయన అభిప్రాయం. నిన్ను చదివించడంకోసం ఆయన చేసిన అప్పులు యిన్నీ అన్నీ కావు. ఆయన యిప్పుడు పూర్తిగా మునిగిపోయి వున్నారు.

ప్రకా నన్నేం చెయ్యమంటారు?

రామయ్య నువ్వేం చెయ్యొద్దు శ్రద్ధగా చదువుకో! డబ్బు దూబరా చెయ్యకు.

ప్రకా మీ మాటలు నాకు బోధపడడం లేదు.

రామయ్య (హేళనగా) యేలా బోధపడతాయి నాయనా! కాస్తంతైనా తెలివితేటలుంటే బోధపడతాయి. ముగ్గురు పిల్లలున్నట్టి నాన్నా నాన్నకు — పుస్తకాలకు డబ్బు" అని వేధించవు.

ప్రకా పుస్తకాలు కొనుక్కోకపోతే చదువెలాగ?

రామయ్య అబద్ధం ఆడకుండా చెప్పు నువ్వు ప్రతి నెలా పుస్తకాలు కొంటున్నావా? నువ్వు అడిగి అడిగినంతా — నీ మీద ప్రేమకొద్దీ మారు మాటాడకుండా మీ నాన్నగారు నీకు డబ్బిచ్చేస్తున్నారు — అవి కొంటున్నావా? (సీరియస్ గా అతని ముఖంలోకి చూస్తూ) నీకు డబ్బెందుకు కావాలి? యేం పుస్తకాలు కొంటావు? యీ విషయాలు నా దగ్గర యెదరాపద! పుస్తకాల షాపు దగ్గరకు నేను కూడా వస్తాను అనివుంటే వాడ్ని

ప్రకా (లేచి) పావుగంట పోయాక వస్తాను. (వెళ్ళిపోతాడు)

రామయ్య కూర్చోవోయ్! కూర్చో! రెండు మాటలు చెప్పనీ మీ నాన్నగారు యెంతో నిజాయితీ అయిన మనిషి. తన్ను నమ్మకుండా పని చేస్తారు. అందుకే — రిటైరయిపోయే వరకూ నిన్ని యిప్పటికి మేనేజరుగా ప్రమోషన్ వచ్చింది. ఆయన సంపాదనంతా నీకిందే ఖర్చు పెడుతూ ఎప్పుడూ రోజులు ఒకలాగే వుంటాయనుకోకు. ఒక సంవత్సరంలో ఆయన రిటైర్ అయిపోతారు. ఆ తరవాత సంగతి ఆలోచించు. — ఇప్పటినుంచైనా కొంచెం జాగ్రత్తగా మసులుకో! ఒకటవ తేదీ వచ్చే సరికి యిక్కడకు కాబూలీవాడిలాగ సిద్ధమవ్వకు

శేఖ (అంకెలు కూడటం పూర్తిచేసి తలపైకెత్తి) యిది పూర్తి అయిపోయిందండి యిక లాస్ట్ యియర్ ఎక్కౌంట్సు కావాలి

రామూర్తి పద! రికార్డు రూంలోపడి వెతుకుదాం (ప్రకాశంతో) కూర్చోరోయ్ నాయనా! కూర్చో! మీ నాన్నగారు కూడా వచ్చే టైమయ్యింది

[రామూర్తి, శేఖరం రికార్డు రూంలోకి వెళ్ళిపోతారు ప్రకాశం ఒక్కడూ కూర్చోలేక గుమ్మం చుట్టూ చూస్తాడు యేం తోచక టేబుల్ మీంచి మార్క్ అర్గన్' తీసి తిప్పుతుగా 'గాన్ అండ్ గోల్' మ్యాగజైన్ పూస్తూ వుంటాడు — టైప్ చేసిన కాగితాలు చేత్తో పట్టుకొని నీలవేణి ఎదురుగ్గా గదిలోంచి వస్తుంది ఆమెను చూసగానే ప్రకాశం ఆశ్చర్యంగా లేచి నిలబడతాడు]

ప్రకా హలో! నీలవేణీ! యేమిటిది? యిక్కడున్నావే?

నీల ఉద్యోగం

ప్రకా యేమి ఉద్యోగం? యెప్పటినుంచి? యేమిటి కథ?

నీల: టైపిస్టుగా పనిచేస్తున్నాను ఉద్యోగంలో చేరి రెండు నెలలయింది.

ప్రకా: అలా చెప్పు అందుకే రెండు నెలలనుంచి నీ దర్శనం యెక్కడా లేదు — ఒక రోజు మీ యింటికి వెళ్ళాను

నీల యేం యిప్పుడు అక్కడ లేం

ప్రకా అది నాకేం తెలుసు? నేను వెళ్ళి తలుపు తట్టేసరికి — ఆ యింటిలో వున్న అమ్మగారు కోపంగా చేతిలో వున్న కొట్టెలకర్రతో సహా యమకింకరిలా వచ్చింది

నీల: (నవ్వుతూ) దానికో ఒకటి వెయ్యాలనిపించింది నిన్ను!

ప్రకా హేం కొత్తగా దిగాం కాబోలు — అది అయినా మర్యాదగా చెప్పింది విశ్వేశ్వరరావుగారి యింటికి వెళ్ళిపోయారు

నీల నాకు ఉద్యోగం దొరికిన వెంటనే యిలు మార్చేశాం

ప్రకా పూర్వోక్తి కారణం లేదా?

నీల యెక్కడికి వెళ్ళడంలేదు యెప్పుడూ ఆఫీసూ, యిల్లూ

ప్రకా వెజిటబుల్ లైఫ్, యెప్పుడూ ఖులాసాగా తిరిగే నీవిది యెలా భరిస్తున్నావో తెలియకుండా వుంది

నీల ఏం చెయ్యను? అంతా అలా వొచ్చింది. అసలు యీ వుద్యోగం మీ నాన్నగారే వేయించారు.

ప్రకా మా నాన్నగారే నిన్ను యీ బోనులో పారేశారన్నమాట, — సరే! యిక యిక్కడినుంచి నీకు కాలక్షేపానికి లోటువుండదు

నీల యేం?

ప్రకా మా ఆఫీసు వదిలే టైముకు నేను రోజూ వస్తూవుంటాను

నీల కొంపతీసి అలాంటి పనిమాత్రం చెయ్యకు.

ప్రకా అలా కొత్తగా భయపడుతున్నావెందుకు?

నీల నా అలవాట్లు చాలావరకూ మార్చుకున్నాను.

ప్రకా మంచిదే! — మానూ! ఇవ్వేళ సాయంత్రం సరిగా ఐదుగంటలకి ఆ కార్నర్‌లో నిలబడి వుంటాను ఇద్దరం కలిసివెళదాం

నీల ఎక్కడికి?

ప్రకా నియమం ఏదీ పెట్టకోదాం లేవంటావా? న్యూ థియేటర్సుకుపోయి సీట్లు రిజర్వు చేయించుకు వస్తాను

నీల ఇకమీదట మరోసారి ఎప్పుడైనా వెళ్ళొద్దు.

ప్రకా నో! నో! నువ్వలా అంటే లాభంలేదు

నీల: లేదు నేను ఇవేళ త్వరగా యింటికి వెళ్ళాలి

ప్రకా (ఆమెను సమీపించి) ఈ ఒక్కరోజూ నా మాట కాదనకు

[ఆమె చెయ్యి పట్టుకోబోతాడు ఆమె విదిలించుకుంటుంది సరిగా ఆసమయంలో రికార్డు గదిద్వారం దగ్గర ముందు రామూర్తి, అతనివెనుక శేఖరం కనిపిస్తారు శేఖరం చేతిలో ఒక ఫైలు వుంటుంది]

రామూర్తి (వస్తూనే) ఏమోయ్! అబ్బాయ్! యిదే పైనా ఆఫీసు అనుకున్నావా? నైట్ క్లబ్ అనుకున్నావా? (నీలవేణితో) రేమిటమ్మా! నీకు యీవూళ్ళోవున్న కుర్రాళ్ళంతా పరిచయస్థులలాగా కనిపిస్తున్నారే!

నీల లేదండీ! యీ కాగితాలు టైప్ చేసి తీసుకు వచ్చాను ప్రకాశం కాగితాలు చూపెట్టమంటున్నారు నేను ఇవ్వనంటేను అంతే!

ప్రకా : అదిసరే ఎలా సైన్ చేసిందో చూద్దామనండి

రామ్మూర్తి : అదిసరే యిలా సైన్ చేసింది చూడండి, తప్పులు దిద్దడానికి నేనుం ఇక్కడ ఆగడానికు కుంది వున్నాం నీకెందుకు శ్రమ?—వెళ్ళి పనిచూసుకో నాయనా! (ప్రకాశం కుడివైపు వెళ్ళిపోతాడు అతను వెళుతున్నవైపు చూస్తూ) సుపుత్రా! కొంపకూల్చగా అన్నాడు (నీలవేణితో) ఆ కాగితాలు నా మొహాన విసిరేసి మిగిలిన కాగితాలు సైన్ చేసుకోవాలి!

[నీలవేణి తన చేతిలోని కాగితాలు టేబులుమీద పెట్టి ఎడమవైపు వెళ్ళిపోతుంది శేఖరం ఆమె వైపు చురచురా చూస్తాడు]

రామ్మూర్తి : ఈ కాలపు పిల్లల్ని చూస్తావుంటే ఆశ్చర్యం వేస్తోంది పెళ్ళి పెటాకులూ లేకుండా ఆడాళ్ళు మగాళ్ళు గాడిదలా ఊరిమీదపడి తిరగటం సంసారం లేనివాళ్ళకు సంసారం లెక్కలేదట! ఉటికి అన్నారా పెద్దలు!' వాళ్ళు బాల్య వివాహాలు చేసారూ అంటే వ్రాత ప్లేయ్ చేశారటయ్యా? ఇలాంటి అవస్థలన్నీ ఊహించే వాళ్ళు ఆపదానికి దగ్గర ఎక్కడన్నాగా ఎవరుకళ్ళు విందకుండా మూడుముళ్ళూ వేసేయమన్నారు

శేఖ : చదువుకున్న వాళ్ళంతా చెప్పినట్టే వింటారా? ఎవరో కొద్దిమంది వుంటారు

రామ్మూర్తి : ఏమిటో దిక్కుమాలిన రోజులు! ఇంగ్లీషు చదువు ఇంగ్లీషు వేషం ఇంగ్లీషు బుద్ధులూ ఇంగ్లీషు ఆలోచనలూను!! ఒక్క కుర్రవాడికీ, స్వతంత్రాలో చదా, స్వతంత్రబుద్ధి లేదు కదా? అంతా అనుకరణ! పూర్తిగా యిమిటేషన్!—కానియ్ నాయనా! పని కానియ్! అవన్నీ చిటెకెన రీ టోటల్ చెయ్యి నేను పోయి మిగిలిన రికార్డుకూడా పట్టి తెస్తాను

[రామ్మూర్తి రికార్డు రూంలోకి వెళ్ళిపోతాడు]

శేఖ : (లేచి ఎడమ చివరకు వెళ్ళి) నీలవేణీ!

నీల : (ప్రవేశించి) యేం? యెందుకు?

శేఖ : అతనితో నీ కేం పరిచయం?

నీల : (కోపంతో) పిల్లిగా మాట్లాడకు అతను నా మేట్!—ఈ ప్రశ్న వెయ్యడానికా నన్ను పనికట్టుకు పిలిచావ్?

(దగదరా సైడ్ రూంలోకి వెళ్లిపోతుంది— శేఖరం తిరిగి తన సీటులో కూర్చొని కాగితాలు చూస్తూవుంటాడు కుడివైపు నుంచి నారాయణ వస్తాడు లావుగా పొడవుగా వున్నాడు తెల పంచె, నల్లకోటు, భుజంమీద కండువా— వయస్సు 64 సంవత్సరాలు చేతిలో చిన్న తోలుపెట్టె వుంది)

నారాయణ : రామ్మూర్తి గారేరీ?

రామ్మూర్తి : (కాగితాలు పట్టి రికార్డు రూంలోంచి వస్తూ) యిదిగో! ఈ గుమ్మంలోను, దూరంగానూ పడి కాలు ధసున్నానండీ (చేతిలోవున్న కాగితాలు తన టేబులుమీద పెడతాడు)

నారా : బడెట్ యెంతవరకూ వచ్చింది?

రామ్మూర్తి : నాలుగోవంతు కూడా అవ్వలేదండీ.

నారా : డ్యూడేట్ రేపే అన్న విషయం మరిచిపోయారా?

రామ్మూర్తి : లేదు. అది జ్ఞాపకం వుండబట్టే గింజుకు ఛస్తున్నాం

నారా : రామ్మూర్తిగారూ! యీ రోజు యెంత రాత్రయినా అది పూర్తిచేసేవరకూ ఇంటికి వెళ్లేం

రామ్మూర్తి : తప్పకుండా మరి? అలాగే చేదాం! ఇంటికి వెళ్ళగాత్రం ఏం సుఖపడి యేడవాలిగనక?

నారా : శేఖరం! ప్రోపర్టీ స్టేట్మెంట్లు అందరిదగ్గరా తీసుకున్నారా?

శేఖ : అందరి దగ్గర తీసుకున్నాను సార్ ఇక రామ్మూర్తిగారి దగ్గర తీసుకోవాలి

రామ్మూర్తి : నే నొక్కణ్ణే మిగిలిపోయానా నాయనా! ఇలా పట్రా, రాసి ఇచ్చేస్తాను ప్రతిసంవత్సరం యిదో తతంగం నేనేమీ ఆస్తి సంపాదించుకోలేదని రాసివ్వాలట, నీకు వున్న అప్పులెన్నని యే మహానుభావుడూ అడగడేం? ప్రతి సంవత్సరం మనం అప్పుతో మునిగిపోతున్నాం దీనికి బాధ్యులెవరు?

శేఖ : (కాగితం యిస్తూ) దీనిమీద రాసి సంతకం పెట్టండి

రామ్మూర్తి : (రాసి యిస్తూ) యిలాంటి వివరాలు మన నాయకుల దగ్గర్నుంచి తీసి చూస్తే బండారం బయట పడుతుంది. రాజకీయ నాయకుడొక్కడు పేరుతో భూముడు భూములూ లాగేస్తున్నాడు పెంపు తెంపు కొద్దీ ఆదాయం వచ్చే పదవి కోట్ల

ఉన్నారు.—పైగా అతగాడు వచ్చి—యుక్తి
కాదానికి సిద్ధంగా వున్న కుర్రాడి 'మర్యాద
అన్నీ సంపాదించారని యెదురు తిరిగి అడుగు
తున్నాడు ఒకసారి నవ్వు ఉద్యోగం వదులు
రాదు వినో దైవలా!!

నారా మూంగు పని కానివ్వండి అక్కర్లేని
కొంపదీసుంచి వున్న చో (రామ్మూర్తి తిన్నగా
వున్న కుర్చీలో కూర్చుని తోలుసంచి తెరిచి
నోట్ల కట్టలు టేబులుమీద పెడుతూ) శేఖరం,
జీతాలలోంచి ఎంత డబ్బు వసూలు చెయ్యాలో
లిస్టు తయారు చేశావా?

శేఖ: తయారండి (కాగితం చదువుతూ) ఇన్‌స్పెక్టరు
గారూడు ఖర్చులు మనిషికి పది రూపాయలు—
రంగస్వామిగారు బదిలీ అయిపోయినప్పుడు
యిచ్చిన టీ పార్టీ ఖర్చు మనిషికి రూపాయిన్నర
కో అపరేటివ్ బ్యాంకు 'లోను' తిరిగి కట్టడానికి
పదో యిరవై రూపాయల వరకు మొత్తం యిరవై
యేసు రూపాయలు వసూలు చెయ్యాలండి.

రామ్మూ (కళ్ళు తేలవేసి) యిరవై ఏసు రూపాయలే!

నారా (రామ్మూర్తితో) ముందు జీతాలు యిచ్చి—
తరవాత పని ప్రారంభిద్దాం

రామ్మూ (లేచిగాడి) అలాగే కానివ్వండి

[తన టేబులు మీద కాగితాలు అన్నీ ఒక
మూల సర్దేస్తాడు నారాయణగారు విడివిడిగా
రామమూర్తి ముందు వుంచుతాడు రామ్మూర్తి,
నారాయణ డబ్బు లెక్క పెడుతూ వుంటారు
సరిగా అదసమయంలో కుడివైపునుంచి ఒక వ్యక్తి
వస్తాడు లాల్చీ, పంచె, చేతిలో ఒక పుస్తకంవంచి
—మెడ్లో కళ్ళద్దాలతో వున్నాడు]

వ్యక్తి (ముందుకు వచ్చి) సార్!

రామ్మూ (వెంటనే అందుకొని) కూర్చోండి.

వ్యక్తి అక్కర్లే! సేమ

రామ్మూ: (కోపంతో) మా రికార్డు పరి! కూర్చో
కలిసిండి. డబ్బు లెక్క పెడుతున్నాం చూ
స్తున్నారా? అడుక్కుంటున్నాం అనుకున్నారా?
ఒక్క రూపాయి తక్కువైనా మా
ప్రాణాలే!

నారా: (లెక్క పెడుతూ) కూర్చోండి.

[ఆ వ్యక్తి కదిలిపోక కనిపించేవున్న ఖాళీ కుర్చీలో
కూర్చుంటాడు]

రామ్మూ: జీతాలు విడిగా పెట్టాను.

నారా: శేఖరం యీ డబ్బు తీసుకువెళ్ళి ఎవరికెంత
వాళ్ళకు యిచ్చేయ్ ఎవ్వరినీ
వంతకాలం పెట్టించు రిజర్వ్ మాత్రం జాగ్రత్త.
ప్రతియొక్కరిదగ్గరా యిరవై యేసు రూపాయలు
వసూలు చెయ్యి

[శేఖరం ఒక కొండంత సంచీ తెంత డబ్బు తీసు
కొని ఎడమవైపు వెళ్ళిపోతాడు. నారాయణ,
రామ్మూర్తి యింకా డబ్బు లెక్క పెడుతూనే
వుంటారు రెండు నిముషాల తరవాత శేఖరం
తిరిగి పుస్తకం తీసుకొని వస్తాడు)

శేఖ (పుస్తకం నారాయణకు యిస్తూ) అందరూ
డబ్బు యిచ్చేశారండి రామనాథంగారు,
సుబ్బారాయుడుగారు మాత్రం యీ నెలలో
యివ్వలేమన్నారండి

నారా (తలపైకెత్తి) యీ నెలలో యివ్వలేకపోతే
వచ్చేనెలలో అంతకంటే యివ్వలేరు యివ్వ
వలసిన డబ్బు రేపటి కల్లా కట్టించు అర్థమైందా?—
అవసరంకొద్దీ అప్పులు చేసాం కాలం తీర్చ
వలసి వచ్చింది! పాపపుణ్యం అసలు
కొలిచేలా వున్నాయ్—అన్యాయ్! శేఖరం!
యిదిగో జీతం తీసుకో

శేఖ (జీతం తీసుకొని పుస్తకంలో సంతకంపెట్టి)
నన్ను యివేళ కొంచెం పెందలకడే వదిలి
పెట్టరూ సార్ !

నారా యేం? యేదైనా సినిమా ప్రోగ్రాంవుందా?

శేఖ లేదండీ

నారా శేఖరం! నీమీద మా కుటుంబం అంతా
ఆధారపడివుందన్న విషయం మర్చిపోకు.

శేఖ చిత్తమండి

నారా మా అన్నగారు పదహారింటో కూలబడి
పోయారు అంతా నా భారం నీ ఒక్కడి
మీదా ఎంతో బాధ్యతవుంది అవునంటావా?

శేఖ (అవునన్నట్లు తలవూపుతాడు)

నారా: నిజానికి నువ్వు చేస్తున్న దేమిటి? జీతం పూర్తిగా
యింట్లో యిస్తున్నావా?

రామ్మూ (నోట్లు లెక్క పెట్టడం పూర్తిచేసి కట
కటాలు) ఇతగాడు యీమధ్య సంద
ర్భంలో వస్తున్నాడండి

నారా: మాయనాయనా! నువ్వు చిన్నవాడివి మాలాంటి
వాళ్ళ మాటలమీద గౌరవం వుండాలి నిన్న
మా అన్నయ్య మాయింటికి వచ్చి అంతా చెప్పుకుని
విచారించాడు. బుద్ధిగా జీతంఅంతా తీసుకువెళ్ళి
యింట్లో యివ్వక ఎందుకు పెడతావ్ !

రామ్మూ: వృథాగా అల్లాచేసి నీ యెంబాధపడాయ్!
డబ్బొస్తుంది. పదవొస్తుంది. అన్నీ

పోతాయి (నారాయణను చూపిస్తూ) మన మేనేజరుగారికూడా నీలాంటి స్వతంత్రులే ఒకరున్నారని యిందాక చూశావుకదూ!— అయ్యా! నారాయణగారూ! మీకు చెప్పడం మరిచిపోయాను మీవాడు అప్పుడే ఒకసారి వచ్చి వెళ్లాడు

నారా: వాడూ అంతే, ఎంత చెప్పినా వినడు

రామ్మూర్తి: అయ్యో, మీ కొమ్మది, మీమంచి తనం వాణ్ణి పూర్తిగా పాడుచేస్తున్నై. అగ్గిపెడితే గదిలో పెట్టి రూల్కర్ర విరిగేదాకా కొట్టేవాణ్ణి.

నారా: రామ్మూర్తిగారూ, యిక మనం చెప్పగలిగిన దశదాటిపోయింది వాళ్లంతటవాళ్ళే తెలుసుకోవాలి.

రామ్మూర్తి: ఏం తెలుసుకోవడమో! నీలవేణిగారూ మీవాడూ కలిసి యిక్కడ నాట్యంచేసేటంత పనిచేశారు

నారా: నీలవేణి కుటుంబంకూడా అంతే, ఆమె జీతం మీద తల్లి, యిద్దరు చెల్లెళ్ళు ఆధారపడి వున్నారు వాళ్ళకు మరో ఆధారం లేదు

రామ్మూర్తి: (ఆశ్చర్యంతో) అలాగటండీ! టిప్‌టాప్‌గా రంగులరాట్నంలా తిరుగుతుంది కేవలం షల్కి చూసి కొత్తకలవాళ్ళనుకున్నాను సుమండీ

నారా: రవంత అనుకూడాలేదు ఆమె అసలు కుటుంబం విషయం పట్టించుకోదు ఎప్పుడూ తన షికార్లు, సినిమాలు, స్నేహితులు—తన గొడవే—దర్జా దండగ్గ వ ఆమె అలా తనూ తైంగా అనిపిస్తూవుంటుంది నాకు (డబ్బు రామ్మూర్తికి యిస్తూ) యిదిగో, మీ జీతం కూడా తీసుకోండి.

శేఖ: (లేచి రామ్మూర్తిని సమీపించి) రామ్మూర్తిగారూ, మా డబ్బుకూడా యివ్వండి.

రామ్మూర్తి: (డబ్బు లెక్క పెడుతూ) ఎంతయిమ్మంటావ్? యిరవైయేడు రూపాయలా? (శేఖరానికి యిస్తూ) నాకు వచ్చేది జీతం తొంభై తొమ్మిదిలోను యిరవైయేడు రూపాయలుపోతే యింకా డెబ్భైరెండు రూపాయలు వున్నాయి (బాధగా) యీ మిగిలిన డెబ్భైరెండు రూపాయలతో రెండువారాలూ భోజనం చెయ్యనా? యింట్లో పిల్లలకూ చదువు చెప్పించనా? చంటి పిల్లకు పాలపొడి కొననా? పెళ్ళాం పిల్లలకు కట్టుకోడానికి బట్టలుకొననా? యేం చెయ్యను? లోపల్లోపల ఏడుస్తూవుందిరా భగవంతుడా!

నారా: రామ్మూర్తిగారూ, మన ఒక్కరి బతుకే కాదు యిలావున్నది సామాన్యసంసారుల జీవితాలన్నీ యీనాడు కష్టాలతోనిండివున్నాయి. రాత్రి అంతా చీకట్లు, తెల్లవారితే దిగులు, ప్రతి రోజూ ఒక సముద్రపు కెరటంలా విరుచుకు మీదపడుతోంది. పరిస్థితులు రోజురోజుకూ దిగజారిపోతున్నై. మధ్యతరగతి ప్రజల జీవితాలు పేకమేడలా వున్నాయి అది యేక్షణంలోనైనా కూలిపోవచ్చు

రామ్మూర్తి: (బాధగా) చూడండి నారాయణగారూ! మీరే చెప్పండి ఈ డబ్బుతో యీనెలంతా యెలా గడపను?

నారా: తప్పదు భరించాలి యీ జీవితమే నరకం అనిపిస్తోంది—యీ శేఖరం ఉద్యోగం పోగొట్టుకుంటే వాళ్ళ కుటుంబం యేమౌతుందో ఆలోచించండి యే వ్యవహారంలోనూ పడి నీలవేణి ఉద్యోగం పోగొట్టుకుంటే వాళ్ళ కుటుంబం యెంతగా గిలగిల్లాడుతుందో ఆలోచించండి మీరూ నేనూ యే సెండెబ్బో తో అకస్మాత్తుగా ప్రాణాలు వదిలిపెడితే మన సంసారం యేమౌతాయో ఆలోచించండి

రామ్మూర్తి: యేమౌతాయి? అకస్మాత్తుగా ముదిరి పోతాయి ఆడపిల్ల పెరిగిపోతుంది—మనం ఆస్తి సంపాదించలేదు సరికదా! కొంతలిపివున్నా అప్పులు సంపాదించివుంచాం

నారా: ఒకందుకు నాకు ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది. జీవితంలోని యీ గోపాలన, యీ నిజమైన పరిస్థితుల్ని యీ ముగ్గురూ యెందుకు గమనించరు అని?

కృష్ణ: (లేచి రామ్మూర్తిని సమీపించి) అయ్యా! రామ్మూర్తిగారు మీరేనా?

రామ్మూర్తి: (ఆశ్చర్యంగా) యేం! ఏమి! (నారాయణతో) ఈ వేళ బతికుంటేనే చాలు అని పనిచేస్తున్నాను పొద్దుటినుంచి ఒక్కటికూడా మన ఆఫీసుకు దిగుతూవున్నారు సమాధానాలు చెప్పలేక ఛస్తున్నాను

రామ్మూర్తి: (పంచిలోంచి పుస్తకం తీసి) ఒక పదిహేను రూపాయలు యిలా యిప్పించండి

రామ్మూర్తి: (కోపంతో) యెవ్వరి సంతలోకయ్యా నువ్వు? ఎగతాళిగి నచ్చి డబ్బు అడుగుతున్నావ్!!

కృష్ణ: సంతలోకాదు, పాడూకాదు నేను ముందే పలకేనా కలెక్షన్

రామ్మూర్తి: నాకీ ప్రపంచంలో అంగుళం భూమికూడా లేదు మనిద్దరో పొరపాటున వచ్చివుంటావ్! ఏం పనుకట్టుక్కొచ్చావ్

బిల్లు కలెక్టరు: వృత్తిపన్ను సార్! వృత్తిపన్ను (ప్రొఫెషన్ టాక్సు)

రామయ్య: పారిపోదామనుకున్నా బండి! పోలీసు పన్ను తిప్పదన్నారు చిలకమర్తివారు

బిల్లు: అయ్యా! యిప్పటికే నన్ను చాలాసేపు కూర్చో పెట్టారు. వెంటనే తొమ్మిది రూపాయలు యివ్వండి. (నారాయణ దగ్గర, శేఖరం దగ్గర డబ్బు తీసుకొని రసీదులు రాసియిస్తాడు)

రామయ్య: (ఆశ్చర్యంతో) వృత్తిపన్ను ఒక్కసారి ఎనిమిది రూపాయలెలా అయ్యిందయ్యా కుమారావా?

బిల్లు: గత సంవత్సరం వసూలు చెయ్యడం మరిచి పోయాం సార్ రెండు సంవత్సరాల పన్ను కలిపి ఎనిమిది రూపాయలయ్యింది

రామయ్య: (చేతిలో వున్న నోటు మరోసారి లెక్క పెట్టి) యీ పది రెండు రూపాయలలోను నీకు ఎనిమిది రూపాయలిచ్చేస్తే యింక నాకు మిగిలేదేముంది గడి యీ నెలలో యిన్కేమ వచ్చే నెలలో కనిపించదు.

బిల్లు: (సీరియస్ గా) ఏమండోయ్! అదేం పనికి రాదు తక్షణం యిచ్చెయ్యవలసిందే!

రామయ్య: యివ్వలేను నాయనా! యివ్వలేను వృథాగా నన్నెందుకు బాధపెడతావ్

బిల్లు: (తీవ్రంగా) యివ్వకపోతే మీరు కోర్టుకు రావలసి వుంటుంది

రామయ్య: (కోపంతో) కోర్టుకు కాకపోతే సెంట్రల్ జైలుకు వెళతాను! వెళ్ళు! వెళ్ళవయ్యా ఇలాంటివి చాలా చూశాం

బిల్లు: వుండు! వుండవయ్యా! తొందరపడకు!

(బిల్లు కలెక్టరు కుడివైపు నిష్క్రమిస్తాడు)

రామయ్య: ఈ గుమాస్తా ప్రాణికి ఒకటి లేదీ అంటే మరణానికి పన్నేళ్ళ — యింటి యజమానికి సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలి పాలవానికి సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలి ఆఫీసులో అరగంట ఆలస్యమయినందుకు అధికారికి సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలి. అసలు యీ దౌర్భాగ్యుడి జీవితమే సంజాయిషీల పుట్ట!!

నారా: పోనీ! — మీరు యింతవరకూ చేసిన స్టేట్ మెంట్ మా కివ్వండి

రామయ్య: (ఒక కాగితం చూపిస్తూ) ఎస్టాబ్లిష్ మెంటు వరకూ వచ్చిందండి

నారా: యింకా మొదటిలోనే వున్నాం యిదంతా యెప్పటి కవుతుందండి?

రామయ్య: యిప్పటినుంచి వదలకుండా కూర్చుంటే రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు అవుతుందండి.

శేఖ: నన్ను కాస్త ఐదుగంటలకి వదిలిపెట్టాలి సార్!

రామయ్య: (కోపంతో) యీపని యెలా అవుతుందిరా దేవుడా అని నేను కొట్టుకు ఛస్తుంటే నువ్వు పోతావా?

నారా: పోనివ్వండి పాపం! అతనికేం పనివుందో!

రామయ్య: మీరు అందర్నీ యిలాగే నమ్ముతారండి. అతనికి ఏమీ లేదు పాటూ లేదు

[తొందరగా కుడివైపునుంచి రమణ నాగన్న వస్తారు యిద్దరి భుజాలనుంచి సంచులు వేలాడుతున్నాయి ఇద్దరూ రామయ్యకి ఎదురుగా నిలబడతారు]

రమ: (రామయ్యనుద్దేశించి) నమస్కారం మేనేజరుగారు!

నర: దణ్ణం బాబూ!

రామయ్య: (నారాయణను చూపిస్తూ) వీరూ మేనేజరుగారు నేను కాదు

రమ / నర: (వెంటనే నారాయణకేసి తిరిగి) నమస్కారం బాబయ్యా!

నారా: ఏం పనిమీద వచ్చారు?

రమ: చిన్న పని కాదు బాబయ్యా!

నర: చాలా పెద్దపని బాబూ!

రామయ్య: మీరు బిల్లు కలెక్టర్లు కాదుకదా!

రమ: కాదు బాబయ్యా

నర: చావలేక బతుకుతున్న బడిపంతుళ్ళం.

రామయ్య: నాకు చచ్చే అంత పనివుంది. పూర్తికాక దెయ్యాక మీరు వచ్చిన పనేమిటో నాలుగు మాటల్లో టూకీగా చెప్పండి

రమ: అంత తేలిగ్గా తేల్చి పారెయ్యవలసిన విషయం కాదు బాబయ్యా

నర: అంతా పూసగుచ్చినట్లు మనవి చేసుకుంటాం

రమ: తమరు శ్రద్ధగా వినాలని మా ప్రార్థన!

రామయ్య: ఇప్పుడు నాకు తీరిక లేదు రేపు దయచెయ్యండి

రమ: (ఆశ్చర్యంతో) రేపు మళ్ళా రావడమే!

నర: మా వూరినుంచి రావాలంటే ఐదురూపాయలుండాలి బాబయ్యా

నారా: మీరు చెప్పేదేమిటో త్వరగా చెప్పండి

రమ: మేం ఆ వూళ్ళో పదేళ్ళనుంచి పనిచేస్తున్నాం బాబయ్యా

నర: గ్రామస్థులకు మేమంటే మహా చెడ్డ అభిమానం!

రమ: మొన్నటి ఎలక్షన్లనుంచి మా కోతాలు మరి పోయినై బాబయ్యా

వర: వెంకటలక్ష్మం గారి తరఫున మేం ప్రచారం చెయ్యలేదండి

రమ: మేం చేసిన నేరం అదేనండి బాబూ!

వర: ఆయన మామీద పగసాధించాలని చూస్తున్నారండి.

రమ: మమ్మల్ని ఉద్యోగాలలోంచి తీసెయ్యాలని చాలా ప్రయత్నాలు చేశారండి

వర: కోర్టులో అర్జీ పెట్టారండి

రమ: మహాజరుకు మహాజరు పంపించేశారండి

వర: ఒక మాసంలో కుడిచేతో, ఎడమచేతో అరడజను పిటీషన్లు వేయించారండి

రమ: చివరకు న్యాయమే గెలిచింది బాబయ్యా

వర: చిన్నబాబాయిగారు దేవుళ్ళా కాపాడారు.

రమ: అసలు కేసు కొట్టించేశారండి

నారా: ఒక్క క్షణం ఆగండి చిన్నబాబాయిగారెవరు?

రమ: అదే! చిన్నబాబాయిగారిని యెరగరా అండి తమరు!

వర: ఆయన మా ఊళ్ళో పెద్దమోతుబరి అండి

రమ: ఆయన పుణ్యమా అని మేం యింతకాలం ఖులాసాగా బతికాం బాబయ్యా!

వర: (రమణయ్యతో) దాచడం దేనికి? నిజం చెప్పేద్దాం

రమ: తప్పేముంది? చెప్పేద్దాం,

వర: అయ్యా! అసలు రహస్యం చెప్పేస్తున్నాం తమకు

రమ: చిన్నబాబాయిగారు తన పిల్లల్నీ తన బంధువుల పిల్లల్నీ మా దగ్గరకే ట్యూషనుకు పంపిస్తారండి

వర: తమ దగ్గర దాచడమెందుకు? నెలకో యాభై రూపాయలు యిప్పిస్తారు

రామ్మూ: (ఆనందంగా కుర్చీలోంచి లేచి) హరి హరి! మీ యిల్లు బంగారం కాను! ట్యూషన్లు చెబుతున్నారా? ట్యూషన్లు!!

రమ: చిత్తం బాబయ్యా! చిత్తం!

రామ్మూ: యింకా భయం లేకుండా "చిత్తం" అంటున్నావే? యీ యిద్దరి పేర్లూ చెప్పండి ముందు ట్యూషను చెప్పకూడదని మేం ఆర్డర్లు జారీచేస్తూవుంటే మీరు చెబుతున్నారా?

వర: చెప్పకపోతే బ్రతికేదెలా బాబయ్యా?

రమ: తిరిగొచ్చే గ్రాంటుమీద ఆధారపడితే

వర: మేం యేనాడో అక్షయపాత్ర పుచ్చుకోవలసింది బాబయ్యా!

రామ్మూ: (గదమాయిస్తూ) ముందు మీ పేర్లు చెప్పండి. మీ సంగతేమిటో తేలుస్తాం.

నారా: రామ్మూర్తి గారూ! కూర్చోండి వాళ్ళు చెప్పేది పూర్తిగా విననివ్వండి

రమ: (సంతోషిస్తూ) తమరు మా కష్టం వినాలి!

వర: అధికార్లు తమరే వినకపోతే యింకెవరు మా మొర వింటారు బాబయ్యా

రమ: మేం ఉభయులం కలిసి తమకు ఒక అర్జీ పంపించాం బాబయ్యా

నారా: ఎప్పుడు పంపించారు?

వర: అబ్బో! యెన్నాళ్ళయిందని! నాలుగు నెలలవుతుందండి

రమ: తమ దగ్గరనుంచి జవాబు రాలేదండి

నారా: మాకు అందితే వెంటనే జవాబు యిచ్చేవాళ్ళం యేమంటారు రామ్మూర్తి గారూ?

రామ్మూ: అందలేదండి మనకేమీ అందలేదు

రమ: సరిగా అదే కాగితాల కాపీలు తీసుకువచ్చాం బాబయ్యా!

వర: ఒకటే గుండూరావు గారికి మెప్పు కాపీలతోని అందరికీ పంపించాం బాబయ్యా!

రమ: (జేబులోంచి కాగితం తీసి) చదివి వినిపిస్తాను. తమరు శ్రద్ధగా వినాలి

నారా: చాలా పెద్దదిలా వుంది!

వర: (తన జేబులోంచి కూడా కాగితం తీసి) యిందులో పేర్లు పట్టిక బాబయ్యా తరవాత చదివేస్తాం

రామ్మూ: (కలం టేబులుమీద పారేసి) యిక యీ బడ్జెట్ యీ యేడు తయారైనట్టే!

రమ: (చదువుతూ) 'అయ్యా, మేము యీ గ్రామములో నివసించి దేశసేవలో పని చేయుచున్నాము. మా బడిలో పిల్లల సంఖ్య పెంచితిమి! (తల పైకెత్తి) యిక్కడ అక్షరాలు చెరిగిపోయినై వరదయ్య గారూ! మీ కాపీ చూపండి.

వర: (చదువుతూ) 'బడిని సర్వాంగముల అభివృద్ధి తెచ్చితిమి'

రమ: (చదువుతూ) ఇది యిట్లుండగా విషాదకరమైన సంఘటన జరిగినది గ్రామ పెద్దలు మా ఉభయులను రాజకీయ కుటుంబములోనికి (అక్షరాలు వెతుకుతూ వుంటాడు)

వర: (వెంటనే అందుకొని) పెట్టిరి మా చిన్న తలలపై పెద్ద భారమును పెట్టిరి ఎన్నికలు ముగిసినవి. కోపతాపములు పెరిగినవి గ్రామజనులు మూలపడిరి రాజీనామా చేయరిరి

రమ: (మరల చదువుతూ) 'క్రమము పైకి లేచినవి. మిగిలిన కొద్దాలకు రాకపోకలు పెరిగినవి'

నర (చదువుతూ) మేము ప్రాణములు నిల్పుకొనుటకు కాని ఒదిగి కూర్చుంటిమి రౌడీలు తోకలెత్తి కుంభవృష్టిలా మా బడి పైని పడుచున్నారు'

రమ (చదువుతూ) 'మేము ఉద్యోగ ధర్మమును సక్రమముగా నిర్వర్తించలేకపోవుచున్నాము మా ప్రాణభయము ఎక్కువగా యున్నది మా బడి చుట్టూ పోలీసు కాపలా పెట్టించగలందులకు వినయవిధేయతలతో వేడుకొనుచున్నాము ఇట్లు విధేయులు వెంకటరమణయ్య, అప్పల నరసయ్య'

[ఇద్దరూ కాగితాలు నారాయణకు యిస్తారు]

నారా: ప్రాణం పెట్టి చదువూ కలగచేసుకోవడంలేదా?

రమ: లేదు బాబుగారూ! పెద్ద మనుషులంతా పట్నంలో మకాం పెట్టేసి వ్యవహారం నడిపిస్తున్నారు

రామ్మూ (సీరియస్‌గా) యేమండోయ్ పంతులూ! మేం యిలాంటి వ్యవహారాల్లో కలగచేసుకోడానికి వీల్లేదు. మీరు పోలీసు స్టేషనుకుపోయి రిపోర్టు చేసుకోండి

నర బాబ్బాబు! అలా అనకండి చచ్చిపోతాం

రమ మా రిపోర్టుకంటే మీ రిపోర్టుకే విలువ వుంటుంది బాబయ్యా!

నర అసలే మేం కష్టాలలో వున్నాం

రమ మా వుసురు తగలనివ్వకండి బాబయ్యా

రామ్మూ ఓహో! శాపనార్థాలు కూడా పెడుతున్నావ్!!

నర తమరు దయచూపాలి.

రమ: అన్ని కష్టాలూ ఒక్కసారే వచ్చిపడ్డాయి బాబయ్యా

నర గర్భదరిద్రులం బాబూ

రమ తినడానికి పూరిగా తిండి లేదు కట్టుకోడానికి సరైన వస్త్రం లేదు

నర తలదాచుకోడానికి కొంపకూడా లేదుబాబయ్యా!

రమ మేం యిద్దరం ఒకకొంపలోనే వుంటేవాళ్లమండి.

నర ఆ యిల్లు మొన్నటి వర్షాలకు .

రమ (మధ్యలో అందుకొని) మా యిల్లు కూలిపోయింది బాబయ్యా!

నారా నన్ను కొంచెం మాట్లాడనివ్వండి—మీ యిల్లు కూలిపోయినందుకు నేను చాలా విచారిస్తున్నాను. కాని మా యిళ్ళుకూడా కూలడానికి సిద్ధంగా వున్నాయ్ మీరు యిక .

రమ (వెంటనే అందుకొని) రెండు మాటలూ చెప్పనివ్వండి బాబయ్యా!

నర మా యిల్లు కూలిపోయింది తలదాచుకోడానికి గ్రామస్థులెవరూ మాకు చోటు యివ్వలేదు బాబయ్యా

రమ: ఇవ్వలేదంటే వాళ్ళ తప్పేమీ లేదండి. మాకు చోటు యిస్తే వెంటనే రౌడీలు వచ్చి వాళ్ళ యింటిమీద పడతారని భయమండి

నర మేం పల్లె మునసబుగారి కొట్లమీద పడ్డామండి.

రమ ఆయనకు కనికారమూ వుంది, భయమూ వుందండి.

నర బాదెల దొడ్డిలో ఒక ఖాళీ వరండా మాకు యిచ్చారండి.

రమ అక్కడే వుంటున్నాం బాబయ్యా

శేఖ బందె దొడ్డి అంటే?

నర మనుషులు నేరంచేస్తే జైల్లో వేస్తారండి.

రమ అలాగే మూగ పశువులు నేరంచేస్తే బందెల దొడ్డిలో వేస్తారండి

నర బందెదొడ్డి అంటే అదేనండి

[దూరాన్నుంచి ఏదొరగా నినాదాలు వినిపిస్తాయి డబ్బాలో డబ్బులువేసి గలగల లాడిస్తున్న శబ్దం వినిపిస్తూ వుంటుంది — "ఉపాధ్యాయుల సంఘానికి జై!"—"ఉపాధ్యాయులు — వర్థిల్లాలి" "అణా ఉద్యమం—వర్థిల్లాలి"— అందరూ ఆత్రుతగా కిటికీవైపు చూస్తూ వుండగా నినాదాలు దూరంగా పోతాయి]

నారా యేమిటిది?

రమ క్రొత్త ఉద్యమం బాబూ!

నర మేం ఎన్నో విజ్ఞప్తులు చేసుకున్నాం

రమ అధికారులు మా జీతాలు సరిగా పెంచలేదు బాబయ్యా

నర మా దరిద్రం నానాటికీ పెరిగిపోతోందండి.

రమ మా సిరి ప్రజలకు తెలియజెయ్యడం కోసమే యీ క్రొత్త ఉద్యమం బాబయ్యా

[వెంటనే రమణయ్య, నరసయ్య తమ భుజాలకు వున్న సంచులలోనుంచి చెరో గిన్నె పైకి తీస్తారు]

నర ఇవి అక్షయ పాత్రలండి

రమ ఇది అసమ్మతి తెలియజేసే ఉద్యమమండి ఒక అణామాత్రం వేస్తారు

నర (రామ్మూర్తితో) బాబయ్యా! తమరొక అణా వేయండండి

రామ్మూ అమాంతంగా (లేచి) పోతారా? బతుకు గడించాలా! జీతాలు చాలవట! బడిలో చదువు చెప్పరు. ఊరినిండా ట్యూషన్లు ప్రయివేట్ చదివించి కుర్రాళ్ళని పాస్ చెయ్యిస్తారు.

ఇల్లు కూలింది

(గ్రాంటుకు గ్రాంటూ కోటేసుక్కొన్నారు పైగా తోల్లంచి రాబడి! యింకా జీతాలు చాలవట

రమ తిమ్మరెక్కడ బాబయ్యా! అలా ఫ్యూరీకి ఇద్దరోకున్నాగ!

నర (నారాయణను చూపిస్తూ) ఆ మహారాజును చూడండి ఎంత ఓర్పు! ఎంత సహనమూ!

రమ (నారాయణతో) మా ఫ్యూరీ స్వతహాగాలన్నీ తిమరు యింకా వివరంగా చెబుతాం బాబయ్యా!

రామ్మూర్తి (గద్దిస్తూ) పోతారా? పోరా? మర్యాదగా వెళ్ళకపోతే బంట్రోతుతో గెంటిస్తాను.

నార కూర్చోండి రామ్మూర్తిగారూ!

నర (వంటవే అంగుళి) రామ్మూర్తి గారంటే తిమరా బాబయ్యా!

రమ తిమరి కీర దెబ్బలు వ్యాపించింది బాబయ్యా!

నర తిమరిగురించి మేం బోల్డు సంగతులు విన్నాం

రమ దక్షిణ లేంది పనిచెయ్యరని

నర గోజాకు వగు రూపాయలైనా కంటమాస్తేగాని ఇల్లు చేరదని

రమ పెట్టుకున్న అర్జీలను చింపి పారేస్తారని

నర (గ్రాంటు ఫైలులలో తప్పు అంకెలు వేస్తారని

రమ టపాని దాచిస్తారని

నర తైరు కుల్లాంటి బడిపంతుల్ని విలువుగా దోచుకుంటారని

రామ్మూర్తి (కోపం పట్టలేక గూర్ఖాను తీసి) ఆరు! అసు! యేమిటా కూతలు?

[రామ్మూర్తి గూర్ఖాను పట్టుకొని వాళ్ళను పంపిస్తాడు. రమణయ్య, నరసయ్య తొందరగా కుడికి పోతూ వుంటారు]

రమ (వెళ్ళిపోతూ నారాయణతో) సెలవిప్పించండి బాబూ!

నర మమ్మల్ని మరిచిపోకండి బాబయ్యా

[ఇద్దరూ నిష్క్రమిస్తారు. రామ్మూర్తి కోపము చూస్తూ వుంటాడు కోపం తెరచి చూస్తూ వుంటాడు]

నార కూర్చోండి రామ్మూర్తిగారూ!

రామ్మూర్తి (కూర్చుంటూ) మీ మంచితనమే మా కొంప తీస్తోందండి.

[తెర మెల్లగా పడలో విముక్కలవుతారు— తెర]

కలగూరగంప

నాగరికత

శ్రీ నాగభూషణం

సంఘ జీవనము సమస్త ప్రాణికోటిలో కన్పించే సహజలక్షణం బలీయమైన అవసరం కూడా. స్వజాతి సంబంధించిన జీవులన్నీ ఒక కూటమిగా జీవించడం మనం తిలకిస్తూ ఉంటాం. కోతులు ఒక కూటమిగా, భ్రమరాలొక కూడికగా, మత్స్యములు మరొక కూటమిగా ఉండటం మనం దృష్టాంతములుగా పేర్కొనవచ్చును. పైన పేర్కొనిన "స్వజాత్యాకర్షణ" మానవునిలో కూడ ఉండే సహజ లక్షణం. ప్రయోజనం దృష్ట్యా, సంఘజీవన బద్ధత ఆవశ్యకతను, మానవుడు మరింత గుర్తించాడు. పరస్పర సహకారం సహకారాలే మానవ జీవితాలను సుభ్రపదం చేస్తాయి. ఐకమత్యం సుసాధ్యం కావాలంటే మానవుడు తప్పనిసరిగా కొన్ని నియమ నిబంధనలను అనుసరించవలసి ఉంటుంది. కాలగమనంతో పాటు మానవజీవిత అవసరాలు పెంపొందుతూ ఉంటాయి. జీవితావసరాలను సాధించే ప్రయత్నములో నాగరికత పురోగమిస్తూ ఉంటుంది. జీవితం మరింత సుఖవంతము చేసుకోవాలనే తీరని కాంక్ష, కళాతృష్ణ నాగరికతా పురోభివృద్ధికి ఆధారభూతాలు.

నాగరికతకు ఒక రూపాన్ని ఆపాదించి, ఆ ప్రత్యేక రూపమే "నాగరికత" అని ఇదమిత్థంగా తేల్చి చెప్పడం కష్టం. జాతి, జాతికీ, దేశదేశానికీ మధ్య నాగరికతా స్వరూప స్వభావాలలో వైవిధ్యం ఉండి తీరుతుంది.

వారి వారి, దేశ కాల పరిస్థితులు కళాదృష్టి, అవసరాలు, అభిరుచులు, వైఖరి దృక్పథ ప్రభావంవలనగా, నాగరికతా స్వరూప స్వభావములలో వైవిధ్యం ఉంటున్నది. అందువలననే ఒక జాతి లేక ఒక దేశ నాగరికతే ఉత్కృష్టమైనదని నిర్ణయించడం కష్టం. ప్రయోజనం దృష్ట్యా, కళాదృష్ట్యా, ఒక నాగరికత, ఉత్కృష్టత సాపేక్షంగా మాత్రం, నిర్ణయించవచ్చును. ఈ విధంగా కూడా ఒక నాగరికత ఉత్కృష్టతను నిర్ణయించే సమయములో, వారి వారి దేశకాల పరిస్థితులు, అవసరాలు, అభిరుచులు, వైఖరి దృక్పథులను, మనం దృష్టిలో ఉంచుకోవలసి ఉంటుంది. మానవుని "భౌతిక సాధన, సంపద, సౌఖ్యాల"నే నాగరికత అని స్థూలంగా నిర్వచించవచ్చును.

ప్రస్తుతం మనం నాగరికతగా పరిగణించే విషయాన్ని రెండు భాగాలుగా విభజించవచ్చును (1) భౌతిక నాగరికత (2) అభౌతిక నాగరికత

భౌతిక నాగరికత

పంచేంద్రియాలద్వారా గ్రహింపబడునది భౌతికము. మానవ నిర్మితమైన భౌతిక సాధనే "భౌతిక నాగరికత" గృహనిర్మాణము, వస్త్రోత్పత్తి, ఆహారోత్పత్తి వగైరాలను మనం దృష్టాంతములుగా పేర్కొనవచ్చును. మానవావసరములు రెండు రకములు (1) మూలావసరములు (2) కల్పితావసరములు. మూలావసరములు జీవించుటకు తప్పనిసరి అయినవి. ఆహారము, నీళ్లు, గాలి వగైరాలను మూలావసరములుగా పేర్కొనవచ్చును. వస్త్రధారణ, గృహవాసము వగైరాలను కల్పితావసరములుగా పేర్కొనవచ్చును. కల్పితావసరములు లేకున్నను మానవుడు జీవించగలడు.

మానవప్రయత్న ప్రమేయం లేకుండా ప్రకృతి ప్రసాదితమైన ఆహారముతోనే ఆదిమానవుడు జీవించేవాడు. కాలగమనంతో పాటు ఆహారపు కొరత యేర్పడినది. ఆ కొరతను తీర్చుకొనుటకు మానవ ప్రయత్నాన్ని మేళవించి, ప్రకృతిని వినియోగించుకోవలసి వచ్చింది. ఈ విధంగా మూలావసరాలే నాగరికతా పురోభివృద్ధికి ప్రథమ సోపానమైనది. కల్పితావసర సాధన సంపత్తే నాగరికతకు ద్వితీయ సోపానము. జీవితాన్ని

మరింత సంతోషదాయకం చేసుకోవాలని తీరని కాంక్ష, కళాదృష్టి, అభిరుచి, వగైరాలు, నాగరికతను ద్విగుణీకృతం చేసే మూలాంశాలు

ఈ విధంగా పురోభివృద్ధి పొందుతున్న భౌతిక నాగరికతకు పరాకాష్ఠ అంటూ ఉండబోదు

అభౌతిక నాగరికత

అభౌతిక నాగరికతను మరల రెండు విభాగములుగా చేయవచ్చును (1) నైతిక నాగరికత (2) మేధాత్మిక నాగరికత

నైతిక నాగరిక

మానవునిలో కొన్ని మౌలికగుణములు అంతర్భూతమైయున్నవి అవి ఆకలి, కామం, క్రోధం, స్వార్థం వగైరాలు అవి మానవుడు నియమ నిబంధన బద్ధుడు కాకుండా పైలక్షణాలకు లొంగిపోగా ప్రవర్తించేవాడు ఆ ప్రవర్తన ఫలితంగా అతడు అనేక కష్టనష్టములను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చినది. జీవన క్లిష్టతకూడా యేర్పడింది. జీవిత సక్రమగమనానికై అతడు కొన్ని నియమనిబంధనలకు బద్ధుడు కావలసివచ్చింది ఆదిమానవుడు క్షుధాగ్నిని తీర్చుకోటానికి, నిరతమైన వసతి అంటూ లేక, దొరికిన మార్గము తొక్కవాడు కామతృష్ణను, వావివరసలు లేక, సమయాసమయములు లేక తీర్చుకొనేవాడు కేవలం మనోకోర్కెలను తీర్చుకొనటమే ప్రధానాశయంగా ఆదిమానవుడు ప్రవర్తిల్లాడు పైన పేర్కొనిన మానవ సహజగుణములను అదుపాజ్ఞలలో బంధించి ప్రవర్తించటమే నైతిక నాగరికత.

మేధాత్మక నాగరికత

ఈ సృష్టి అనంతమైన సమస్యలతో కూడుకొని ఉంది కాలక్రమేణా క్రొత్త సమస్యకూడా ఉద్భవించవచ్చును జలములోని భూతములెవ్వి? ఒక వస్తువు పైకి విసరిన క్రిందికే ఏల రావలెను? లాటి అనేకానేక సమస్యలతోటయే ఈ విశ్వం మానవుడు వాని మేధస్సును వినియోగించి సమస్యలను పరిష్కరిస్తూ ఉంటాడు భౌతిక భౌతిక సమస్యాపరిష్కారంలో మేధాత్మక నాగరికత అని పిలువబడుతుంది

కీ. శే. ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు

సుప్రసిద్ధ గాంధిభక్తులు, సాహిత్య విద్యావిశారదులు, వైజ్ఞానిక ప్రచారకులు సంఘసేవాధురీణులు శ్రీ ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు ఈ సెప్టెంబర్ 25 వ తేదీ శుక్రవారం రాత్రి పరమపదించిన వార్తను పాఠకులకు అందజేయవలసి వచ్చినందుకు చాలా విచారిస్తున్నాం. నాటికి వారి వయస్సు 81 సంవత్సరాలు ఉన్నవ దంపతుల కార్యక్రమానికంతకూ రంగస్థలమైన గుంటూరు పట్టణమునకు ఆయన దేహం చాలించారు వారి సహధర్మపత్ని లక్ష్మీబాయమ్మగారు మరణించి ఇప్పటికప్పుడే 12 సంవత్సరాలైంది

'మాలపల్లి' రచనతో లక్ష్మీనారాయణగారు ఆంధ్రనవలా సాహిత్య ప్రపంచానికి ఒక వెలుగుబాటను చూపించారు భావవిప్లవకారంగా ఆంధ్ర వాఙ్మయంలో అది ఒక మహావిప్లవం 'మాలపల్లి' నవలను ఢిల్లీ సాహిత్య పరిషత్తువారు జాతీయభాషలన్నిటిలోకి తర్జుమా చేయించుచున్నారు ఈ నవల వివిధ రూపంలో మనకు దర్శనమిచ్చే భాగ్యం త్వరలోనే లభించవచ్చు ఈ వార్ధక్యంలోకూడా ఆయన విలంబించకుండా సాహిత్య సేవచేస్తూ వుండటం ఆశ్చర్యకరమైన సంగతి తక్కువనై వారు ఒక మహాగ్రంథాన్ని రచించి మెరుగుదిద్దుతూ వున్నట్లు చెప్పుకుంటున్నారు

స్త్రీ విద్యారంగంలో స్త్రీ పురోగమన రంగంలో ఆ దంపతుల కృషి అజేయమైనది. 'శారదా'

[illegible]

[illegible]

ఉద్యోగము - వివాహము

శ్రీ వేదుల నరసింగరావు

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (Applications) [illegible]

[illegible] (Middle Class people) [illegible]

[illegible]

[illegible]

గ్రంథవిమర్శనము

స్వార్థత్యాగము

రచన శ్రీ వలికంటి వెంకటరామశర్మ, ఆంధ్రోపాధ్యాయుడు, గాంధీ స్మారక బహుళార్థసాధకోన్నత పాఠశాల, నందికొట్కూరు. వెల 0-8-0.

మేవాడ రాజ్యాలలో శ్రేష్ఠమైన రాజసింహునకు భీమసింహుడని జయసింహుడని యిద్దరు కొడుకులు. భిన్నక్షేత్రముల కొక్క నాడు కొంచెము ముందు వెనుకలుగ వీరు జన్మించిరి భీమసింహుడు పెద్దపట్టమహిషికి పుట్టినవాడు. అప్పటి రాజ్యాలలో పట్టమహిషికి ముందుగా పుట్టిన శిశువు పాదమునకు రాజు పోయి కడియమును గట్టుట యను ఆచార మొకటి యున్నదట. ఆ శిశువే పిమ్మట రాజగును. ఈ యాచారమునకు భిన్నముగా రాజసింహుడు చిన్న భార్యయందలి మమకారముచే జయసింహుని కాలికి కడియమును గట్టి వచ్చెను. జయసింహుడు రాజకోటలో పుట్టెనని పట్టమహిషి రాజు వద్దకు వచ్చి భీమసింహుని శ్రేష్ఠతను రాజ్యార్హతను వివరించి రాజును ధర్మాభిముఖునిగ ప్రబోధించెను. రాజు పశ్చాత్తప్తుడై భీమసింహునిఁ బిలిపించి జయసింహునిఁ జంపి రాజ్యమును దీసికొనవలసినదని యాదేశించెను. భీమసింహుడు విరక్తుడై రాజ్యమును తమ్మునకు విడిచి యడవులకుఁ బోయెను. ఇది యింతలి వస్తువు. రచన చక్కగా నున్నది. శైలి—

చక్కని తండ్రి యాన తలఁ దాల్చుటయా! మతి రక్తిపుచ్చుటా!
చిక్కును కాదు కర్తమున విందు మనంబున భగ్నమయ్యె నే
వొక్కఁడు రాజ్యకాముని యందుట సంధికమా? చూడ నే
అక్కడ చెప్పెదే తగవు నందుల మందఁ గాన పోయెదన్

సోదరుఁ జంపఁ గావలెనని చూపకు రాజ్యము దక్కఁ గాంచి నే
త్యాగమయాను వీరునకుఁ, బాష్టిక కర్మములో రహస్యమున్
గాదనఁబోకు నన్ను ఘనకల్మషపంకము నందు ముంచి విం
పొదిగ మంచఁ గోరకు మహాఘమనంతయు నన్ను చేరకున్.

ఆహ్వానము

రచన: శ్రీ కాసరాతుల వరదాచార్యులు, దేశోద్ధారక గ్రంథమాల. ప్రచురణ నెం 28; 2844, ఇమాంబాడిపేట సికింద్రాబాదు వెల సభ్యులకు 1-31 న పై ఇతరులకు 1-50

'ఆహ్వానము' అనే యీ సంపుటంలో అరవై తొమ్మిది శీర్షికలున్నాయి వీనిలో 'ప్రకాశ ప్రశంస' 'కల్లభద్రాయి స్మృతి' 'కాకోలకట' అనేవి పద్యశీర్షి

కలు. మిగిలిన వన్నీ గేయకృతులు. ఈ గేయకృతుల లో మొదటిది, గాంధిగారిని ఉద్దేశించినది. 'నైతికరాజు' అనేది గేయనాటిక. ఇందులో బాలుడున్నటం మొదలుకొని, ధాన్యగాథలను ఇంటికి తీసికొనిపోవటంవరకూ గల కర్షక జీవితంలోని వివిధ దశలూ వర్ణింపబడినవి. ఇవి 'పందిరి' 'బుద్ధగీతి' 'నవంబరు 1 వ తేదీ.' 'పతాక వందనం' 'రాజ్యప్రముఖుడు స్వాగతం' 'గ్రామోద్ధరణం' మొదలైనవి రాజకీయ వస్తు రచనలై వున్నాయి 'వైష్ణవగీతి' మనేది 'వెంకటేశ్వరా' అనే భాగవతుడు పాడినదానికి అనువాదం ఇది గాంధీగారి పారాయణంలోనిదని కూడా తెలుస్తున్నది అది యిలా మొదలవుతుంది

వారే వైష్ణవుడు, దయగల
వారే వైష్ణవుడు .
పరులకీడు నొరుకొంగిని, కర, పా
దయనే వైష్ణవుడూ   అని

'మనవి' అనే కృతిలో స్వవిషయం కొంత తెలుస్తున్నది.

వచ్చినటులే నేను వెండి వర్షించితిని
అదిరేమి తెలిసి తన్మయానంద మందితిని
ఓపినంతగ, గాఢిగ, మంద కష్టించితిని
కాని మేటికీ ! వంట కుదురలేదని యుగిన

నా పాకమే మంచి నా పాకమని యనను
ఎవరెవరి కెదులింద ఎటువంటిదో యేమొ
అదని, వండితి దనుప వటాని ఉకిమేకోగ—

అంటూ, తమ కవితాపాక విన్యాసాన్ని గూర్చి కవి, స్వాభిప్రాయం వెల్లడించారు. ఈ సంపుటంలో వున్న కృతుల వైవిధ్యాన్ని బట్టి భిన్నరుచులైన జనాన్ని ఆరాధించడంకోసం, కవి చేసిన ప్రయత్నం గోచరిస్తూనే వున్నది

ఈ కృతులలోని రుచిభేదాన్ని గూర్చి ప్రస్తావిస్తూ, వీరు—

వుండవై ప్రాకినను వుగువటీగ రుంకెను
తీపిపులన్ ప్రాణం తేనెటీగ రుంకదు
పాలు నీరును వేరుపరచు హంస రుంకెను
ఆపాట మునకమై ముంచు మురిపించాకదు
వన్ను దాపైనంత విక్కరించు నొకండు—

అంటూ, లోకస్వభావాన్ని వివరించారు. విజమైన కవులు ఈ వాదరబందిపట్టించుకోరు. కనుక నే వీరు—

వెలుగు నీడల వోలె విమర్శములుగల వడిదు
నిందాస్తుతుల రెక్క వందన మొక్కరింతు—

అన్నారు. ఈ విర్లప్తతతో పాటు—

మాలిన్యమును కడిగి బాలు ముద్దుల కలరు
తలి యావోవున్న తిల్లజానకు నమస్సు

అవసరంలోని విరచుయూ—

సతిదిన్న యావుడు కామతిలోని యాత్రాన
మరవి గర్వమునోడి కంపకుందును నేను—

ఈ వివేకమూ—

నింద విన్నపుడు నా యంగున్న గుణాల
మూహించి దైన్యమ్ముత్యాల్ గల్పెదను నేను—

అని చెప్పకోగలిగిన ఆత్మప్రత్యయమూ, వుండటం ప్రశంసనీయమైన విషయం! ప్రతిభకం! అది దైవమిచ్చినంత వుంటుంది. పైది, కవియాత్ర తెల్లవూ అలవరుచుకోదగిన పల్లతుగారు, మాత్రం అవును.

పిలిచిన పైతె జాతుల తోట కల్పితిని
చిలుకపలుకని తెలిసి నేర్చి మల్పితిని
కనుమండె పాదచాటు కన్న లేదిలాం! లేక
జను గెలిచేయంగ వక్కయంచెకా కా!

మొదలైన తోట్ల భావస్ఫూర్తి—

అలు నెనిన చీరలనోలె
కూయుపూగట్టన అవులు తో న—

. . . .

తీగ సాగుట్టు దుమ్ములో, నీకు వాడ
సుబ్బులో చందివ్వ, మునేలు, దిగికళ్ళ—

ఈ మొదలైన చోట్ల యూహారమ్యత గోచరిస్తున్నాయి. "ప్రభాత ప్రశంస" అనే శీర్షికలో వీరు వెలువరించిన ఓక అభిప్రాయాన్ని యిక్కడ పరామర్శించడం అవసరం.

కళలు పూజ్యము మా తెలంగాణకు
వాడి గుబ్బితో మా పులకరించి—
ఆ అన్నగారైనా తెలుసునివారై వుంటారు
ప్రతిభ అనేది దేశకాల నిరూపితం కాదు కదా!

వీరు పోతనగారి జీవితమును వస్తువుగా స్వీకరించి కావ్యమొనరించినట్లూ, తద్వారా ప్రపక్తివల్ల అ ప్రాంతంలో "అభినవపోతన" బిరుదాంకితులుగా ప్రసిద్ధులైనట్లూ, ఈ సంపుటి వీరికవల్ల తెలుస్తున్నది.

అది బయటికవచ్చి వీరి సమగ్రకీర్తి అనగాహన చేసికోగల అవకాశాన్ని ఆంధ్ర రసజ్ఞులకు కల్పించు గాక యని ఆశింప

రక్తాక్షి

శ్రీ పోచుకుంవర్ ప్రభులు రచయిత కళాశ్రీ పబ్లికేషన్స్ సామర్లకోట తూర్పుగోదావరిజిల్లా. వెల తెలియదు

'రక్తాక్షి' ఖండకావ్య సంపుటిలో మూడు భాగాలున్నాయి మొదటి భాగంలోని వన్నీ 'అభ్యుదయ' ధోరణిలో ఖండకావ్యాలు రెండవ భాగం

కూడా ఇలాగే సాగిపోతుంది. మూడవభాగం పద్య నాటికా క్రాంతి గోలిపే ఖండకావ్యసముదాయం.

మొదట భాగంలోని ఖండికలు చాలావరకు 'అభ్యుదయ' రచనలు. రెండవభాగం మూడవ భాగం కొంత నూతనపంథాలో సాగాయి. మూడవ భాగంలో కీర్తికాముకులంగా అక్కడక్కడ అభ్యుదయ ధోరణి కనిపించినా ప్రాచీనార్ష సంప్రదాయాలు, ఆదర్శాలు, ఎడనెడ ప్రత్యక్షమౌతూంటాయి.

ముఖ్యంగా ఈ భాగంలో రచయిత కొత్త కొత్త ఛందస్సులు వాడి అవి చారిత్రకంగా నిగ్రహించాడు దీనికి క్రింది రచన తార్కాణ ఇది 'విప్లవం' అనే శీర్షికలోని రచన

'తనయులను కాంచి మన
మనసులు చలించినవి
జనకుల విషాదకర
వినిన హృదయమ్ముల్
కదలినవి శోకమున
..
కనినవి కార్యమున
జనకు భువనమ్ముల్ !'

దీనిమీద అభిప్రాయం తెలియచ్చిన శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు చెప్పినట్లు ఈ కావ్యంలోని గూఢార్థం చాలా దురూహంగా ఉన్నది. అనిర్దిష్టములు, అస్పష్టములు అయిన సాంకేతికపదాలు వాడడమే ఈ అస్పష్టతకు కారణం ఎంతో సహనంతో పరిశీలిస్తే తప్ప ఈ రచన అంతరార్థం బయటపడేటం కష్టం

ఈ కావ్యం రచయితకు గల ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్య భావాల మీద అభిమానం నిగూఢంగా వ్యక్తం చేస్తున్నది. అయితే ఇది అభ్యుదయదృక్పథం అభిలషించే రచన

'శాస్త్రి'

నాటికా గుచ్ఛము

శ్రీ వి. రామకృష్ణరావు, టీచర్, జయహింద్ సెకండరీస్కూల్ మచిలీపట్నం వెల ఒక రూపాయి.

దీనిలో 1 అడవి పువ్వులు, 2 ప్రాత క్రొత్తలు 3 స్నేహఫలం, 4 అమోఘానందం, 5 బాలభటులు అని 5 నాటికలున్నాయి

ఈ రోజుల్లో పాఠశాలలో విద్యార్థులు ప్రదర్శించడానికి అనువయిన చిన్న చిన్న నాటికలు చాలా స్వల్పంగా ఉన్నాయి.

అంతగా వ్యయ ప్రయాసలు లేకుండా స్వల్ప వ్యవధిలో విద్యార్థులు సులభంగా ప్రదర్శించుకోడానికి అనువయిన నాటికల గుచ్ఛమిది.

పురమందిరము

శ్రీ వి. రామకృష్ణరావు, టీచర్ జయహింద్ సెకండరీస్కూల్ మచిలీపట్నం వెల ఒకరూపాయి.

ఇది పాఠశాల విద్యార్థులకే కాక తదితరులు కూడా ప్రదర్శించడానికనువయిన సాంఘిక నాటకం దీనిలో రచయిత సందర్భానుసారంగా పద్యాలే కాక పాటలు కూడా చేర్చారు గ్రామసేవాభిలాష, కళాభిమానము మున్నగు విషయాలపై అభిమానం పెంపొందించే లక్ష్యంతో ఈ చిన్ని నాటక రచన సాగింది.

నీవు—నేను

శ్రీ గోకేట సత్యనారాయణమూర్తి నంద్యాల వెల లేదు.

ఇది ప్రాంజలి, ప్రార్థన, ప్రియతమునకు మొదలయిన 15 ఖండకావ్యాల సంపుటి దీనిలో కథాఖండకావ్యాలు కూడా ఉన్నాయి.

ఈ కావ్యాలలో అంతటా ధారాశుద్ధి, సంస్కృతాంధ్ర పాండితి, సంప్రదాయ విజ్ఞానము అనుస్యూతంగా గోచరిస్తున్నాయి.

Printed & Published For Nageswara Rao Estates (Private) Ltd., by S. Radhakrishna, at The Andhra Patrika Press, 6 & 7, Thambu Chetty Street, Madras—1 Editor S. Sambhu Prasad